פסח־נומער

BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפּיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 298 ■ ניו־יאָרק, אפריל, 1966 ■ 46־טער יאָרגאַנג

אינהאַלט

אין נאַנג פון צייט	דוד סאַהן	3
דרייַ סדרים	אהרן חייט	5
פאַרבייגעפֿלויגענע שאַטענס (דערינערונגען)	מ. סירקאַטא (פראַנקרייך)	6
ביאַליסטאָק: וווינגע בילדער	י. יערוזאַלימסקי	9
נייע נישעכטליכע מאַטעריאַלען וועגען ביאַל. אידען	מרדכי וו. בערנשטיין	11
כ'לעבען אין א לייטער (לידער)	י. אייבראַמסאָן	12
דרום־אַפֿריקע (רייזע־אינדרוקען)	י. ח. קאַנציפּאָלסקי (ישראל)	13
א מעשה מיט אן עמער (עפּיזאָד אין גיאַמען)	חיה רעפּאָלאָוויץ (ישראל)	15
פּיסער'ס חוף (דערינערונגען)	מ. כאַביטש	16
לידער	נתן אלטערמאַן, ראָזע נעוואַדאָווסקא	19
דר. פֿיליפּ פרידמאַן ע"ה (נעקראָלאָג)	דר. כ. אַרענשטיין (קענעדע)	20
קינסטלער בען באַההט		22
מיין קאריערע אלס אידישער טעאַטער־אימפּרעסאַר (ביאָגראַפישע זכרונות)	אלפרעד גולדאַן	23
די וועלט פון מאָלער שוואַטש (אפּשאַצונג)	מענדעל מאַן (פּ־אַנקרייך)	24
כיי אונזערע לאַנדסלייט איבער אַמעריקע (קאָרעספּאָנדענצען פון ראָזע רובין, אסתר אַראַנאָוויץ, ראָזע צוקערמאַן, בען טראָש)		25
מיט אונזערע ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט (באריכטען פון א. שייקעוויטש, א. ריכאַלאָווסקי, א. טרוס, י. כהן)		28
שרייבער און ביכער (ליטעראַרישע נאָטיצען)		34
אונזער אינסטיטוציע		35
צווויי פאַרדינסטפֿולע ביאַליסטאָקער טויער: דוד קלעמענטינאָווסקי		
און מרדכי פּאָגאָרעלסקי (נעקראָלאָג)	בן משה	41
נייטען מילער און חזן חיים שהנוואַלד ע"ה (טרויער־נאָטיצען)		42
אונזערע פארלוסטען		43
ענגלישע אָפּטיילונג		3—19

ארויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק

דוד סאַהן, רעדאַקטאָר

Published by the Bialystoker Center, 228 East Broadway, N. Y. City

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

פאַראייבּיגט אייער סאָסייעטי אין אונזער ביאַליסטאָקער הײַם

אַ רוף

צו אַלע לאַנדסמאַנשאפטען און אָרגאַניזאַציעס

אין צוזאַמענהאַנג מיט אונזער איצטיגען **האַלב מיליאָן דאָלאַר בילדינג קאַמפּיין** צו מאַדערניזירן אונזער **ביאַליסטאָקער מושב זקנים** און **שפּיטאָל**, פֿעלירן מיר צו אַלע לאַנדסמאַנשאַפֿטען, סאָסייעטים און אָרגאַניזאַציעס זיך אָנצושליסען מיט הילף אין אונזער וויכטיגער אונטערנעמונג.

ווי באַוואוסט, איז די ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל אַ באַליבטע פֿאָלקס־אינסטיטוציע אויף דער אידישער גאַס, וועלכע האַלט אָפֿען אירע טירען פֿאַר דעם אידישען זקן און זקנה פֿאַר די לעצטע 35 יאָר, אָן אונטערשיד פון היימשטאָט און לאַנדסמאַנשאַפֿט, און גיט זיי אַ וואַרעמען ווינקעל אויסצולעבען די גע־שענקטע יאָרן אין רו און אין באַקוועמליכקייט.

מיר באַלעסטיגען נישט צו־אָפֿט מיט אָפּיעלם, אָבער אין דעם איצטיגען פֿאַל גלויבען מיר און פילען, אַז יעדער איינער, אַרעם און רייך, און יעדע אָרגאַ־ניזאַציע אומעטום, האַט אַ הייליגע פליכט צו שטי־צען אונז אין דער אידיש־מענטשליכער אויפגאַבע צו באַזאָרגען אַ גוטע, באַקוועמע היים פֿאַר עלטערע מענטשען, וועלכע נויטיגען זיך אין אַזאַ היים און שפּיטאָל.

לאַנדסמאַנשאַפֿטען און סאָסייעטים, באַזונדערס די לאַנדסמאַנשאַפֿטען פון אונזער אומגעגענט, האָ־בען איצט די זעלטענע געלעגנהייט צו פֿאַראייביגען אין אונזער איבערגעבויטען בילדינג זייערע היימ־שטעט, זייערע קדושים, זייער געשיכטע, ווי אויך זיך אַליין, די סאָסייעטים און זייערע טויער, גרינדער און בויער דאָ אין לאַנד, אין אַ פֿאַוויליאָן (פליגעל), אין פֿאַרשיידענע צימערן, אויף בעטען, אויך אויף פֿאַרשיידענע טיילען און אויסשטאַטונגען אין בילדינג, ווי אויך אויף ספּעציעלע טאַפּלעם. די נעמען ווילען בלייבען אַן אייביקייט אין אונזער בנין.

זאָל דערבי באַמערקט ווערען, אַז די סאָסייעטים, וואָס ווילען ביישטייערען צו אונזער קאַמפּיין, ווע־לען, ווי סימבאָלישע שותפים אין אונזער גרויס ווערק, אויך **האָבען פֿאָרצוג** בײַם באַטראַכטען די אַפּליקאַציעס פון זייערע מעמבערס אַריינצוקומען אין אונזער הײַם. דאָס איז אַ גרויסע פֿריווילעגיע, ווייל קיינער ווייסט ניט ווען מען וועט דאַרפֿן אַזא היים אָדער וואוהין מען וועט גיין...

שטודירט אונזער ליסטע פון פֿאַרשיידענע דע־דיקיישאַנס (ווידמונגען); קלייבט אויס, וואָס פֿאַר אייך איז פּאַסיג, און שטעלט זיך מיט אונז אין פֿאַר־בינדונג וועגען אראַנדזשמענטס.

מיט בעסטע אויסזיכטען אויף אייער הילף, שלי־סען מיר מיט וואונטשען פֿאַר דערפֿאָלג אין אייער אַרבעט.

ביאַליסטאָקער מושב זקנים
228 איסט בראָדוויי, ניו־יאָרק

פאַראייבּיגט זיך אין אונזער ניי־איבערגעבויטען בנין!

קלייבט אויס איינעם פון די פאָלגענדע פֿאָרשלאָגען:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם איצטיגען איבערבוי־פֿראָצעס פון אונזער האָם און שפּיטאָל, זיינען איצט פֿאַראַן די פֿאָלגענדע געלעגענהייטען צו פאַראייביגען ז י ך אַ ל י י ן, אָדער אייערע ליבסטע אין דעם מאַדערניזירטען בילדינג:

א פֿאַוויליאָן (אַ פליגעל פון בילדינג)	$25,000	
צימערן	$ 5,000	אַ צימער
מעדיצינישע אָפּיסעס, אויסשטאַטונגען און אַפּאַראַטען	$ 500	ביז 5,000
בעטען	$ 500	אַ בעט
קיך און דיינינג־רום עקוויפּמענטס	$ 100	ביז 1,000
טעסטימאָניאַל און מעמאָריאַל טאַפּלעס	$ 100	ביז $500 אַ טאַפּל

דעם געהעריקן באַטרעף קען מען מאַכען אין אויסצאָלונגען.

פֿאַר מער איינצעלהייטען קען מען זיך וועגדען אין אָפּיס פון אונזער אינסטיטוציע:

BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED
228 EAST BROADWAY • GRamercy 5-7755 • NEW YORK, N. Y.

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער ארגאן פון דער ביאליסטאקער לאנדסמאנשאפט אין אמעריקע

נומער 298 ■ ניו־יארק, אפריל, 1966 ■ 46־טער יארגאנג

אין גאַנג פון צייט

געדאנקען און נאָטיצען

פון דוד סאדן

לכבוד פסח

א יאר פארבי, און ווידער שטייען מיר גרייט אויפצונעמען דעם שיינעם גאסט, דעם יום־טוב פסח אין אונזער ביאליסטאקער היים.

ביי אונז איז פסח ענג פארבונדען מיט דעם צייטליכען „מעות חיטים" קאמפיין, דעם אויסגעשטרעקטען ארעם, וואס גרייכט צו אונז, פון נאענט און ווייט, מיט הילף פאר אונזערע זקנים אין זקנות לכבוד יום־טוב.

דער אפרוף צו אונזער „פאנד" איז גראד א ווארעמער. די גרויסע מצוה פון מעות חטים אין דער באזונדערס שיינער ביאליסטאקער צדקה־טראדיציע, ווערט אפגעהיט פון אונזערע מיט־גלידער, לאנדסלייט און פרייַנד פון איבעראל. די הייליגע ירושה פון אונזער הרוב׳ער היים־שטאָט ווערט ווירדיג פארגעזעצט.

מיט א גפיל פון אנערקענונג און דאנקבארקייט פארצייכענען מיר די הילף. וועלכע איז צו אונז געקומען פון אומעטום און געהאלפען אריינברענגען דעם יום־טוב אין אונזער הויז.

אונזערע זקנים און זקנות שליסען זיך אָן מיט זייערע ברכות צו די אַלע, וועלכע האבען זיך באטיליגט אין דעם „דראיוו" און געהאלפען פארשאפען זיי א זאטען און אָנגענעמען יום־טוב אונטער אונזער דאך.

ביי די סדרים און ביי די געדעקטע טישען אין אונזערע עס־צימערן וועלען אונזערע איינוואוינער אין זינען האבען די גוט־הארציגע אונטערשטייצער און זיי איינגלידערן אין דער ברכה פון „שהחיינו", וויינשטענדיג א וויי־טערדיגען געבענטשטען און גליקליכען יום־טוב פון באפרייאונג.

עס איז אונזער האפענונג, אז די יעניגע, וואס האבען זיך נאך ביז איצט ניט אפגערופען מיט זייערע אונטערשטיצונגען, וועלען באלד דערפילען זייער אידיש־מענטשליכע פליכט און אריינשיקען זייער הילף.

צו אלע אונזערע מיטגלידער, טויער, לאנדסלייט, לייענער און צו כלל ישראל אומעטום שיקען מיר איבער אונזערע בעסטע ווינטשען פאר א ליכטיגען, פריילעכען און גלילקליכען פסח.

די איבערבוי־ארבעט אין אונזער בילדינג

דער רעמאנט אין אונזער בילדינג גייט אָן מיט דעם פול־סטען אימפעט און בדייטסטען שוואונג.

וועגן די שורות וועלען עגדערזעק, גייט אָן א נעיעג און נע־אייל צו פארענדיגען א העלפט פון בנין, בדי אונזערע אינוואי־נער זאלען שוין דעם יום־טוב פסח קענען פראווען מיט האָפער־דיגע געמיטער אין פרישע, שפאָגעל־נייע באקוועמע צימערן אין דייניג־זומס, אויסגעשטאטעט מיט אלעם נויטווענדיגען פאר זייער פארענעניגן און באקוועמליכקייט. עס ווערען געמאכט די נויטיגע צוגרייטונגען, אז אונזערע קראנקע זקנים און זקנות זאלען קענען באקומען זייער רפואה און רו אין א מאדערנייזרטען שפיטאל, וואס זאל האבען אויך די נייסטע מעדיצינישע איינ־ריכטונגען.

מיר מוזען אבער צוגעסטען אונזערע בייהילפיגע הענט צו דעם טעמפּ פון די געשיקטע און געניטע הענט פון די בעלי־מלאכות און בויער. וואס שנעלער אין גרעסער די הילף צו אונ־זער פראקלאמירטען „האלב מיליאן דאלאר בילדינג קאמפיין", אלץ נעענטער און דערגרייכבארער איז אונזער אויסגעטרויטמטער ענד־ציל פון אן ערשט קלאסיגער היים אין שפיטאל אונטער דעם ביאליסטאקער נאמען אין עמבלעם.

קומט טאקע א גרויסער דאנק די וואלונטיר־קאמיטעס פון אונזערע דירעקטאָרען און טויער, וועלכע האבען זיך מיט לייב און לעבען אריינגעוואָרפען אין דער זאמעל־אקציע פון פאנדען פאר דעם רעמאנטירטען בילדינג. זיי שוינען ניט זייער צייט אין כוחות. כאטש אליין שוין היפש געעלטערט, פילען זיי זיך יונג אויפראסניי צו טאָן, זאמלען און שאפען, טעלעפאניירען אין באזוכען אין די היימען, מאנען און וועקען. אז ביאליסטאקער לאנדסלייט און כלל ישראל זאלען האבען א חלק אין דער גרוי־סער מצווה אין אידיש־מענטשליכען אידעאל פון אן אפגעפריש־טער „היים מיט א נשמה". עס פילט זיך דער אימפעט פון די דרייסיגער יארען, וועו מען האט זיך דעם ביסען פון מויל אפגעריסען, צירונג פאר׳משכונ׳ט אין אלם רעזולטאט האט זיך פון באדען ארויף אויפגעטורעמט. ציגעל איבער ציגעל, אונזער שיינער בנין.

מיר האפען, אז דער זעלבער גייסט וועט אויך איצט אונז דערפירען צו דעם גיגאנטען אויפטו און דער דערגרייכונג: א ביאליסטאקער מושב זקנים און שפיטאל אין א באניטען, גרויסארטיגען בילדינג!

60 יאר נאכן ביאליסטאקער פאגראם

(1966 — 1906)

דעם זומער, אנהויב יוני, פאלט אויס דער 60־סטער יארצייט פון דעם טרויעריג־באריטמטען ביאליסטאקער פאגראם אונטער דער צארישער רעגירונג, וואס האט געקאסט 80 אידישע לעבענס אין טויטע און עטליכע און אכציג פארוואונדעטע.

דער פארשפיל צום פאגראם איז נעווען א פראוואקאטא־רישער מערדעריכער שאם אויף דעם אידען־פיינטליכען ביא־ליסטאקער פאליציי־מייסטער, דערקאטשעוו, דעם 28־טען מאי, 1906, כדי צו מאכען א בלוט־בילבול אויף ביאליסטאקער אידען און צו בארעכטיגען א פאגראם.

דער פאגראם האט זיך אנגעהויבען „גרין דאנערשטאג",

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

דעם 1־טען יוני 1906, ביי אַ קריסטליכער פּראָצעסיע, ווען אַ פּראָוואָקאַטאָר האָט געווארפען אַ פּעקל מיט אויפרייס־מאַטעריאַל פון אַ אידיש הויז אויף דעם מאַרשירענדיגען גוי׳אישען המון מיט זייערע „איקאָנעס". עס האָט אָפּגעהילכט אַ שאָס, וואָס איז געווען דער סיגנאַל צום פּאָגראָם, און די צעיושעטע כוליגאַנעס, באַקאַנט אַלס די „טשארנאַ סאָטניא" (רוסישע שווארצ׳מאה׳־ניקעס), צעווילדעוועטע פויערים, האָבען זיך אַ ווארף געטאָן ווי בייזע חיות אויף אידישע לעבענס, האָב און גוטס, דורכ־פירענדיג גרויליהאַפּטע מאָרדען, שריפות און ראַבירענדיג אידיש פאַרמעגען אין שטאָט און אויפן וואָקזאַל, וואו זיי האָבען אידען אַרויסגעשלעפּט פון די באַנען און זיי אומגעבראַכט. זיי האָבען געקוילעט און גע׳הרג׳עט זקנים און פרויען, אַלט און יונג, קינד און קייט. דער פּאָגראָם האָט געדויערט 3 טעג, פון דעם 1־טען ביז דעם 3־טען יוני.

דער כוליגאַנישער אויבערפאַל אויף דער אומשולדיגער אי־דישער באַפעלקערונג האָט דאַן אַרויסגערופען אַ פּראָטעסט אין דער „גאַסודאַרסטוועניער דומע" (פּאַרלאַמענט) אין פעטערבורג און אַ ספּעציעלע דעלעגאַציע פון אָט דעם דעמאָלטיגען רוסישען פּאַרלאַמענט איז אַראָפּגעקומען קיין ביאַליסטאָק אָפּצושטעלען דעם פּאָגראָם און אונטערזוכען דעם סקאַנדאַל. עס איז דורכגע־פירט געווארען אַ לעכערליכער „פּראָצעס" וועגען דעם ענין, פון 26־טען מאַי ביז דעם 8־טען יוני 1908. אַ טייל פון די פאָגראָמשטשיקעס זיינען אָפּגעקומען מיט קליינע שטראָפען פון איינשפּאַרען אין געפענגעניש אָדער אַרעסט אין אויסבעסערונגס־אַנשטאַלטען. אַנדערע זיינען אינגאַנצען פריי־געשפּראָכען געוואָ־רען. די אמת׳ע גערעכטע שטראָפען זיינען אָבער צוגעטיילט געווארען די שולדיגע דורך טערמין־קטען פון די דעמאָלטיגע רעוואָלוציאָנערע פּארטייען, וועלכע האָבען אָפּגערופען פון וועג די אַרגאַניזירער פון פּאָגראָם: דעם פּריסטאָו שערעמעטיעוו, דעם זשאַנדאַרמערי־פּאָלקאָוויק גריבאַיעדאָוו, ווי אויך דעם וואָקזאַל־קאָמענדאַנט פאָלקאָוויק שרעטער. שרעטער איז אום־געקומען פון אַ קויל, וואָס איז געצילט און אָפּגעפּייערט געווארען אויף אים צוויישען דעם עולם אין אַ „קאָנקע" (טראַמוואַי).

אַ מירמעלשטיינערנע מצבה, באַקאַנט אַלס דער טרויער־זייל, מיט אַ פּאָסיגען טרויער־אויפשריפט, פּאַרפאַסט פון דעם באַרימטען העברעאישען פּאָעט זלמן שניאור, אויף דעם בית־עלמ־קער בית עולם, האָט אין רירענדע ווערטער פּאַראַייביגט פאַר די צוקונפטיגע דורות די שרעקליכע טראַגעדיע פון יענע שוואַרצע טעג.

אין דעם היינטיגען עדיטאָריעל ווילען מיר בלויז אָנווייזען אויף צוויי כאַראַקטעריסטישע שטריכען אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם פּאָגראָם: דעם אָפּענעם אַנטיסעמיטיזם פון דער צאַרישער רעגירונג אין יענער צייט, וויייל דער פּאָגראָם איז ניט געווען בלויז אַ כוליגאַנישער אויבערפאַל, נאָר אַ סיסטעמאַטיש־פּלאַ־נירטע אויסראָטונגס־אַקציע געגען ביאַליסטאָקער אידען, אַר־גאַניזירט פון דער רוסישער פּאָליציי מיט דער הילף פון מיליטער — אַ סקאַנדאַל, וואָס איז געקומען פון די אָפּיציעלע קרייזען, פון די „הויכע פענסטער"; און — דאָס העלדענטום פון דער ביאַליסטאָקער אידישער זעלבסטשוץ, וועלכע איז אַרגאַניזירט געווארען פון דעם שטאָטישען „עמך", דעם אַרבעטער, פּאָלקס־מענטש און האַרעפאַשניק אין די אָרימע קוואַרטאַלען פון שטאָט, דעם „בונד", פּועלי־ציון, אַנאַרכיסטען, „עס־ער" און אַנדערע ראַדיקאַלע און רעוואָלוציאָנערע עלעמענטען, און וועלכע האָט פון דעם שויס פון אידישען דלות זיך אַנטקעגן־געשטעלט די רוצחים און צוריקגעשלייידערט זייער אָנפאַל. איז טאָקע אַ גרויסער טייל פון דעם קוואַרטאַל גערעטעוועט געווארען פון מאָרד און רויב.

היינט, ווען מיר טרויערן נאָך זעקס מיליאָן אידישע קרבנות פון היטלער׳ס רעזשים, ימח שמו, ווען מיר פאַראייניגען זיך אין אבילות צום 23־טען יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק דורך די בלוטדורשטיגע נאַציס, איז אָבער נאָך אַלץ ניט אָפּגעווישט אין אונזער געדענקעניש דער פינסטערער עפּיזאָד פון טרויעריגען ביאַליסטאָקער פּאָגראָם אין 1906, און מיר בויגען די קנפּ פאַר די העלדען און מאַרטירער פון יענע טעג פון גבורה און גרויל. כבוד זייער אָנדענק!

זומער עמוירדזשענסי קאַמפּיין

גלייכצייטיג מיט אונזער איבערבוי־אַרבעט און בילדינג־פּאָנד־קאַמפּיין מוזען מיר אָבער אויך זאָרגען פאַר די נאָרמאַלע טאָג־טעגליכע באַדערפענישען פון אונזער אינסטיטוציע. אַ וויכ־טיגע הילף אין דער הינזיכט זיינען אונזערע סעזאָן־קאַמפּיינס.

שטייען מיר טאָקע איצט ביים שוועל פון דעם „זומער־עמוירדזשענסי־דראַיוו", וואָס דערמעגליכט אונז אין אַ היפּשער מאָס נאָכצוקומען די באַדערפענישען פון די זומער־מאָנאַטען.

בעטען מיר אַלע אונזערע מיטגלידער, לאָנדסלייט, פריינט און אונטערשטיצערס, ווי אויך די וואָלונטיר־קאַמפּיינערס, צו מאַכען יעדע מעגליכע אָנשטרענגונג, צו געבען און שאַפען פאַר אונז הילף אין שטאָט און אין די זומער־רעזאָרטס, פאַרשפּרייטען אונזערע זומער־ביכלאַך און אַרייַנברענגען די נויטיגע פּאָנדען פאַר דעם אויסקום דורך דעם שווערען זומער.

וואָנט פון אידישער אייביקייט, נוסח ביאַליסטאָק אין אונזער איבערגעבויטן בילדינג

מיר פּלאָנען צו שאַפען אין אונזער איבערגעבויטען בנין אַ נייע איינריכטונג פון סימבאָלישען כאַראַקטער און נאַציאָנאַלען אידישען ווערט, אַ וואָנט פאַר „נצח ישראל", וואו עס וועלען פאַראייביגט ווערען די נעמען פון אַלע פריינדליכע געזעלשאַפט־ליכע אידישע אַרגאַניזאַציעס און אינסטיטוציעס, צוזאַמען מיט די לאַנדסמאַנשאַפטען פון ביאַליסטאָק און דער פּראָווינץ, פאַר זייער ביישטייער צו אונזער היסטאָרישען איבערבוי־ווערק.

פאַראינטערעסירטע סאָסייעטיס קענען זיך שטעלען אין פאַרבינדונג מיט אונזער אָפּיס, וואו עס וועלען אויסגעאַרבעט ווערען די איינצעלהייטען פון אַזעלכע אַרענדזשמענטס.

מיר ראטען אַלע אידישע אַרגאַניזאַציעס אויסצונוצען די געלעגענהייט און פאַרפּיקסירען זייערע נעמען, ווי אויך די נעמען פון די באַאמטע און פירער אין אָט דעם „כותל המערבי", נוסח ביאַליסטאָק, די שוץ־וואָנט פון נצח־ישראל לדור־דורות.

מיטגלידערשאַפט אין אונזער אינסטיטוציע

דער איבערבוי פון אונזער בנין האָט אָנגערעגט פיל ביאַ־ליסטאָקער אידען און אויך סתם־וואויל־טעטיגע מענטשען, וועלכע זיינען בזיז איצט געשטאַנען פונדערווייטענס, צו קומען און אָנ־שליסען זיך אין אונזערע רייען.

מיר באַגריסען האַרציג די דערמוטיגענדיגע דערשיינונג. עס איז, אָן צווייפּעל, אַ יחוס און אַ זכיה צו ווערען אַ מיטגליד און אַ שותף צו אונזער איצטיגען היסטאָרישען אויפּטו פון אַ מאָדער־נערער, שענערער און באַקוועמערער ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל, וואָס וועט דינען די באַדערפענישען פון דעם אַלגעמיי־נעם עלטערן אידישען דור. נייע מיטגלידער זיינען זייער אָנ־געלייגט און האַרציג ווילקאָמען.

דריי סדרים

(א פּסח־פּאַראַלעל)

פון אהרן חיות

ביאַליסטאָק. פרידענסצייט; ערב פּסח. דער ליכטיגער יום־טוב קומט פון פרישען דרויסען, מיט די קריעס פון אייז, וועלכע רייסען אויף און צעשמעלצען זיך מיט פרילינגדיגען אימפּעט אויף דעם ווייסן „סטאָוו"; מיט דעם דופט פון רייצענדע ריחות פון דער דערוואַכטער נאַטור, פון די אַרומיגע פעלדער און וועלדער; פון די ציבער־נעסטען, דעם „גרינעם וועג", צערטל'ס וואַלד, „ראסקאש פּאַרק" א. א. וו.; מיט די פערד און וועגענער פון די דערבייאיגע דערפער, פון וואַנען פויערים ברענגען פּוכקע קאַר־טאָפּעל און שׂאַרפּען כריין לכבוד יום־טוב. אין שטאָט גופּא טראָגט זיך דער ריח פון ברוינע, פּריש־געבאַקענע קרוכלע מצות אין די אַרטעלען און מאַשין־בעקעריין, ווי אויך דער געדיכטער דאַמף פון די בעדער, וואו מען כשר'ט כלים און גרעפּט אויף יום־טוב.

אויפגערוימט און אויסגעצוואַגן גייט דאָס פרומע ביאַליס־טאָק אַוונטצייט אין שוהל אַריין צו דאַוונען און הערן די טאַ־לאַנטפולע חזנים, זיידעס, טאַטעס און זין, אייניקלאַך, באַבעס, מאַמעס און טעכטער, אַלט און יונג, קינד און קייט, שפּאַנען צו־ריק פון דאָרט צו די ציכטיגע היימען צו פראָוען די סדרים.

אידישע הייזער פון דעם קאַראַבעלניק ביז צום שטאָט־נגיד פאַרוואַנדלען זיך אין קעניגרייכן און פּאַלאַצן; נעכטיגע אַרימע־לייט און סתם בעלי־בתים ווערען פאַרוואַנדעלט אין מלכים, מלכות און פרינצען. די הגדה ווערט אַ קייזערליכער פרייהייטס־מאַניפעסט; די חנ'עוודיגע משה'לאך און שלמה'לאך פרעגען די אייביגע „פיר קשיות" און די טאַטעס פאַרענטפערען אויף דעם אַלט־ניין שטייגער. מען געניסט פון דער יום־טוב'דיגער סעודה, און דאָס קליינוואַרג האַלט צוריק מיט געוואַלד דעם דרימעל אויף די שלעפערדיגע אויגען צו כאַפּען אַ פּיצעל פון טאַטנע'ס אפיקומן און אָפּצואוואַרטען דעם גרייז־גרויען אליהו הנביא, וועלכער ברענגט אַ גליקליכע בשורה פון ענדגילטיגער פרייהייט און „קערט צוריק די הערצער פון טאַטעס צו קינדער און קינדער צו טאַטעס". געווען איז עס אַ שיין, ליכטיג, הייליג לעבען, אָמאָל, אָמאָל, אין דער אַלטער היים. אָבער וואָס געווען, איז געווען, איז ניטאָ...

* *

אוישוויץ, 1943. פאַרקערט איז געוואָרען די ריכטונג, וועל־כע די הגדה האָט אָנגעצייכנט. אונזער געבעט: „שפּוך חמתך על הגויים" — שליידערט אונז די בייטש צוריק אין פּנים אַריין, וויל דער וויסטער צאָרן איז אויסגעגאָסן געוואָרען גאָר אויף אונז — ניט אויף זיי.

רויכערן זיך די קוימענס פון די קאַלכאויוועגס, און עס קנוילט זיך דער זייל פון „דם ואש ותמרות עשן" (בלוט, פייער און וואַלקענס רויך), מיט וועלכען הונדערטער טויזענטער אידישע לעבענס גייען אָוועק אין הימעל.

עס איז די ערשטע סדר־נאַכט. אַ גרופּע אידישע שקלאַפן־אַרבעטער פאָרען זיך בייַם צוזאַמענקלייבען די פאַרברענטע קער־פערס. וועגען ברענגען זיי צו קבר ישראל איז שוין קיין רייד ניט. אַ צו גרויסער לוקסוס...

די קאַצעטלער שטעלען אָפּ די אַרבעט אויף עטליכע מינוט און מען פראָווט אין געהיים אַ פּראָוויזאָרישען סדר, שטיל, פאַר־באַרגענארהייט, אַז דער נאַצי־אויפזעער זאָל ניט באַמערקען. מען האָט אָפּגעשפּאָרט אַ פּאָר קאַרטאָפּעל פון דער טעגליכער פּאָרציע. באַקט מען עס אָפּ און מען טונקט עס אין... טרערען. אַ גאַנץ „כשר'ע" זאַלץ־וואַסער. פון דעם הייפּעל מעהל באַקט מען אויס אַ קוכען אויף הייסע קוילען, וועלכע פעלען ניט אויס אין יענעם פלאַץ פון שטענדיגען בראַנד; אַן „ערזאַץ" פאַר מצה; די הגדה זאָגט מען אויסווייניק אויף ווי ווייט מ'געדענקט. קשיות פרעגט מען מער ווי „פיר"; גאָר, גאָר אַ סך, אָבער קיין איינציגער ענטפער קומט ניט... און דער הימל רויטעלט זיך פון די פלאַ־מען פון מענטשליכען מאַרך און ביין. יאָ, אַ „ליל שימורים"; אַ וואַך־נאַכט.

דער פּסח, דער יום־טוב פון גאולה, פון דערלייזונג, איז דאָ אין גלות צוזאַמען מיט די פאַרוואָגעלטע קינדער פון פאָלק ישראל...

* *

ניו־יאָרק, 1966. האַסטיג־בליציג, ווי אַ פייל פון בויגען, קומט דער פּסח אויף „דזשעטס" אין שטאָט אַריין, און ברענגט די גאַנצע פאַמיליע צו טאַטע־מאַמעס טיש: קינדער פון קאַלי־פאָרניע, אייניקלאַך פון טעקסאַס, אור־אייניקלאַך פון נעוואַדאַ, און פון אומעטום — אַלץ פאַרטיג, פאַטענטירט, אין „קענס", גרייט צום סערווירען. מען דאַרף ניט וואַשען, סקראַבען, באַקען, קאָכען. דערויף זיינען דאָ מאַשינען. מען דאַרף ניט אַכטונג געבען. די לייבעלס „כשר לפסח" זאָגען כלומרשט עדות, אַז עמיצער האָט זיך שוין באַמיט און אויפגעפּאַסט. אויב ניט — איז אויף זיין קאָפּ די עבירה. מען רופט אים מענדל „מעג מען עסן פון זיין פענדעל".

זעצט מען זיך צום סדר־טיש. וואו שוהל? ווער דאַרף עס די „אַלד פעשאָנד" ריטואַלען? מען מיינט דאָ ניט די הגדה, נאָר די קניידלאַך.

דער אַלטער היימישער טאַטע הויבט אָן פראָווען דעם סדר, זאָגען די „הגדה", אָבער יונגוואַרג איז אומגעדולדיג. עס נעמט צו־לאַנג די צערעמאָניע — „האַרי אפּ".

כאָפּט זיך דער עולם צו די כוסות, אַלע פיר נאָכאַנאַנד, וואָס איז דער אונטערשייד? דערנאָך די געשמאַקע מאכלים, דאָס פע־טע פלייש, די פוכקע, אָפּעטיטנע קניידלאַך. מען דאַרף עס מא־כען שנעל. עס איז דאָ אַ „טאַיִם־טעיבעל", אַ „שקעדיול" פאַר אַ „טרעין", פאַר אָן עראָפלאַן; מען מוז זיין צו דער מינוט.

עסט עולם אין איילענייש און קלייבט זיך צוריק אין וועג אַריין. אַ קוש דער מאַ, פּאַ, און שוין אויף יענער זייט טיר. דער־לעבען איבעראַיאַר וויידער אַזוי צו טאָן...

בלייבט דער אַלטער טאַטע אַ פאַרשעמטער, אַ פאַרקלעמטער, מיטן גאַנצן אפיקומן אין האַנט. ניטאָ וועמען אויסצוטיילען...

פאַלט דעם זקנ'ס טרער אין דעם כוס פון אלהיו הנביא און מישט זיך אויס מיטן פינקעלדיגען וויין, און אנשטאָט די קינדער — פרעגט דער טאַטע אַ קשיא:

וואו איז ער דער גרייז־גרויער געטליכער שליח? פאַרוואָס איז ער דאָ ניט געקומען „אומצוקערען די הערצער פון היינטיגע קינדער צום אַמאָליגען טאַטען; ווי לאַנג נאָך, גאָטעניו, ווי לאַנג?"...

פאַרבייגעפלויגענע שאָטענס

(דעראינערונגען פון דער ניט־זוייטער פאַרגאַנגענהייט)

פון **מ. סיראָטא** (פראַנקרייך)

ביאַליסטאָקער אַפּטייקערס

(אין ערשטען פערטעל פון 20טען יאַרהונדערט)

אמאָליגע יאָרען, וועלן, למשל, אַ בשמים־קרעמער האָט פאַר־קויפט טייער זיינע אַרטיקלען, פלעגט מען אויף אים זאָגען: ביי אים איז אַן אַפּטייק...

קען מען שוין לייכט פאַרשטיין, אַז אין אַ ריכטיגען אַפּטייק האָט יעדער רעצעפט געקאָסט אַ רעכטע מטבע. קיין סאָציאַלע פאַרזיכערונג האָט דאָך ניט עקזיסטירט, האָט דער אָרימער קלאַס זיך געווענדעט צו אַ דאָקטאָר און צו אַן אַפּטייקער, וועלן דער חלף איז שוין געלעגען אויפן האַלז, און ניט ווייניג האָבען פאַר־זעצט משכנות צו קענען אויסקויפען די נויטיגע מעדיקאַמענטען.

דאָרף דאָ געפונען ווערען אַ שטיקעל זכות פאַר די אַפּטיי־קערס, אַז אין יענע יאָרען האָט אַן אַפּטייקער געהאַט אַ פאַראַנט־וואָרטליכע אַרבעט, ניט ווי איצט, וואָס אַלץ וועלט נאָך פון פריער אויסגעארבעט אין לאַבאָראַטאָריעס און מ׳דאָרף בלויז דערלאַנגען דאָס פלעשעלע, שאָכטעל פּילען אָדער אַ „מאַשטש" (זאַלב) און הייסען זיך באַצאָלען.

אין דער פאַרגאַנגענער עפּאָכע האָט דער אַפּטייקער געמוזט עס אַלץ אַליין אויספאַרטיגען. מ׳האָט אַזוי אַרום געהאַרעוועט און געטראָגען אַ שוועלע אחריות ניט איבערצוכאַפּען די מאַס פון די צענטל גראַמען און מישונגען, לויט די אָנווייזונגען פון דאָקטאָר; אַן אַפּטייקער האָט אויך געדאַרפט דורכמאַכען אַ גע־הערigען שטודיום, אָנהויבענדיג פון „אַפּטעקאַרסקי אוטשעניק", האַלטען שפּעטער עקזאַמען אויף געהילף־פּראָוויזאָר און נאָכדעם אויף פּראָוויזאָר. דאָס האָט געקאָסט יאָרן אַרבעט און לערנען־געלט. אַן אייגענטימער פון אַן אַפּטייק האָט געדאַרפט באַזיצען אַ דיפּלאָם פון אַ פּראָוויזאָר. דער אינציגער אין ביאַליסטאָק, וואָס האָט נאָך געהאַט אַ העכערען גראַד, איז געווען ווילבושע־ווויטש — „מאַגיסטער־פּאַרמאַציע", וואָס איז געשטאַנען אויף דער זעלבער מדרגה ווי דאָקטאָר־פּאַרמאַציע.

ביאַליסטאָק האָט פאַרמאָגט 4 גרויסע אַפּטייקען, צוויי אי־דיש: ווילבושעוויטש און אייזענשטאָס, וואָס האָבען זיך געפו־נען אויף מאַרק־גאַס, און צוויי קריסטליכע: פּיליפּאָוויטשעס אויף ראָג ניקאָלאַיעווסקי און הערמאַנאָווסקי אויף דער דייטשער גאַס. שפּעטער איז אויך צוגעקומען דער אַפּטייק פון ה׳ קוריצ־קי אויף ניקאָלאַיעווסקי.

עס זיינען אויך געווען אַפּטייק־מאַגאַזינער, וועגען וועלכע כ׳וועל רעדען שפּעטער.

דער אַפּטייקער אייזענשטאָס, אַ שיינער ברונעט מיט אַריס־טאָקראָטישע מאָניערן, האָט געהאַט גרויס דערפאָלג ביי דער דאַמען־קליענטעל, דערצו האָט ער פאַרקויפט מיט עטליכע פּרא־צענט ביליגער, ווי אין אַנדערע אַפּטייקען.

ער האָט אויך אָנגעשטעלט אַלס געהילף־פּראָוויזאָרען יונגע־לייט מיט אָנגענעמע פּנימ׳ער, וואָס זאָלען צוציען דעם „מין היפה". אַזוי האָט ביי אים געארבעט דער דיקליכער, העלער בלאָנדין מיט אַ דורכזיכטיג געזיכט: י. סאָקאָלסקי, אַ זון פון געזעלשאַפטליכען עסקן, גרשון־מאיר סאָקאָלסקי, און דער גרא־ציעזער שאַטן, מיט ראָזע בעקלאַך — האַלפערין. יונגע מיידי־לאַך האָבען געהאַט אויסצוקלייבען צווישען אַ בלאָנדען מיט בלויע אויגען און אַ טונקעל־האָריגען מיט גריבעלאַך אין זיינע ראָזליכע באַקען. ביידע זיינען געווען ערענטע יונגעליט, האָבען אויסגע־מיטען פלירטען, האָט דאָס נאָך מער געהויבען זייער פּרעסטיזש און האָט ניט פאַרפעלט צו פאַרשטאַרקען די פּרויען־קליענטל.

פאַרשטייט זיך, אַז ניט בלויז דער פּרויען־געשלעכט פלעגט אָנפילען אייזענשטאָס אַפּטייק. אויך דער „שטאַרקער מין" איז געקומען באַשטעלען דאָרט רפואות, וויייל 10־15 קאָפּיקעס בילי־גער „גייט ניט צו־פוס". אי, מ׳דאַרף אַביסעל לענגער צוואוואַר־טען — וואַרט מען!

ביי דער געלעגענהייט איז כדאי צו באַמערקען, אַז דר. כאַזאַנאָוויטש, וועלכער פלעגט אויף זיין גיכען לשון רעקאָמענ־דירען זיינע רעצעפּטען ביי ווילבושעוויטש׳ן, האָט ער עס ניט געטאָן לשם רעקלאַמע, צוליב קרובה׳שאַפט, נאָר פשוט וויייל ביי ווילבושעוויטש׳ן זיינען די רפואות אויסגעארבעט געווארען פון בעסערע פּראָדוקטען און מיט מער פאַראַנטוואַרטליכקייט. דערין האָב איך זיך אַליין איבערצייגט. די זעלבע פלעשעל מאַנדעל־וואַסער, קעגען הוסט, אויסגעארבעט ביי ווילבושעוויטש׳ן, האָט געהאָט אַן אָנגענעמען טעם. אַ צווייטען מאָל, וועלענדיג איינ־שפּאַרען 10 קאָפּיקעס, האָב איך עס באַשטעלט ביי אייזענשטאָט׳ן, האָט עס געהאָט אַ ביטערקייט. דאָסגלייכען פילן; ווילבושעווי־טשעס פלעגען זיך גוט קאָנסערווירען, אייזענשטאָס פלעגען נאָך עטליכע טעג אָנהויבען שוויצען... אייזענשטאָט האָט זיך צוריקגעצויגען פון זיין פאַרמאַציע־טעטיקייט נאָך פאַר דער ער־שטער וועלט־מלחמה. ער האָט עס איבערגעלאָזט פאַר זיינע מיטאַרבעטער (אויף וועלכע תנאים איז מיר ניט באַקאַנט).

מיטן אָפּפאַרען פון אייזענשטאָט׳ן, האָט אָנגעהויבען אָפּצו־פאַלען אַ געוויסע צאָל קליענטן, אָבער דאָס האָט ניט געשטערט די נייע בעלי־בתים צו מאַכען פיינע אייגקונפּטען.

שפּעטער איז צוגעקומען נאָך אַ אידישער אַפּטייק פון ה׳ קו־ריצקי אויף וואשליקאָוער גאַס, וואָס איז געוואָרען גאָנץ פאָפו־לער.

פון די קריסטליכע אַפּטייקען האָט ניט שלעכט געארבעט וו. הערמאַנאָווסקי אויף דייטשע גאַס. ער האָט אויך געהאַט אַ גע־וויסע אידישע קליענטעל פון יענער שכונה. הגם אַ פאָליאַק פון רעכטען לאַגער, איז ער געווען לאָיאַל, באַזונדערס האָט ער אַרויסגעוויזען הומאַניזם, אין 1906, בעת׳ן פאָגראָם, אויסבאַהאַל־טענדיג אידען.

דאָגעגען די אַפּטייק פון ה׳ פּיליפּאָוויטש, אין סאַמע שפּיץ פון ניקאָלאַיעווסקי גאַס, האָט געהאַט אַ „מאָגערע" קליענטעל. אויב דער זכרון נאַרט מיר ניט, איז פאַר פּיליפּאָוויטש׳ן געווען

דער אייגענטימער ה. גראנאָווסקי, אַ ברודער פון דר. גראנאָווסקי, וועמען די אידן האָבען באָיקאָטירט צוליב אויסקריצען אויפן שטערן פון אַ אידישן אינגעל: „גנב" פאַר רייסען באַרנעס ביי אים אין „סאָד". במילא האָבען שוין אידן אויך אויסגעמיטן די אָפּטייק פון זיין ברודער.

די שלעכטע רעפוטאַציע האָט שוין אויך געגאָלטען פאַר זיין נאָכפאָלגער פיליפּאָוויטש, וואו אידן האָבען ניט אַריינגעשטעלט קיין פוס.

ווי געזאָגט, האָבען עקזיסטירט אין ביאַליסטאָק, אַחוץ די גרויסע אָפּטייקען, אויך אָפּטייק־מאָגאַזינען, די אַזוי־גערופענע דראָגען־האַנדעל.

כאָטש אַ גרויסער טייל פון די אייגענטימערס פון די דאָזיגע אונטערנעמונגען האָבען אויך געהאַט דיפּלאָמען פון פראָווִיזאָרען און האָבען אויך געקענט אויסאַרבעטען רעצעפּטען, פונקט ווי די גרויסע אָפּטייקען, פאַר ביליגע פרייזען, פלעגען דאָך ווייניג אידען אָנגעטרויען זייערע רעצעפּטען די דראָגיסטען. די אָפּטייק־מאָגאַזינען פלעגען דערפאַר בעיקר אַרבעטען מיט פאַרטיגע רפואות, ווי ריצען־אייל, קארבאָל־וואַסער, יאָד, א. ד. גל., ווי אויך מיט מעדיצינישע אָפּאַראַטען און אַ ריי מכשירים.

צווישען די פּאָפולערסטע „דראָגען־געשעפטען" האָבען זיך געהאלטען די אָפּטייק־מאָגאַזינען פון די ברידער פּעקער, זין פון תלמיד־חכם, איסר פּעקער: איינער אויף ראָג גומיענער גאָס און דער צווייטער אויף ראָג יאַטקע־גאָס, ווי אויך דער גרויסער אָפּטייק־מאָגאַזין פון וואַלאַך, געגענאיבער דעם שטאָט־זייגער. בסך־הכל האָט ביאַליסטאָק פאַרמאָגט אַריבער אַ צענדליג פון דעם מין.

די צאָרישע מאַכט האָט אָפּגעשאַצט די גרויסע נוצען פון דעם האַנדלס־צווייג און האָט געלאָזט פאַר זיי אַ מעגליכקייט זיך צו אַנטוויקלען.

ערגער איז געווארן די לאַגע בעת דער צווייטער אָקופּאַציע. אַ גרויסער טייל מעדיקאַמענטען איז געווארן רעקווויזירט און דער דראָגען־האַנדעל איז געשטעלט געווארן אונטער קאָנטראָל. די דראָגען־אייגענטימער האָבען זיך דאָך געגעבען אַן עצה און האָבען באַוויזען, מיט שווערייטען, פאַרצוזעצען זייער דראָגען־מסחר.

וען ביאַליסטאָק איז באַפרייט געווארן פון דייטשען אָקופּאַנט און ס׳האָט אָנגעהויבען פלאַטערן די פוילישע פאָן, האָבען די דראָגיסטען געהאַט א גרונט צו גלויבען, אַז זיי וועלען איצט קענען אויפלעבען זייערע אונטערנעמונגען און קענען דינען דער באָפעלקערונג מיט אַלע נויטיגע מעדיצינען און מכשירים, וואָס די דייטשען האָבען אין גרויסע קוואַנטומס אַרויסגעשלעפּט פון מעדיצינישע געשעפטען און אָנשטאַלטען.

ליידער האָט דער אויפבלי פון די אָפּטייק־מאָגאַזינען לאַנג ניט געדויערט. דער פאַרבאַנד פון די אָפּטייק־אייגענטימער האָט פאַרלאַנגט ביי דער רעגירונג זי זאָל רעווידירען די יורידישע רעכט פון די דראָגיסטען און מ׳זאָל ביי זיי צונעמען די רעכט צו האַנדלען מיט אַ גרויסען טייל רפואות.

וואָלט דער ענין בלויז געווען נוגע ביאַליסטאָק, וואו דער דראָגען־האַנדעל איז הויפּטזעכליך געלעגען אין אידישע הענט, וואָלט לאַנג ניט געדויערט און מ׳וואָלט שוין געפונען אַ תירוץ אָפּצונעמען די פאַטענטען פון די אידישע דראָגיסטען.

זיינען אָבער אין אַנדערע שטעט אין פוילען געווען אַ סך פאָליאָקען וואָס האָבען געלעבט פון דראָגען־האַנדעל, איז שוין לייכטער אָנגעקומען צו אינטערוועניערען אין די געהעריגע מיניסטעריומס און אין די האַנדעלס־קאַמערן.

צום שבח פון די ביאַליסטאָקער אידישע אָפּטייקערס דאַרף געזאָגט ווערען, אַז זיי האָבען געהאַט די פריינדליכסטע באַציאונגען מיט די אָפּטייק־סקלאַדען. סיי ווילבושעוויטש, סיי קוריצקי און די אַנדערע זיינען געווען געגנער פון איינפירען באַגרענעצונגען אין דראָגען־האַנדעל און האָבען אונטערשטיצט די פּעטיציעס פון דראָגיסטען־ראַט, הגם ס׳האָט זיך געהאַנדעלט אין פראַגען פון קאָנקורענץ...

ביאַליסטאָקער פעלדשערס

ביי אידען איז פאַראַן אַ ווערטעל: „גאָט שיקט די רפואה פאַר דער מכה". פאַרשטייט זיך אַז מ׳וואָלט מוחל געווען די מכה און פאַרשפּאַרען אָנקומען צו דער רפואה. אָבער בדיעבד, איז גוט אַז ס׳איז דאָ אַ תרופה.

אַנטקעגען וואָס איז דאָס געקומען צו רייד? — אַנטקעגען די פעלדשערס אין די אַמאָליגע צייטען, ווען קיין סאָציאַלע פאַרזיכערונג האָט ניט עקזיסטירט; רופען אַ דאָקטאָר האָט געקאָסט אַ „מאַיאָנטעק" (פון 60 קאָפּיקעס ביז אַ רובל) און שוואַרצען די אויגען אין די חברות „לינת הצדק", „לינת חולים" כדי אַרויסצובאַקומען אַן אומזיסטען אַ צעטעל אויף אַ וויזיט צו אַ דאָקטאָר האָבען אַ סך אביונים און אומבאַמיטעלטע מענטשען ניט געהאט די דריסטקייט; מ׳האָט זיך געשעמט. איז דער פעלדשער ממש אַראָפּגעפאַלען פון הימעל. ראשית האָט ער ניט גענומען צופיל — 20־25 קאָפּיקעס; מ׳האָט זיך מיט אים געקענט גוט אַדורכשמועסען אויף מאַמע־לשון וואָס ס׳איז געפאַלען אויפן צונג. מ׳האָט אין אים געפילט אַ היימישען מענטשען.

אַז פעלדשערס פאַרשטייען אויך דאָקטאָריע, האָבן זיי דאָך געהאט דעם בעסטען באַוויזיז, אַז די אָפּטייקערס נעמען אַן זייערע רעצעפּטען, מיטן איינציגען אויסנאַם, וואָס זיי גיבען ניט אַרויס קיין צאצקעדיגע „סיגנאַטורקעס", ווי אויף די דאָקטוירימשע. נו, קען מען זיך גאָנץ פיין באַגיין אָן דעם...

אַז פעלדשערס פאַרשטייען אויך דאָקטאָריע, האָבן זיי דאָך געהאט דעם בעסטען באַוויזיז, אַז די אָפּטייקערס נעמען אַן זייערע רעצעפּטען, מיטן איינציגען אויסנאַם, וואָס זיי גיבען ניט אַרויס קיין צאצקעדיגע „סיגנאַטורקעס", ווי אויף די דאָקטוירימשע. נו, קען מען זיך גאָנץ פיין באַגיין אָן דעם...

אַז פעלדשערס פאַרשטייען אויך אַ קרענק, האָט מען אויך געדרונגען דערפון, וואָס זיי קענען די „לאַטיינישע עברי" און לייענען עס ווי אַ וואַסער...

אין ביאַליסטאָק האָט יעדער קוואַרטאַל געהאַט איר פעלדשער. די גאַסען, וועלכע האָבען זיך קאָנצענטרירט אַרום דער „גומיענער", האָבען געהאַט זייער פעלדשער, אין דער פּרזאָן פון מ. האַלפּערין. ער איז געווען אַ צייט דער איינציגער וואָס האָט געהאַט דעם טיטול „סטאַרשי פעלדשער". ער האָט זיך דערמיט זייער געגרויסט. ער האָט זיך אַזש געהאַלטען פאַר אַ פּראָפעסאָר און אויף דעם סמך האָט ער שוין געקומען מיט 5 קאָפּיקעס מער ווי די „מלאַדשי"־פעלדשערס.

ער האָט געהאַט אַ מראה פון אַ מעדיצינער: אַ פּיין־צוגעשוירען געל־גרוי בערדעל און דאָס פּנים באַצירט מיט טונקעלע ברילען אויף באַגילדעטע רעמלאָך. זומער האָט ער געטראָגען אַ שטרויענעם פּאַנאַמע־הוט און ווינטער — איינגעהילט אין אַ דיקער פעלערינע. ער האָט זיך געהאַלטען פאַר אַ מומחה אויף אַלע קרענק. אָבער באַזונדערע בקיאות האָט ער אַרויסגעוויזען אויף צוקער־קראַנקהייט. דאָ האָט מען זיך אויף אים געקענט פאַרלאָזען, ווייל זייענדיג אַליין אַ „דיאַבעטיקער" איז ער אויסגעווען ביי פראָפעסאָרען און בארימטע דאָקטוירים און במילא איז ער געווען באַהאַוועט אין אַלע רפואות אויף דעם געביט ניט ערגער פון אַ דיפּלאָמירטען דאָקטאָר. פונדעסטוועגען פלעגט ער זיך

ניט אָפּזאָגען פון „שוואַרצע" מעדיצינישע אַרבעט, ווי שטעלען באַנקעס, מאַכען קליסטירען פּאַרן זעלבען האַנאַראַר.

שפּעטער איז ער קלוגער געוואָרען, און אויף ניט גאַנץ ריינער אַרבעט האָט עס רעקאָמענדירט זיין עלטערען זון, אַ יונ־גערמאַן מיט קליינע געלע וואָנצעלאַך, וואָס פלעגט עס אויס־פירען בעסער פּאַרן טאַטען, פּאַר 10־15 קאָפּיקעס.

האַלפּערין, דער פּאָטער, פלעגט אויף יעדען וויזיט, ריידענ־דיג מיט די שטוב־מענטשען, ברעקען מיט לאָטיינישע ווערטער און די קרענק אָנרופען אויף רוסיש מיטן ריכטיגען אַקצענט.

ווען דער אַלטער האַלפּערין איז געשטאָרבען, האָט זיין זון איבערגענומען דעם טאַטנס פּעלערינג. די שטרויענע פּאַנאַמע, ווייזט אויס, איז געווען אויף אים צו גרויס, ווייל ער האָט איר קיינמאָל ניט געטראָגען. אויף קיין מעדיצינישע וויזיטען האָט מען אים, פּאַרשטייט זיך, ניט גערופען. מ׳האָט אים בלויז באַ־נוצט אויף טעכניש־שער אַרבעט, ווי שטעלען באַנקעס, פּיאַווקעס, מעסטען די היץ און אויף קליסטירען.

קיין חיונה האָט אים אָבער ניט געפּעלט. דער פּאָטער האָט פּאַר אים מיט זיין אינגערען ברודער איינגעאָרדענט אַ פּיינע ראַזיר־הויז, אין זיין אייגענער הויז אויף גומינער גאַס לעבען „מושב זקנים". במילא מובן, אַז ער פלעגט גיין צו קראַנקע שערען און גאָלען, פּאַרוואָס ער האָט געגומען מיט אַ „צענערל" טייערער ווי דער טאַריף.

. .

וימת האַלפּערין, ויקם פעלדשער חדש — אין קוואַרטאַל פון גומיענער גאַס, אַ רופא פון אַ שטעטעל מיטן פּאַמיליע־נאָמען אַנטאָקאָלסקי. ער האָט, אמת, דעם „טשין" פון „סטאַרשי" פעלדשער ניט געהאַט. אויפן מעשענעם שילדעל אויף גומיע־נער גאַס איז בלויז געווען אָפּגעדרוקט: פעלדשער אַנטאָקאָלסקי. אָבער מיט זיין פּשטות, פריינטליכקייט און איבערגעגעבנקייט צו זיינע פּאַציענטען איז ער גיך געוואָרען פּאָפולער צווישען די איינוואוינער פון די אַרומיגע גאַסען און האָט געהאַט אַ נישקשה־דיגע פּראַקטיק. ער האָט זיך קיינמאָל ניט געדונגען פּאַר האָנא־ראַ. וויפיל מ׳האָט אים געגעבען, האָט ער גענומען. און אַז ער האָט געזען אין אַ שטוב דעם ריכטיגען דלות, האָט ער זיך שטיל אַרויסגעמאַכט מיט די ווערטער: איר וועט שוין באַצאָלען אַן אַנדערש מאָל...

אויף די עלטערע יאָרען איז אים קאָליע געוואָרען דער זכרון. ער האָט אפילו ניט געדענקט דעם נאָמען פון גוטע באַקאַנטע. ער האָט אויך פּאַרגעסען די לאָטיינישע נעמען פון די פּאַרשיי־דענע רפואות און מ׳האָט אים שוין געהאַלטען פּאַר אַן עובר־בטל, וואָס האָט ניט געשטימט מיטן אמת, ווייל מ׳האָט זיך מיט אים געקענט גאַנץ פיין אונטערהאַלטען, אָבער קיין פעלדשער האָט ער שוין ניט געקענט זיין.

די סוראַזער, פּיאַסקעס און אומגעגענט האָבען געהאָט זייער פעלדשער טרונק. איך האָב אים פערזענליך ניט געקענט, נאָר געהערט האָב איך, אַז אין יענע קוואַרטאַלען האָט מען פון אים שטאַרק געהאַלטען. באַזונדער איז ער געווען אַ מומחה אין שטע־לען געהאַקטע באַנקעס, וואָס איז מיט 50־60 יאָר צוריק שטאַרק אָנגעגאַנגען אַלס רפואה אַרויסצוציען ווייטאָגען.

ער איז אויך געווען אַ פאַלקסטימליכער מענטש און האָט געוואוסט צו באַראיגען אַ שוועך־קראַנקען און די הויז־מענטשען. קיין אַנדערע פּרטים איז מיר וועגען אים ניט באַקאַנט, וועלן מיר זיך באַנוגענען מיט די עטליכע שורות.

. .

אַ לעבעדיגער טיפּ פון אַ פעלדשער איז געווען שלמה פּא־שיצקי, בעסער באַקאַנט אונטערן נאָמען שלומ׳קע דער פעלד־שער, וואָס איז אויך געווען פעלדשער אין אידישען שפּיטאָל. אין די פּרייַ שעה׳ן נאָך דער שפּיטאָל־אַרבעט איז ער אַרומגעלאָפען מיט זיין רעגצעל באַזוכען די קראַנקע פון קוואַר־טאָל פון ניי־שטאָט באיארע. מיט זיין פּרישקייט און פּרייליכ־קייט פלעגט ער אויפמונטערען די קראַנקע און די שטוב־מענ־טשען. זיין פּראַקטיק אין שפּיטאָל האָט אים זייער גוט געדינט זיך צו באַהאַוונען אין פאַרשיידענע קרענק און געבען גוטע עצות זיינע פאָציענטען. ווען ער האָט געזען בייַם קראַנקען סימנים פון קאָמפּליקאַציעס, פלעגט ער עצה׳ן דעם קראַנקען צו ווערען אַ פּענסיאָנער אין שפּיטאָל, וואָס האָט בשעתו ניט געהאַט קיין גרויסע צוציאונגס־קראָפט. אָבער אַז שלומ׳קע האָט אים מבטיח געווען, אַז ער וועט זיך אויך דאָרט מיט אים מטפל זיין, האָט שוין דער קראַנקער איינגעוויליגט צו גיין אַהין.

אָט דער יונגער, לעבענס־לוסטיגער שלומ׳קע, האָט פּאַר־ענדיגט זיין קורץ לעבען בייַ די טראַגישסטע אומשטענדען. בעת׳ן ביאַליסטאָקער פּאָגראָם, ווען די כוליגאַנעס האָבען אַממערסטען געבושעוועט אין זיין „אוטשאָסטעק", איז ער, ניט קוקענדיג אויף טויט־סכנה, געלאָפען טיילען הילף די פּאַרוואונדעטע, וואָס האָבען זיך געוואָלגערט אין די גאַסען. צוזאַמען מיט אים איז אויך געווען דער הויפּט־דאָקטאָר פון שפּיטאָל, דר. עפּשטיין, וועלכער האָט געהאָט דעם מזל, וואָס זייענער אַ באַקאַנטער קריסט האָט אים אַוועקגעשלעפּט אין דער „אופראַווע" (שטאָט־פּאַרוואָלטונג) און ער איז אַזוי אַרום ניצל געוואָרען פון אַ שרעקליכען טויט. שלומ׳קע האָט דעם זעלבען מזל ניט גע־האָט און ער איז געפּאַלען וויי אַ העלד אויף זיין פּאָסטען דורך כוליגאַנישע הענט. זיין שרעקליכער טויט איז באַזונדער געווען שמערצליך אין זיין געגענט, וואו קינד און קייט האָבען אים געקענט.

. .

אויב די פריער־דערמאָנטע פעלדשערס האָבען געהאָט זיי־ערע קוואַרטאַלען, זייערע גאַסען, וואו זיי האָבען אויסגעאיבט זייער פּראַקטיק, האָט יודל אַזדער געהאָט פּאַר זיך די גאַנצע שטאָט. זיין רעזידענץ איז געווען: נאָוואָליפּיע־עסעל. אויף זיין טיר איז געווען אָנגעקלאָפּט אַ באַשיידען שילדעל: פעלדשער אַזדער. ניט געווען באַטאָנט „סטאַרשי פעלדשער". דאָך האָט עס אים ניט געשטערט צו ווערען פּאָפולער אין גאַנץ שטאָט, אין אַלע קרייַזען פון דער אידישער באַפעלקערונג — סיי אין נגידישע און סיי אין קבצנ׳ישע הייזער. ער האָט פּאַר אַלעמען געפונען דאָס ריכטי׳קע וואָרט צו דער ריכטיגער צייט.

ווען ער פלעגט אַריינקומען צו אַ קראַנקען מיט זיין גוט־מוטיגען שמייכעל, האָט זיך דעם חולה געדאַכט, אַז ס׳איז אים שוין לייכטער און האָט באַקומען האָפענונג, אַז ר׳ יודעל וועט שוין געפינען די נויטיגע רפואה צו זיין מחלה. אפילו קליינע קינדער האָבען בייַ אים ניט געמאַכט קיין באַנומענע „יעלות" בעת ער פלעגט זיי אויסטאָפען, אַריינקוקען אין האַלז אד"גל. ער האָט זיך אויסגעטויגט צו אַלע מחלות, ווי נאָז, אויערן, פרויען־שוואַכקייטען און מענערישע מיחוש׳ן.

אַרבעטענדיג יאָרען אין שפּיטאָל, האָט ער איינגעזאָפּט מע־דיציניש תורה קעגען פּאַרשיידענע קרענק און גלאָט אָנשיקע־נישען, וואָס אַ זינדיגער מענטש האָט אויסצושטיין בייַם לעבען. זיינען טאָקע ביאַליסטאָקער אידען געווען אין אים איינגעגלויבט, און מ׳פלעגט קענען אָפּט הערען: יודעל דער פעלדשער קען אויסטרייסלען פון אַרבעל 10 דאָקטוירים. אָדער אָזאַ מין זאַ־גאַכץ: „וואָס יודעל האָט אין דער פּיאַטע, פּאַרמאָגען עס ניט אַ סך דאָקטוירים אין קאָפּ, לייב און לעבען"...

פונדעסטוועגען, אַז יודעל פלעגט זען, אַז מיטן קראַנקען איז גאָרניט „דאָסיג", פלעגט ער אויף אַ באַראיגענדען אופן לאָזען פאַלען די ווערטער: ס׳וואָלט ניט געשאַדט זיך צו באַראַטען זיך מיט אַ דאָקטאָר... דערביי האָט ער קיינמאָל ניט געפּרואוט צו רעקאָמענדירען דעם אָדער יענעם... פּאַרשטייט זיך, אַז ער

ביאַליסטאָק: זוניגע בילדער פון מיין יוגענט...

דריטער טייל

(טיפּען פון ברעמעל־קרעמער און די ברעמלעך אין א מאַרק־טאָג)

פון יעקב יערוזאַלימסקי

ליטעראַטור, טעאַטער, קונסט און ראָמאַנטיק אין ביאַליסטאָק

ביאַליסטאָק יאָר 1919. די צייט שטייט ניט אויף אַן אָרט. זי רוקט זיך פֿאָראויס, אָבער זייער לאַנגזאַם, וועג מען איז יונג. יעדער טאָג — א גרויסער, לאַנגער טאָג, פול מיט נייקייט, פול מיט פֿאַרשידענע איבערלעבונגען. דאָס בלוט איז יונג. דאָס לעבען ווייט, פֿאַרדעקט, אינטערעסאַנט. און וואָס עס גיט דער היינט, האָט אַזוי פיל שייַנקייט; און וואָס דער מאָרגען וועט גע־בען, זאָגט צו זיין נאָך שענער...

ביאַליסטאָק איז פוילען. עפּעס גלויבט זיך ניט. די ביא־ליסטאָקער יוגענט וואָס איז מערסטענס דערצויגען אין חדרים, ביי פּריוואָטע מלמדים, אָדער אין א מאָדערנעם „חדר מתוקן", מיט תורה און וועלטליכע לימודים, אָדער א קלענערע צאָל אין ישי־בות, כאָפּען זיך שוין צו שפּראַכען, אַריפמעטיק, אַפילו אין גע־אָמעטריע זיינען זיי שוין וויט פֿאָרגעשריטען. א טייל פון דער ביאַליסטאָקער יוגענט באַזוכען שוין פּוילישע גימנאַזיעס, פֿאָרען שוין שטודירען אין וואַרשעווער אוניווערזיטעט אָדער פֿאַליטעכ־ניקום. א געמיש פון שפּראַכען. א קאָסמאָפּאָליטיש בליק, וואָס שפּאַנט איבער די רוסישע, ליטווישע, פּוילישע גרענעצען און שפּאַרט שוין אַן אין דער שוויץ, פֿראַנקרייך און בעלגיע. א יוגענט וואָס רייסט זיך צו א נייער וועלט; א יוגענט וואָס איז דערצויגען מערסטענס אויף דער רוסישער ליטעראַטור פון: לעוו ניקאָלאַיעוויטש טאָלסטאָי, דאָסטאָיעווסקי, טשעכאָוו, טורגענעוו, פושקין, נאַדסאָן, לעאָניד אַנדרעיעוו, אַרצייבאַשעוו, גאָגאָל א״א. זייערע ווערק ברענגען אַריין א רעוואָלוציאָנערען בליק אויף מענטש און לעבען, פֿאָלק און קלאַסען, הייראַט און געשלעכטליכע באַציאונגען. צווישען די שרייבער זיינען פֿאָראַן דענקער און דיכ־טער, ראָמאַניסטען און סאַטיריקער, דראָמאַטורגען און נאָוועליס־טען, וועלכע שאַפען א נייעם וועלט־פונקט און אַריינטאַציע וועגען די פּראָבלעמען פון אונזער טאָג־טעגליכער וירקליכקייט.

די רוסישע ליטעראַטור איז שוין אָבער מער ניט קיין בת־יחידה; זי האָט איצט א פֿאַרמעסט מיט צוויי קאָנקורענטען: די אידישע און העברעאישע — ספּעציעל די אידישע. אין די פּיר יאָר פון דער דייטשער אָקופּאַציע האָט ביאַליסטאָק זיך אַריין־

פלעגט עצה'נען א דאָקטאָר וואָס ספּעציאַליזירט זיך אויף דער קראַנקהייט וואָס זיין פּאַציענט ליידט.

א גאַנצען טאָג, ביז שפּעט אין אָוונט, פלעגט ער אַרום־לויפען באַזוכען די צענדליגער קראַנקע אין פֿאַרשיידענע גאַסען, געסלאַך; קלעטערען אויף עטאַזשען, מאַכען אַקראָבאַטיע־שריט אויף צעקאַליעטשעטע טרעפּ ערגיץ אין אַן אויבער־שטיבעל. אים האָט אויסגעפעלט צייט צו עסען, וואָס ער פלעגט אַריינכאַפּען אויף גיך. א קלייניקייט: א קראַנקער וואַרט דאָך אויף אים!

האָט ער זיך אַמאָל פֿאַרטראַכט, אַז ס'איז קיין תכלית ניט אַרומצושפּאַנען א גאַנצען טאָג מיט די רגלים פון איין עק שטאָט אין דער אַנדערער; מ'וועט דאָך ניט אינגער, די פּיס וועלען שוועלען. קיין פרנסה פעלט ניט, טאָ צו וואָס דאַרף ער זיך מאָרנעוועון? אויף וואָס האָט גאָט באַשאַפען פערד?...

האָט ער לאַנג ניט געוואַרט און ער האָט זיך איינגעהאַנ־דעלט א בריטשקע מיט א פערד און היידא! ווי א פּריץ איז ער זיך געזעסען אין זיין „פאַיטאָנדל" צו באַזוכען די צאָלרייכע קליענטעל.

זאָל דאָ באַמערקט ווערען, אַז אייגענע „קאָליאָסקעס" הא־בען פֿאַרמאָגט בלויז צוויי דאָקטוירים: דר. ראָזענטאָל און דער ביי אידען פֿאַרהאַסטער דר. גראַנאָווסקי, וועלכער האָט געהאַט אַזא געשוואָלענעם בויך, וואָס האָט אים אַראָפּגעהאַנגען, אַז ער האָט זיך אין קיין געוויינליכער דראָשקע ניט געקענט „פּא־מיעשטשען".

האָט דעריבער יודעל אָזדער'ס געשפּאַן געמאַכט א סענסא־ציע און האָט אַרויסגערופען אַביסעל קנאה ביי די דאָקטוירים, וואָס האָבען זיך געוויצעלט אויף זיין חשבון...

דערפאַר זיינען געווען צופֿרידען זיינע פּאַציענטען, ווייל מיט זיין ברעמלעך וועט ער באַווייזען צו קומען פריער אויפן וויזיט. צו זיינע מעלות איז ער אויך געווען א וויצלינג. ער האָט ליב געהאַט צו פֿראַווען ליצנות.

עס געדענקט זיך מיר אַזא פאַל: ער איז אינמאָל געקומען אויף א וויזיט צו מיינעם אַן עלטערען ברודער, וואָס האָט שטי־פענדיג אויסגעלינקט א פוס. גראָד זיינען מיינע עלטערען ניט געווען אין שטוב, און דער אינציגער אים אויפצונעמען בין איך געווען. מיר איז דעמאָלט געגאַנגען אויפן זעקסטען יאָר.

ווי זאָגט א וועלט: אַז ס'איז ניטאָ קיין קאַרפֿ, איז א „סטינ־קע" אויך א פיש. האָט ער מיר געגעבען אַלע אויפקלערונגען, ווי אָנצושמירען דעם מאַשטש, וואָס ער האָט פֿאַרשריבען, און ווענען קאָמפּרעסען פון א וויסען וואָסער, וואָס מ'וועט דאַרפען בייטען אַלע שעה.

זעענדיג ווי דער פעלדשער באַציט זיך צו מיר, ווי צו א דערוואקסענעם מענטשען, האָב איך געהאַלטען פאַר נויטיג ניט צו בלייבען קיין שטומער. האָב איך אים א פרעג געטאָן: פּאַניע אָזדער, וואָס מעג ער עסען?...

האָב איך פון אים באַקומען אַזא מין ענטפער: וואָס שייך עסען, קען מען אים געבען א לאָך פון א בייגעל, שאָלאָכן פון אַן אי, א ווייכען קאָטשאַן פון קרויט און דאָס נעמליכע...

וועג ער האָט אַבער געזען אַז כ'בין געבליבען פֿאַרשעמט, אַז אַט־אַט וועל איך זיך צעווייגען, האָט ער מיר א קניפּ געטאָן אין בעקעל און געזאָגט: ביזט דאָך א חכם א אינגעל, דו האָסט גלייך פֿאַרשטאַנען, אַז כ'האָב געשפּאַסט...

פון דער רעדאַקציע: יודעל אָזדער איז געווען דער שוואָגער פון אונזער סעקרעטאַר פון באַארד אַוו דירעקטאָרס, ראובן פישער.

געווארפען אין די אָרעמס פון „אידיש־נאַציאָנאַלער דערוואַכונג". אידישע שרייבערס, פּאָעטן וועלן פיל געלייענט, דיסקוטירט און קאָמענטירט. עס איז געווארן אַ מין קאָמבינאַציע, געמישטער קאָמפּאָט פון אָנערקענען די גרויסקייט פון דער רוסישער ליטעראַטור, אָבער וועלן שטאַרק צוגעבונדען צו דער אידישער ליטעראַטור, וועלכע איז די אייגענע מאַמע, אַ ליבע, אַ זיסע, אַ נאָענטע, מיט ראָמאַנען און דערציילונגען פון אידישען לעבען, פּאָעטישע לידער און פּאָלקס־לידער פון אייגענעם קוואַל, מיט די באַליבטע אידישע קלאַסיקער: מענדעלע מוכר ספרים (אַבראַמאָוויטש), דער באַזינגער פון אידישען דלות, פון דער האַרעפּאַשנער פּאָלקס־מאַסע, וועלכע וועלן פּאַרוואַנדעלט פון אַן אינדערוואַכענדיגער בידנער „קליאַטשע" אין אַ שבת׳דיגען „בן־מלך"; שלום־עליכם (ראַבינאָוויטש), דער אומפּאַרגלייכלעכער הומאָריסט, וואָס לערענט דעם עולם צו „לאַכען מיט יאַשטשער־קעס"; י. ל. פּרץ, דער סימבאָליקער, וועלכער פּאַרכישופּט מיט זיינע מעשות און צעהעלט מיט זיין חסידישען ברען; דער פּעסימיסט ש. נאָמבערג; דער מיסטיקער ש. אַנסקי, וועלכער ברענגט אַריין דעם לייענער אין די סודות׳דיגע ספערען פון „אַ דיבוק"; דוד בערגעלסאָן מיט זיינע ראָמאַנען און דערציילונגען; וועניאַמין מיט זיינע דראַמאַטיש־סאַטירישע שריפטען; דער באַרימטער העברעאיש־אידישער שרייבער ש. פרוג; דער אויסדערווייל־טער נאַציאָנאַלער פּאָעט און מקונן חיים נחמן ביאַליק; דער מייסטער פון פּאָלקס־ראָמאַן און דראַמאַטורג שלום אַש, א. א. וו.

חברה יונגווארג קוויקען זיך אויף מיט די ווערק פון אונזערע אייגענע סאַמאַראַדנע ביאַליסטאָקער דיכטער און שרייבער; דעם ראָמאַנטיקער זושמאַן סעגאַלאָוויטש; דעם דראַמאַטורג יוסף פערעלמאַן, באַקאַנט אונטער דעם פסעוודאָנים אַסיף דימאַו; דעם האַרציגען דערציילער, רעדנער, פּעדאַגאָג און טעאָרעטיקער פון סאָציאַלע אידייען יעקב פּאַט.

די קורצע שילדערונג פון רוסישער און אידישער ליטעראַטור, קען העלפען שאַפען דעם באַגריף פון גייסטיגען און קולטורעלען צושטאַנד פון די ביאַליסטאָקער אידען בכלל, און ביאַליסטאָקער יוגענט בפרט; פאַרשטיין זייער געדאַנקען־גאַנג, אַספּיראַציעס, חלומות פון דער געגענווארט און צוקונפט; בייַ דער פילשפראַכיגער יוגענט, אינטעלעקטועל און סאָציאַל ווייט אַריבערשטייגענדיג דעם דורכשניטליכען אידען, אָדער אידישע יוגענט פון דעמאָלטיגען פּוילען, וואָס איז געווען מער רעליגיעז און ווייניגער געבילדעט, אָבער די ביאַליסטאָקער יוגענט איז געווען מער געבילדעט און ווייניגער רעליגיעז, מיט ברויזענדע כוחות פון נייע אידייען און סאָציאַל־קולטורעלער אַקטיוויטעט.

אַ סך מענטשען זיינען צוריקגעקומען פון רוסלאַנד. אויך מיין אָנקעל מלך דאַרשין׳ס משפּחה. מיין אָנקעל איז געשטאָרבען אין יעקאַטערינאָסלאָוו אין דער זעלבער צייט און אין דער זעלבער שטאָט, וואו דער באָרימטער ביאַליסטאָקער „פּאָלקס־דאָקטאָר" כאַנאָוויטש איז געשטאָרבען. מיין טאַנטע איז צוריק. אויך מיין קוזינע׳ס טעכטער מיט זייערע קינדער זיינען צוריק. דאָס זיינען די משפּחות פון גרשון ראָזענטאָל און בנימין־פּייוועל שוסטיצקי. דער זעלבער שטאָלצער גאָנג. שיינע קינדער, סיי די מיידלאַך און סיי די אינגלאַך, אייגער שענער פון צווייטען. איבערהויפּט די טעכטער: ראָזע, דאָרע און סאַשע. אויך די קוזינע כייטשע שוסיטצקי האָט 2 שיינע טעכטער, ציליע און סאַשע.

ביאַליסטאָק ווערט אָנגעפילט מיט רעפּאַטריאַנטען פון רוס־לאַנד. מען קושט זיך אין די גאַסען. מען ווייניט פון נחת. ברוך השם, דערלעבט צוריק צו זען זיך... עס עפענען זיך קראָמען. די פאַרבינדונג מיט קרוין־פּוילען וואַקסט. וואַרשעווער סוחרים מיט לאַנגע קאַפּאָטעס, חסידישע היטעלעך, מיט קאָזירקעס פון טונקעלען לייוועטן, לאַנגע פּיאות און נאָך לענגערע בערד, איז אַ שטיקעל נייעס פאַר ביאַליסטאָק. ווער האָט דאָס געזען אין ביאַליסטאָק אַזוינע לאַנגע בערד? חסידים אין גלאַנציקע שטיבעלעך, ווי לאקיר־גלאַנציגע, און לעבעדיגע „זשוואָווע" אויגען מיט חסידישען ברען... עפּעס זיינען מיר דאָך אידען, אָבער דאָך איז צוויישען די פּוילישע אידען און די ביאַליסטאָקער אידען דאָ אַן אָפגרונט. מען האָט זיך חלילה ניט פיינט, אָבער זיי זיינען אונז פרעמדליך, עפּעס ווייטליך, די חסידישע אידען אין שטיבלעטלאך, מיט די לאַנגע גאַרטלען און נאָך לענגערע קאַפּאָטעס.

אָבער צוביסלעך שאַפט זיך אַ דערנענטערונג. מען האָט חתונה — וואַרשעווער יונגעלייט מיט ביאַליסטאָקער פרומע מיידלאַך. מיין קוזינע גיטעל־רוטשקעס פון די הערינג, ווי מען רופט איר אין די ברעמלאַך — איר טאָכטער, וואָס דער טאַטע אירער איז אַ פאַרברענטער חסיד, האָט חתונה מיט אַ פיינעם שטילען יונגענמאַן פון וואַרשע, אברהם וואודקע, און איז אַ וואויליגער, פרום־דערצויגענער בחור, אַ קלוגער און מיושב׳דיגער, וואָס טויג זיך אויס צו מסחר; און איך מיט דעם פרומען בחור׳ל ווערען גוטע פריינט. אפילו זיין פאַמיליען־נאָמען איז אַ פּויליש׳ער: „וואודקע" (שנאַפּס). אויך מיין באַקאַנטע פון „סוראַזער בינדעל", גיטל גאָלדשטיין, אַ פיין־דערציגענע, אינטעליגענטע מיידעל, אַ גוט־באַלעזענע אין דער רוסישער ליטעראַטור, האָט חתונה מיט אַ וואַרשעווער בחור, אַ שיינער יונג, מיט אַ פאַר קאָכעדיגע לעבעדיגע אויגען, וואָס איז שטענדיג אַ וויצעלדיגער און אַלע האָבען אים ליב. אָט די צוויי וואַרשעווער פּאָעטיקער פון סאָציאַלע אידייען יעקב פּאָט.

די קורצע שילדערונג פון רוסישער און אידישער ליטעראַטור, קען העלפען שאַפען דעם באַגריף פון גייסטיגען און קולטורעלען צושטאַנד פון די ביאַליסטאָקער אידען בכלל, און ביאַליסטאָקער יוגענט בפרט; פאַרשטיין זייער געדאַנקען־גאַנג, אַספּיראַציעס, חלומות פון דער געגענווארט און צוקונפט; בייַ דער פילשפראַכיגער יוגענט, אינטעלעקטועל און סאָציאַל ווייט אַריבערשטייגענדיג דעם דורכשניטליכען אידען, אָדער אידישע יוגענט פון דעמאָלטיגען פּוילען, וואָס איז געווען מער רעליגיעז און ווייניגער געבילדעט, אָבער די ביאַליסטאָקער יוגענט איז געווען מער געבילדעט און ווייניגער רעליגיעז, מיט ברויזענדע כוחות פון נייע אידייען און סאָציאַל־קולטורעלער אַקטיוויטעט.

אַ סך מענטשען זיינען צוריקגעקומען פון רוסלאַנד. אויך מיין אָנקעל מלך דאַרשין׳ס משפּחה. מיין אָנקעל איז געשטאָרבען אין יעקאַטערינאָסלאָוו אין דער זעלבער צייט און אין דער זעלבער שטאָט, וואו דער באָרימטער ביאַליסטאָקער „פּאָלקס־דאָקטאָר" כאַנאָוויטש איז געשטאָרבען. מיין טאַנטע איז צוריק. אויך מיין קוזינע׳ס טעכטער מיט זייערע קינדער זיינען צוריק. דאָס זיינען די משפּחות פון גרשון ראָזענטאָל און בנימין־פּייוועל שוסטיצקי. דער זעלבער שטאָלצער גאָנג. שיינע קינדער, סיי די מיידלאַך און סיי די אינגלאַך, אייגער שענער פון צווייטען. איבערהויפּט די טעכטער: ראָזע, דאָרע און סאַשע. אויך די קוזינע כייטשע שוסיטצקי האָט 2 שיינע טעכטער, ציליע און סאַשע.

איך בין שוין געווען אַ באַווייבטער, און ווען איך פלעג טראָגען מיין זונעלע אויף מיינע אָרעמס, האָבען מיינע באַקאַנטע זיך געוויצעלט: אַז איין קינד טראָגט אַ צווייט קינד...

נייע מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע פון די אידן אין ביאַליסטאָק

(וויטערדיגע דאָקומענטן אין פּוילישע פּובליקאַציעס)

פון מרדכי וו. בערנשטיין

מיר איז שוין אויסגעקומען צו פאַרעפנטליכן אין „ביאַליסטאָקער שטימע" אַ גאַר היפּשע צאָל מיט מאַטעריאַלן וועגן דער אַלטער אידישער געשיכטע פון ביאַליסטאָק, וואָס עס ברענגען אַרויס די פאָרשידענע רעגיאָנעלע פּוילישע פּובליקאַציעס פון ביאַליסטאָק *). די לאַגע איז אזא, וואָס, ליידער, האָט ניט די אויסערליכע אידישע וועלט קיין צוטריט צו די אַרכיוון אין פּוילן, וואו עס זיינען פאָראַן מאַטעריאַלן און דאָקומענטן צו דער געשיכטע פון די חרוב'ע שטעט און שטעטלאַך. אין פּוילן גופא וועט דורך אידיש פאָרשערס געטאָן אַלגעמיינע שטודיעס, אין די ראָמען פון זייערע מעגליכקייטן. עס דאַרף דערבי געזאָגט ווערן, אַז אין דעם זין איז אין היינטיגן פּוילן דער „אידישער היסטאָרישער אינסטיטוט" כמעט דער איינציגער, וואָס פּראָווט אַרויסהויבן פון אונטער דעם אַרכיוו־שטויב גאָר וויכטיג מאַטעריאַלן און פאַרעפנטליכן זיי אין זיין אויסגאַבע „דער ביולעטין", וואָס דערשיינט אין וואַרשע. דערפאַר טאָקע זיינען פון גאָר גרויסער וויכטיקייט די אידישע געשיכטע־קאָפּיטלען, וואָס עס הויבן אַרויס די פּוילישע פּובליקאַציעס, און וואו צווישען אַנדערע שטעט רעדט זיך אויך וועגן ביאַליסטאָק.

איך האָב איצט פאָר מיר אַ סעריע פּובליקאַציעס, וואָס ברענגען אַרויס גאָר וויכטיג מאַטעריאַלן צו דער געשיכטע פון אידען אין ביאַליסטאָק. די דאָזיגע פאָקטען, דאָטען און ציפערן זיינען אַריינגעפלאָכטען אין אַלגעמיינע שטודיעס, אָדער זיינען טאָקע ספּעציעלע פאָרשונגען וועגן די אידן.

וועל איך דאָ ברענגען מיט אַ סדר אַ פאָר פון די דאָזיגע פּובליקאַציעס. איך וועל זיך האַלטען אין דער כראָנאָלאָגישער אָרדענונג פון די געשיכטע־קאַפּיטלען, וואָס זיי באַהאַנדלען.

1.

אידען אין די פּוילישע שטעטלאַך פון ביאַליסטאָקער קרייז צום סוף פון 18־טען יאָרהונדערט

אין פּויזען איז אין יאָר 1964 דערשינען, אַרויסגעגעבען פון דעם אוניווערזיטעט אויפן נאָמען פון אַדאַם מיצקיעוויטש, אַ שטודיע פון יאָן וואַנסיצקי אונטערן נאָמען „די פרייַשע באַשרייבונגען פון די פּוילישע שטעט ביים סוף פון 18־טען יאָרהונדערט" (ביאַליסטאָקער דעפּאַרטמענט).

יאָן וואַנסיצקי האָט אַ סעריע מיט אַרבעטען וועגען דער געשיכטע פון פּוילן נאָך דער דריטער צעטיילונג (אין יאָר 1795). בעיקר פאָרנעמט ער זיך מיט יענעם טייל פּוילן, וואָס איז אַרונטערגעפאַלן אונטער דער פּרייסישער הערשאַפט. אַ געוויסע צייט האָט דער ביאַליסטאָקער קרייז טאָקע געהערט צו דער פּרייסישער אַדמיניסטראַציע, וואָס האָט געדויערט ביז 1807, וועלכע דער דאָזיגער קרייז איז אַריבער אונטער דער רוסיש־צאַרישער הערשאַפט.

אין דער צייט פון דער פּרייסישער ממשלה האָבען זיי דעם קרייז אָנגערופען מיטן אַדמיניסטראַטיוון נאָמען „ביאַליסטאָקער קאָמער דעפּאַרטמענט". צום סוף פון יאָרהונדערט האָט די אַדמיניסטראַציע דורכגעפירט (מיט פּרייסישער פינקטליכקייט) אַ געניע פאָרשונג, דורך אַ צענזוס, וועלכע דעם עקאָנאָמיש־ווירטשאַפטליכען מצב פון דעם „דעפּאַרטמענט". וואָנסיצקי האָט פאַר זיין אַרבעט געהאַט די פראָגע־בויגנס פון יענעם צענזוס און ער פאַרעפנטליכט אין דער דאָזיגער אַרבעט אַלע פּרטים פון יענער אויספאָרשונג. פאַר דער אידישער געשיכטע איז פון וויכטיקייט די באַפעלקערונג־צאָל. אומעטום ווערט אָנגעגעבען די אַלגעמיינע צאָל פון די איינוואוינער און וויפל אידען צווישען זיי.

דער דעמאַלטיגער צענזוס האָט אַרומגענומען דעם ביאַליסטאָקער דעפּאַרטמענט, וואָס איז באַשטאַנען פון די פאָלגענדיגע קרייזען (פּאָוויאַטען). דער ציפער אין קלאַמערן באַצייכענט די צאָל שטעטלאַך:

ביאַליסטאָק (10 שטעטלאַך); ביעלסק (5); דאָמבראָווע (10); דראָהיטשין (5); גאַניאָנדז (10); קאָלווארין (8); לאָמזשע (5); מאַריאַמפּאָל (10); סוראַזש (3); וויגרי (15).

פון די קרוב אַכציג ישובים האָבען מיר טאָקע גענויע ציפערן וויפיל אידען עס האָבען געוואוינט אין יעדען ישוב. זיכער וואָלט געווען וויכטיג צו ברענגען אַ פולע רשימה פון די דאָזיגע ישובים, אָבער ליידער איז דער פּלאַן באַגרענעצט. מיר וועלען אָבער ברענגען נאָר די ציפערן פון דעם ביאַליסטאָקער פּאָוויאַט. מיר נעמען אַרויס די צאָל אַלגעמיינע איינוואוינער און אין קלאַמערן גיבען מיר די צאָל אידען. מיר האָבען דאָ אַ בילד פון די אידישע קהילות אין יענער צייט — דאָס הייסט סוף 18־טען און אָנהויב 19־טען יאָרהונדערט.

ביאַליסטאָק — 3930 איינוואוינער (אידן 1788); כאָראַשטש — 584 (אידן 156); האָראָדאָק — 472 (אידן 93) יאַנעווע — 791 (אידן 791); יאַשינאָווקע — 683 (אידן 393); קנישין — 1295 (אידן 243); אָדעלסק — 803 (אידן 81); סאָקאָלקע — 1124 (אידן 383); וואַשילקאָווע — 902 (אידן 144); זאַבלודאָווע — 1472 (אידן 211).

מיר האָבען נאָר אַרויסגענומען אין פּרט — די צאָל אידען אין די ישובים און נאָר פון אין פּאָוויאַט. עס איז אַ זייער וויכטיגער פּרט אין דער געשיכטע פון די ישובים. גראָד איצט, וען שטעט און שטעטלאַך זוכען מאַטעריאַלען פאָר די יזכור־פּנקסים וואָס זיי פלאַנירען, איז די שטודיע פון יאָן וואַנסיצקי אַ זייער וויכטיגער מקור.

2.

אויפרופען פון ביאַליסטאָקער אַרבעטער־פּאַרטייען אין אידיש צום סוף פון 19־טען יאָרהונדערט

עס ליגט פאָר מיר דער נייסטער נומער פון דעם „ביולעטין" (אין פּויליש) וואָס עס גיט אַרויס דער אידישער היסטאָרישער אינסטיטוט אין פּוילן; עס איז דער נומער 56 פון אָקטאָבער־

*) זע די נומערן פון „ביאַליסטאָקער שטימע": יאַנואַר 1962; סעפּטעמבער 1963; מערץ 1964; סעפּטעמבער 1964.

ס׳לעבען איז אַ לייטער...

פון יצחק אייבראַמסאָן

דאָס לעבען איז אַ לייטער,
די שטאָפּלען זיינען די יאָרען,
קלעטערט דער מענטש צו דער הויך
זינט דעם טאָג פון זיין געבאָרען.

יעדער יאָר אַ שטאָפּל אַרויף,
נענטער צום העכסטען שטיג,
קלעטערען מיז מען דעם נעקסטען טרעפ
ווייל מען קען ניט גיין צוריק...

העכער, שנעלער, קלעטערט יעדער,
ווייל פֿאַרלויפען יענעמ׳ס וועג...
מיט אַלע כוחות מען שטרענגט זיך אָן
צו דערגרייכען דעם שפּיץ־ברעג.

די ערשטע טריט לייכט מען קלעטערט,
די פּיס נאָך זיינען שטאַרק און יונג;
אַ הויב־טאָן זיך אַן אַנדער טרעפּ
איז לייכט, ווי קאַצען־שפּרונג.

שוועריר זיינען די מיטעלע שטיגען,
ווייל כוח אַליין איז דאָן ניט גענוג.
מען דאַרף דעם טראָט גוט אָפּהיטען,
מען מוז זיין אי שטאַרק, אי קלוג...

וועָן קיין שכל מען פֿאַרמאָגט
און מען וויל העכער קלעטערען,
קען מען לייכט אַרונטערפֿאַלען
און יעדען ביין אין זיך צעשמעטערען.

נאָר דער וואָס „גבורות" דערגרייכט,
אַ שאָנס אַ גוטען ער האָט,
דעם העכסטען טרעפּ צו דערגרייכען
מיט דער הילף פון גאָט.

דעצעמבער, 1965. אין דאָזיגען נומער זיינען פֿאַראַן וואָגיגע מאַטעריאַלען צו דער געשיכטע פון אַ ריי אידישע ישובים. צוויי־שען די מאַטעריאַלען, וואָס אינטערעסירען אונז, איז — די אַר־בעט פון סטאַניסלאָוו קאַלאַבינסקי — „אויפרופען פון די קאָמי־טעטען פון די אַרבעטער־פֿאַרטייען צו די אידישע פֿראַלעטאַ־ריער" אין די יאָרען 1897—1900.

וועגען דער דאָזיגער אַרבעט וועלען מיר זיך אָפּשטעלען. דאָ האָבען מיר ווידער אַ וויכטיגען מאַטעריאַל צו דער געשיכטע פון ביאַליסטאָק, פון דער ביאַליסטאָקער אידישער אַרבעטער־באָוועגונג אין די ערשטע יאָרען וועָן עס איז אויפגעקומען די סאָציאַליסטישע באָוועגונג ביי די אידישע אַרבעטער אין רוס־לאַנד. מיר וועלען זיך אָבער פֿאַרהאַלטען גאָר בצימצום׳דיג.

דעם מחבר פון דער אַרבעט קאַלאַבינסקי האָב איך שוין אָמאָל דערמאָנט אין מיינע פּריערדיגע אַרטיקלען. ווי עס איז צו זען, ספּעציאַליזירט ער זיך אויף דער געשיכטע פון דער ביאַ־ליסטאָקער אַרבעטער־באָוועגונג. אין דער איצטיגער אַרבעט ברענגט ער דעם טעקסט פון 14 אויפרופען צו אידישע אַרבעטער. מיר וועלען זיך ניט אָפּשטעלען אויף זייער אינהאַלט, הגם דאָס איז גאָר וויכטיג. מיר וועלען זיי נאָר פֿאַרצייכענען. פון די 4 פון זיי ברענגט ער פֿאַטאָסטאַטען פון זייער אידישען אויסזען. אַלע זיינען אביערזעצט אין פויליש. די מערהייט פון זיי שטאַמען פון די אַרכיוועס פון דער צאַריסטישער פּאָליציי אָדער פּראָקוראַ־טור, וואָס מען האָט איצט געגומען שטודירען.

אָט זיינען די אויפרופען אין סדר ווי זיי זיינען אין קאַלא־בינסקי׳ס שטודיע:

1. געשריבענער אויפרוף אין אידיש, אַרויסגעגעבען אַנאָנים, אין האַראַדאָק, אין חודש יוני, 1897;
2. אידישע געשריבענע רעזאָלוציע מיט פאָדערונגען (געפונען בעת אַ רעווויזיע ביים אידישען אַרבעטער וואָלף מענקעס, אין יוני, 1897);
3. אויפרוף אין אידיש פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון דער פוילישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי (פ.פּ.ס.), אין אַפּריל, 1898, צו פייערן דעם 1־טען מאַי;
4. אויפרוף וועגען אַ לוין־העכערונג (אין אידיש און פּויליש) פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון פ.פּ.ס., מאַי, 1898;
6. שטרייק־אויפרוף אין אידיש, אַרויסגעגעבען פון ביאַליסטאָ־קער קאָמיטעט פון פ.פּ.ס., יוני, 1898;
7. שטרייק־אויפרוף אין אידיש, פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון „בונד", 18 אויגוסט, 1898;
8. מאַי־אויפרוף, אין אידיש, פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון „בונד", אַפּריל, 1899;
9. אויפרוף פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון „בונד", אין אי־דיש, וועגען דער עקאָנאָמישער לאָגע פון די אידישע אַרבע־טער, אָקטאָבער, 1898;
10. פלוג־בלעטל נומער 2 פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון „בונד", אין אידיש, יאַנואַר, 1900;
11. אויפרוף אין אידיש פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון „בונד" צו די וועבער, נאָוועמבער, 1900;
12. אויפרוף פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון „בונד", אין אי־דיש, צו די שנייידער, נאָוועמבער, 1900;
13. אויפרוף פון ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון פ.פּ.ס., אין אידיש, צו די שפּולערקעס, נאָוועמבער, 1900;
14. אויפרוף פון דעם ביאַליסטאָקער קאָמיטעט פון דער פ.פּ.ס., אין אידיש, וועגען דער לאָגע פון דעם אַרבעטער־קלאַס. כאַ־ראַקטעריסטיש איז דער אויפרוף מיט דעם וואָס ער הויבט זיך אָן מיט אַ מאָטאָ פון פּרקי־אבות: „אם אין אני לי — מי לי? וכשאני לעצמי — מה אני" — הלל.

ווי געזאָגט, האָבען מיר דאָ נאָר פֿאַרצייכענט די דאָקומענ־טען, ניט זייער אינהאַלט און ניט קיין אָפּשאַצונג. די דאָזיגע פּרטים וואָס מיר האָבען געבראַכט זיינען אויך פון גאָר וויכטיגען אינטערעס. די וואָס ווילען דערלערנען די געשיכטע פון דער ביאַליסטאָקער אידישער אַרבעטער־באָוועגונג וועלען אין קאַלא־בינסקי׳ס אַרבעט געפינען ערשטקלאַסיגען מאַטעריאַל.

מיר האָבען זיך אָפּגעשטעלט נאָר אויף צווי פּובליקאַציעס. וועגען אַנדערע וועט אונז אויסקומען צו רעדען ביי אַ צווייטער געלעגענהייט.

דרום־אַפריקע — דאָס לאַנד פון אוצרות, שקלאַפעריי און ראַסען־האַס

(איינדרוקען פון אַ טוריסט)

פון י. ח. קאַנציפאַלסקי (ישראל)

די אינטערעסאַנטע שילדערונג הויבט אויף דעם פאַרהאַנג איבער אַ וויכקל פון דער וועלט, וועלכער איז פאַר פיל פון אונזערע לעזער פאַרשלייערט אין געהיימניש, און באַקענט אגב אויך מיט דעם לעבענס־שטייגער פון די דאָרטיגע אידישע איינוואוינער בכלל און פון אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט בפרט.

דער שרייבער פון די שורות, וועלכער האָט געוואוינט יאָרענלאַנג אין אַמעריקע און האָט זיך לעצטענס באַזוצט אין גבעתיים, ישראל, איז אונזערער אַ חשובער בן־עיר, אַן אָנגעזעענער רב, וועלכער האָט זיך באַליבט געמאַכט ביי אונזערע לעזער מיט זיינע אָפהאַנדלונגען איבער רבנות און כלי־קודש אין ביאַליסטאָק אויף די שפאַלטן פון אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע". רעד.

אַלגעמיינער איבערבליק

דרום־אַפריקע איז אַ פאַראיניגונג פון 4 מדינות: טראַנס־וואַל, פריע ארענדזש סטייט, נאַטאַל און די קייפּ. דאָס לאַנד ליגט ביים דרומ'דיגען שפּיץ פון אַפריקאַנער קאָנטינענט.

דרום־אַפריקע איז אַנטדעקט געוואָרען דורך די וועלט־רייזענדע פון די „דאטש אינדיענס קאָמפּ." בערך 300 יאָר צוריק. כמעט אין דער זעלבער צייט ווען די זעלביגע זיינען געקומען קיין ניו־יאָרק און פאַרנומען די שטאָט ניו־יאָרק און איר אַ נאָמען געגעבען ניי־אַמסטערדאַם.

טראַנסוואַל איז דער חשובסטער טייל פון דער אַפריקאַנער יוניאָן און איר הויפטשטאָט איז פרעטאָריע. אָבער יאָהאַנעס־בורג איז די גרעסטע און אויך די רייכסטע שטאָט. די באַפעל־קערונג באַשטייט פון 60 טויזענט מענטשען, גרויסע האַלסייל־געשעפטען און אימפּאָרטערס. לעבן יאָהאַנעסבורג — אַרום דער שטאָט און אויך וויַיט אַוועק אַ 100 מייל — ציען זיך די גאָלד־מינעס ווו עס אַרבעטען כמעט אַלע אויסשליסליך שוואַרצע — בערך אַנדערהאַלבען מיליאָן אַרבעטער. די גאָלד־פראָדוקציע באַטרעפט 40 מיליאָן דאָלאַר יערליך. טראַנסוואַל האָט אויך קלענערע שטעטלעך מיט פאַרמערס און קליין־אינדוסטריע.

פרי ארענדזש סטייט איז אַן אַרימע מדינה. די הויפט־שטאָט איז בלומפאָנטיין — אַ קליינע שטאָט.

נאַטאַל מיט דער הויפט־שטאָט דוירבען ביים אינדישען ים, איז אַ וויכטיגע פּאָרט־שטאָט מיט פיל פאַבריקען און מסחר.

די קייפּ איז אַ וויכטיגע מדינה פון דער יוניאָן. זי איז אַרום־געריגעלט מיטן אינדישען און אַטלאַנטישען ים, האָט גרויסע פּאָרט־שטעט, ווי איסט לאָנדאָן, פּאָרט עליזאַבעט, הערמאַנסדאָרף און קייפּטאוון. די דערמאָנטע שטעט האָבען אויך גרויסע פאַבריקען. די דערמאָנטע שוועבע אינדוסטריע, עקספּאָרט און אימפּאָרט.

דרום־אַפריקע האָט אַ באַפעלקערונג פון איבער 15 מיליאָן, דערפון דריי־אָן־אַ־האַלבען מיליאָן ווייסע. די איבעריגע — שוואַרצע און אינדיענס. אַ ליבעראַלע דעמאָקראַטישע רעפובליק אָבער נאָר פאַר ווייסע, וועלכע וועלן געפּוהנט „יוראָפּינס"; די איבעריגע זיינען „דעפּאַרטעד" (אפּגעטיילט) האָבען ניט קיין פּאָליטישע רעכט. זיי קענען ניט שיקען קיין דעפוטאַטען צום פּאַרלאַמענט, ניט אַנטיילנעמען אין וואַלען, ווערן ניט געזונומען אין מיליטער און מעגען נאָר אויסער דער שטאָט (סאַבוירבס). די שוואַרצע באַפעלקערונג האָבען באַזונדערע שטעט עטליכע מייל ווייט פון די ווייסע שטעט. מען מעג אָבער האַלטען אַ שוואַרצע דינסט אָדער דינער אין הויז, ווי אויך וואוינען ביי די ווייסע אין הויז — ער אָדער זי. חתונה האָבען, אָדער באַציאונגען צווישען ווייסע און שוואַרצע איז שטרענג פאַרבאָטען. עס דראָעט אַ שטראָף דערפאַר פון מינדסטענס 6 מאָנאַטען תפיסה. אָבער אַרבעטען אין פאַבריקען און סטאָרס איז זיי דערלויבט. אין קיין יוניאָנס אָבער נעמט מען זיי ניט אַריין. בכלל זיינען דאָרט די יוניאָנס זייער שוואַך אַנטוויקעלט, אָן קיין שום ווירקונג אויפן עקאָנאָמישען לעבען פון לאַנד. אין אויטאָבוסען זיינען די ווייסע אָפּגעטיילט פון די שוואַרצע, פונקט ווי פריער אין דער אַמעריקאַנער סאוט. פאַראַן אויך עקסטראַ באָסעס פאַר שוואַרצע. בלויז אין קייפּטאון איז אַביסעל ליבעראַלער אין דער הינזיכט.

אפילו ביי דער ווייסער באַפעלקערונג איז אויך ניט אַלץ גלייכמעסיג. די האָלענדער־בורען זיינען די מערהייט און די ענגלענדער אַ קליינע מינדערהייט פון עטליכע הונדערט טויזענט. כאָטש אָפּיציעל איז די רעגירונגס־שפּראַך ענגליש און בוריש־האָלענדיש, אָבער למעשה זיינען מערסטענטייל די באַאמטע בורען און זיי לאָזען ניט צו די ענגלענדער צו גרויסע פּאָסטענס. זיי רעדען מערסטנס בוריש (אַפריקען) און ענטפערען ניט געהרן אויף ענגליש. די ענגלענדער פאַרלאָזען ביסלעכווייז דרום־אַפריקע און פאַרען אַרויס קיין ענגלאַנד, פונקט ווי אידען פאַרען קיין ישראל.

דרום־אַפריקע איז אַ רעפובליק מיט אַ פרעזידענט און אַ פּאַרלאַמענט. דער פרעזידענט וואוינט אין פרעטאָריע, די הויפּט־שטאָט פון טראַנסוואַל. אָבער בכדי די אַנדערע פאַראיניגטע מדינות זאָלען ניט מקנא זיין, וואוינט ער אויך אין די דריי אַנדערע הויפּט־שטעט צו מאַנאַט אין יעדערער דורכן יאָר. אין ארענדזש פרי סטייט, די הויפּטשטאָט פון בלומפאָנטיין, געפינט זיך דאָס הויפּט־געריכט; אין נאַטאַל (דוירבען) זיינען די רעגירונגס־אָפיסעס; אין קייפּטאון (די קייפּ) איז דער פּאַרלאַמענט. אַזוי איז צעטיילט די רעגירונג אינערן גאַנצען לאַנד.

די אַרמיי באַשטייט בלויז פון ווייסע. איצט מוז יעדער מאַן גיין פאַר אַ יאָר מיט עטליכע מאָנאַטען אין מיליטער, און ביסלעכווייז וועט געהעכערט ווערען די צייט פון מיליטער־דינסט. די שוואַרצע איז נאָר דערלויבט אין דער ספּעציעלער פּאָליציי פון שוואַרצע. זיי קריגען גוט באַצאָלט און דינען גאַנץ ערנסט דער באַפעלקערונג. ווי איז צו דעם שוואַרצען ווען ער באַגייט אַ פאַרברעכען און פאַלט אַריין צו דער שוואַרצער פּאָליציי.

די הינדוס זיינען אַביסעל אַנדערש ווי די שוואַרצע. פיל פון זיי האָבען שיינע געשעפטען, לעבען שיין אפילו ניט אין די שטעט. די שוואַרצע און הינדוס מעגען דאָך אַרבעטען אין די פאַבריקען און געשעפטען, אָבער זיי קריגען אַ דריטעל געצאָלט ווי די ווייסע.

וועז די האָלענדער זיינען געקומען קיין דרום־אַפריקע זיינען אין דער גאַנצער געגענט געווען זייער וויניג שוואַרצע. דאָ אוז דאָרטן אַ קליין דערפּל. דערצו פלעגען זיי פירען שטענדיג מלחמות איינע מיט די אַנדערע פּאַר גנבות, ווייבער אד״ג אוז געוואוינט אין לעכער פוז די בערג. די האָלענדער האָבען אַרייַנגעבראַכט קולטור אין לאַנד, געוומען זיך צו פּאַרמעריי אוז קליין־מלאכה. וועז ניט די האָלענדער וואָלט נאָך דער קאָנטינענט גע־שלאָפן אויך היינט. די שוואַרצע האָבען זיך פּאַרדונגען צו די ווייסע אַלס אַרבעטער אוז שקלאַפען; זיי האָבען זיך אָבער אויס־געלערנט ווי צו באַגיין מיט פּאַרמער־כלים אוז היינט זיינען זיי אויך גוטע פּאַרמערס.

דאָס מאַראַלישע לעבען איז מערסטענטייל גאָר ניט פיין. אָבער וועז ניט די העצעס וואָס קומען פוז דער קאָמוניסטישער כינע וואָלטען די שוואַרצע געוועז גאַנץ צופרידען מיט זייער גורל. אָבער עס וועלט געפירט אַ גרויסע אַגיטאַציע פוז אויס־לאַנד צווישען די שוואַרצע אוז ווערען גערייצט צו מאַכען אַז אויפשטאַנד קעגן די ווייסע ווי אין אַמעריקע. די ווייסע האָבען אַנגענומען שטאַרקע מיטלען קעגען דעם אַלס פּאַרטיידיגונג, אוז דאָס איז „דעפּאַרטינג־לאָו״. די רעגירונג בויט פּאַר שוואַרצע באַזונדערע שטעט לעבען די ווייסע שטעט, גיט זיי ניט קיין פּאָ־ליטישע רעכט, ווי ווייליען דעפּוטאַטען אוז שטימען אין די וואַלען. די ווייסע זיינען דאָך אַ פּערטעל פוז דער באַפעלקערונג, אוז דאַז וואָלטען די שוואַרצע איבערגענומען די רעגירונג, וואָלטען פּאַר־טריבען די ווייסע אָדער גאָר זיי אויסגעשאָכטען. די רעגירונג אַרגאַניזירט אויך אַ טרענירטע אַרמיי, אַ שטאַרקע פּאָליציי אוז דערצו אַ באַזונדערע שוואַרצע פּאָליציי, וועלכע איז זייער ווירק־זאָם. אגב טוט די רעגירונג זייער אַ סך פּאַר זייער דערציאונג, איבעראַל געפעפענט סקולס אוז ס׳איז אַ חוב פּאַר יעדען קינד צו באַזוכען די סקול. זי האָט אויך געפעפענט אַז עקסטראַ אוניווער־זיטעט פּאַר שוואַרצע. אָבער די שוואַרצע האָבען ניט קיין חשק צו לערנען. זיי ווילען נאָר פּאַרדינען געלט אוז חתונה האָבען.

לעצטענס פּאַסירען אָפּטע רויבעריייען אוז אַנדערע קרימי־נעלע פּאַרברעכענס. די רעגירונג האָט אָפּגעטיילט אַ שטיק טע־ריטאָריע אוז געגעבען זיי אויטאָנאָמיע. איינע איז „סוואַזי־לאַנד״, אַ צווייטע „באסוטא־לאַנד״ אין די קייפּ. דאָס „באַסוטא־לאַנד״ האָט אַ „טשיף״ (הויפּט), וועלכער קריגט זיינע שכירות פוז דער דרום־אַפריקאַנער רעגירונג. אויך האָבען זיי אַ כמו פּאַרלאַמענט. דער „טשיף״ זעט שוין אַז אַלץ זאָל זיין בסדר אוז די „באָיעס״ זאָלען גיין בדרך הישר.

מיט אַ קורצער צייט צוריק האָט די „יו־ען״ אָנגענומען סאַנקציעס קעגען דער אפריקאַנער רעגירונג, אָבער דאָס לאַנד לאַכט זיך אויס דערפוז. די וועלט טוט גערן מיט איר ביזנעס אוז פאָלגט ניט דער יו־ען״.

די לאַגע אין לאַנד איז אַ רואיגע, אַ סטאַביליזירטע. מע־נטשען אַרבעטען, ניטאָ קיין אַרבעטסלאָזע, אַלע פּאַרדינען גוט, לעבען גוט, אַ הויכער לעבענס־סטאַנדאַרד ווי אין אַמעריקע, לעבענס־מיטעל ביליג, אויך קליידער אוז אַלע סחורות פיל בי־ליגער ווי אין אַמעריקע. קיין סטרייקען קומען דאָרט נישט פּאָר.

די דרום־אַפריקאַנער יוניאַן האָט די גרעסטע גאַלד־פּראָדוק־ציע אין דער וועלט. די גאָלד־מינעס זיינען אַרום יאָהאַנעסבורג אוז טראַנסוואָל אוז אַ הונדערט מייל ווייטער. עס אַרבעטען אין די מינעס אַ מיליאָן אוז אַ האַלב — 90 פּראָצענט פוז זיי שוואַרצע.

דרום־אַפריקע האָט אויך דימענטען־פעלדער אין ס. ארענדזש מדינה, דערהויפּט אין קימבערלי לעבען בלומפאָנטיין. דער די־מענטען־פאַרקויף איז אונטער דער קאָנטראָל פוז דער רעגירונג. נאַטאַל האָט אויך קוילען־מינעס.

די קייפּ האָט אַ גרויסען נאַציאָנאַלען פּאַרק פוז פאַרשידענע חיות. אָבער דער אמת׳ער גרויסער נאַציאָנאַלער פּאַרק פוז חיות איז אין טראַנסוואָל, וואו ער טראָגט דעם נאָמען „קרוגער נעשאָ־נאַל פּאַרק״ אויפן נאָמען פוז געגנראַל קרוגער, וואָס האָט געפירט די מלחמה מיט ענגלאַנד מיט קרוב זיבעציג יאָר צוריק פּאַר דער זעלבסטשטענדיקייט פוז טראַנסוואָל.

דער קרוגער־פּאַרק האָט אַלע ווילדע חיות פוז דער וועלט, ווי: לייבען, לעמפּערטען, טיגערס, וועלף, באהאמאטס אוז נאסא־ראגז, אויך דזשיראַפֿן, אַנטילאָפּן, זוברעס, הירשען, סאַרנעס אוז מאַלפּעס אין די מיליאָנען. די ווילדע חיות פעלט ניט קיין שפּייז. זיי גייען אַרום פראַנק אוז פריי. דער פּאַרק האָלט בערך 400 מייל די לענג אוז אַן ערך 50 מייל די ברייט. ער ציט זיך ביז סאוט־רהאָדעזיא, ביז די דימענטען־פעלדער פוז סאוט־רהאָדעזיא.

אידען אין סאוט־אַפריקע

אויב דרום־אַפריקע וואָלט אָן די ווייסע האָלענדער געשלאָ־פען נאָך אַ טויזנעט יאָר, וואָלטען זיי אָן אידען — אפילו מיט די ווייסע האָלענדער — נאָך געשלאָפען אַ 300 יאָר עקסטראַ. זיינען געקומען די ליטווישע אידען, פּאַרקאַטשעט די אַרבעל אוז זיך געוומען בויען דרום־אַפריקע. אַלס קאָנטראַקטאָרס האָבען זיי אויפגעבויט יאָהאַנעסבורג, קייפּטאון, פּאָרט עליזאַבעט, דוירבען, איסט־לאַנדאָן אוז נאָך; געבויט אינדוסטריע אוז פאַבריקאַציע; פּראָדוצירט קליידער אוז נאָך פּאַרשידענע אַרטיקלען; געבויט אפילו 18־שטאָקיגע הייזער אַנטוויקלעט עקספּאָרט אוז אימפּאָרט געשעפטען — אוז אַלץ די 105 טויזענט ליטווישע אידען! זיי זיינען אַ זייער רירעוודיגער עלעמענט, וואויל־גלעלערענט אין אי־דישקייט אוז אין אַלגעמיינער בילדונג אוז פּאַרנעמען אַ גרויסען אָרט אין לאַנד. קיין אַנטיסעמיטיזם איז אין דרום־אַפריקע ניטאָ. אָבער דאָך זיינען זיי אויפגערעגט אויף מדינת ישראל, וועלכע דאַרף אַנקומען נאָך די גרויסע ביישטייערונגען וואָס די דאָרטיגע אידען גיבען פּאַר ישראל. ווי באַוואוסט, האָט די „יו־ען״, דורך דער פאָדערונג פוז די אַפריקאַנער מלוכות, צוזאַמען מיט ישראל, געשטימט צו פּאַרדאַמען סאוט־אַפריקע פּאַר איר „דעפּאַרטינג־לאָו״ — דאָס אָפּזונדערען די שוואַרצע באַפעלקערונג פוז דער ווייסער — אוז פּאַר באַהאַנדלען זיי ווי בירגער פוז צווייטער מדרגה. איז זיך די דרום־אַפריקאַנער רעגירונג נוקם אין ישראל אוז לאָזט ניט אַרויס די פּאָנדען פּאַר ישראל פּאַר פּאָליטישע צוועקען. בלויז צדקה־געלט לאָזט זי יאָ אַרויס אַביסעל, אויך שטיצע צו קרובים אין ישראל — אַ געוויסע סומע אַ חודש — אוז גיט אויף דעם גוט אַכטונג.

דאָס אידישע גייסטיגע לעבען איז כמעט ווי אַ קאָפּיע פוז ענגלאַנד, ווייל סאוט־אַפריקע איז אַ שטיקעל צייט געווען אונטער ענגלאַנד׳ס ממשלה, אָבער מיט אַ גרויסען סענטימענט פּאַר ישראל. אויך איצט זאַמעלט מען גרויסע סומען פּאַרן קרן־היסוד אוז דאָס געלט בלייבט אין די בענק. מען האָפּט אז עס וועט דאָך אַמאָל קומען אַ סוף אוז מ׳וועט זיך איבערבעטען מיט ישראל. דער פּראָצענט פוז די ביישטייערער פּאַר ישראל איז זיכער אַ גרויסער. שוהלען זיינען דאָ זייער גרויסע אוז שיינע. יעדע שוהל שטעלט אָן אַ חזן אוז פיל אויך כּארען. דער חזן דאַווענט מיטן

אַ מעשה מיט אַן עמער

(עפּיזאָד אין גראָמען)

פון חיה ראַפּאַלאָוויץ (ישׂראל)

דעם עפּיזאָד אין גראָמען האָט אונז צוגעשיקט מרס. סענדער ניומאַן פון די בראָנקס (טאָכטער פון אונזערע אומפאַרגעסלעכע גאָזטזעליגע טוער, סעמועל און פלאָרע אשערסאָן ע"ה), אַלס רעזולטאַט פון איר באַזוך אין ישׂראל בייַ איר קוזינע, חיה ראַפּאַלאָוויץ פון רוממה.

נאָך אַ שיין ביסעל יאָרען
איז ענדלעך געקומען צו פאָרען
מיין לייבליכע, גוטע קוזינע
צו זען אונזער שיינע מדינה.

ווי נאָר זי איז אַריין אין ישׂראל,
איז זי פון אַלעם געוואָרען נתפּעל:
מענטשען, פּאַנאָראַמע, קלימאַט
— אָבער פון די קרובים בפרט!...

איר שפּילט זיך? יחסנים! אפילו —
אַ פּרעזידענט אין דער פאַמיליע;
און איינער איז דאָ צווישען זיי
אַ מומחה אויף ענגלישען טיי.

ניט איינמאָל, בייַנאַכט אין קאָמפּאַניע,
געזופט בייַ זיי טיי — ווי שאַמפּאַניע;

געקענט האָב איך נאָך מער באַשרייבען,
אָבער קיין טינט וועט מער ניט בלייבען.

און, צווייטענס, וועל איך מיר דערלויבען
פאָר אייך מיין קוזינע צו לויבען.

כאָטש דער מאַן אירער איז אויך אַ גוטער,
געקויפט איר אַ קאָסטבאַרען פוטער.

ער שמייכעלט זיך צו גאַנץ באַשיידען,
און שווייגט וועז זיין פרוי האָלט אין ריידען;
דאָס אַלץ איז אגב, דערציילען וויל איך
וועגען מיין קוזינעס ווייזיט אין מיין קיך.

זי עפּענט די טיר און גלויבט ניט די אויגען,
זי זעט ווי איך שטיי בייַ אַן עמער געבויגען
און דריי אויס אַ שמאַטע אויפן אַלטען פאַסאָן,
פונקט ווי די באָבעס אַמאָל האָבען געטאָן.

סטייטש! האָט זיך מיין קוזינע געוואונדערט,
היינט — אין אונזער יאָרהונדערט —
וועז אויף יעדער זאַך איז דאָ אַ פאַטענט,
דרייט מען אַ שמאַטע אַזוי מיט די הענט?

וער וויל זיך דאָס היינט בויגען דעם רוקען,
אַ קוועטש מיטן פוס און די שמאַטע איז טרוקען!
בייַ מיין קוזינע — דאָס דאַרפט איר אויך וויסען,
אַרבעט זייער שטאַרק דער געווייסען.

האָט זי אַ סך געטראַכט און געטראַכט,
ניט אַנדערעמעלט געוואָרען ביינאַכט,
און געפונען אַן עצה — פשוט און פראָסט:
מען קען דאָך שיקען אַן עמער דורך פּאָסט!

אונטער זיבען הימלען, איבער זיבען ימים,
פּאָרט זיך אַן עמער מיט אַ שמאַטע צוזאַמען.
ער ליגט זיך פאַר׳חלומ׳ט, דורך לענדער ער פּאָרט
(ניט איין איד וואָלט וועלען זיין אויף זיין אָרט).

אַן עמער איז אַן עמער, און ער האָט קיין השגה,
אַז ער פאָרט קיין ישׂראל וואָשען פּאַדלאָגע.
ענדליך איז געקומען דער עמער אין לאַנד,
און דריי שוין קיין שמאַטע מער מיט דער האַנט...

כאָר יעדען שבת. די שוהל האָט אויך אַ חזן שני, וועלכער דאָוועט אין מיטען וואָך. יעדע גרעסערע שוהל שטעלט אויך אַן ענגליש־רעדענדיגען רב. די פרייטאָג־צו־נאַכט תפילות זייַנען בייַ פול־געפּאַקטע שוהלען אַזוי ווי ימים־נוראים. יאָהאַנעס־בורג און קייפּטאון האָבען טשיף־ראַביים, ווי לאָנדאָן. אויך איז דאָ אין די צוויי שטעט אַ בית־דין וואָס גיט חופּה וקדושין, גיטין און דין־תורה׳ס. די צוויי גרויסע שטעט האָבען ישיבות קטנות און תלמוד־תורה׳ס. אוך אין יאָהאַנעסבורג איז שוין דאָ אַ גרויסע ישיבה מיט ראשי־ישיבות פון אַמעריקע.

די אידען האָבען שטאַרק ליב דרשות און לעקציעס און זיי ווערען געהאַלטען בייַ גרויסע פובליקומס. עס קומען אָפטער שליחים פון ישׂראל ווי לעקטאָרען, און דער עולם באַציט זיך צו זיי מיט גרויס רעספּעקט. די אָרדענונג אין די שוהלען איז מוסטערהאפט, אָרטאָדאָקסיש. בעת די תפילות און דרשות איז שטיל און רויִג. די גבאים זיצען מיט ציליִנדערס. בכלל גיבען די ליטווישע אידען פיל צדקה און באַשטייען פון אַ גאָר פיינעם עלעמענט. בייַ די פּראָפעסיאָנאַלען זיינען אידען פאַרטראָטען מיט אַ זייער גרויסען פּראָצענט. כמעט יעדער איד פּאָרט אויף אַ טור קיין ישׂראל. פיל אידען האָבען זיך שוין דאָרט באַזעצט אָדער אינוועסטירט דאָרט זייער קאַפּיטאַל.

דרום־אַפּריקע איז אפשר אַ צענטעל די גרויס פון די פאַר־אייניקטע שטאַטען, אָבער האָט אַ שטענדיגע פּראָספּעריטי, בויט זיך שנעל און איז בכלל דעמאָקראַטיש־ליבעראַל. זי האָט אָבער גרויסע שוועריקייטען און פּראָבלעמען צוליב דער ראַסען־פאַר־שידענקייט.

ביאַליסטאָקער אין דרום־אַפריקע

ישׂראל גרינהויז, וועמענס פאָטער האָט געהאָט אין גומיענער גאַס אַ גרויסען מאַנופאַקטור־געשעפט, איז אַ רייכער מאַנופּעק־טשורער אין יאָהאַנעסבורג. אויך יוסף שמוש, דער זון פון לע־דער־פאַבריקאַנט, זימעל שמוש, איז אַ מאַנופּעקטשורער. ביידע זיינען בעלי־צדקה און זייער וואויל מענטשען. גרינהויז איז אַן איידעם פון יעקב זילבערמאַן, באבעלעס זון פון פּאָלנע גאַס, און יוסף שמוש איז זיינער אַ שוואָגער. אויך חיים מייסטער איז אַ גרויסער קאַנטראַקטאָר אין בילדינג־טרייד און בעל־צדקה. איר קענט טרעפען משה קלוק׳ס זון, אַ פיינער ביזנעסמאַן, און מ. טיקטענס פון פאוועטשיזנע. זיינע צוויי זין — איינער אַ ביז־נעסמאַן און דער אַנדערער אַ לאָיער, און נאָך פיל אַנדערע לאַנדס־לייט.

פּיסערס הויף

(דערינערונגען)

פון מ. באַביטש

אין אונזער היימשטאָט ביאַליסטאָק זיינען געווען אַ סך באַרימטע הויפּן, וואָס האָבען געהאַט עטליכע הייזער און אַ גרויסע צאָל איינוואוינער. יעדער הויף — אַ שטעטל פֿאַר זיך, וואָס האָט געטראָגען דעם נאָמען פונ׳ם בויער פון דעם הויף. אַ סך הויפּען, ספּעציעל אין די אַרומיגע קוואַרטאַלען, זיינען געווען פֿאָפולער צוליב דער רעוואָלוציאָנערער טעטיקייט, אָנהויב פון דעם יאָרהונדערט. מיר דוכט זיך, אַז פּיסערס הויף איז געווען איינער פון די גאָר פֿאָפולערע הויפּען אין אונזער היימשטאָט ביאַליסטאָק. אין פּיסערס הויף האָט זיך געפונגן דער באַרימטער חתונה־זאָל. אמת, אין ביאַליסטאָק זיינען געווען עטליכע חתונה־זאָלען, ווי אַמבושעס אויף אַלט־שאָסיי גאַס, דער זאָל „פּאַריז״ אויף וואַשליקאָווער גאַס, פּיקסל׳ס חתונה־לאָקאָל אַרום טעאַטער „גאַרמאָניע״. אָבער פּיסערס זאָל פֿאַר חתונות איז געווען דער פֿאָפולערסטער אין שטאָט צוליב דעם, וואָס אין פּיסערס זאָל זיינען אויך פֿאַרגעקומען די „פּריסודסווע״, וואו מ׳האָט צוגעגומען רעקרוטען צום רוסישען מיליטער.

לאָמיר באַשרייבען דעם אויסזען פון פּיסערס הויף. נעקסט צו אונזער הויז, אויף נייַ־שאָסיי־גאַס, האָט זיך געפונגן דער לאַנגער, פֿראָנטאָווער מויער. עס איז באַשטאַנען פון אַ קעלער, וואו עס האָט זיך געפונגן טאָדעלס בעקעריי, וואָס איך וועל באַשרייבען אַביסל שפּעטער. אויפן גאַנצען צוויי־טען עטאַזש, אין אַ טייל ערשטען שטאָק, איז פֿאַר פילע יאָרען געווען די אויעזדע פֿאַליציי פֿאַר די שטעטלאַך און דערפער פון ביאַליסטאָקער ראַיאָן. אין איבעריגען טייל פון פֿראָנט־מויער איז געווען דער מאָנאָפּאָל און די קאָלבאַסאַרניע. אַרום דעם מאָנאָפּאָל האָבען זיך אַרומגעדרייט פויערים, זעלנער און קריסטליכע תושבים, וואָס האָבען געטרונקען וואָדקא און פֿאַרביסען מיט קאָלבאַסע. אידען האָבען זעלטען באַזוכט דעם מאָנאָפּאָל, אויסער די פֿראָצעוויטע פורמאַנעס, וואָס האָבען אָפּטער פֿאַרזוכט דעם ביטערען טראָפּען. צום סוף פון לאַנגען מויער איז געווען דער אַריינפאָר אין גרויסען, פּירקאַנטיגען הויף, וואָס איז געווען פֿאַרבויט פון אַלע זייטען. לינקס — די הילצערנע הויז, וואו ס׳האָט געווואוינט די משפּחה פּיסער. נאָענט האָט זיך אין גרויסער מויער געפונגן דער אַריינגאַנג צו טאָדעלס פּעקאַרניע, און איבער דעם — די „רעשאָטקע״, דאָס אַרעסט־הויז פון דער פֿאַליציי.

די „רעשאָטקע״ איז באַשטאַנען פון צוויי צימערן. אַ קליין פענסטערל מיט גראָטעס איז אַרויסגעקומען צו אונזער הויף, איבער אַ דעכל פון דעם קלעגערן צימער. דער צווייטער צימער האָט געהאַט אַ פענסטער מיט גראָטעס טאָדעלס בעקעריי. דאָרטען אין תפיסה האָט מען געהאַלטען די אַרעסטאַנטען צייטווייליג און נאָכדעם זיי איבערגעשיקט אין דער טורמע אויף וואַשליקאָווער גאַס. מיר, קינדער, פלעגען אָפט אַריינקוקען אין גרויסען פענסטער און דורך די גראָטעס באַטראַכטען די אַרעסטאַנטען, וואָס האָבען מיט בענקשאַפט אַרויסגעקוקט צום דרויסען. אין „רעשאָטקע״ פלעגען זיצען שיכורים, גנבים און אפילו ראַזבאָיניקעס. טאָמער האָט אַמאָל פאַסירט, אַז אַ איד פון פּראָווינץ איז אַריינגעפאַלען אין „רעשאָטקע״ — און ווער רעדט נאָך אַן אומשולדיגער — פלעגט באַלד ווערען אַ טומעל צווישען די אידיש שע שכנים. מ׳האָט אַריינגעשיקט וואַרעמע שפּייז און אָנגעהויבען שתדלנות ביים איספּראָווניק. פּיסער, וועלכער איז געווען אַ גאַנצער מחותן מיט נאַטשאַלסטוואָ, האָט אָפט געהאָלפּען אַרויסראָטעווען אַן אומשולדיגען אידען. גאָר טומעלדיג איז געווען אַרום דער „רעשאָטקע״ אין די רעוואָלוציאָנערע יאָרען. אַ צאָל יונגע אידען פון דער פּראָווינץ האָבען פֿאַרזוכט דעם טעם פון זיצען אין „רעשאָטקע״, אויפן וועג צו דער גרויסער טורמע און נאָכדעם אפילו צום וויטען סיביר. אין יענע רעוואָלוציאָנערע יאָרען זיינען די שכנים פון פּיסערס הויף און די אַרומיגע הויפען דאָס רוב ניט געווען אין סימפּאַטיע מיט דער יוגענט. מ׳האָט געגלויבט, אַז אידען דאַרפען זיך ניט מישען... זאָלען די גויים מאַכען די רעוואָלוציע... סיי וויַ וועלען די גויים ניט פאָרגינען אַ בעסערען לעבען די אידען... אָבער אַז ס׳פלעגען אַריינפאָלען אין תפיסה די יונגע פֿראָווינציעלע רעוואָלוציאָנערען — האָבען די זעלבע אי־דישע שכנים געהאָלפּען מיט „פֿראָטעקציע״ אַרויסצוראַטעווען די אידישע בחורים און מיידלאָך פון די פֿאַליצייאישע הענט.

אָבער אידישע גוטסקייט האָט אַ מאָס און אַ גרענעץ. איינמאָל איז אָט די אידישע רחמנות פֿאַרוואַנדעלט געוואָרען אין שנאה. עס האָט פֿאַסירט, אַז אַ אידישער יונגערמאַן איז אַריינגעפאַלען אין „רעשאָטקע״ און געבעטען, דורכן פענסטער, אים אַריינשיקען שפּייז פֿאַרן הונגעריגען מאָגען. מ׳האָט זיך אָבער גלייך דערוואוסט ווער דער חברה־מאַן איז. ער איז געווען אַ פיל־וויבערניק, וואָס פלעגט אַרומפֿאָרען איבער רוסלאַנד און פּוילען, האָט געטאָן שידוכים מיט כלות, זיך שטאַרק געדונגען וועגען נדן — און פלעגט גלייך נאָך דער חתונה פֿאַרשווינדען מיטן געלט. אָט דעם חברה־מאַן האָט מען געפֿאַקט אין אַ נאָענטען שטעטל און אַרעסטירט. ביז מ׳האָט אים איבערגעשיקט אין דער טורמע — האָבען אידישע שכנים געטומעלט — זאָל ער, דער הולטיי הונגערען... זאָל ער לעבען אויף „בריוט און וואַסער״.

איך האָב שטענדיג געוואָלט זען, ווי עס זעט אויס די „רעשאָטקע״ פון אינעווייניג. כהאָב געדאַרפט וואַרטען ביז דער ערשטער מלחמה, ווען די רוסישע מאַכט האָט פֿאַרלאָזען ביאַליסטאָק. דאָס אַרעסט־הויז איז באַשטאַנען פון אַ קליינעם קאָרידאָר און צוויי צימערן. די וועגט זיינען געווען שמוציג, ווי קיינמאָל ניט געקאַלכט. עס זיינען געווען אויסגעלייגט בארעס, אויף וועלכע די ארעסטאַנטען זיינען געזעסען אָדער געשלאָפען בייַנאַכט. אין אַ ווינקעל אי זגעשטאַנען אַ גרויסער, איבערגעדעקטער עמער, פֿאַר מענטש־ליכע באַדערפענישען... ברויט און וואַסער איז געווען די איינציגע שפּייז, אויב דער ארעסטאַנט האָט ניט געהאַט קיין געלט צו קויפען. מיטן פֿאַרלאָזען פון די רוסן איז די „רעשאָטקע״ אָפּגעשאַפט געוואָרען.

* *

לאָמיר אייך פֿאַרשטעלען דעם בעל־הבית פון דעם הויף — שמעון פּי־סער. ער איז געווען אַ מיטלווייקסיגער און בריַיט־בייניגער, מיט אַ ברוינ־ליכען פּנים און שפּיציגען בערדעל. ער איז געווען גרויליך זינט כ׳האָב אים געקענט פון קינדוויַי אָן. ער האָט פֿאַרמאָגט שאַרפּע און טיף־דורכדרינ־גענדע אויגען, תמיד אומרואיג און פֿאַרטיפט מיט פֿלעגער פון בויען אָדער גאָר צעשטערען. ער האָט געבויט דעם גרויסען הויף, און אַביסל וווייטער, אויף ניי־שאָסיי גאַס, האָט ער אויסגעבויט דעם גרויסען ווייסען מויער, וואָס איז אַ צייט געווען אַ האָטעל. ער האָט עס פֿאַרלאָרען צו דער באַנק צוליבן „היפּאָטעק״. פּיסער האָט געקענט בויען הייזער אָן געלט און ער האָט שטענדיג געהאַט קלוגע איינפֿאַלען, סוחר׳ישע דרייַדלאַך. ער איז תמיד געווען א ליידיג־גייער און געגנג צייט געהאַט צו טאָן טובות ווען מ׳האָט געדאַרפט, און גוט אָנגלערנען ווען מ׳האָט אים אָנגעטראָטען אויף די הינער־אויגען... פּיסער איז געווען אַ גאַנצער שמעלקע מיט נאַטשאַלסטוואָ. דער איספּראָוניק פלעגט אים געבען „שלום־עליכם״. אַז דער פֿאַליציי־מייסטער פלעגט דורכפֿאָרען פֿאַרבי פּיסערס הויף, האָט פּיסער אַראָפּגענומען דאָס היטעל, און מעשה קאָוואָליער זיך געבויגען פול מיט כבוד פֿאַרן הערשער פון שטאָט. דער פֿאַליציי־מייסטער פלעגט פרייַנדליך ענטפֿערן פּיסערן ווי אַ גוטען באַקאַנטען.

אַז פּיסער פלעגט זיך אָנטאָן זיינע שבת׳דיגע בגדים מיט די ווייסע ענטשקעס און שטעקען אין האַנט און פלעגט מאַרשירען צו דער שטאָט, איז געווען אַ סימן אַז פּיסער איז איבערפולט מיט פֿלענער, אַז ער מאַר־שירט צו דער באַנק אָדער גאָר צו נאַטשאַלסטוואָ.

פּיסער און פרוי האָבען געהאַט דריי טעכטער און צוויי זין. דער זון שמואל׳קע איז געווען עלטער פון מיר. ער איז געווען שטאַרק אויסגע־וואקסען, פון די העכסטע מאַנסלייט אין ביאַליסטאָק. דערצו איז ער געווען אַן אַטלעט, פלעגט הויבען שוועָרע געוויכט, און איך פלעג שטאַרק ליב האָבען נאָכקוקען זיין גימנאַסטיק. ער איז געוואָרען אַ „בּאַרעץ״ און מ׳האָט געשמועסט, אַז שמואל׳קע בּאַרעט זיך אין צירקען...

שמואל׳קע איז געווען זייער אַ גוטמוטיגער. דאָס זעלבע זיין חבר הערשעל קאַמאַן, וואָס פלעגט אָפט קומען אויף פּיסערס הויף. אויך זיי זיינען געווען פרייַנדליך צו מיר. איך האָב אַבער ניט געקענט פֿאַרשטיין הלמאי ביידע ברעכען די ביינער פון מיין חבר אברהמ׳ל גריצמאַן, וואָס איז אַ קליינער און אַ דאַרער. אפשר דערפֿאַר — האָב איך געטראַכט — וואָס אברהמ׳ל האָט אַ גרויס מויל און מ׳רופט אים און זיין משפּחה — די „שמענדריקס״...

שמואל׳קע און הערשעל זיינען ביידע געווען פֿאַזשאַרניקעס, געטראָגען יוניפֿאָרמען, מעשענע העלמעטס, העק און שטריק.

איך האָב זיי שטאַרק מקנא געווען און שטאָלץ געווען וואָס אידישע קינ־דער טראָגען אַזעלכע שיינע יוניפֿאָרמען. שפּעטער זיינען שמואל׳קע און הערשעל אַוועק דינען אין רוסישען מיליטער. וועג זיי זיינען געקומען אויף אורלויב, בין איך געווען אי שטאָלץ און אי אַנטוישט. די סיבה איז, וואָס דער ריז שמואל׳קע האָט אויסגעזען קאָמיש אין לאַנגען שינעל פון אַ פּיע־

כאָטנעם סאָלדאַט. דערפאַר האָט הערשעל אין זיינע סאָלדאַטסקע קליידער אויסגעזוען אַ גאַנצער פראַנט. הערשעל איז אַראָפּגעקומען אין אַ נייעם מונ־דיר פון אַ קאָוואַלעריסט. די שטיוועל האָבען געגלאַנצט און געקלונגען מיט די שפּאָרען. הערשעל האָט מיט שטאָלץ צוגעהאַלטען די שוועדד וואָס איז אַרונטערגעאַנגען פון דער זייט און קיינער האָט זיך צו אים ניט געקענט גלייכען. אַ אידישער דראַגון וואָס זעט אויס גווייליך! אַז הערשעל האָט שפּאַציירט איבערן שטאָט און זיך אָפּגעשטעלט לעבען מעטס קאָפּעי, האָבען אַ סך מיידלאַך — היינטיגע באָבעס אין אַמעריקע — אים נאָכגעקוקט און גענשמייכעלט.

הערשעל האָט געהאָט גרויס דערפאָלג ביים פרויען־געשלעכט. ער האָט יונג חתונה געהאַט, דאָן זיך געשיידט און וויידער חתונה געהאַט. ער איז נאָכדעם געפאָרען קיין אַמעריקע, איז שנעל צוריקגעקומען און דאָן וויידער אַוועק קיין אַרגענטינע. וואָס פון אים איז געווארען וויים איך ניט. איך וויים אָבער יאָ, אַז שמואל׳קע דער ריז און בּארץ איז קראַנק געוואָרען אויף טובערקולאָז און איז געשטאָרבען יונג.

* * *

טאָדעלס פעקאַרניע. אַ קעלנער מיט טרעפ אַרונטער ביז מ׳קומט אַריין אין אַ גרויסן חדר, וואו עס ליגען אָנגעלייגט זעק מיט מעל און גרויסע לאָבענס ברויט. אַ לאָנגער טובאַנק נאָענט פון די טרעפ. אָנטקעגען איז דער אַרײַנגאַנג צו די צוויי אויוועגס; אין דער לינקער זייט זיינען די צוויי שלאָף־צימערן, וואו עס איז ענג און דומפּיג. די פענסטער זיינען ביים סאַמע פאָלאָפ און קומען אַרויס צו דער גאַס, וואו מ׳זעט בלויז פאַרבייגיין פיס — מאַנסבילשע און וויבערישע, אַרימע שיך און צעריסענע שיך, פאַוואָליעדיגע און שנעלע גייערס. פיס פון דערפרי ביז שפּעט ביינאַכט, אפילו אין מיטען דער נאַכט, פון בעט אַרויסקוקענדיג צו דער גאַס: פיס! פיס! פיס!

זיצט מימקע ביים טובאנק און איז שטענדיג אָנגעבלאָזען אויף דער וועלט. מימקע איז אַ דיקע פרוי מיט אַ גרויסען בוזעם, און איר מאַטער פּנים איז שטענדיג פאַרכמורעט און די האָר צעשויבערט. זעלטען קוקט זי אַ קונה אין פּנים. זי פאַרקוקט זיך צו די פיס אין פענסטער און בורטשעט אַרויס:

— נו, וואָס ווילסטו? געבייטעלטע אָדער ראָזעוועט ברויט? וויפיל פונט?

מימקע, פאַרוואָס ביזטו שטענדיג אַזוי בייז? — טראַכט זיך דער קונה — צי איז עס דערפאַר, וואָס זעסט תמיד פאַר זיך אַזויפיל פיס אין פענסטער און וויניג מענטשליכע פנימער? מימקע, איז עס דיין טרויער דערפאַר, וואָס די האָסט צוויי טעכטער וואָס זיינען וויים פון קראַסאַוויצעס און ביזט פול מיט זאָרג? אָדער אפשר איז עס דערפאַר, וואָס פיר דורות קאָפּאָטעס האָבן זיך אָנגעזעצט אויף דיר, מימקע?

לאָמיר אייך פאַרשטעלן די פיר דורות קאָפּאָטעס, וואָס איז דער צו־נעמעניש פון דער משפּחה. איך וויים ניט פון וואַנען די צונעמעניש שטאַמט, אפשר דערפון, וואָס די משפּחה האָט געשטאַמט פון אַרעמע, אָדער זיי האָבן געטראָגען בריייטע מלבושים.

דער גלאָונער קאָפּאָטע איז טאָדל דער בעקער, וואָס איז דער שפּייזער פון דער משפּחה. ער איז אַ קורצער און בריייט־בייניגדיקער מיט אַ בלאָסען פּנים, שיטער בערדעל און מאַטע אויגען. ער רעדט זעלטען — דאָס טוט שוין פאַר אים מימקע. ער באַקט ברויט פאַר קונים, קאַזאַרמעס און שפּי־טאָלען. ער אַרבעט אויף צוויי אויוועגס מיט אַרויסהעלפערס.

טאָדל׳ס טאָטע איז אַ ריז אָנגעלאָדן מיט שווערען געוויכט. די בריי־טע קאָפּאָטע מאַכט אים אויסזען נאָך גרעסער. דער גוט־מוטיגער פּנים איז באַדעקט מיט אַ געדיכטער, שוואַרצער באָרד. ער העלפט אַרויס אין פע־קאַרניע מיט טראָגען דאָס ברויט צום וואָגען. אויפן וואָגען זיצט דער זיידע און ער איז דער שמייסער פון דאָרן פערדל. דער זיידע איז אַ דינער, איז אָנגעטאָן אין אַ בריייטען בגד. דער פּנים איז פאַרטריקענט, ער איז אַ זקן און דאָס וויייסע בעערדעל איז גאָר שיטער. ער פאַרדינט זיין פרנסה פונם צעפירן דאָס ברויט. דער פערטער איז טאָלד׳ס אינגעל, וועלכער העלפט שוין אַרויס אין פּעקאַרניע. צו די פיר קאָפּאָטעס זיינען דאָ אַ גרויסע משפּחה פון קרובים. אָלע ווילען עסען, און מימקע דאַרף זיי שפּייזען. אפשר אַ האָלבע פּעקאַרניע ברויט קענען די קאָפּאָטעס איינשליגען. איז מימקע שטענדיג בייז און אָנגעשטויסען.

איז אַוואונדער וואָס פיסער, וועלכע האָט קיין מורא פאַר נאָטשאַלסטוועט, ציטערט זיך אָנהויבען מיט מימקען. אַז מימקע, טאָדל און פיסער קריגען זיך אַרום — קען מען הערען אומעטום; דער פאַרשפּילער איז תמיד פיסער. ער אַנטלויפט אין זיין הויז און פאַרשטעקט זיך.

* * *

פיסערס הויף איז איבערפולט מיט דעראינערונגען אין מיינע גאָר יונגע יאָרען. לאָמיר דערציילען כסדר. מיר האָבען דורכגעמאַכט געוואָלדיגע פּאַ־סירונגען. מיר קינדער זיינען געווען פול מיט באַוואונדערונג, וועו מיר האָבען צום ערשטען מאָל דערזען אַ וואַנדערן קיטאַיץ. מיר האָבען אים, דעם כינעזער, באַגעגענט אויף פיסערס הויף. ער האָט אויסגעזען מאָדנע אין זיינע מלבושים, מאַנדעל־אויגען און לאַנגען צאָפּ. מיט זיין מאַנגאָלישען שמייכעל האָט ער אונז באַצויבערט. ער האָט אויסגעזען אַזוי לעגענדאַריש מיט זיין סחורה פון זיידענס אין פאַרשידענע קאָלירען.

צי געדענקט איר די קאָמיטעטניקעס, אָט די עלענדע אינגלעך געקליידעט אין גרויסע סאָלדאַטסקע מלבושים מיט קלייגע היטעלעך, אָן אַ דאַשעק? דאָס זיינען געווען, דאָס רוב, יתומים, פאַר וועמען דער אידישער ועד הקהל האָט געזאָרגט, זיי אָפּגעגעבען אויף לאַנגע טערמינען צו לערנען אַ פאַך. איך געדענק איינעם פון זיי. זיין נאָמען איז געווען חיימקע און ער האָט זיך געלערנט שוסטעריי ביי אַ שכנישען שוסטער. ער איז אָבער געווען מער פאַרנומען העלפען דער שוסטערקע אין הויז־אַרבעט איידער ער האָט צייט געהאַט לערנען דעם פאַך. ער פלעגט אָפטער קומען אָפּטראָגען אַרבעט אין פאַרבלייבען אַמאָל אויף פיסערס הויף. ער איז געווען אַ קינסטלער אין שפּילען קנעפּ אין מעשענע טאמבאקעס. אַז חיימקע פלעגט אַ וואַרף טאָן אַ טאַמבאָק אויפן וואַנט, פלעגט עס גלייך אָפּשפּרינגען און טרעפען אַלע אויסגעשפּרייטע טאמבאקעס און ער איז שטענדיג געווען אַ געווינער. מ׳האָט אים גערופען חיימקע דער טשמפּיאָן פון די טאמבאקעס...

* * *

אויף פיסערס הויף איז שטענדיג געווען לעבעדיג און טומלדיג. דאָרטען פלעגען אָפט אַראָפּקומען גאַסטראַלירען די קאָטאַרינשטשיקעס. אַמאָל פלעגען זיך באַווייזען עטליכע אָדעסער מיט פויקען, גלעקלעך, כישוף־מאַכער און קאָטאַרינשטשיקעס מיט אָבעזיאַנעס (מאָלפּעס). די אָנגעפּאַרענע פּוירעס, מיר קליינוואַרג און די סטראַזשניקעס פלעגען מיט באַגייסטערונג נאָכקוקן די קאָנצערטען און בריייטהאַרציג געבען קאָפּיקעס.

איינמאָל זיינען אַראָפּגעקומען צוויי ספּעציעלע גאַסטראָליאָרען — שווינדלערס. עס איז געווען דאָן אַ קריסטליכער יום־טוב און די אָנגעפּאַרענע פּוירעס אויף פיסערס הויף זיינען אַ טייל געווען שיכורלעך. די גאַסטרא־ליאָרען האָבען אַוועקגעשטעלט אַ בענקעל אויפן מיטן הויף און אָנגעהויבען צוציען די אויפמערקזאַמקייט פון די פאַרזאַמלטע פּוירעס.

— בלאָנדער אינגעל — רופט זיך אָן איין גאַסטראָליאָר צו מיר — קום צו נעענטער און באַטראַכט ווי איך מאַניפּוליר מיטן אַרבעסעל אין דריי פינגערהוטען. טרעף אונטער וועלכען פינגערהוט איז פאַרדעקט דאָס אַרבעסעל... איך האָב פּלייסיג נאָכגעקוקט, ווי דער גאַסטראָליאָר באַוועגט שנעל די דריי פינגערהוטען אין אַרבעסעל, און האָב אַלע דריי מאָל גע־טראָפען אונטער וועלכען פינגערהוט עס ליגט דער אַרבעסעל.

— ווער פון אייך ויל געווינען לייכט געלט? דריי רובל געווינס פאַר יעדען רובל וואָס איר שטעלט אין — האָט דער גאַסטראָליאָר זיך געוועדעט צו די פאַרזאַמלטע פּוירעס. עטליכע פּוירעס האָבען אָנגעהויבען שפּילען און אַלע האָבען שנעל פאַרשפּילט און האָבען קיין אין מאָל ניט געטראָפען דעם אַרבעסעל אונטערן ריכטיגען פינגערהוט. אַ געשטופּעלטער פּוירער מיט געלע האָר אויפן קאָפּ מיר אַרײַנגעשושקעט אין מיין אויער: האָסט אינגעל אַ אידישען מזל... שפּיל פאַר מיר און כ׳וועל דיר באַלוינען, אויב דו געווינסט, מיט אַ פלאַש כליעבנע קוואַס... כ׳האָב מיך שנעל אָפּגעטראָגען פון פיסערס הויף...

* * *

איך דעראינער מיך די דיפלאָמאַטישע דיסקוסיעס, וואָס פלעגען פאַר־קומען אין פיסערס הויף אין דער צייט פון דער רוסיש־יאַפּאַנעזער מלחמה. יעדען טאָג פלעגען שכנישע אידען זיך דאָרטען פאַרזאַמלען און שמועסען אין פאָליטיק. די צוויי פייאָגסטע דיפלאָמאַטען זיינען געווען פיסער און ליובישט, דער קוילענענדלער, וועלכער האָט געלייענט פעטערבורגער רוסישע צייטונגען. עס פלעגט אַריבערקומען שמואל, דער קוליאַווער, וועלכער איז געווען אַ שענקער, האָט געשמעקט טאַבאַק און געבלאָזען מיט דער נאָז ווי מיט אַ טרומייטער. עס א״ז אָפט געקומען זלמן דער

בורילע, אַן אַלטער בחור פון אַ גבירישער משפּחה, וואָס איז אימער געווען אַ פּעסימיסט. עס האָט זיך געיאָוועט דער געלער סוראַזקי, וואָס האָט געראַטעוועט דעם אייזעריג און איז געווען דער פֿאָדריאַטשיק פון דער זיבעטער באַטאַריי. אָפּט פלעגען צוקומען אַלטער מעדאָוניק, מיט צונעמעניש אַלטער זשול, וואָס איז געווען אַ פֿאָדריאַטשיק פון דער אַכטער באַטאַריי און געהאַט אַ גוליע. איין גאָט וויסט וואָרום מ׳האָט אים גערופן זשול, כאָטש ער איז געווען זייער אַ גוטמוטיגער און ערליכער מענטש. עס פלעגען אַראָפּקומען באַטייליגען זיך אין די מלחמה־דיסקוסיעס די ברידער טאַלינסקי, איינער אַ דרוקער, דער צווייטער אַ פֿאַריקמאַכער. עס האָבען זעלטען פֿאַרפעלט די ברידער לוריע, וואָס האָבען געהאַט אַ סקלאַד פון אַלטע ברוכווארג. הערשל׳ גרוזמאַן, דער פֿאָדריאַטשיק פון אולאַנער פּאָלק, האָט זיך שטענדיג געקאָכט ביי די פּאָליטיק־געשפּרעכען. דער שטילער בערקאָוויטש, דער קוילענהענדלער, פלעגט זיך צוהערען צו די שמועסען מיט טיפען אינטערעס.

קיינער האָט ניט געהאַט קיין האָפענונג פאַר גענעראַל קראָפּאָטקינען אָדער דעם אַדמיראַל סטעפּאַן. אַלע האָבען פֿאַראויסגעזען די מפּלה פון פּאָניען. ווי קליין איך בין געווען, האָב איך ליב געהאַט צו הערען די דיסקוסיעס.

איינמאָל האָט אימיצער אַ שפּאַס געטאָן :

— לאָמיר הערען דיין מיינונג, קלייניר קאַראַפּוזל ...

כ׳האָב מיך דערפילט אין פֿאַרלעגענהייט און מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגען געענטפערט :

— איר רעדט פון פּאָניעס מפּלות — אָבער אַזויפיל מענטשען פּאָלען, סיי יאַפּאָנצעס, סיי רוסישע ... מיין פעטער שלמה איז אַ פּיכטאָטנער סאָלדאַט און דינט אין אַריאָל ... כ׳האָב מורא ער זאָל ניט גיין זיך שלאָגען מיט די יאַפּאָנצעס ... כ׳האָב שלמהן אַזוי ליב. כ׳וויל ניט ער זאָל גיין אין מלחמה ... איך האָב פיינט אַפילו היידען וועגען מלחמה ...

* * *

דעם וויכטיגסטען פלאַץ אין פיסערס הויף האָט שטענדיג פאַרנומען פיסערס זאָל אַ אידישע חתונה איז געווען אַ וויכטיגע פאַסירונג פאַר אַלע אַרומיגע הויפען דערמאָנען, אַז אידישע קינדער שטעלען חופּה און ס׳איז פריילעך אין פיסערס זאָל. — לאָמיר אידען זיך משמח זיין, לאָמיר אַלע כאָפּען אַ קוק אויף דער מזלדיגער כלה ...

אָבער פּיסער איז געווען און האָט ניט געלאָזען אַריינקוקען דורך די פענסטער און פאַרהאַנגען מיט דרייפּס. אָבער אַז אין דרויסען איז געווען וואַרימער און די פענסטער ניט פאַרשטעלט — ווי קענען אי־דישע שכנים ניט אַריינקוקען ? מיט מזל ! עס איז דאָך אַ אידישע חתונה ...

אָפּט פלעגען די דינסטמיידלעך פון די שכנישע בעלי־בתישע היימען נייגעריג אַריינקוקען דורך די פענסטער צו דער חתונה, ניט בלויז צו זאָגען מבינות וועגען דער כלה׳ס שיינקייט, נאָר נאָכמער נאָכקוקען די קלעזמער, ספּעציעל דעם שיינעם קאַוואַליער, וואָס שפּילט אויפן פידעל און זיין נאָמען איז קאָזאַק. אָט דער קאָזאַק האָט עס אַזוי פיל מיידעלשע הערצער צע־בראָכען. קיין וואונדער ניט וואָס די באַלעבאָסטעס פלעגען זיך באַקלאָגען, אַז די עסענס זיינען פאַרברענט און די מיידלעך זיינען צערודערט און פאַרקלאָגט און אַלץ האָט עס אָנגעמאַכט דער קראָסאָוויץ, דער מוזיקאַנט קאָזאַק.

איך בין געווען דער מזלדיקער און געהאַט אַ שטענדיגען „פּאָס״ אַריינ־צוקומען צו די חתונות. מיין עלטערער פריינט שמולקע האָט מיר געגעבען די פרייהייט און דער שטרענגער פיסער האָט פאַרקוקט.

כ׳האָב ליב געהאַט שטיין אין אַ זייט און באַטראַכטען די פריילעכע פנימ׳ער פון די אידישע געסט, דעם יום־טובדיגען אויסזען פון די שטענדיג פאַרכמורעטע און פאַרזאָרגטע אידען, וואָס זיינען איצט ביי דער שמחה אַזוי זאָרגלאָז, אַזוי פריילעך... שונאים האָבען זיך איבערגעבעטען און צוריק געוואָרען פריינט. כ׳האָב ליב געהאַט דעם ריח פון געקאָכטע פיש, וואָס האָט דערגרייכט פון קיך, און דעם ריח פון געשמאַקען יוריך, וואָס האָט גערייצט דעם אַפּעטיט פון די הונגעריקע געסט. מיט באַגייסטערונג פלעג איך זיך צוהערן צו די כלי־זמרים, מיט די טייערע אידישע ניגונים פון בענקשאַפט, אומעט און אָפּט זאָרגלאָזער פריילעכקייט. היינט די אידישע האָפּקעס ! דאָס איז דאָך געווען איבערפולט מיט צויבער און נשמהדיקייט ... דער וויכטיגסטער אויסדרוק פון פאָלקסטימליכקייט זיינען געווען די אויס־געשטעלטע לאַנגע טישען, אַרום וועלכע עס זיינען געזעסען אויסגעזעצט אַלע געסט, אַלע גלייך, אָן כיבודים. ניט ווי אין אַמעריקע, וואו די געסט זיצען ביי קליינע טישלעך, חתן׳ס צד אויף איין זייט און כלה׳ס צד אויף דער אַנדערער זייט. טישלעך מיט באַזונדערען יחוס, טישלעך פון רייכע געסט, טישלעך מיט אָרעמע קרובים, טישלעך פאַר עלטערע, טישלעך פאַר אינגערע, טישלעך נעענטער צום הויפט־טיש און אַנדערע וועייטער, נעענטער צו דער טיר. אַלע געסט גיבען דאָ טשעקס — גרויסע טשעקס, וואָס קענען זיך איבערנעמען, און קליינע טשעקס, וואָס קענען זיך ניט איבערנעמען.

אין פיסערס זאָל זיינען די חתונות געווען זייער פאָלקסטימלעך . אפילו פאַר אָרימעלייט פלעגט מען שטעלען אַ טיש, כדי קבצנים זאָלען זיך אויך פרייען מיט דער שמחה. אָבער מיין גרעסטער פאַרגעניגען איז געווען צו הערען סאָניען דעם בדחן. אין מיינע אויגען איז ער דאָן געווען דער גרעסטער קינסטלער. אַז סאָניע פלעגט אָנטאָן זיין יאַרמולקע, אויסהוסטען און רייניגען זיין שטימע, פלעגט ער געבען אַ סימן צו די קלעזמער אָנצוהויבען שפּילען אַן אומעטיגען ניגון. מיין געמיט איז שוין געווען גרייט צוזאַמען מיטן גאַנצען עולם. וועט רעדט נאָך, אַז די כלה איז נעבעך געווען אַ יתומה — דאָן האָט מען זיך געריכט פאַר אַ מבול פון טרערן. סאָניע דער בדחן איז דאָן געווען דער גרעסטער סטאָר, וואָס שפּילט „האָמלעט״ און צערודערט אַלע געמיטער, און אַ מבול פון זיפצען און טרערען באַהערשט אַלע געסט. ניט איינמאָל האָט פאָסירט, אַז מ׳איז געפאַלען אין חלשות — דאָן פלעגט דער קינסטלער סאָניע זיך כאָפּען, אַז ער איז פאַרפאָרען צו וויט און פלעגט מיט אַ פּריילעכן געמיט אָנהויבען דעקלא־מירען און זינגען זיינע קופלעטען. ס׳איז געווען „חי״ געלעבט !

נאָך דער חופּה פלעגען די סאַרווערס, ביי די לאַנגע טישען, סערווירען דעם מאָלצייט. די פיש האָט געשמעקט, די פֿאָרע פון יויך האָט פאַרכאָפּט די נאָזלעכער, היינט די הון און דער צימעס פאַרבייסען האָבען געהאָט אַלע טעמים. קיינער האָט זיך ניט באַקלאָגט אַז מ׳האָט אָלסערס, אַז ס׳איז ניטאָ קיין אָפּעטיט, אָדער מ׳מוז אָפּהיטען די דיעטע. לחיים אידען ! לאָמיר נחת האָבען פון חתן־כלה ! — האָט מען זיך געוואונטשען.

היינט די טענץ אויף די חתונות אין פיסערס זאָל ! די מוזיקאַנטען האָבען אָן אויפהער צוגעשפּילט אידישע טענץ און האָפּקעס. די קלאַנגען פון מוזיק האָבען אָפּגעקלונגען איבער די אַרומיקע הויפען און שכנים האָבען אין דער שטיל געוואונטשען מזל טוב. מ׳האָט געמאַנט ביז שפּעט אין דער נאַכט די געמיטליכע וואַלצען, אָפּט מענער באַזונדער און פרויען באַזונדער. עס איז קיינעם ניט אייגעפאַלען פאַרוואַרפען די מענער אַז זיי זיינען ניט קיין קאַוואַליערען.

אָט די אידישע חתונות אין פיסערס זאָל — וואָס פאַר אַ באַלזאַם דאָס איז געווען פאַר דער עלענדער אידישער באַפעלקערונג !

אָבער ניט שטענדיג האָבען זיך געטראָגען קלאַנגען פון מוזיק פון פיסערס זאָל. אין הערבסט זיינען די קלאַנגען געווען אַנדערע, קלאַנגען פון ליידן, פאַרביטערונג און זאָרג. דאָן פלעגט די רוסישע מאַכט וועלבירען, אין פיסערס זאָל, רעקרוטען פאַרן מיליטער. קריסטען און אידען פלעגען געפופען וועלען צו דער פּריסודסטוע.

די קריסטליכע רעקרוטען האָבען די פאַסירונג אויפגענומען מיט אַ געפיל פון אַ נאַטירליכער פאַסירונג און האָבען נאָכן אויפנעמען אין מילי־טער זיך משמח געווען מיטן ביטערן טראָפען פון נאָענטען מאָנאָפּאָל.

אידישע רעקרוטען זיינען אָבער געווען ערנסט. מיט זאָרג געזוכט וועגען וויי אַרויסצודרייען זיך פון דינען ביי פאָניען. קיינער פון זיי האָט ניט געהאַט קיין פאַרלאַנג אָפּצוגעבען גאַנצע פיר יאָר פון יונגען לעבען.

איז קיין וואונדער געווען, וואָס איז צייט פון פריזיוו איז אַזוי אומעטיק געווען אויף פיסערס הויף און אידישע געמיטער אַזוי טרויעריג. גיין דינען פאָניען איז געווען ניט צום הערצען. טאַטע מאַמע און משפּחה האָבען אָפּגעוואַרט אויפן הויף און געהאָפט אַז דער רעקרוט וועט אַרויסקומען מיט אַ וויסען אָדער בלויען בילעט.

נאָכן שטעלען זיך צום פריזיוו פלעגען אַ צאָל אָפּגעגעבענע אין מיליטער פאַרלאָזען אויף שטענדיג די איינגעזעטענע היים און אָוועק קיין אַמעריקע, אָדער ערגעץ אַנדערש אין דער וועלט, בויען אַ נייי לעבען ; זוכען אַן אָרט, וואו אידען וועלען מענטשליכער באַהאַנדלט און וואו דינען אין מיליטער איז אַ בירגערליכע פריווילעגיע. איז עס טאָקע נישט קיין וואונדער, וואָס פילע פון די אידישע אימיגראַנטען אין אַמעריקע,

אין גרויסען וועג

(פון דער ישראל־פאַעזיע)

פון נתן אַלטערמאַן
אידיש: מרדכי יפה

אַ געגלעקעל אין פּאַשע: דין־דין.
אַ פּאַרנאַכטפעלד, וואָס גאָלדיג פּאַרדעקט זיך.
אַזאַ שטילקייט פון בריניקער גרין.
מיינע שטרעקעס, מיין וועג, וואָס צעשטרעקט זיך.

און די ביימער פון טויזן צעקלאַרט
פינקלען — גלאָז און מעטאַל אין געלייטער.
איך וועל קומען און אָטעמען פּאָרט
און וועל שטאַרבען און גיין אַלץ נאָך ווייטער.

אַפּגעקליבען צום דרוק פון זיין איבערבלייב
פון ראָזא נעווואַדאָווסקאַ

מרדכי יפה, דיכטער, איבערזעצער פון העברעאיש אין אידיש, דער מחבר פון 5 אַנטאָלאָגיעס, פּובליציסט און עסייאיסט, אויך קריטיקער אין אידיש און העברעאיש. געשטאָרבען אין ניו־יאָרק אין 1961 — צום 5טען יאָרצייט.

וואָס האָבען אין דער היים ניט געוואָלט דינען, זיינען דאָ אין לאַנד, אין דער צייט פון דער ערשטער וועלט־מלחמה צופרידן געווען צו געפונען וועגן אָנצופּאַסן אין דער אַמעריקאַנער אַרמיי און אַפּילו פּרייוויליג זיך אָנגעשלאָסען אין דעם אַמעריקאַנער מיליטער.

* * *

אין די מלחמה־יאָרן, ביזן איבערגעמען פון ביאַליסטאָק דורך די פּאָליאַקן, איז פּיסערס זאַל געווען פּוסט. מ׳האָט געשטעלט וויניג חתונות, און די וואָס יאָ, האָבען עס געטאָן אין דער שטיל, אין דער אייגענער היים. איך געדענק אָבער, אַז פּאָר מיין פּאַרלאָזען פּוילען אין יאָר 1920 האָבען די פּאָליאַקן געגוצט פּיסערס זאַל צום רעקרוטירען זעלנער פּאַר זייער אַרמיי און פּאַרן רעזערוו.

פּיסערס הויף איז מער ניטאָ; ער איז פּאַרניכטעט געוואָרען דורך די דייטשען צוזאַמען מיט כמעט אַלע אידישע הייזער און הויפען אין אונזער היים־שטאָט, צוזאַמען מיט דער אידישער באַפעלקערונג פון דער שטאָט ביאַליסטאָק, אינאיינעם מיט די זעקס מיליאָן אידישע קדושים פון מזרח־אייראָפּע.

וען איך בלעטער די זייטען פון ביאַליסטאָקער אַלבום — רעדאַגירט פון דוד סאָהן — טרעף איך אַן אַזויפיל בילדער פון פריינט און נאָענטע פון אונזער היים־שטאָט, יעדער פון זיי אַן אינטערעסאַנטער טיפּ פּאַר זיך, וואָס האָט געלעבט און געשטרעבט צו אַ שיינעם און אידעאַלען לעבען. אַזעלכע ליבע און האַרציגע מענטשן... איך האָב זיי געקענט אין גע־זעלשאַפּטליכען לעבען; איך געדענק פילע פון זיי אַלס געטרייע פריינט און חברים...

אין פּיסערס הויף האָב איך געוואָלט אָנפאַנגען דערמאָנען די ליבע און טייערע דערציערונגען פון פּאַסירונגען און מענטשען, וואָס זיינען מיר אַזוי טייער פון מיינע קינדערישע און יונגע יאָרן.

לידער

פון ראָזא נעווואַדאָווסקאַ

אין מיין היימשטאָט

אין מיין היימשטאָט, אין דער שטאָט פון מיין געבוירען
בליט איצט דער בעז.
און די צווייגעלעך זייערע בלוי־וויים און וויאָלעט
הויכען־אויס זייערע פּערפיומען און בשמים
מעת־לעת נאָך מעת־לעת,
נאָך מעת־לעת.

די צוויטען אויף אַלע ביימער, אויף אַלע צווייגען,
אויף אַלע סאָסנעס,
שאָקלען זיך שטיל, ווי אין שמונה־עשרה.
זיי ווידערהאַלען די פּאַרכטיגע קלאַנגען,
די פּאַרשטיקטע קולות פון תפילות
און די געבעטען פון אונזער דורות׳דיגען אידיש.

אין אונזערע שטעט בליט איצט דער בעז!
איבערן חורבן פון מיין אויסגעלייַדיקטער קדושים־שטאָט!

דו

וועסט אַהער שוין קיינמאָל ניט קומען.
זיך ניט זעצען ביי דיין אייגזאַמען טיש,
וואו דער תנ״ך און ביכער און בלומען
האָבען זיך גע׳סוד׳עט אין שלום־געמיש.

וועסט שוין מער דיינע ביכער ניט שרייבען
מיט דער ליבשאַפט, וואָס אין דיר האָט געברענט.
דאָך אַ זכר פון דיר וועט נאָך בלייבען —
די טואונג פון דיינע כשר׳ע הענט.

וועסט פון די אייביגע דאָרטענס ניט קומען.
איך וועל אויף דער וואָר דיך קיינמאָל ניט זען.
איך פרעג ביי די ווייטסטע אַרומען:
ביסטו דען אַמאָל דאָ געווען?

העלזען

ס׳שיילען שוין זיך אָפּ די זיבען בעלמעס פון מיין באַשיידענקייט.
אויך מיט פּאַרמאַכטע אויגען איך זע:
וועלטען איבער וועלטען! זיי בליצען, לויטערן, שיינען און
פינקלען מיט זיבענזוניגקייטען פון סנה.

איך צי אַראָפּ מיינע שיך: דער אָרט איז דאָ הייליג!
פון דעם באַשעפער זיין וואָרט דאָ רוט.
דאָ איז שלוה און שלום. און אַזוי ביז אייביק
וועט זיך הערען די בענטשונג: „כי טוב", „ס׳איז גוט".

צום זעקסטן יאָרצייט פון דר. פילִיפּ פרידמאַן

(7-טער פעברואַר 1960—1966)

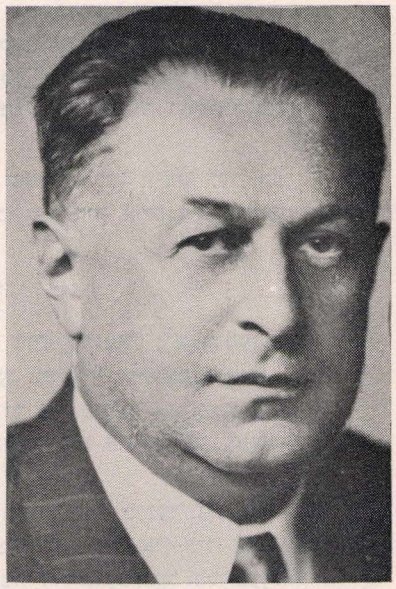
פון דר. בנימין אָרענשטיין

דאָס יאָר פאַלט אויס דער זעקסטער יאָרצייט פון דעם אומפאַרגעסלִיכן היסטאָריקער, פאָרשער און ביבליאָגראַף, עקספּערט־כראָניקער פון דעם לעצטען חורבן און פון דער חורבן־ליטעראַטור, וועלכע איז אויסגעוואַקסען פון אונזער נאַציאָנאַלער קאַטאַסטראָפע, דר. פילִיפּ פרידמאַן ע"ה.

צו דער געלעגענהייט ברענגען מיר דאָ אַן איבערבליק פון אונזער חשובען פריינט און בארימטען מאָנאָגראַף, דר. בנימין אָרענשטיין, געווידמעט דעם אָנדענק פון גרויסען נפטר.

רעד.

מיט זעקס יאָר צוריק איז אַוועק אין דער אייביקייט דר. פילִיפּ פריד־מאַן, דער היסטאָריקער, מאָנאָגראַפיסט און ביבליאָגראַפיסט, וואָס האָט מיט

דר. פילִיפּ פרידמאַן ע"ה

זייַנע ווערק געלייגט די גרונט־יסודות פון דער געשיכטע־פאָרשונג פון דער חורבן־עפאָכע.

דר. פילִיפּ פרידמאַן, דער זון פון לאַזאָר און סאַבינע, פון דער היים שוויג, איז געבוירען געוואָרען אין לעמבערג אַפּריל 20, 1901. סיי די היים און סיי די סביבה האָבען איינגעפלאָנצט אין זיין האַרצען אַ ליבע צום אידישען פאָלק, וואָס האָט גיפלאַטערט אין זיין האַרצען ביז צו דער לעצטער מינוט פון זיין לעבען.

נאָכן פאַרענדיגען זיין שטודיום אין ווין איז דר. פילִיפּ פרידמאַן צו־ריקגעקומען קיין לעמבערג און האָט זיך פאַרנומען מיט היסטאָרישע פאָר־שונגען. ער איז געווען לעקטאָר פאַר געשיכטע אין פאַרשיידענע גימנא־זיעס און אויך אין די יודאַיסטישע אינסטיטוטען אין ווארשע און אין לאָדזש. ביז צום אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה האָט ער פאַרעפענטליכט 141 ביבליאָגראַפישע איינסען, וואָס זיינען אַ וויכטיגער בייטראָג צו דער אַלגעמיינער געשיכטע און פאַר דער אידישער געשיכטע בפרט. זיינע פובליקאַציעס האָט ער פאַרעפענטליכט אין פיר שפראַכען: אידיש, העברעאיש, פוילִיש און דייטש.

אין דער צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה איז דר. פילִיפּ פרידמאַן געווען אין לעמבערג. ביז דעם 19־טען סעפטעמבער, 1939 איז אַנגעגאַנגען פאַרביטערטע קאַמפּען צווישען פוילישען און נאַצישען מיליטער. סעפ־טעמבער 19, 1939, אין אַוועגט, איז די שטאָט אָקופּירט געוואָרען דורך דער סאָוועטישער אַרמיי ביז יוני, 29, 1941, וועז די נאַצישע אַרמיי האָט אָקו־פּירט לעמבערג.

די נאַצישע רוצחים האָבען זיך ספּעציאַליזירט אין מאַכען לעמבערג „יודען־ריין". פון דעם גרויסען אידישען ישוב פון איבער 150 טויזענט נפשות פאַר דער מלחמה זיינען פאַרבליבען בלויז נאָך דעם קראַך פון נאַצי־רעזשים 823 פאַקטישע לעמבערגער אידען. צווישען אָט די „ניסים־אידען" איז אויך געווען דר. פילִיפּ פרידמאַן, וועלכער איז דורך דער צייט פון דער נאַצישער הערשאַפט אין שטאָט געווען אויסבאַהאַלטען אין פאַר־שיידענע בונקערס.

פון לעמבערג איז דר. פרידמאַן אַוועק קיין לובלין, וואו עס האָט זיך פאַרמירט די פראָוויזאָרישע פוילישע רעגירונג.

דר. פרידמאַן איז געווען איינער פון די אָפּגעראַטעוועטע אידישע שריי־בער, קינסטלער און קולטור־טוער אין לובלין, וועלכע האָבען זיך ביי אַ פאַרזאַמלונג געגעבען אַ נדר, אַז זייערע פעדערס און קונסט וועלען זיי נוצען צו שילדערן און פאַראייביגען דעם חורבן.

דר. פילִיפּ פרידמאַן האָט געגרינדעט אין לובלין די צענטראַלע היס־טאָרישע קאָמיסיע און געפירט אַ ברייט־פאַרצווייגטע טעטיקייט אויפן גע־ביט פון דער חורבן־פאָרשונג. ער איז דורך דער פּוילישער פּראָוויזאָרי־שער רעגירונג נאָמינירט געוואָרען צו דער הויפּט רעגירונגס־קאָמיסיע צו פאָרשען די נאַצי־פאַרברעכענס אין פּוילען.

וועז די נאַציס זיינען פאַרטריבען געוואָרען פון גאַנץ פּוילען האָט דר. פילִיפּ פרידמאַן באַשלאָסען אויסצוברייטערן די אַקטיוויטעטען און איבער־טראָגען די צענטראַלע היסטאָרישע קאָמיסיע פון לובלין קיין לאָדזש.

אין לאָדזש האָט דר. פילִיפּ פרידמאַן נאָך מער אויסגעברייטערט זיינע אַקטיוויטעטען. אויסער דעם, וואָס ער איז געווען לעקטאָר פאַר געשיכטע אין לאָדזשער רעגירונגס־אוניווערזיטעט, מיטגליד אין דער רעגירונגס־קאָ־מיסיע צו פאָרשען די נאַצי־פאַרברעכענס אין טויט־לאַגער אָשוויענטשים, האָט ער אָנגעפּרט, אַלס דירעקטאָר, די ברייט־פאַרצווייגטע ארבעט פון דער צענטראַלער היסטאָרישער קאָמיסיע.

דר. פילִיפּ פרידמאַן איז געווען אין פוילען ביז מאַי, 1946. דער באַ־ווייז פון זיינע ברייט־פאַרצווייגטע טעטיקייטען זיינען די צוויי ביכער: „דער אומקום פון לעמבערגער אידענטום" און „דער אומקום פון פוילישען אי־דענטום". אויסער דעם זיינען דערשינען זיינע כסדר־דיגע באַריכטען וועגען זיינע פאָרשונגען, אַלס מיטגליד אין דער רעגירונגס הויפּט־קאָמיסיע, וועגען דעם טויט־לאַגער אָשוויענטשים אין די פוילישע און מלוכה'שע אויסגאַבען סיי אין פויליש און סיי אין ענגליש. דורך זיין איניציאַטיוו איז דערשינען אַ בילדער־אַלבום וועגען די נאַצי־פאַרברעכענס מיט דערקלערונגען אין זעקס שפּראַכען. עס זיינען אויך דערשינען 20 פובליקאַציעס, ביכער, אין אידיש און פויליש, וועגען חורבן און אומקום. אונטער זיין רעדאַקציע זיינען דערשינען מעטאָדאָלאָגישע אָנווייזונגען וויי אַזוי אויסצופאָרשען דעם חורבן פון פוילישען אידענטום און ספּעציעלע מעטאָדאָלאָגישע אָנווייזונגען פון זאַמלען־עדות ביי קינדער.

ער האָט יעדען אייגעם דערמוטיגט צו שרייבען און צו פאַרעפענטליכען ביכער, דערביי געדינט מיט ראָט און טאָט.

אַלס לעקטאָר האָט ער באַזונדערס אַן אויסערגעווייניליכע קראַפט. זי האָט זיך אויסגעדריקט אין דעם, וואָס זיינע צוהערער האָבען ממש געזוגן פאַר די אויגען די געשעענישען פון היסטאָרישע צייטען, עפּאָכען און דורות, וואָס זיינען דורך אים מייסטערהאַפט געשילדערט געוואָרען אין אַ פאָפולע־רער, קלאָרער, דייטליכער און רייכער שפּראַך.

פון פוילען איז דר. פילִיפּ פרידמאַן געקומען אין דער מערב־זאָנע אין דייטשלאַנד בכדי אויפצוטרעטען אַלס עקספּערט און עדות אויפן אינטערנא־ציאָנאַלען מיליטערישען טריבונאַל, וואָס האָט געמשפּט די הויפּט נאַצי־פאַרברעכער.

ער איז ניט צוריקגעפאָרען קיין פוילען און איז פאַרבליבען אין דייטשלאַנד, אין מינכען, פאַרנעמענדיג דעם אַמט פון „דזשאָינט"־דירעקטאָר

פֿאַר קולטור און דערציאונג אין דער אַמעריקאַנער זאָגע אין דייטשלאַנד ער האָט אויך מיטגעאַרבעט אין אַ גאַנצער רייַ פֿובליקאַציעס פון דער שארית־הפּליטה און נעמליך: אין „המשך", „פון לעצטען חורבן" און איז אויפֿגעטראָטן מיט לעקציעס אויף אַ גאַנצער רייַ קאָנפֿערענצן. ער האָט אויך אָנגעפֿירט מיטן לעקטאָרן־סעמינאַר, וואָס איז געווען אַ גאָר וויכטיגע אינסטיטוציע.

אָנהויב 1948 איז דר. פֿיליפּ פרידמאַן אָוועקגעפֿאָרן פון דייטשלאַנד קיין פֿראַנקרייך, פֿאַריז, פֿאַרנעמענדיג דעם אָמט פון דירעקטאָר פון דאָקומענטאַציע־צענטער פֿאַר געגענווארטיגער געשיכטס־פֿאָרשונג.

אָקטאָבער 23, 1948 איז דר. פֿיליפּ פרידמאַן אָנגעקומען קיין ניו־יאָרק אויף דער אינגלאַדונג פון קאָלאָמביא־אוניווערזיטעט.

ער איז געווען פּראָפעסאָר פֿאַר אידישער געשיכטע אין קאָלאָמביַא־אוניווערזיטעט און וויזיטיג־פּראָפעסאָר אין אַ גאַנצער רייַ אוניווערזיטעטן. זייט דעם יאָר 1951 איז ער געווען דעקאַן פון פֿאַראיניגטען אידיש־העברעישען לערער־סעמינאַר. ער האָט פֿאַרנומען אָנפֿירענדע אַמטען אין אַ גאַנצער רייַ אַקאַדעמישע אינסטיטוציעס און פֿאַרעפֿנטליכט אַ גאָר גרויסע צאָל עסייען אין די וויכטיגסטע זשורנאַלען אין אַ גאַנצער רייַ שפּראַכען.

דר. פֿיליפּ פרידמאַן איז אויך אויפֿגעטראָטן מיט אַ לעקציע אויף דער טעמע: „די צווייטע וועלט־מלחמה און דער מערב" אויף דער אינטערנאַציאָנאַלער היסטאָריקער־קאָנפֿערענץ אין האַאג, וואָס איז פֿאָרגעקומען אין סעפּטעמבער, 1950 אין האָלאַנד. ער איז אויך געווען אין מדינת ישראל און אויפֿגעטראָטן מיט לעקציעס אין „יד ושם". ער האָט פֿאַרעפֿנטליכט אַ גאַנצע רייַ ביכער, צענדליגער פֿאַרשונגס־אַרבעטן, מאַנאָגראַפֿיעס און אויך ביבליאָגראַפֿיעס.

צו די הויפּט־אַרבעטן פון דר. פֿיליפּ פרידמאַן, וואָס זיינען דערשינען אין דער צייט פון זיין רעזידענץ אין ניו־יאָרק, דאַרפֿען דערמאָנט ווערען: „אַשוויענטשים", „מאַרטיראָלאָגיע אין קעמפּער" און „זייערע ברידערס היטערס". די מאָנאָגראַפֿיעס זיינע זיינען וועגען בעלכאַטאַוו, כעלם און אוקראַיִנע. די ביבליאָגראַפֿישע בענדער דערשיינען נאָך ביז דעם היינטיגען טאָג.

דר. פֿיליפּ פרידמאַן'ס ביכער האָבען אַרויסגערופען דעם גרעסטען אינטערעס אין דער גאַנצער וועלט. זיינע אַרבעטען דערגרייכט די צאָל, אומגעפֿער, פּיר הונדערט ביבליאָגראַפֿישע איינסען און בייַם בעסטען ווילען איז נישט מעגליך זיי אַלע אויסצורעכענען אין דעם פֿאַרהעלניסמעסיג קורצן עסיי.

אינמיטען פון זיינע גרויסע אַרבעטס־פּלענער איז דר. פֿיליפּ פרידמאַן קראַנק געוואָרען. די דאָקטוירים האָבען גאָרנישט געוואוסט פון וואָנען די קראַנקהייט שטאַמט און ווי אַזוי זי צו היילען. פון די יאָרען פון דער נאַצישער טיראַניַע ווען ער איז געווען אויסבאַהאַלטען אין בונקער־באַהעלטעניש, אין פייטע, נאַסע קעלערס און דומפּיגע בוידעמס האָט זיך אין אים אַנטוויקעלט אַ קראַנקהייט, וואָס האָט גורם־געווען די אויסטרייקענונג פון די לעבער און דאָס האָט פֿאַראורזאַכט די ענדע פון זיין קורצען לעבענס־שפּאַן.

פון גאָר באַזונדער אינטערעס איז דער „ביאַליסטאָקער מאָמענט" אין דר. פרידמאַן'ס ביבליאָגראַפישער שאַפונג. ער איז געווען אַ מיטאַרבעטער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", וואו ער האָט גערדוקט אַ צאָל אָפּהאַנדלונגען איבער ווערק פון אונזער חורבן־ליטעראַטור. פון אומפֿאַרגלייכלעכען ווערט, אַלס דער פֿאַרעלטערטער מאַטעריאַל פֿאַר ביאַליסטאָקער חורבן־כראָניק, איז זיין ביבליאָגראַפישע אַרבעט: „ביאַליסטאָק און ביאַליסטאָקער אידן בשעת דער צווייטער וועלט־מלחמה", וועלכע איז געווען גערדוקט אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע", נומערן: 259, 263 און 275, און וואו עס געפֿינען זיך 241 איינסען וועגען ביאַליסטאָקער מאַטעריאַל מ'ט די נעמען פון די מחברים און זייערע שריפטען. ער האָט דערמיט געגעבען דעם פֿאָרשער פון חורבן ביאַליסטאָק אַ שליסעל צו די אַלע רעקאָרדירטע פאַקטען, צי־פערען און דאָטעס פון און וועגען דעם גרויסען אומגליק. דאָס איז אַן אויפֿטו, וואָס האָט ניט זיין גלייכען אין דער געשיכטע פון דעם גרויזאַמען קאַשמאַר, וואָס אונזער דור האָט איבערגעלעבט. זיין אָנדענק וועט דעריבער פֿאַרבלייבען שטענדיג איינגעקריצט אין דעם זכרון פון זיינע ביאַליסטאָקער פֿאַרעהרער.

דר. פֿיליפּ פרידמאַן האָט באַטראַכט זיין פֿאָרשונגס־אַרבעט וועגען דער חורבן־תקופה וויַ אַ הייליגע אויפֿגאַבע, ווי אַ קדושה.

דר. פֿיליפּ פרידמאַן, וואָס האָט אַליין אַדורכגעלעבט די נאַצי־טיראַניַע אין לעמבערג, האָט גלייך נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה געוואָרענט, אַז אין רעזולטאַט פון פּאָליטישע און עקאָנאָמישע אומשטענדען קען זיך מאָכען אַ סיטואַציע, אַז די וועלט זאָל וועלען „פֿאַרגעסטען" און מוחל־זיין די דייטשען פֿאַר זייערע פֿאַרברעכענס. דערביבער איז די אויפֿגאַבע פון דער אי־דישער היסטאָריאָגראַפֿיע צו שטיין אויף דער וואַך און די געשעענישען פֿאַר־פֿאַקסירען לעולם ועד און גראָד גלייך וען אַלץ איז נאָך פֿריש אין זכרון, וויַיל אויב ניט וועט דער נעקסטער דור אינגאַנצען נישט גלויבען, אַז אַזעלכע געשעענישען האָבען געקענט פֿאָרקומען.

ער איז געווען דער טאָן־געבער, דער מוסטער און דער בייַשפּיל פון דער פֿאָרשונג אויף דעם געביט. ער האָט אַרגאַניזירט די צענטראַלע היס־טאָרישע קאָמיסיע אין פוילן און איז געשטאָנען אין פֿאַרבינדונג מיט אַלע היסטאָרישע אינסטיטוטען און מיט אַלע מחברים פון דער גאַנצער וועלט. ער האָט געוועקט און געמוטערט, אַז די אַלע אַרבעטען זאָלען וואָס שנעלער אַדורכגעפֿירט ווערען.

דר. פֿיליפּ פרידמאַן איז געווען אַ מענטש פון עקזאַקטקייט און פּינקט־ליכקייט און דאָס שפּיגעלט זיך אָפּ אין אַלע זיינע ווערק. דורך זיינע ווערק האָט ער מקדש־געווען דאָס אידישע פֿאָלק. פֿאַר דער פּינקטליכקייט און עקזאַקטקייט פון דער אידישער היסטאָריאָגראַפֿיע האָט ער מקדש־געווען זיין אייגען לעבען.

זיינע ווערק זיינען די בלוטיגסטע מגילות פון אידישען לעבען אין אייראָפּע; זיי זיינען אַ בריַיט פעלד פֿאַר פֿאָרשונגען וועגען אידישען לעבען, שאַפֿען, קאַמף און אומקום פון אַ דריטעל פון אידישען פֿאָלק, וואָס האָט צוליב די נאַצי־אכזריותן נישט דערלעבט צו זען דעם בלוי־וייסען הימעל פון דער אומאָפּהענגיגער מדינת ישראל. זיי זיינען אַ גרויס געווינס פֿאַרן אידישען פֿאָלק, זיין אַוועקגיין אין דער אייביקייט איז אַ גרויסער פֿאַרלוסט.

דר. פֿיליפּ פרידמאַן איז געווען אַן אוניקום מיט זיין אוניווערסאַלען ווי־סען און גאונות, אַ באַסטיאַן פון אייראָפּאישער קולטור, אַ לעבעדיג ענ־ציקלאָפּעדיע און ועל כולם אַ לויכטענדער מענטש אין דער אידישער גע־שיכטס־פֿאָרשונג. מיט זיינע בייטראָגען צו דער געשיכטס־פֿאָרשונג האָט ער זיך אומשטערבליך געמאַכט. ער וועט גייסטיג לעבען אין היינטיגען דור און אין די צוקונפטיגע דורות. דורצ זיינע ווערק וועט ער לויכטען ווי אַ נר־תמיד אין דער אידישער געשיכטע.

מיר עהרען דעם אָנדענק פון דעם באַרימטען אַרבעטער-פּירער נחום כאַנין ע"ה

דעם 8טען אויגוסט 1965 איז אין עלטער פון 79 יאָר אַוועק אין דער אייביקקייט דער באַרימטער אַרבעטער־פּירער און געוע־רַאל־סעקרעטאַר פון אַרבעטער־רינג, פריינט נחום כאַנין ע"ה.

דער פֿאָרשטאָרבענער, וועלכער איז געווען אונזער שכן אויף דער איסט סאַיד, צוערשט אין „פֿאָרווערטס"־בילדינג פֿאַר אַ סך יאָרען, נאָכדעם אין די דערבייאיגע קאָאָפּעראַטיווע הייזער, האָט צו אונז שטענדיג אַרויסגעוויזען גרויס אָנערקענונג און פריינט־שאַפט.

מיר עהרען זיין אָנדענק אַלס איינעם פון די נאָבעלסטע טרי־בונען פון דער אַרגאַניזירטער אידישער אַרבעטערשאַפט און פון די פיינסטע כלל־טוער אויף דעם אַמעריקאַנער באָדען.

וועלט אַ מעמבער אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער!

קינסטלער בעת באַערט פון ישראל-פּרעזידענט לכבוד דער אויסשטעלונג פון זיינע מאָלעריין

דעם 26-טען נאָוועמבער 1965 האָט די אידישע מדינה צו-געטראָגען אונזער האַרציגען לאַנדסמאַן און וועלט-באַרימטען קינסטלער, מאָלער בן-ציון ראַבינאָוויטש (בען) אַן אָנגענעמען סורפריז דורך אַן אויסשטעלונג פון זיינע תהלים-מאָטיוון אין בילדער אויפן הר-ציון.

נסיא מרינת ישראל

פאַקסימיליע פון דעם בריוו פון ישראל-פּרעזידענט זלמן שזר צו קינסטלער בען.

מיר וויינטשען פריינט יעשורין וויטערדיגען שעפערישען שוואונג אויף זיין געביט מיט דער זעלביגער אַרבעטזאַמקייט און יוגענטליכען גייסט ווי ער האָט עס געטאָן ביז איצט.

די אויסשטעלונג האָט אַרויסגערופען גרויס אינטערעס אין לאַנד און האָט צוגעצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון די גרעסטע מבינים, צווישען זיי דעם פּרעזידענט פון מדינת ישראל, זלמן שזר, וועלכער האָט זיך ניט געקענט אָפּלויבען פון די פּרעכטיגע מאָלעריין. מיר דרוקען דאָ אַ פאַקסימיל (פאָטאָסטאַט) פון דעם פּרעזידענט'ס בריוו צו מאָלער בען. די קאָרעספּאָנדענץ רעדט שוין פאַר זיך אַליין.

די תהלים-אימאָפאָוויזאַציעס פון קינסטלער בען איז נאָר אַ טייל פון זיין בריט-פאַרצווייגטער אַרבעט. זיינע בילדער-אַלבומען אויף אַנדערע טעמעס האָבען אויך אַרויסגערופען גרויס אויפזען און געוואונען די אַנערקענונג פון דער קונסט-אַקאַדעמיע אין פאַריז, פון דעם מעיאָר פון שטאָט, פּרעזידענט שאַרל דעגאָל און אַנדערע רעגירונגס-פיגורען.

מאָלער בען האָט אויך געצייכענט אַ גאַנצע גאַלעריע פאָר-טרעטען פון וועלט-באַרימטע פּערזענליכקייטען ווי אויך אידישע פירער פון ישראל, אַמעריקע, פראַנקרייך און אַנדערע לענדער.

ביז גאָר אינטערעסאַנט איז אויך זיין סימבאָליש בילד פון מענטש, וואָס יאָגט זיך נאָך אַ טויב, אַלס קינסטלערישע אויס-טייטשונג פון דעם פסוק אין תהלים: „בקש שלום ורדפהו" (תהלים ל, טו) — זוך פרידען און יאָג אים נאָך, וואָס דריקט אַזוי ריכטיג אַרויס די שטימונג און באַגער פון אונזער אומ-רואיגען און קריגעריישען דור. די צייכענונג אין 5 פאַרבען האָט קינסטלער בען אונז צוגעשיקט אַלס מתנה.

מיר וויינטשען דעם מאָלער בען און זיין ליבער פרוי, געראַ, וועלכע איז פאָר אים אַ קוואַל פון אינספּיראַציע און דערשיינט כסדר אין זיינע פּרויען-פיגורען — געזונט און וויטערדיגען דערפאָלג אין דער וועלט פון קונסט.

יעפּים יעשורין פאַרצייכענט אַכציגסטען געבורטסטאָג

דעם 30-טען אָקטאָבער, 1965, האָט אונזער ליבער פריינט, יעפּים יעשורין, דערגרייכט דעם 8-טען צענדליג פון זיין פרוכט-באַר און שעפּעריש לעבען.

אונזער שכן בייַם „פאַרווערטס" פאַר אַ סך יאָרן, האָט פריינט יעשורין אַרויסגעוויזען גרויס אינטערעס פאַר אונזער איני-סטיטוציע, ווי אויך פאַר אונזער זשורנאַל.

באַוואוסט אַלס געניעער און פאַרלעסליכער בוכהאַלטער פון די גייסטיגע אידישע אוצרות, דער כראָניקער פון ליטעראַרישע שאַפונגען, האָט פריינט יעשורין אויך אַרויסגעבראַכט דעם „ביא-ליסטאָקער מאָמענט" אין די קולטור-וועלטן פון אונזער אידי-שער אַמעריקע דורך זיין ביבליאָגראַפיע פון די ווערק און שריפ-טען פון אונזער אומפאַרגעסליכען לאַנדסמאַן, דר. חיים שאָשקעס ע"ה, און פון אַלע רעצענזיעס און אַפּהאַנדלונגען, וואָס זיינען וועג-גען זיי דערשינען אין דער גאָלדענער וועלט.

מיר וויינטשען פריינט יעשורין וויטערדיגען שעפּעריש-שוואונג אויף זיין געביט מיט דער זעלביגער אַרבעטזאַמקייט און

מיין קאַריערע אַלס אימפּרעסאַר פון אידיש טעאַטער אין מוזיק

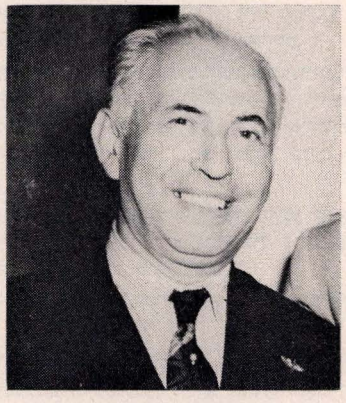
(ביאָגראַפישע דעראינערונגען)

פון אלפרעד גולדאן

דער שרייבער פון די שורות איז אַן אַנגעזעענער מיטגליד פון געשעפטליכען סטאַף פון „פאָרווערטס", אין אַ ביאַליס־טאָקער לאַנדסמאַן און חשובער מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע. ער איז, אַגב, דער ברודער פון אונזערע פאַרדינסטפולע דירעקטאָרען און טוער, רעי און הערי סיידרמאַן, און פון אונזערע גאַטזעליגע טוער, פּעני פּאַלעשוק, מערי ראַפאַף און אילייע גאַלדבערג. רעד.

מיינע עלטערן האָבען מיך געבראַכט קיין ניו יאָרק וועז איך בין אַלט געווען 9 יאָר. אונזער ערשטע דירה איז געווען אויף עסעקס סטריט און מיין ערשטע שולע איז געווען די בראַון הירש שולע (היינט עדיוקיישאַנעל אַלייענס).

איך האָב נאָכדעם געלערנט אין דער

אַלפרעד גולדאַן

פּאַבליק סקול פון העסטער און עסעקס און נאָרפאָלק סטריט. איך געדענק געניו, ווי אין יענער צייט פלעג איך קויפען פאַר צען סענט עטליכע „פאָרווערטס"־נומערן און עטליכע „טאַגעבלאַטס" און זיי פאַר־קויפען, אַזוי האָב איך זיך אויסגעשלאָגען מיינע טאַשען־הוצאות. נאָך דער פּאַבליק שולע האָבען מיך מיינע עלטערן אַוועק־געגעבען צו אַ דזשולער, געגען איבער דעם קאָורט הויז און סיטי דזשעיל, דאָרט וואו אַלפרעד סמיט איז געווען שעריף.

וועז איך בין עלטער געוואָרען פלעג איך מיט מיינע עלטערן באַזוכען אידישע טע־אַטערס. פאַר 15 סענט פלעג איך זען די בעסטע שאָו. איך בין אַלע מאָל געווען פון די ערשטע אין דער ריי נאָך טיקעטס. איך געדענק וועז עס האָט זיך געעפענט אַ רעסטאָראַן מיט אַן אָרקעסטער אויף עלען קאָרנער גרענד סטריטס, האָט מען דאָרט געקענט טרינקען אַ גלאָז טיי פאַר 5 סענט און דערביי האָבען אַ געוואַלדיגע הנאה פון די מוזיקאַלישע נומערן. עס פלעגען דאָרט קומען באַרימטע מוזיקער און געבען סאָלאָ־נומערן. דער באַוואוסטער פלאַטאָן ברונאָף פלעגט דאָרט שפילען זיינע אייגענע קאָמפּאָזיציעס. ברונאָף האָט מיר געזאָגט, אַז ער איז געווען אַ שילער פון דעם באַרימטען אַנטאָן רובינשטיין, צו וועמען ער איז טאַקע געווען ענליך.

איך האָב זיך אין יענער צייט באַקענט מיט אַ ריי באַרימטע מוזיקער, וואָס פלע־גען אַריינקומען אין דער רוסישער „גאַס־טיניצע". אין יענער צייט זיינען אַריין אין קראַפט די „בלו־לאָוס", וואָס האָבען ניט דערלויבט די אידישע טעאַטערס צו שפּי־לען אין זונטאָג. זיי האָבען בלויז געמעגט געבען קאָנצערטען און מוזיקאַלישע פאַר־שטעלונגען.

איך בין אין יענער צייט געוואָרען אַן אימפּרעסאַריאָ און אַראָפגעבראַכט דעם באַרימטען אידיש־רוסישען וויאָלאָנטשע־ליסט ראָגאָוואָי און אויך דעם וואונדער־קינד חזן מירסקי, וועלכע האָבען געהאַט גרויס דערפאָלג. אין יענער צייט בין איך געוואָרען דער פּערזענליכער פאַרטרעטער פון אפּרים צימבאַליסט. אין דעם זעלבען יאָר בין איך אויך געוואָרען דער פּער־זענליכער מענעדזשער פון מאַלווינאַ לא־בעל. זי איז דעמאָלט געווען די „לידינג ליידי" אין קעסלער'ס טעאַטער. איך האָב פאַר איר אַראַנזשירט אַ טור צו שפילען אין לאָנדאָן. נאָך אירע אויפטריטען אין לאָנדאָן, האָט מען זי פאַרגליכען צו סאַראַ בערנאַרד.

אין יענער צייט האָט זיך צו מיר גע־וועדעט מר. רעלקין און איך האָב אַראָפּ־גערעכט קיין לאָנדאָן דעם גרויסען יעקב פּ. אַדלער און זיין פרוי סאַראַ. זיי האָבען געזאָלט שפילען צוויי וואָכען אוז באַקומען 1000 דאָלאָר אַ וואָך. נאָך דעם ערשטען אויפטריט האָט מען אויף אַ סטעידזש־פאַרטי לכבוד אַדלערן אים אָנגעטאָן אַ סטעידזש־קרוין אויפן קאָפּ. אין יענער צייט איז פרומקין געווען דער לאָנדאָנער קאָרעספּאָנדענט פאַרן „פאָרווערטס" און ער האָט אַלץ באַשריבען.

איך האָב זיך אויך פאַרבונדען מיט די גרויסע סטאַרס פון אידישען טעאַטער אין ניו יאָרק. כ'האָב אין אידישען טעאַטער געבראַכט באַרימטע מענעדזשערס פון בראָדווויי, געהויבענע קינסטלער פון דער טעאַטער־ און מוזיק־וועלט. די בינע קינ־סטלער: טאַמאַשעווסקי, אַדלער, קעסלער זיינען געווען זייער צופרידען וואָס מיר איז געלונגען צו ברענגען אין אידישען טעאַטער אַזעלכע באַרימטע פערזענליכ־קייטען.

צום 15־טען יובל פון „פאָרווערטס" האָט אַ ספּעציעלער אַראַנזשירונגס־קאָמי־טעט, צו וועלכען עס האָבען געהערט: לואיס שייפער און סאָל ריפקין, מיך גע־בעטען, אַז איך זאָל פּועל'ן ביי אפּרים צימבאַליסט ער זאָל שפילען אויף דער יום־טוב אונטערנעמונג פון „פאָרווערטס". ער האָט די איינלאַדונג אָנגענומען. צימ־באַליסט האָט ניט געוואָלט אַראָפּלאָזן פאַר זיין אויפטריט, נאָר מיר, לואיס שייפער און סאָל ריפקין, האָבען אים גענאָמען אַ מתנה אַ פראַכטפולען רינג. אַזוי ווי אַב. קאַהאַן האָט זייער ליב געהאַט דעם באַ־רימטען קינסטלער צימבאַליסט, האָט ער זיך געוואָלט דעם כבוד און דעם רינג אָנ־געטאָן אויף איינעם פון צימבאַליסט'ס פינגער. די צערעמאָניע איז פאָרגעקומען אין דעם גרויסען „היפּאָדראָם" אין דער געגענווארט פון 7000 צושויער, וואָס זיי־נען געקומען צו דער יובל־פייערונג פון „פאָרווערטס".

אַ צאָל שרייבער וועלען נאָך געדענקען וועז איך האָב אַראָפּגעבראַכט אפּרים צימ־באַליסט אַלס ערן־גאַסט אין דעם אידישען שרייבער־קלוב אויף העערי סטריט אויף אַ ספּעציעלען אָוועט. צו דעם אָוועט איז געקומען דער גרויסער שוישפילער שילדקרויט. ער האָט זיך יענעם אָוועט האַרציג צעקושט מיט צימבאַליסטען. עס איז געווען איינער פון די פייערליכסטע אָוועטען אין אידישען שרייבער־קלוב אין ניו יאָרק. איך בין שטאָלץ, וואָס די דע־מאָלטיגע פירער פון דער אידישער פרע־סע, ווי אַב. קאַהאַן, וו. עדלין, ישראל דער יענקי, לואיס מילער, מ. קאַץ, יעקב פישמאַן, האָניגמאַן און אַנדערע האָבען מיר אויסגעדריקט אַ דאַנק און אָנערקע־נונג.

אין איינעם פון יענע וואונדערבאַרע טעג האָב איך זיך באַגעגענט מיט דעם האַרצי־גען יונגעמאַן סאָל יורקע. ער האָט מיר געזאָגט, אַז ער איז דער מענעדזשער פון בראָדוויי־לער לעיבאָר לייסעאום און מיך געבעטען, אַז צימבאַליסט זאָל אויפטרע־טער אויף אַן אָוועט. צימבאַליסט האָט אין יענער צייט געמען פון טויזענט ביז צוויי טויזענט דאָלאָר פאַר אַן אויפטריט. פאַרשטייט זיך, אַז איך האָב יוראָקן אָפּ־געזאָגט, אָבער ער איז געקומען נאָכאַמאָל, ביז איך האָב איינגעשטימט.

וועלט פון מאָלער שוואַט

(כוואַט)

פון מענדעל מאַן

מיר דרוקען דאָ איבער אַן אַרטיקעל פון מענדעל מאַן פון פּאַריז, וועגען אונזער ביאַליסטאָקער קינסטלער, דעם מאָלער מאַללי שוואַט, וואָס איז דערשינען אין פּאַריזער „דאָס וואָרט". דעם ארטיקעל האָט אונז צוגעשיקט פריינט יוסף לעוו פון פּאַריז, וועמען מיר דריקען אויס אַן עפּנטליכען דאַנק.

די ביאָגראַפישע איינצעלהייטן, וועלכע מיר האָבען איינגעגלידערט אין דעם אַרטיקל, זיינען אונז אויך צוגעשטעלט געוואָרען פון פריינט לעוו. רעד.

דער מאָלער מ. שוואַט געהערט צו דער גרופּע עלטערע אידישע מאָלער, וואָס פראַנקרייך איז געוואָרען זייער היים נאָך מיט פערציג יאָר צוריק.

שוואַט (כוואַט) איז איינער פון די אייִדעלסטע אידישע מאָלער פון פּאַריז. מען פילט טראַדיציע און דרך־ארץ, באַוואונדערונג און תמימות אין זייַנע פנים־שטריכען און אין זייַנע באַוועגונגען.

מאָלער שוואַט

ער געהערט צו די אידישע מאָלער, וואָס האָבען געשטעלט זיך פאַר אַ ציל צו פאַראייִדלען די וועלט און איר נאַקעטקייט פאַרהילען אין שלייערן.

מאַללי שוואַט (כוואַט) איז געבאָרען געוואָרען אין ביאַליטסאָק אין אַ משפּחה פון באַנקירען פון דער אָנגעזעענער אידישער אינטעליגענץ אין שטאָט, און ער האָט זיך געהאָדעוועט און דערציגען בייַ זיין זייִדען.

נאָכן ענדיגען די ביאַליסטאָקער רעאַל־שולע וועלט ער אָנגענומען אין דער פּעטערבורגער „קייזערליכער אַקאַדעמיע פאַר שיינער קונסט". דאָרט ציט ער אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט פון דעם דירעקטאָר, וועלכער ראַט אים צו פאָרען קיין פּאַריז, בכדי זיך צו פאַרפולקאָמען אין דער קונסט פון מאָלעריי.

ער קומט אין פּאַריז אין יאָר 1906, אין אָנהויב פון דער גרויסער באַוועגונג אין דער מאָלעריי־קונסט. דאָ באַזוכט ער די „שולע פאַר שיינער קונסט" און פאַרשיידענע אָנדערע פריַיע אַקאַדעמיעס.

אין יאָר 1909 הייראַט ער, אין גענף, מיט אַ סטודענטין פון מעדיצינישען פאַקולטעט, ליובאַ סלאָן, אויך אַ ביאַליסטאָקערין.

אין 1910 קומט ער צוריק קיין פעטערבורג. דאָ מאַכט ער אַ הייסע פּראָפּאָגאַנדע פאַר דער פּראָגרעסיוויסטישער קונסט.

אין יאָר 1918 באַזעצט ער זיך מיט זיין פאַמיליע אויף שטענדיג אין פּאַריז. זיגט דאָן האָט ער אויסגעשטעלט זיינע בילדער מיט גרויס דערפאָלג אין פּאַריז, בריסעל, נאַנסי און אין אַנדערע שטאָט אין פראַנקרייך און אין אויסלאַנד. שוואַט'ס מאָלעריין געפינען זיך אין פאַרשיידענע מוזייען, סיי אין פראַנקרייך און סיי אין אויסלאַנד, ווי אויך בייַ פּריוואַטע קאָלעקציאָנערן אין דער גאָרער וועלט.

* * *

איך בין געזעסען אין דער אַטעליע פון מאָלער מ. שוואַט.

פאַר מיינע אויגען זע איך אַ קליין איילבילד, אפשר פון עטלעכע צוואַנציג סענטימעטער די גרויס. דער ערשטער אייַנדרוק איז אַז דאָס איז אַבסטראַקט געמעל. נייַן. פאַמעלעך טיילט זיך אויס דאָס צעשטורעמטע טונקעלע שיפל אין מיטן ים. וויס־שוימיגע כוואַליעס. ליכטיגער בלאָ. אומרואיגע טונקעל־בלויע שאַטענס, וויימלדיגע גראַנאַטענע. אַ חשכות־דיגער הימל. ערגעץ וויַיט אַ ליכטיגער שטרייף, אַ שאַרפער ווי אַ חלף.

אויפנעמען אַזאַ ים־שטורעם אין סאַמע מיט פון זיין סטיכיע און דערבייַ אַנטפּלעקען דאָס אַבסטראַקטע — דאָס איז אַ זעלטענהייט.

איך קוק אויף דעם מאָלער. אין די שפּעטע זעכציגער.אומגעוויינטליכע רואיגקייט און סובטעלקייט אין זיין פּנים. ער דערמאָנט מיר אין די שטילע באַלעבאַטישע אידען פון משכילישע היימען. אַ דורותדיגע איידעלקייט, וואָס גייט אויבער בירושה. זיין קול איז שטיל. דער בליק קלוג. טיף־מענטשליך.

דער שטורעמדיגער ים. דאָס טונקעלע שיפל מיט די צעריסענע שוואַרצע זעגלען. איך זוך צו פאַרשטיין דעם סוד פון מאָלעריי און פון מאָלער. וואו איז פאַראַן די פאַרבינדונג פון סוזשעט מיטן שפּעפּער ?

אין טייל בילדער וועלן פאַרווישט די גרעניצען פון אַבסטראַקטען און פיגוראַטיוון.

די שטיל־לעבענס זיינען די אומרואיגסטע בילדער פון שוואַט'ס מאָלעריי. זיי זיינען אָפטמאָל צו עפעקטפול. דאָגעגען די פייַאַשען האָבען אין זיך די שלווה פון אַ וואַנדערער, וואָס איז שוין אַדורך דעם אומרואיגען ים און דער קאָשמאַר פון צעריסענע, שוואַרצע זעגלען און צעבראָכענע מאַסטען האָלט אין פאַרגיין. ער קוקט אויף אַ וויַיט דערפעל צווישען בלויע בערג און וועלט אַליין פאַרוועבט מיט דער שטילער און אייביגער שיינקייט פון גאָטס באַשאַפן.

אין סך הכל : שוואַט איז אַ מאָלער, וואָס געהערט צו דעם קרייז פון אידישע קינסטלער, וואָס האָבען באַשאַפען „די גאָלדענע עפּאָכע" פון דער אידישער מאָלעריי אין פראַנקרייך.

דער קאָנטראַקט איז געשלאָסען געוואָרען : פאַר 1500 דאָלאַר. נאָכן קאָנצערט האָב איך יוראָקן צוריקגעגעבען 750 דאָלאַר, אַ מתנה פאַרן לעיבאַר לייסעאום. ווען יוראָק האָט דאָס אַנאָנסירט פון דער בינע, האָט צווישען עולם אויסגעבראָכען אַ געוואַלדיגער אַפּלאָוז.

פון דעמאָלט אָן בין איך געוואָרען שטאַרק באַפריינדעט מיט סאָל יוראָק. דער דערפאָלג פון יענעם אָוונט אין לייסעאום האָט אים געגעבען פיל מוט. איך האָב אים פיל צוגעהאָלפען אין דער אומ־דערמידליכער אַרבעט, וואָס ער האָט שפּעטער געטאָן אָלס וועלט־אימפּרעסאַריאָ. איך האָב אים צוגעהאָלפען צו קריגען פאַר אויפטריטען וועלט־באַרימטע קינסטלער. ער האָט מיר פיל מאָל אָנגעבאָטען איך זאָל ווערען זיין שותף, אָזוי ווי אָבער איך אַליין בין דעמאָלט געווען פאַרבונדען מיט באַרימטע אידישע פּראָדיוסערס און טעאַטער אונטערנעמער, האָב איך ניט אָנגענומען יוראָק'ס פאָרשלאָג.

איך 1938 בין איך געווען דער מענדזשער פון מאַריס שוואַרץ אין פּאַריז. אין זיין טרופּע זיינען אין יענער צייט געווען די באַרימטע אידישע קינסטלער : סעמועל גאָלדינבורג, איזידאָר קעשיר, ליובאַ קאַדיסאָן, העלען בעווערלי א"א. די ביזנעס זיינען געווען די גרעסטע אין דער געשיכטע פון אידישן טעאַטער. מיר האָבען דעמאָלט צוריקגעוויזען אָנבאָטען פון בענעפיטס. מאַריס שוואַרץ איז מודה, אַז דער דערפאָלג פון יענער צייט, ווען איך בין געווען זיין מענעדזשער אין אייראָפּע, איז געווען דער גרעסטער אין זיין טעאַטער־קאַריערע.

ביי אונזערע לאַנדסלייט איבער אַמעריקע

פּעטערסאָן

די לאַנדסלייט אין פּעטערסאָן פּאַרציי־כענען אַ סעזאָן פון וויכטיגע אַקטיוויטעטן. ניט געקוקט דערויף, וואָס אַ באַדיי־טענדע צאָל פון אונזערע טוער זיינען גע־וועז דורך דעם ווינטער אין פלאָרידע, האָט די „ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי" אין פּעטערסאָן אָפּגעהאַלטען רעגעלמעסיג מיטינגען. מיר זיינען אויך געווען פאַר־טראָטען ביי די מיטינגען פון דעם באָארד אף דירעקטאָרען וווּ אויך ביי די אונטער־נעמונגען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב־זקנים אין ניו־יאָרק. מיר האָ־בען אויך בייגעטראָגען צו די אַלע קאַמ־פיינס פון דער אינסטיטוציע און לעצ־טענס אויך צו דעם מעות חיטים דראַיוו.

אונזערע טוער, פינקוס און קעטיק, שפּאַנען זיך איין אין דעם בילדינג־קאַמפּיין

די איבערבוי־אַרבעט פון דעם ביאַליס־טאָקער מושב־זקנים און שפּיטאָל אין ניו־יאָרק האָט אַרויסגערופען גרויס אינטע־רעס אין אונזערע קרייזען. אויסער דעם, וואָס אונזער אָרגאַניזאַציע באַטייליגט זיך אין אַ באַדייטענדער מאָס מיט פינאַנציע־לער הילף אין דעם בילדינג־פאָנד קאַמ־פיין, האָבען זיך לעצטענס אונזערע טוער פערזענליך פאַראינטערעסירט און זיך אַריינגעווארפען מיט לייב און לעבען אין דער זאַמעל־אַקציע פאַר דעם וויכטיגען צוועק.

פריינט דייווייד פינקוס, טשערמאַן פון דער דעדיקיישאַן און מעמאָריאַל־קאַמיטע ביי דעם בילדינג־פאַנד־קאַמפּיין, האָט אַריינגעבראַכט הילף פון זיינע פריינט, און אויך אונזער עד־בוק מענעדזשער, דזשיי־קאָב קעטק, איז אַקטיוו אין דער זעלבער ריכטונג.

ביאַליסטאָקער אַקטיוו אין דעם גאָדען־רינג קלוב אין שטאָט

אונזערע לאַנדסלייט און טוער זיינען אויך טעטיג אין די אָרטיגע אָרגאַניזאַציעס פאַר ריטאיערטע עלטערע מענטשען, באַ־זונדערס אונזער טשערמאַן פון דער „ביאַ־ליסטאָקער רעליף סאָסייעטי", פריינט ווי־ליאָם ווייגער, וועלכער טרעט אָפט אויף מיט פאָרלעזונגען און פאָרווייזלט דעם עולם מיט זיין קלוגען וואָרט און געזונטען הו־מאָר.

אויף דער עלטער

פון ירמיהו קאָרמאַן

די יאָרען, זיי לויפען,
געשווינד מיט דער צייט
און לאָזען אונז מידע,
פאַרעלטערטע לייט.

שוואַך אין די כוחות,
דער מוט אָבער גרויס;
טאַנצט מען און זינגט מען
אַ לידל זיך אויס.

און נעמט מען פון לעבען
דאָס אַלץ, וואָס איז שיין,
און זינגט מען דעם ניגונ׳דל
מיט אַלט־יונגען חן.

ס׳לייכט אויף דאָס געמיט
און פאַריאָגט פיין און לייד;
מיר זאַפּען אין זונען־שיין
מיט קוועליגער פרייד.

און ס׳ווערט אונז דאָס לעבען
געמיטליך און גרינג
וועגן מיר שמידען און קייטלען
אַ „גאָלדענעם רינג".

דאָס ליד איז אונז צוגעשיקט געווארען דורך אונזער ווייס־פרעזידענט, וויליאָם ווייגער פון פּע־טערסאָן, געווידמעט דעם אָרטיגען „גאָלדען רינג קלוב", וואו ער איז טעטיג.

אַ טרער אויפן קבר פון מיין ליבען מאַן מ. אַראָנאָוויץ ע״ה

פון אסתר אַראָנאָוויץ

פרייטאָג, דעם 8־טען אָקטאָבער 1965, איז נאָך אַ לענגערער קראַנקהייט, אין עלטער פון 78 יאָר געשטאָרבען אין פּע־טערסאָן נ. דזש. מיין געטרייער לעבענס־חבר, מאָריס אַראָנאָוויץ ע״ה.

אַ גרויסער עולם איז געקומען אים אָפּ־געבען דעם לעצטען כבוד, באַזונדערס פון דער „ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי"

מאָריס אַראָנאָוויץ ע״ה

אין פּעטערסאָן. ער איז באַערדיגט געווא־רען אויף דער קרקע פון „טעמפּעל עמ־נואל". אויסער מיר, זיין טיף־געטראָפענע פרוי, לאָזט איבער דער נפטר אַ האַרציגע פאַמיליע פון 2 פאַרהיראָטע קינדער: אַ זון, עדווין אַראָנאָוויץ, און אַ טאָכטער, מרס. איזידאָר וואַקס, 5 אייניקלעך, 2 ברידער און 4 שוועסטער.

מיין מאַן איז געווען אַ פאַרדינסטפולער געזעלשאַפטליכער טוער. ער איז אַלע יא־רען גענוען אַקטיוו אין דער „ביאַליסטא־קער רעליף סאָסייעטי" אין פּעטערסאָן, וואו מיין וויניגקייט פילט אויס די פונק־ציעס פון רעקאָרדינג סעקרעטאַר. דערביי איז ער אויך געווען טעטיג אין דעם ביא־ליסטאָקער בר. 121 אַ.ר. אין שטאָט, אַ געטרייער מיטגליד פון דער אַרבעטער רינג היים אין עליזאַבעט נ. דזש. ווי אויך אין דער היים פאַר עלטערע מענטשען אין קליפטאָן, נ. דזש. און אין דעם היגען „טעמפּעל עמנואל".

אין פּריוואַטען לעבען איז מיין מאַן גע־וועז אַ ליבער, האַרציגער פאַלקסמענטש,

מיט שיינע מידות, אַ מזג טוב, וואוילטע־טיג און בייהילפיג פאַר יעדען איינעם וועלכער האָט זיך צו אים געווענדעט. ער איז אויך געווען אַן אידעאַלער מאַן, פאָ־טער און זיידע, ווי אויך אַן איבערגעגע־בענער ברודער צו זיין משפּחה. אין כבוד און אין נחת האָבען מיר צוזאַמען אויפ־געצויגען אונזערע 2 קינדער, און דערביי אויך ניט פאַרנאַכלעסיגט אונזערע געזעל־שאַפטליכע פליכטען. מאַריס ע״ה האָט מיר געגעבן די געלעגענהייט צו דערפי־לען מיינע סעקרעטעריעלע פונקציעס ביי די ביאַליסטאָקער אין פּעטערסאָן און זיך אויך מיטבאַטייליקט אין מיטינגען אַזוי לאַנג, ווי זיין געזונט האָט דערלויבט. שוין אפילו קראַנקערהייט, האָט ער מיר געלאָזט אָנגיין מיט דער אַרבעט, כאָטש ער האָט זיך זייער געניטיגט אין מיין באַ־דינונג.

זאָל דערביי פאַרצייכענט ווערען צו זיין קרעדיט נאָך אַ וויכטיגער שטריך. אוי־סער אונזערע אייגענע קינדער, האָבען מיר אויפגעצויגען 2 קינדער, יתומים, וועלכע זיינען פאַרבליבן גאָר יונג פון מיין פריצייטיג־פאַרשניטענער שוועסטער. איך בין באַלד געוואָרען זייער מאַמע, און מיין מאַריס ע״ה — זייער טאַטע. ער האָט זיי אַרויסגעוויזען ליבע און אינטערעס ווי צו אייגענע קינדער. היינט זיינען שוין די 2 קינדער לאַנג פאַרהייראָט און אַליין על־טערן פון פיינע פאַמיליעס, און אויך צו זייערע קינדער האָט מאַריס ע״ה אַרויס־געוויזן די זעלבע פריינדשאַפט און ליבע. זיי וועלן קיינמאָל אָט דעם געפֿאָל ניט פאַרגעסען.

מאַריס׳עס נאָבעלער גייסט און הייליגער אָנדענק וועט שטענדיג בלייבען אייניגע־קריצט אין מיין זכרון און אין דער געדע־כעניש פון מיין פאַמיליע און פון אַלע זיינע פריינט.

איך זוך צו געפינען אַ טרייסט אין מיין פאַרגעזעטער אַרבעט ביי די ביאַליסטאָ־קער אין פּעטערסאָן, וואָס דאָס איז זיכער געווען מאַריס׳עס וואונטש, און וועט זיין אַ לעבעדיגער דענקמאָל צו זיין גייסט.

עהרע זיין אָנדענק!

פון דעם קרייז פון אונזערע געטרייע טוערינס זיינען לעצטענס אויך פֿוועק אין דער אייביקייט די פאָלגענדיגע:

מיר דריקען אויס צו אַלע שוועסטער־גע־טראָפענע פאַמיליעס אונזער טיפסטן מיט־געפיל אין דער האָפענונג, אַז אין זייער פאַרגעזעצטער גוטער אַרבעט פאַר אונזער לאַנדסמאַנשאַפט וועלן זיי אַ טרייסט געפינען.

בעטי קאָגען ע״ה, געשט. דאָנערש־טאָג, דעם 16 דעצעמבער 1965 אין פּע־טערסאָן, נ. דזש., אין עלטער פון 77 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע, אַ נאָבעלע פרוי מיט שיינע מידות, איז געווען די פרוי

בעטי קאָגען ע״ה

פון אונזער לאַנדסמאַנשאַפטליכען טוער, דניאל קאָגען. אויסער איר מאַן לאָזט זי איבער 3 זין: מ. און ד. מייזנער אין פלאָשינג און ה. מייזנער אין ברוקלין.

לינאַ סיגעל ע״ה

דעם 18־טען פעברואַר, 1966, איז אין עלטער פון 78 יאָר געשטאָבען לינאַ סי־געל ע״ה.

די פאַרשטאָרבענע, אַ פרוי מיט פיינע מידות, איז געווען אייניע פון די טשאַר־טער־מעמבערס פון דער „ביאַליסטאָקער

לינאַ סיגעל ע״ה

רעליף סאָסייעטי״ אין פּעטערסאָן, וואו זי איז געווען אַקטיוו אַלע יאָרען.

זי לאָזט איבער אַ מאַן, סעם; 2 קינ־דער: אַ טאָכטער, מערי סיגעל־גאָלדהאַ־מער, און אַ זון, דזשעק סיגעל, און 4 אייניקלאַך.

די פאַמיליע האָט פאַראייביגט דעם נאָ־מען פון דער נפטרת אויף אַ מעמאָריאַל־טאַפעל אין דער שול פון ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו־יאָרק.

ראָזע רובין

שיקאַגאָ

אונזערע ביאַליסטאָקער אין שיקאָגא גייען אָן מיט זייערע אַקטיוויטעטען. טראָץ דעם, וואָס אַ צאָל לאַנדסלייט און טוער זיינען דורך די ווינטער־מאָנאַטען געווען פאַררייזט אין פלאָרידע אָדער אין אַנדערע ווינטער־רעזאָרטען, זיינען דאָך אָפּגעהאַל־טען געוואָרען מיטינגען פון דעם „ביאַליס־טאָקער סאָשעל קלאָב״ און דער ליידיס אָוקזילערי.

מרס. איזראַעל מינעס צו באַזוך אין ניו־יאָרק

אין מאַנאַט אָקטאָבער 1965 איז מרס. ר. מינעס, די חשובע פרוי פון אונזער פֿרעזידענט פון „ביאַליסטאָקער סאָשעל קלאָב״, געווען צו גאַסט אין ניו יאָרק אוּן זי האָט באַזוכט דעם ביאַליסטאָקער צענטער אוּן מושב זקנים, וואו זי האָט איבערגעגעבען די סומע פון 500 דאָלער פון שיקאָגאָ פאַר דער האָום אין ניו יאָרק. זי האָט אויך געבראַכט אַ לעבעדיגען גרוס פון די לאַנדסלייט אין שיקאָגאָ אוּן האָט אויך ביי דער געלעגענהייט געמאַכט אַ טור איבער דעם בילדינג פון דער אינסטיטוציע, וואָס וועלט איצט רעמאָנ־טירט. דער בייטראָג פון שיקאָגאָ איז אַנאַנסירט געוואָרען ביי דער יערליכער טעאַטער פאַרטי פון דער האָום.

מרס. מינעס האָט ביי אַ מיטינג פון דער „ביאַליסטאָקער ליידיס אוקזילערי״ אָפּגעגעבען אַ באריכט פון איר באַזוך אוּן באַגעגעניש מיט די לאַנדסלייט אין ניו יאָרק, ספּעציעל פון דער „ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי״.

יערליכער קאַמפּיין אין שיקאָגאָ געקרוינט מיט דערפאָלג

ווי אַלע יאָר, האָט אויך דאָס מאָל אונ־זער פאַרדינסטפולער טוער, פריינט לואיס גערעבר, געשאַפען זיין העלפט פון דער שיקאָגער קוואָטע פאַר דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו־יאָרק, אין דער סומע פון 1000 דאָלער, אין וועלכער ער האָט געהאָט אַ גרויסען פערזענליכען חלק. די אַנדערע העלפט איז געשאַפען געוואָרען פון פריינט איזראַעל מינעס, וועלכער האָט זיך דערין אויך באַטייליקט מיט זיין איי־גענעם בייטראָג.

„ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי״ גיט $500 צום בילדינג־קאַמפּיין פון דער האָום

אויף דער איניציאַטיוו פון פריינט איז־ראַל מינעס מיט דער מיטהילף פון דער שרייבערין פון די שורות, פֿרעזידענטין פון דער „ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזי־לערי״ אין שיקאָגאָ, האָט אונזער אָרגאַני־

זאַציע לעצטעןווינטער אַריבערגעשיקט צו דער ביאַליסטאָקער האָום אין ניו יאָרק 500 דאָלער צום דעם איצטיגען רעמאָנט פון דעם בילדינג.

אונזערע באַאמטע ווידער־דערוויילט פֿאַרן נייעם יאָר

ביי אַ מיטינג פון אונזער אוקזילערי זיינען די זעלבע באַאמטע ווידער־דער־וויילט און אינסטאַלירט געוואָרען פֿאַרן יאָר 1966. מיר האָבן געפילט, אַז אונזערע אויסגעפֿרואוטע ווערטאַנען־טוער רינס פֿאַרדינען ווייטערדיגען צוטרוי. זאָליין זיי טאָן די גוטע אַרבעט געזונטער־הייט נאָך אַ סך יאָרן!

אונזער מעות חיטים הילף צו דער ביאַליסטאָקער האָום

אונזער ליידיס אוקזילערי האָט זיך אָפּגערופען מיט ווארעמער הילף צו דעם מעות חיטים קאַמפּיין פון דער ביאַליסטאָקער האָום אין ניו יאָרק, אַנהאַלטענדיג די יערליכע טראַדיציע פון אונזער הילף ערב פּסח.

שמחות ביי לאַנדסלייט

מיר דריקען אויס אַ האַרציגען מזל טוב צו: מר. און מרס. ליש, צו דער חתונה פון זייער אייניקעל; צו מר. און מרס. דייוו מייזער, צו דער חתונה פון זייערע 2 זין — דעם 26־טען דעצעמבער 1965 און דעם 20־טען מערץ 1966; צו מרס. סאסטרין און רבקה פערלמאַן — צו דער ענגעידזשמענט פון זייערע אייניקלעך; צו מר. פעני ראַקאָוו, צו דער בר־מצוה און בת־מצוה פון אירע 2 אייניקלעך.

די בערמאַנ'ס פייערן בר־מצווה פון זייער מוזיניק

אונזערע חשובע לאַנדסלייט, יאָסל און טייבל בערמאַן, האָבן געפייערט די בר־מצווה פון זייער אינגסטען זון, חנניא (טשוקי). די שמחה איז געפֿראָווען גע־ווארן אין סעפּטעמבער 1965.

צו דער גרויסער פֿרייד פון זייערע פֿרענט־קומען פֿאַמיליע און גרויס פון פֿאַר־שיידענע שטעט פון לאַנד, ווי די קאַזינס מר. און מרס. נחום עדען פון סינסינעטי; טאַנטע ראָזע גינגאָלד פון עלמאַנט, נ. י.; קאַזינס שוירלי און איידע גרין פון גרעיט נעק, נ. י. און אַפּילו פון אויסלאַנד: קו־זינע אידאַ באַל פון אַרגענטינע.

די בערמאַנס האָבן פֿאַרצייכענט זייער שמחה מיט צדקה פֿאַר דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו יאָרק.

מילוואָקי

די „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָ־סייעטי" אין מילוואָקי איז אָנגעגאַנגען מיט איר טיכטיגער אַרבעט. אַ צאָל טויער זיינען געווען פֿאַררייזט פֿאַרן ווינטער, אָבער די אַנדערע, וועלכע זיינען פֿאַר־בליבען אין שטאָט, האָבן זיך באַטייליגט אין אונזערע מיטינגען און אונטערנעמונ־גען.

די 29־טע יובילעאום־פייערונג פון יערליכער באַנקעט

אונזער 29־טער יובילעאום איז געפיי־ערט געוואָרען ביי דעם יערליכען באַנקעט דעם 26־טען דעצעמבער 1965 אונטער דער טשערמאַנשיפֿ פון אונזער טרעזשו־רער, איידע שומאַכער, מיט מרס. ראָזע שומאַכער אַלס קאָ־טשערלידי און מרס. בעסי באַקסענבוים אַלס טאָוסט־מאַסטער, און מיט דער מיטווירקונג פון אונזער פֿרעזידענט, אַלעקס דאַרען, ווי אויך פון דער טשערלידי פון סאַנשיין פּאַנד, וואָס טראָגט דעם נאָמען „העלעלער־נאַרמאַן־ראַבערט". דער פיינער סאַפּער איז צו־געגרייט געוואָרען פון אַ ספּעציעלער קאָ־מיטע: איידע שומאַכער, ראָזע שומאַכער, מרס. מ. בארקין און מרס. ראָשע ליבע דאַרען.

פון דעם פינאַנציעלען באַריכט פון דעם שרייבער פון די שורות, פינאַנץ־סעקרע־טאַר פון דער אַרגאַניזאַציע, ווערט קלאָר, אַז די „סאָסייעטי" האָט איבערגעשיקט 500 דאָלער צו דעם ביאַליסטאָקער גמי־לות חסדים פּאָנד אין תל אביב.

1000 דאָלאַר צו דער ביאַליסטאָקער האָום אין ניו־יאָרק

דער פינאַנץ־סעקרעטאַר באַריכטעט אויך, אַז די אַרגאַניזאַציע האָט בייגע־שטייערט 1000 דאָלער צו דער איבערבוי־

סאַל טאַנקום ע"ה

אונזער ליבע טוערין, מרס. טענקוס, האָט געליטען אַ שוועריקן פֿאַלוסט דורך דעם פריציטיגען טויט פון איר זון, סאַל ע"ה, אַ ליבער האַרציגער יונגערמאַן, וואָס איז פֿאַרשניטען געוואָרען אין סאַמע בלי פון לעבען. מיר ווינטשען דער טיף־דער־שיטערטער מוטער און דער גאַנצער שווער־געטראַפענער פֿאַמיליע, אַז זיי זאָלן שוין מער פון קיין שום צער ניט וויסען און אין דער גוטער אַרבעט פֿאַר אונזער אוקזילערי און לאַנדסמאַנשאַפט זאָלען זיי טרייסט געפינען.

ראָזע צוקערמאַן

אַרבעט פון דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים און שפּיטאָל אין ניו יאָרק און אַז דער נאָמען פון דער „ביאַליסטאָקער בע־נעוואָלענט סאָסייעטי" אין מילוואָקי ווערט פֿאַראייביגט ווערען אין דעם איבערגע־בויטען בילדינג פון דער אינסטיטוציע.

אינסטאַלייישאַן פון אונזערע באַאמטע פֿאַרן יאָר 1966

די טשערלידי פון אַוועגט האָט איינגע־שוואָרען די פֿאָלגענדע באַאמטע פֿאַר דעם נייעם יאָר: אַלעקס דאַרען, פֿרעזידענט; מעקס שומאַכער, 1־טער וויס־פֿרעזידענט; סעם שומאַכער, 2־טער וויס־פֿרעזידענט; איידע שומאַכער, טרעזשורער; בען בראָש, פינאַנס און רעקאָרדינג־סעקרעטאַר; מרס. מאַריס, טשערלידי אָוו סיק; דזשאָ רובין, טשערמאַן אָוו סיק; מרס. בעסי באַקסענ־בוים, טשערלידי אָוו סאַנשיין פאַנד; ראַ־שע ליבע דאַרען, טשערלידי, רעפּרעש־מענטס קאַמיטע; מרס. לינאַ העלער, סאַרדזשענט עט אַרמס; מעקס באַרקין, לואיס זייבעל און רובין מאַריס — טראָס־טיס.

דערפֿאָלגרייכע אוקשאָן דורכגעפירט

אונזער אוקשאָנער, מאַקס שומאַכער, האָט דורכגעפירט אַ געלונגענעם אוקשאָן צו שאַפען פּאָנדען פֿאַר אונזער אַרבעט. דערביי האָבען זיך אויסגעצייכענט אונ־זערע חשובע מעמבערס: מר. און מרס. היימי מערקאָף, מיט זייער באַדייטענדער דאָניישאָן, וואָס האָט אונז געהאָלפען אין אונזער קוואָטע צו דער ביאַליסטאָקער האָום.

לאַנדסמאַנשאַפּטליכע געסט אין מילוואָקי

מיר האָבן דאָ געהאַט אויף באַזוך דאָס ביאַליסטאָקער פֿאַרפֿאַלק, דן און סאַניע מאַריין פון אויסטראַליע, וועלכע האָבן דאָ פיין פֿאַרבראַכט.

יערליכע קאַרד פּאַרטי צוגעגרייט

מיר גרייטען שוין צו אונזער יערליכע קאַרד פּאַרטי, וועלכע איז אויך אַ וויכטי־גער מיטעל צו ברענגען לאַנדסלייט און פריינט און צו שאַפען פּאָנדען פֿאַר אונ־זערע וויכטיגע צוועקען.

בען טראָש

■ העלפט אונז אין דער איבערבוי־אַרבעט פון אונזער ביאַליסטאָקער היים!

■ שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער פון אונ־זער אינסטיטוציע!

■ לייענט און פֿאַרשפּרייט די „ביאַליסטאָ־קער שטימע"!

מיט אונזערע ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט

אין אויסטראַליע

זונטאָג, דעם 21־טען נאָוועמבער 1965, איז פֿאַרגעקומען די יערליכע אַלגעמיינע פֿאַרזאַמלונג פון די ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט אין מעלבורן.

דער פֿרעזידענט פון צענטער מר. מ. פּיט האָט ביים עפֿענען די פֿאַרזאַמלונג פֿאַרגעלייגט צו באַערן מיט אויפֿשטיין פון די ערטער און שטיל־שווייגען, די פֿאַר־שטאָרבענע לאַנדסלייט במשך דעם פֿאַר־גאַנגענעם יאָר.

דער סעקרעטאָר פון צענטער מר. פּ. אַלבערט האָט געלייענט דעם פֿראָטאָקאָל פון דער לעצטער אַלגעמיינער פֿאַרזאַמ־לונג.

דער טעטיקייט־ און קאַסע־באַריכט, אין אַ בראָשור פֿאָרם פון 36 זייטן, וואָס איז פֿאַר דער פֿאַרזאַמלונג געווואָרן אַרויס־געשיקט צו די מיטגלידער, איז געווואָרן באַטראַכט ווי געלייענט און איינשטימיג באָשטעטיגט.

ווי עס איז צו זען פון דעם געדרוקטען באַריכט, האָט דער צענטער אין דעם לעצ־טען יאָר געפירט אַ בריט־פֿאַרצווייגטע טעטיגקייט.

פון דעם יערליכען דינער, וואָס איז די הויפּט־הכנסה פון דעם צענטער, איז אַריינגעקומען 2200 פונט, פון דעם יער־ליכען באָל איבער טויזנט פונט און פון נאָך אַנדערע הכנסות לערך 1600 פונט.

פֿאַרן „אסתר פּיט פֿאָנד", איז פון בוררות'ן (אויסגעפירט דורך מ. פּיט) אַריינגעפלאָסען 1160 פונט.

אין משך פון דעם יאָר איז פון דעם „אסתר פּיט פֿאָנד" געווואָרן אַרויסגע־געבען אַן־פֿראָצענטיגע הלוואות אויף 3785 פונט. פֿאַר עלטערע און קראַנקע לאַנדסלייט איז געווואָרן אַרויסגעגעבען אונטערשטיצונגען אויף דער סומע פון 1447 פונט.

יעדען זונטאָג אין די פֿרימאָרגען־שעה'ן קומען פֿאָר העברעאישע לימודים איינגע־אָרדענט דורך „ברית עברית עולמית", אונטער דער אָנפֿירונג פון מנהל י. טאָוב. יעדען מיטוואָך וועלן געלערט תנ"ך אין אידישער איבערזעצונג פון מר. פּ. בערק.

יעדן דינסטאָג און דאָנערשטאָג קומען פֿאָר ענגלישע קורסען, איינגעאָרדענט פון דעם „עדיוקייישאַן דעפּאַרטמענט" פֿאַר נייַ געקומענע אימיגראַנטן.

די „פּסח קאַפּלאַן ביבליאָטעק" האָט לערך 3 טויזנט ביכער און די צאָל לייע־נער איז קרוב צו 100.

ווי עס איז איינגעפירט פון די פֿריער־דיגע יאָרן, איז אויך הייַ־יאָר פֿאָרגע־קומען דער ערשטער ישראל אַפּיל אָוונט אין „סאָוטערן קראָס" האָטעל, מיט אַ באַטייליגונג פון 200 געסט. עס זיינען אויך געקומען צום דינער די חשובע געסט פון ישראל: דער געוועזענער הויפּט־פֿראָקוראָר אין אייכמאַן־פֿראָצעס מר. גד־עון האָוזנער און פרוי און דער שליח מר. נתן כהן (דירעקטאָר פון „קול ישראל"), דער ישראל אַפּיל האָט אַריינגעבראַכט ביי 15 טויזנט פונט.

עס איז פֿאַרגעקומען אַ שיינער קבלת פּנים לכבוד מר. יוסף סערלין און פרוי מיט דעם אָנטייל פון קאָנצערט־פּידלער מר. י. בראָקער, פון „קול ישראל" אין ירושלים, ביי אַ באַטייליגונג פון 150 לאַנדסלייט.

אין דער טרויער־אַקאַדעמיע צום אָנ־דענק פון די 60 טויזנט קדושים האָבען זיך באַטייליגט איבער 200 לאַנדסלייט.

עס ווערען צוגעגרייט פּלענער וועגען אָדורכפירען דעם פֿראָיעקט פון ציוניס־טישען ראַט אין וויקטאָריע מיטן ביאַליס־טאָקער צענטער צו בויען בשותפות דעם פּאָלקס־צענטער.

דער פֿרעזידענט מר. מ. פּיט האָט אויס־געדריקט אַ דאַנק דער פֿרעזידענטין מרס. אַדאַ קאַגאַן מיט איר פֿרויען־קאָמיטעט און אויך מר. י. שאָסטאַק, פֿאַר דעם גוט־אָרגאַניזירטען יערליכען באָל, וואָס האָט דערגרייכט אַזאַ גרויסען פּינאַנציעלען דערפּאָלג.

ער האָט אויך אויסגעדריקט אַ דאַנק דעם סעקרעטאָר מר. פּ. אַלבערט און דעם ביבליאָטעקער מר. ב. דעלאַטיצקי פֿאַר זייער איבערגעגעבער אַרבעט.

נאָך דער דיסקוסיע אַרום דעם באַריכט און פרייַ פֿאַרשלאָגען איז איינשטימיג באַשלאָסען געוואָרן אויסצודריקען צו־טרוי און אַ דאַנק דעם פרעזידענט מר. מ. פּיט און דער פֿאַרוואַלטונג פֿאַר זייער אַקטיווער און וויכטיגער אַרבעט לטובת דעם צענטער.

עס איז אויך געוואָרן פֿאַרגעלייגט, אַז די קולטור־קאָמיסיע בייַם צענטער זאָל באַטראַכטען וועגען צוטרעטען אַרויסצו־געבען צוזאַמען מיט אָנדערע לאַנדסמאַנ־שאַפטען אין אויסלאַנד אַ יזכור־בוך פון ביאַליסטאָק.

אין דער נייַער פֿאַרוואַלטונג זיינען אויסגעקליבען געוואָרן די פֿריינט: א. אַבראַמסקי, א. אָסטראָבורסקי, ס. גאָרדאָן, ה. דאָרעוויטש, מאיר יאָסעס, משה יאָסעס, ד. מאָריין, ס. מאָרדעק, מ. מערקעל, א. סערי, אַ סאָקאָלאָוויטש, מ. פּיט, פ. פּלי־קער, ג. קאַגאַן, ל. קאַלמאַנאָוויטש, ב. קאָרנאַן, י. קאָרנאַן, י. רובינשטיין און י. שאָסטאַק.

דער יערליכער אַפּיל־דינער

דער יערליכער אַפּיל־דינער פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט איז פֿאַרגעקו־מען זונטאָג, דעם 28־טען נאָוועמבער אין „מולען רוזש", ביי אַ פּיל גרעסערער באַ־טייליגונג ווי אין די פריערדיגע יאָרן.

דער פֿרעזידענט פון צענטער מר. מ. פּיט האָט געעפֿענט דעם אָוונט און באַ־גריסט די געקומענע געסט. ער האָט אויך געמאַכט אַ רירענדען אַפּיל.

דער באַקאַנטער טענאָר־זינגער מר. משה פריד האָט געזונגען אידישע און העברעאישע לידער.

דער אַדורכגעפירטער אַפּיל האָט ביז איצט, פון 125 באַשטייערטע, אַריינגע־בראַכט 2500 פונט (מיט 300 פונט מער ווי פֿאַראַיאָרעז).

בר מצוה פון ויקטאָר זבאַר

שבת, דעם 19־טען פעברואַר 1966, איז אין טעמפּעל „בית ישראל", סט. קילדא, מעלבורן, אויף אַ פייערליכען אופן גע־פייערט געוואָרען די בר־מצוה פון ויקטאָר (וואָלף) זבאַר, געאָטענער זון פון טוסי און דזשאָרדזש זבאַר און ליבער אייניקעל פון מר. און מרס. אַברהם זבאַר. די שמחה אין שול איז נאָכגעפֿאָלגט געוואָרען פון אַ פיינעם קידוש און גרויסאַרטיגען לאָנ־טשען.

דער זיידע פון בר־מצוה־בחור, אַברהם זבאַר, איז איינער פון די אָנגעזעענע ביאַ־ליסטאָקער לאַנדסלייט און עסקנים, ווי אויך פון די פֿראָמינענטסטע קולטור־טוער אין שטאָט. ער האָט פיל געהאָלפען ביים פֿאַרשאַפען פערמיטס פֿאַר נייַ־גע־קומענע ביאַליסטאָקער פליכטלינגען און ביים איינאָרדענען זיי אין לאַנד. ער איז אויך אַ באַגאַבטער ליטעראַט און זיינע אַרטיקלען דערשיינען אָפט אין דער הי־גער אידישער פּרעסע.

די זבאַרס זיינען אַקטיוו אין דעם הי־גען „ביאַליסטאָקער צענטער" און די גאַנ־צע אָרגאַניזירטע לאַנדסמאַנשאַפט דריקט זיי אויס אַ האַרציגען מזל־טוב.

אַ ביאַליסטאָקער

אין מדינת ישראל

פון אונזער קאָרעספּאָנדענט

אברהם שייקעוויטש

אונזערע לאַנדסלייט אין ישראל ווייזען אַרויס אינטערעס צו ביאַליסטאָקער פּראָבלעמען. דער „ארגון יוצאי ביאליסטוק בישראל" ווי אויך די ביאַליסטאָקער לייקאָסע אין תל אביב זיינען אַקטיוו און העלפען אַ סך ביאַליסטאָקער אידען אין זייערע באַדערפענישען. דער „ארגון" איז די געזעלשאַפטליכע הימ פון דעם ביאַליסטאָקער ישוב אין לאַנד אין דער הינזיכט פון לאַנדסמאַנשאַפטליכע און פילאַנטראָפישע טעטיקייטען, ווי אויך פון קולטור־אַרבעט.

די „ביאַליסטאָקער שטימע" ווערט פאַרשפּרייט און געלייענט איבערן גאַנצען לאַנד.

פּסח בורשטיין באַהרט פון דער בעלגישער רעגירונג

אונזער חשובער לאַנדסמאַן און טוער, געווען־געבר פּאַרזיצער פון אידישען ווּאָיעוואָדישען קאָמיטעט אין ביאַליסטאָק נאָך דער לעצטער וועלט־מלחמה און אויך פאַרזיצער פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען קאָמיטעט פון אַנטי־נאַצי קעמפער, פריינט פּסח בורשטיין, איז באַערט געוואָרען פון דער בעלגישער רעגירונג מיט אַן אויס־צייכענונג אַלס העלד אין קאַמף געגען נאַציזם.

יעריכע אונטערנעמונג אין דער ביאַל. מיטעל־שולע „תיכון ד'" אין תל־אביב

לעצטען חנוכה איז אין דער מיטל־שולע „תיכון ד" אין תל אביב, וועלכע האָט אַדאָפּטירט דעם ביאַליסטאָקער נאָמען אַלס איר עמבלעם פון די תפוצות, פאַרגעקומען די יערליכע פייערונג מיט אַ זייער אינטערעסאַנטען פּראָגראַם פון ווּאָרט און קלאַנג אין העברעאיש און אידיש. דער כאָר פון „תיכון ד" מיט זייער אינסטרוקטאָר האָבען זיך אויסגעצייכענט מיט די האַרציגע ניגונים.

דער אָוונט איז געווידמעט געוואָרען לכבוד צפורה לַאַנדוי, וועלכע איז געווען דער ערך־גאַסט און האָט באַקומען עפענט־ליכע אָנערקענונג און לויב פאַר איר וואונ־דערבאַרער אַרבעט איבער דעם לעבען און אומקום פון אידישען ישוב אין ביאַ־ליסטאָק (אַ בריייטערע אָפּהאַנדלונג וועגען צפורה לאַנדוי איז געווען געדרוקט אין לעצטען ראש־השנה נומער 297 „ביאַליס־טאָקער שטימע". צפורה האָט געהאַלטען זייער אַ פיינע רעדע ווי אַן ענטפער אויף דעם צוגעטיילטען כבוד.

די אונטערנעמונג איז דורכגעפירט גע־ווארען אונטערן פאַרזיץ פון אונזער פאַר־דינסטפולען טוער אַדוו. צבי קלעמענטי־נאָווסקי, איצט וויצע־מעיאָר פון תל אביב.

עס איז אויך דורכגעפירט געוואָרען אַן אינטערעסאַנטער גרופּען־טאַנץ.

אַ גרויסער יישר־כח קומט דער מיטעל־שולע „תיכון ד" און דעם אַראַנזשיר־קאָמיטעט פון דער שיינער יום־טוב׳דיגער פייערונג.

מזל־טוב צו די יודקאָווסקי'ס צו דער חתונה פון זייער טאָכטער

מיר דריקען אויס אַ האַרציגען מזל־טוב צו אונזערע לאַנדסלייט, ד"ר אהרן און ליזאַ יודקאָווסקי פון תל־אביב, צו דער חתונה פון זייער טאָכטער, ורדה, מיט איר באַשערטען, סטיוו קרוגער, זון פון מאַקס און שרה קרוגער פון וויטשיטאַ פאַלס, טעקסאס, וואָס איז פאַרגעקומען אין תל אביב דעם 22 מערץ 1966.

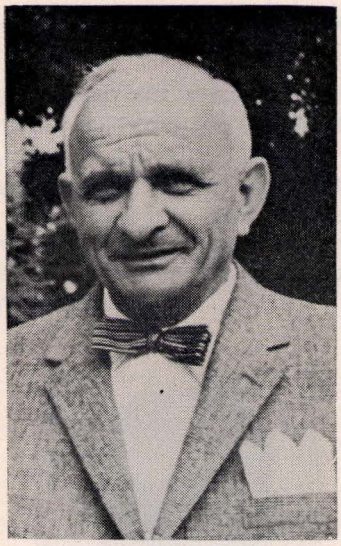
דער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים פון ניו יאָרק מיט זיין עקזעקוטיוו דירעקטאָר, דוד סאַהן, שליסען זיך אויך אַן מיט זייער האַרציגען מזל־טוב צו דער שמחה.

אלחנן כרמי באַשאַנקען מיט נייעם אייניקל

אונזער חשובער לאַנדסמאַן, אלחנן כרמי פון ירושלים (פון דער אַנגעזעענער פאַמיליע וויינבערג אין ביאַליסטאָק), איז באַגלייקט געוואָרען מיט אַ ניי אייניקעל, אַ מיידעלע, געבאָרען צו זיין טאָכטער שושנה (די „נוירס" אין ראָטשילד־שפּי־טאָל פון חיפה). דאָס קינד, סימעלע, טראָגט דעם נאָמען פון איר גאָטזעליגער באָבע סימע, איר אויף לאַנגע, לעבעדיגע יאָר. פריינט כרמי איז אַ ליטעראַט, לעק־טאָר און אַנגעזעענער ציון־טוער מיט אַ פיינעם רעקאָרד אין ישראל און אין די תפוצות.

דער „חיים ירושלמי פאָנד" ביי דער ביאַליסטאָקער לייקאָסע אין תל־אביב

צום ערשטען יאָרצייט פון אונזער פאַר־דינסטפולען טוער, חיים ירושלמי ע"ה, ברודער פון דעם פאַרזיצער פון אונזער „ארגון יוצאי ביאליסטוק בישראל", זלמן ירושלמי, האָט די משפּחה אַריינגעלייגט די סומע פון 20 טויזנט פונט, אַלס „קרן חיים ירושלמי", ביי דער ביאַליסטאָקער לייקאָסע אין תל אביב. דאָס איז שוין דער צווייטער פאַנד פון דער חשובער פאַמיליע, וויל מיט אייניגע יאָר צוריק

חיים ירושלמי ע"ה

איז געשאַפען געוואָרען אַזאַ פאַנד אין אַנדענק פון זייער פאַרשטאָרבענעם ברו־דער, בצלאל ירושלמי ע"ה.

די ירושלמיס זיינען די טרייב־קראַפט פון דער וויכטיגער אינסטיטוציע, וואָס גיט אַרויס רעגעלמעסיג הלוואות און שטעלט אויף די פיס נויטבאַדערפטיגע לאַנדסלייט, מיט אַ וואוינונג, געשעפט און פאַרשיידענע צווייגען פון פרנסה.

צום ערשטען יאָרציים פון יעקב בעקער ע"ה

דעם פאַרגאַנגענעם פעברואַר איז אויס־געפאַלען דער ערשטער יאָרצייט פון אונ־זער פאַרדינסטפולען ביאַליסטאָקער וועטעראַן־טוער, פון די גרינדער און פירער פון אונזער „ארגון", יעקב בעקער ע"ה. די הזכרה, וואָס איז אַראַנזשירט געוואָרען אויף דעם 21־טען פעברואַר, איז צוריק־געפּרופען געוואָרען צוליב דעם פריציטי־גען טויט פון זיין יונגער טאָכטער עלאַ, אין יאָהאַנעסבורג, דרום־אַפריקע, וועלכע איז אַוועק פון דער וועלט אין עלטער פון 40 יאָר און האָט איבערגעלאָזט אין טיפען טרויער אַ מאַן, זון, מוטער, ברודער און אַנדערע מיטגלידער פון דער פאַמיליע.

אונזער לאַנדסמאַנשאַפט האָט אין אַנ־דענק פון יעקב בעקער מנדב געווען אַ סטיפענדיע פאַר אַן אומפאַרמעגליכען סטודענט אין אַן אוניווערזיטעט אָדער אין אַן אַנדער הויכשולע.

דער אַנדענק פון יעקב בעקער ע"ה, וועלכער האָט זיך אויסגעצייכענט מיט זיין אַרבעט לטובת הכלל אין אונזער אַמאַ־ליגער ביאַליסטאָק און אויך דאָ אין יש־ראל, ווערט דורך אונז אַלעמען דערמאָנט מיט כבוד און ערפורכט.

אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי דערוויילט אַלס וויצע־מעיאָר פון תל־אביב

עס איז פאַר אונז אַ כבוד און פאַרגע־ניגען צו באַריכטען, אַז אונזער פאַר־דינסטפולער לאָנדסמאַן, אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי פון תל אביב, איז אין די לעצטע וואָלען פון דער שטאָט פאַר־וואָלטונג דערוויילט געווארען אַלס וויצע־מעיאָר פון דער מאָדערנסטער שטאָט אין דער אידישער מדינה.

אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי

אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי איז געווען דער קאַנדידאַט אויף דעם וואַל־צעטעל פון דער אומאָפּהענגיגער ליבעראַלער פּאַרטיי.

דער נייע־דערוויילטער וויצע־מעיאָר פון תל אביב האָט הינטער זיך אַ רייכען געזעלשאַפטליכען סטאַזש נאָך פון דער אַלטער היים.

אַדוו. קלעמענטינאָווסקי איז געווען דער לעצטער פאָרזיצער פון דער אידישער קהילה אין ביאַליסטאָק, איידער אונזער היימשטאָט איז אַוועק מיט פלאָם און רויך.

אַן אָנגעזעענער יוריס און כלל־טוער, האָט ער זיך אויך אין מדינת ישראל פאַר־שאַפען אַ גוטען נאָמען און גרויס פּרעס־טיזש.

צווישען די ביאַליסטאָקער אין ישראל איז אַדוו. קלעמענטינאָווסקי זייער אַקטיוו ביי דעם „ארגון יוצאי ביאליסטוק בישר־אל" ווי אויך ביי דער ביאַליסטאָקער גמילות חסדים קאַסע אין תל־אביב, וואו ער איז איינער פון די מיטגרינדער און אַן אָנגעזעענער מיטגליד פון פרעזידיום.

זאָל דערבייַ אויך דערמאָנט ווערען, אַז אַדוו. קלעמענטינאָווסקי האָט פאַרטראָטען דעם ביאַליסטאָקער ישוב אין ישראל ביי דער אַלוועלטליכער קאָנוועגשאַן, וואָס איז אין יאָר 1949 פאַררופען געוואָרען פון פון דוד סאָהן, עקז. דירעקטאָר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק און וואו ס׳איז געלייגט גרונדשטיין און זיינען גענאָמען גע־וואָרען די ערשטע 100,000 דאָלאָר אין קעש און פּלעדזשעס פאַר דעם „קרית ביאַליסטאָק פּראָיעקט" אין דער אידישער מדינה.

דער נייַ־דערוויילטער וויצע־מעיאָר איז טעטיג צווישען זיינע ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט אין ישראל אַלס דער פאַר־זיצער פון דער ביאַליסטאָקער ליי־קאַסע אין תל אביב.

אַדוו. קלעמענטינאָווסקי איז אויך געווען דער פאָרזיצער פון אַ היסטאָרישער פיי־ערונג ביי דער דערעפענונג פון דעם או־ניווערזיטעט־בנין אין באר שבע. אין דער שמחה האָט זיך אויך באַטייליגט ריכטער גאָרפיין, פאַרטרעטער פון ניו יאָרקער „האיאַס", וועלכער האָט געשענקט דעם בנין, און דער שטאָט־פּרעזידענט פון באר שבע.

מיר ווינטשען אַדוו. קלעמענטינאָווסקי פיל דערפאָלג אין זיין חשובֿן און פאַר־אַנטוואָרטליכען אַמט פון וויצע־מעיאָר פון תל־אביב.

פּרידאַ קלעמענטינאָווסקי ע״ה

פּרידאַ קלעמענטינאָווסקי ע״ה

אונזער פּרייד מיט אַדוו. צבי קלעמענ־טינאָווסקי׳ס אויפשטייג צו זיין הויכען אַמט איז אונז ליידער פאַרשטערט געווא־רען מיט אַן אומגליק אין דער פאַמיליע, וועלכע עס איז פון זיי, ערב פּורים, דעם 4־טען מערץ, 1966, פּלוצלינג אַוועקגע־ריסען געוואָרען זייער ליבע פרוי, מוטער און שוועסטער, פּרידאַ קלעמענטינאָווסקי ע״ה, אין עלטער פון 57 יאָר.

די נפטרת איז געווען אַן אמת׳ע „אשת־חיל", קלוג, גוט, אינטעליגענט און אַ גע־טרייער שותף אין איר מאַן׳ס געזעלשאַפט־ליכע טעטיקייטען.

זי איז געווען אַ גרויסע מכניסת אורחים און דאָס הויז פון די קלעמענטינאָווסקי׳ס איז תמיד אַן אמת׳ער „בית ועד לחכמים".

איר טויט האָט איינגעהילט גאַנץ תל־אביב, און ספּעציעל אונזערע לאָנדסלייט, אין טיפען טרויער. אַ גרויסער עולם האָט באַגלייט די נפטרת צו איר אייביגער רו, צווישען זיי אַן אָנגעזעענע צאָל פאַרלאָ־מענט - דעפּוטאַטען, רעגירונגס - באַאמטע און אָנגעשטעלטע פון דער שטאָטישער מוניציפּאַליטעט. אונזערע לאָנדסלייט זיי־נען געקומען פון איבעראַל אָפּצוגעבן איר דעם לעצטען כבוד.

פרוי קלעמענטינאָווסקי ע״ה לאָזט אי־בער, אויסער איר שוועסטער־געטראָפּענעם מאַן, אויך אַ זון, פילים, אדיב קלעמענטי־נאָווסקי, אַ טעקסטיל־אינזשיניער, און אַ ברודער, חנן בן ארצי.

דער „ארגון יוצאי ביאליסטאָק" דריקט אויס טיפסטן מיטגעפיל צו אונזער פירער און טוער, אדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי און צו דער דערשיטערטער פאַמיליע. אין דער פאַרגעזעצטער אַרבעט פאַר אונזער אַרגא־ניזאַציע און לאָנדסמאַנשאַפט און פאַר דער שטאָט און מדינה זאָל אַדוו. קלעמענטי־נאָווסקי און זיין משפּחה אַ טרייסט גע־פינען.

מנחם מאָניע ריבקינד ע״ה

דעם 21־טען יאַנואַר, 1066 איז דאָ גע־שטאָרבען אונזער באַליבטער בן־עיר, מנחם (מאָניע) ריבקינד ע״ה, זון פון דעם באַרימטען ביאַליסטאָקער טעקסטיל־פאַב־ריקאַנט, אברהם ריבקינדע״ה.

דער נפטר, וועלכער האָט זיך געראַטע־וועט פון חורבן און באַזעצט אין ישראל נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה, יאז גע־וען דער איידעם פון דעם ביאַליסטאָקער ראַבינער, הרב גדליה ראָזענמאַן ע״ה, וועלכער איז אומגעקומען צווישען די קדו־שים פון ביאַליסטאָקער געטאָ. מנחם ריב־קינד האָט אויסגעמיטען דעם טראַגישען גורל פון די ביאַליסטאָקער קרבנות, ווען ער איז אונטער שרעקליכע באַדינגונגען אַנטלאָפּען פון ביאַליסטאָק קיין בראָדי, גאַליציע.

מנחם ריבקינד ע״ה, אַ איד מיט אַלע מעלות, איז געווען אַ פלימעניק פון אונ־זער געשעצטען לאָנדסמאַן, לייב און רייע פאַיאַנס.

דער „ארגון" דריקט אויס מיטגעפיל און טרייסט צו דער שווער־געטראָפענער משפּחה.

דיכטער פּסח בינעצקי אַוועק אין דער אייביקייט

אין יאַנואַר 1966 איז אין ישראל נאָך אַ פּאַרצויגענער קראַנקהייט געשטאָרבען דער ביאַליסטאָקער דיכטער פּסח בינעצקי.

דער דיכטער האָט דורכגעמאַכט אַ לאַנגען נע־ונד איבער פוילען און רוסלאַנד. אין ישראל האָט ער רעדאַגירט די ליטעראַרישע ביילאָגע פון „פריי ישראל" און האָט זיך אויך געדרוקט אין אַ צאָל ראַדיקאַלע אידישע צייטונגען אין רוסלאַנד, פוילען און אין דער אידישער מדינה.

מיטגעפיל צו לאַנדסלייט אין זייערע פּאַרלוסטען

מיר דריקען אויס אַ האַרציגען מיטגעפיל צו די שווער־געטראָפענע פאַמיליעס פון אונזער אינסטיטוציע און לאַנדסמאַנשאַפט, וועלכע האָבען געליטען שווערע פּאַרלוסטען דורך דעם טויט פון זייערע ליבסטע און בעסטע.

מיר שיגען אויך איבער אונזער מיטגעפיל און טרייסט־וואָרט צו:

- **אדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי**
  און פאַמיליע, תל־אביב
- **משפּחה ריבקינד**
  און פאַמיליע
  תל־אביב
- **אסתר אַראָנאָוויץ**
  און פאַמיליע, פּעטערסאָן
- **די ראַצקעס**
  לאָס אַנגעלעס
- **מרם. טאַנקוס**
  און פאַמיליע, שיקאָגאָ
- **די סיניאָרס און די סטאָהלס**
  ניו־יאָרק און פילאַדעלפיע

(קינדער פון נייטען און מינע מילער ע"ה פון שיקאָגאָ)

און צו אַלע אונזערע אין טרויער־פאַרבליבענע לאַנדסלייט איבער אַמעריקע און אין אויסלאַנד.

אין דעם ליכטיגען אַנדענק פון זייערע אומפאַרגעסליכע נפטרים און אין דער פאַרזעצונג פון זייער גוטער אַרבעט פאַר אונזער אינסטיטוציע און לאַנדסמאַנשאַפט זאָלן זיי אַ טרייסט געפינען!

ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים פון ניו־יאָרק

דוד סאַהן
עקזעקוטיוו דירעקטאָר

ביאַליסטאָקער אין שוועדען

אונזער ליבער פריינט און קולטור־טוער, אַלטער טרוס, פון שטאָקהאָלם, שוועדען, האָט אויף דעם אויפטראג פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער איינגעלאַדען אַהין אונזער באַאַבטען לאַנדסמאַן און באַליבטען אַרטיסט, שמעון אַסאָוויצקי, פון ישראל פאַר אַ קאָנצערט־טור.

שמעון אַסאָוויצקי, איינער פון אונזערע לעבען־גבעליבענע ביאַליסטאָקער קינסטלער נאָכן לעצטען חורבן, האָט אימיגרירט קיין ישראל, וואו ער גענייסט פון גרויס אַנערקענונג, אַלס גלענצענדער אויסטייטשער פון אידישען לידּ. ער טרעט אויף אין דער אידישער מדינה אויף פיל קאָנצערטען און איז אויך דער סאָליסט פון דער ישראל־ראַדיאָ „קול העם".

צוזאַמען מיט דער שוישפילערין און זינגערין, אידה שיין, טרעט אויף שמעון אַסאָוויצקי צום ערשטען מאָל אין שוועדען אין אַ רייכען טעאַטראַלישען פראָגראַם אונטערן נאָמען: „מיט אידישען חן", אין אַ פיל־שפראָכיגען רעפּערטואָר פון שפּיל, געזאַנג, מוזיק, הומאָר און סאַטירע אין אידיש, העברעאיש, רוסיש, רומעניש, א. א. וו.

זאָל דערביי באַמערקט ווערען, אַז אין שוועדען האָט שוין אַדאָנק דער פאַרמיטלונג פון פריינט טרוס אויך גאַסטראַלירט אונזער חשובער לאַנדסמאַן, קינסטלער, זלמן קאָלעשניקאָוו פון פאַריז.

פריינט טרוס, אַ באַוואוסטער שרייבער, וועלכער דרוקט זיך פון צייט צו צייט אין אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע", איז פאַרבונדען מיט דעם קולטור־קאָמיטעט „בני אידיש" אין שוועדען.

מיר דאַנקען פריינט טרוס פאַר דער וואַרעמער איינלאַדונג און קאָאָפּעראַציע און מיר וויינטשן פריינט אַסאָוויצקי גרויס דערפאָלג אין זיין גאַסטראָל, מיט וועלכען ער ברענגט דאָס וואַרעמע ביאַליסטאָקער וואָרט און קלאַנג און דאָס האַרציקע מאַמע־לשון צו אונזערע ווייטע אידישע בריידער אין קאָלטען צפון.

קרובים געזוכט

משה מאצקיעוויטש, זון פון מנחם מענדיל און אסתר פריידע פון שישלעוויטש, זיך אַריבערגעצויגען און געווינט פאַר דער מלחמה אין ביאַליסטאָק, אויף סיענקיעוויטשא גאַס און אויך אַריבערגעבראכט זיינע בריידער און שוועסטער וועלכע האָבען געוואוינט אויף נאָוואָליפּיע גאַס; געוואָרן פאַרהיראַט און געהאָט אַ פאַמיליע; אויך געהאָט 3 קווזינס אין ניו־יאָרק: יצחק, דוד און בעסי — ווערט געזוכט פון זיינע דריי שוועסטער: בעלאַ, שיינע און סימע אין נאָרט מיאַמי ביעטש, פלא.

מעלדען צו:

BELLA CERESNIA
320 N. E. 168 Terrace
No. Miami Beach, Fla.

מזל טוב צו אונזערע

בעלי שמחה אין אויסלאַנד

מיר דריקען אויס אַ האַרציגען מזל־טוב צו אונזערע חשובע לאַנדסלייט אין די אויסלענדישע מדינות, צו דער געלעגנהייט פון שמחות אין זייערע פאַמיליעס:

מר. און מרס. אברהם זבאר

אין אויסטראַליע

צו דער בר־מצוה פון זייער אייניקל ו ו י ק ט א ר (וואַלף), געראָטענעם זון פון זייערע קינדער טוסי און דזשאַרדזש זבאר, וואָס איז פאָרגעקומען שבת, דעם 19־טען פעברואַר, 1966, אין מעלבורן.

דר. אהרן און ליזאַ יודאָווסקי

פון תל־אביב

צו דער חתונה פון זייער ליבער טאָכטער, ו ר ד ה, מיט איר אויסדערוויילטען, סטיוו קרוגער פון טעקסאס, וואָס איז פאָרגעקומען דעם 22־טען מערץ, 1966, אין תל־אביב.

אלחנן כרמי

פון ירושלים

צום געבורט פון זיין אייניקל, ס י מ אַ, ביי זיין טאָכטער, שושנה, די קראַנקען־שוועסטער פון ראָטשילד־שפּיטאָל אין חיפה.

זאָלען זיי אַלע האָבען אַ סך נחת און זאָלען זיך מערען שמחות אין זייער פאַמיליעס!

ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים פון ניו־יאָרק

דוד סאַהן
עקזעקוטיוו דירעקטאָר

ביי אונזערע ביאַליסטאָקער אין מעקסיקאָ

(איינדרוקן פון אַ באַזוך)

פון **איסאַק ריבאַלאָווסקי**

נאָך מיינע באַזוכן אין קענעדע, ישראל, אייראָפּע און דרום־אַמעריקע, איז מיין נעקסטע אַמביציע צו „זען די וועלט" געווען: די זוניגע, לוסטיגע מעקסיקאָ.

האָב איך טאַקע לעצטען וויינטער, ענדע דעצעמבער, אויסגענוצט מיין צווייוואָכיגע וואַקאַציע פאַר אַ טור אין אָט דעם לאַנד פון „לוקסוס און בול־פּאַיטס", ווי דאָס ווערט אויסגעדריקט אַנגעוראָפן.

צוזאַמען מיט מיר האָט זיך באַטייליקט אין דעם באַזוך אַ ליב, האַרציק ביאַליסטאָקער פּאָרפּאָלק: יעטע און מאָקס אַסטאָן פון מאַנטרעאָל, מיט ווען איך האָב זיך נאָך פון פּאָראויס צוזאַמענגערעדט צו מאַכען דעם טור.

אגב, איז יעטע אַסטאָן די געווען פּריילין וואַרשאַווסקי פון ביאַליסטאָק, איינע פון די דריי פּאָרהייראַטע שוועסטער: בינא און נייטען ראָבינס און אידאַ און זשאַן קאַראַמינאַס, וועלכע וואויינען אַלע אין מאַנטרעאָל.

אויף די פּליגלען פון „שטאָלענעם לופט־פויגעל" בין איך אָנגעקומען קיין מעקסיקאָ, און באַלד ביים אויסשטייגען פון עראָפּלאַן האָט מיר שוין דערוואַרט מיין ליבער חבר, שמעון עמיאל, מיטן אויטאָמאָביל פון זיינעם אַ פּריינט, וועמענס נאָמען איך געדענק ניט. עמיאל האָט מיר גלייך אַוועקגעפירט צו זיך אין הויז און געמאַכט פאַר מיר די נויטיגע רעזערוואַציע צו פאָרען קיין אַקאַפולקאָ. נאָך אַ קורצען אָפּרו האָט דער עראָפּלאַן מיר געבראַכט אין אַקאַפולקאָ, וואו איך האָב זיך באַגעגנט מיט מיינע קענעדער רייזע־פּריינט, די אַסטאָנ׳ס.

אַקאַפולקאָ איז אַ לוקסוריעזער רעזאָרט־פּלאַץ, ווי מיאַמי ביי אונז דאָ אין לאַנד, מיט גרויסאַרטיגע האָטעלען ביים ברעג ים און אַ מילדען, אָנגענעמען וועטער. די הויפּט־מעלה איז, וואָס מען דאַרף ניט זיין איינגעשטייפט אין אָנצוג און שניפּס, נאָר מען קען זיך קליידען באַקוועם, אין „סלעקס" מיט אַ ספּאָרט־העמד, און מען פילט זיך לייכט, פריי, אָן צערעמאָניעס, אָן אַ פּאַרמעלען קאָדעקס. מיר זיינען דאָרט געשטאַנען 5 טעג און דאָס אָפּגעפּאַסרען קיין מעקסיקאָ, וואו מיר האָבען זיך איינגעקוואַרטירט אין אַ האָטעל אין צענטער שטאָט — סאָן פראַנציסקאָ.

אין מעקסיקאָ איז פאַר מיר געווען אַ פאַרגעניגען זיך צו טרעפען מיט אונזער חשובען לאַנדסמאַן, דוד זאַבלודאָווסקי, וועלכער האָט מיך און מיינע פריינט אַוועקגעפירט אין שטאָטישען אידישען ספּאָרט־צענטער און באַקענט מיט דעם פּרעזידענט פון דער אינסטיטוציע, דעם באַוואוסטען כלל־טוער, יעקב קראַמהאָלץ.

פריינט קראַמהאָלץ האָט אונז אַרויסגעוויזען גרויס פריינטשאַפט און אַרומגעפירט איבערן ספּאָרט־צענטער. זאָל דערביי באַמערקט ווערען, אַז דער „צענטער" איז אייגענטליך די עזעלשאַפטליכע היים פון מעקסיקאַנער אידישען ישוב. דאָ קומען אָלט און יונג צו טרעפען זיך און פאַרברענגען געמיטליך. דאָס איז אויך די נעסט פון דער מעקסיקאַנער אידישער יוגענט, וואו זיי באַקענען זיך, אַמוזירן זיך און וואו עס ווערען אויך געשלאָסען שידוכים און חתונות.

פאַרשטייט זיך אַז בעת מיין באַזוך אין אידישען ספּאָרט־צענטער האָב איך אויך דאָרט געטראָפען פיל ביאַליסטאָקער. ניט אַלעמען געדענק איך ביים נאָמען, אָבער עס האָט זיך מיר דאָך איינגעקריצט אין זכרון דער נאָמען פון 91־יאָריגען ביאַליסטאָקער איד, דער ביאַליסטאָקער זקן־העיר אין מעקסיקאָ, יוסף איצקאָוויטש, וועמען איך האָב געבראַכט אַ גרוס פון זיין זון און פאַמיליע, עלי איצקאָוויטש פון ניו־הייוון, קאָנ., אַ חשובען מיטגליד און דאָנאָר פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און מושבזקנים אין ניו־יאָרק. איך האָב אויך פאַרבראַכט מיט עלי איצקאָוויטש׳ס שוועסטער און ברידער, חיים און ויקטאָר, מיט זייערע פאַמיליעס, וועלכע האָבן מיר „אויסגענומען" אויף אַן אָוונט און מיר האָבען געשמועסט וועגען די אַמאָליגע זוניגע יאָרען אין ביאַליסטאָק.

איך און מיינע פריינט זיינען אויך אינגעלאָדען געווארן אויף אַ שבת־צו־נאַכטיגער אויפנאַמע און מאָלצייט ביי דעם סימפּאַטישן ביאַליסטאָקער פּאָרפּאָלק, ברודער פון דוד זאַבלודאָווסקי, דר. שמואל און זיין פרוי, וועליע. ער איז אַ דענטיסט און זי — אַ לערערין. עס איז דאָן גראָד געווען די פייערונג פון חנוכת־הבית פון זייער היים. מען האָט געאָטעמט מיט ביאַליסטאָקער אידישער פאָלקסטימליכקייט, געזונגען היימישע ניגונים און גערעדט אין מאַמע־לשון.

גרויס נחת און פרייד האָבען מיר פאַרשאַפט דאָס ליבע פּאָרפּאָלק, משה רובינשטיין מיט זיין פרוי, וועלכע האָבען מיר אַרויסגעווייזען וואַרעמע גאָסטפריינטליכקייט. זיי זיינען מיט זייער אויטאָמאָביל געקומען אונז נעמען פון האָטעל און אַוועקגעפירט צו די זאַבלודאָווסקי׳ס. פריינט רובינשטיין איז אַ פאַרדינסטפולער קולטור־טוער, רעדאַקטאָר פון „די אידישע שטימע" און איינער פון די זיילען פון אידישען לעבען אין מעקסיקאָ.

מיר האָבען אויך בייגעוואוינט אַ „בול־פּאַיט" — אַ בלוט־פאַרגליווערענדיגע שפּיל, וואָס איז דער נאַציאָנאַלער ספּאָרט אין מעקסיקאָ. דער עולם האָט געיובעלט פון פריידיג, זענדיג דעם געפּעכט און דאָס בלוט פון דערשטאָכענע אָקסן, אָבער מיר זיינען אַוועק אין מיטען ספּעקטאַקעל. אונז, אידען מיט ביאַליסטאָקער הערצער, עקעלט און איבעלט פון דעם דאָזיגען בלוטיגען ספּאָרט. מיר האָבען צופיל בלוט פאַרגאָסען אויף די אַלטאָרען פון דער וועלט, וועמענס דורשט נאָך בלוט איז נאָך אַלץ ניט געשטילט. פאַר אונז איז עס אַ טראַגעדיע, ניט קיין אונטערהאַלטונג.

דעם לעצטען אָוונט פאַרן צוריקפאָר האָבען מיר אָפּגערופען פון דריי ביאַליסטאָקער לאַנדספּרויען: מאַניא שאָפּירא (סטעיר), נעמי פּאָטאָצקי (קאַפּלאַן) און חנה לאשיצקי (קאַפּלאַן) מיט איר מאַן, וועלכע זיינען געקומען צו מיר אין האָטעל און מיר זיינען צוזאַמען אָוונט אין אַ רעסטאָראַן. מיר האָבען געמיטליך פאַרבראַכט און געשמועסט וועגען אונזער היימשטאָט און לאַנדסלייט. אַלס אָנדענק האָבען זיי מיר געגעבען מעקסיקאַנער קונסט־מאָלעריייען — אַ סאָוועניר פון ביאַליסטאָקער צו אַ ביאַליסטאָקער.

פריינט עמיאל האָט מיר אויך אָוועקגעפירט פאַר אַ וויזיט צו זיין טאַכטער, וועלכע האָט מיך וואַרעם אויפגענומען מיט אַ פיינעם מאָלצייט אין איר היים. עס איז געווען אַן אינטערעסאַנטע באַגעגענישׂ, אַ רירענדער עפּיזאָד, ווייל דעם לעצטען מאָל, וועז איך האָב זיך געטראָפען מיט די עמיאל׳ס איז געווען אין

יאָר 1946 אין פּאַריז, און גראָד דאָן איז זי געבאָרען געוואָרען. איז עס געווען זייער אָנגענעם צו זיין איצט אין דעם הויז פון דעם אַמאָליגען עופה־לע און היינטיגער פיינער מאָדאָם און קוועלען פון נחת זעענדיג אִיר פיינע היים.

איך האָב זיך אויך פאַרשטענדיגט מיט מיין יוגענט־פרייַנט, ראובן סקאָרבניק, וועמעס עלטערען האָבען עהאָלטען די בילע־טען־קאָסע אין טעאַטער „פּאַלאַס". אַזוי ווי ער וואוינט וויַיט פון מעקסיקאָ סיטי, אויף דער פּראָווינץ אין טאָרען, האָבען מיר זיך פערזענליך ניט געקענט באַגעגענען, אָבער מיר האָבען געכאַפּט אַ שמועס איבערן טעלעפאָן. מיט ראובן סקאָרבניק האָב איך זיך, אגב, געטראָפען דעם לעצטען מאָל אין יאָר 1946, נאָך דער מלחמה.

כאָטש איך האָב ניט געמאַכט קיין „פּובליסיטי" וועגען מיין באַזוך, האָבען לאַנדסלייט דאָך דערשמעקט, אַז איך בין אין מעקסיקאָ. דאָס איז דער ביאַליסטאָקער חוש־הריח. מען דער־שפּירט אין דער לופט, אַז אַ ביאַליסטאָקער איז דאָ אין לאַנד, און מען טעלעפאָנירט אָדער מען קומט אים זען, ווייל עס בענקט זיך זיי נאָך אַ ביאַליסטאָקער אידען. מיר זיינען אַ ברידערליכע לאַנדסמאַנשאַפט, וואָס געאָגראָפּישע גרענעצען צעשיידען אונז ניט, ווייל אַלע אָטעמען מיט איין געפיל: ביאַליסטאָק. האָב איך טאַקע אין מעקסיקאָ געטראָפען לאַנדסלייט, וועמען איך האָב ניט געזען גאָנצע 30 יאָר.

צווישען מיינע אינטערעסאַנטע באַגעגענישען איז אויך גע־וען דער צוזאַמענטרעף מיט קאָליע שאַפּירא, וועמען אונזערע לאַנדסלייט געדענקען פון ביאַליסטאָק פון דער כעמישער וועג־שעריי, אַנטקעגען קינאָ „מאָדערן". קאָליע פלעגט שפּילען פּיאַנאָ אין קינאָ, ווו אויך ביי קיימערס'ן אין טאַנץ־קלאַס. היינט האָט ער אַ גרויס געשעפט און אַ שיינע פאַמיליע: 2 פאַרהיראָטע טעכטער מיט זייערע קינדער. איך בין ביי זיי געווען צו באַזוך און פּיין פאַרברענגט.

אין אַלגעמיין, האָב איך דעם איינדרוק, אַז דער אידישער ישוב אין מעקסיקאָ, איינגעשלאָסען אונזערע ביאַליסטאָקער, איז וואויל־האבענד און פילט זיך באַקוועם. אונזערע לאַנדסלייט האַל־טען אָן „דאָס פינטעלע ביאַליסטאָק", קומען זיך צוזאַמען און וועייזען אויך אַרויס גרויס גאַסטפריינטליכקייט צו אַ ביאַליסטא־קער לאַנדסמאַן. זיי לעבען זיך אויך אויס אין דער אידישער שפּראַך.

איך דאַנק דאָ עפענטליך אַלע מיינע לאַנדסלייט ווי אויך אַנ־דערע מעקסיקאַנער אידען, מיינע ליבע גאַסט־געבער, וועלכע איך האָב דאָ אויסגערעכענט. די וועמעס נעמען איך האָב פאַר־געסען, וועלען מיר אַנטשולדיגען, אָבער זיי זיינען מיר אַלע ליב און טייער.

דער באַזוך אין מעקסיקאָ האָט זיך טיף איינגעקריצט אין מיין זכרון.

מיט אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין מאַנטרעאָל, קאַנאַדע

(פון אַ קורצען באַזוך)

פון יעקב כהן

מאַנטרעאָל איז אַ אידישע פאַרזעצונג פון ניו יאָרק נישט נאָר מיט אירע אינ־סטיטוציעס און אַרגאַניזאַציעס, ווי פאַר־באַנד, אַרבעטער רינג, שארית הפליטה־גרופּען אַ"וו, נאָר זי איז אויך אַ פאַר־זעצונג אין אַמעריקאַניזאַציע פון אידישען לעבען.

אָבער מאַנטרעאָל זעט מיר פאָרט אויס אידישער ווי ניו יאָרק. זי איז אידישער מיט איר פּרעכטיג־איינגאַפאַרדענטער אי־דיש־וועלטליכער שול־געבוידע, מיט איר בעסערער באציאונג צום אידישען בוך און מיט דער נישט באַהאַלטענער אידיש־קייט אויך אין די אידיש־וועלטליכע היי־מען.

אַ באַזונדער קאַפּיטעל זיינען די ביא־ליסטאָקער אין מאַנטרעאָל, מיט וועמען איך האָב זיך אויף פאַרשידענע אופנים געטראָפען. זיי פאַרנעמען אַן אָרט אינעם אידישען געזעלשאַפטליכען לעבען און אַ טייל פון זיי גאָר אַן אָנגעזעענעם.

זיי זיינען אָבער ליידער נאָכן אָפּפאָרען פון א. שייקעוויטש קיין ישראל, פריערדי־גער סעקרעטאַר פון דער מאַנטעוויידעער און מאַנטרעאָלער ביאַליסטאָקער לאַנדס־מאַנשאַפטען און איצטיגען קאָרעספּאָנ־דענט פון „די ביאַליסטאָקער שטימע", לויז געוואָרען פון זייער לאַנדסמאַנשאַפט־ליכער פאַרבינדונג.

און דאָך האָבען זיי זיך מיט מיר גע־טראָפען אין הויז פון פרוי ראָזען, וואו עס איז געווען פאַרזאַמלט אַ גרופּע פון די אינטעליגענטסטע ביאַליסטאָקער פרוי־ען, צווישען וועלכע עס זיינען געווען: געשראַנאָוויטש, געשוני, מלכה מירמאַן (די שוועסטער פון אפרים שייקעוויטש), די גאַסטגעבערין ראָזען און אַנדערע, ווע־מענס נעמען איך האָב נישט פאַרצייכענט.

איך האָב זיך אָבער באַזונדער געטראָ־פען מיטן געוועזענעם פרעזידענט פון די ביאַליסטאָקער, הענעך ראָסקיעס, וועמענס פרוי איז די פאַרזיצערין פון וויצ"אָ און וועלכער איז געבליבען אַ האַרציגער ביאַליסטאָקער פאָלקס־איד.

אויך מיט זיין שוועגערין (לייבל ראָס־קיעסעס פרוי), וועלכע טראָגט איר דעק־לאַרירען זיך: „איך בין אַ ווילנערין", פאַרגעסט זי אויך נישט איר מאַנ'ס שטאָט און וווייזט אַרויס אַ וואַרעמע באַציאונג צו אידיש און אידישער קולטור און ווי אַן אשת חיל היט זי אָפּ דעם מאַנ'ס געזונט, פאַרטרעטענדיג אים אויך אין אַ טייל פון זיינע געזעלשאַפטליכע אַקטיוויטעטען. אַזוי איז אויך מיט די בערקאָוויטשעס.

„אין פלאַם פון דאָרן"
פון יעקב כהן

אין פאַרלאַג „המנורה" איז דערשינען אַ נייַ בוך לידער פון דעם באַוואוסטען דיכטער, עסייאיסט און דערציילער, יעקב כהן, א. נ. „אין פלאַם פון דאָרן".

דאָס בוך, איינגעטיילט אין דריי טיילען, אַנטהאַלט אַ ריי פּאָעמעס און לידער פון חורבן מיט די די הויפּט־טעמעס: „ס'איז אַזוי געווען (31 זייטען) און „דער לעצטער העלד פון געטא", ווי אויך אַנדערע נישט־חורבנ'דיגע לידער.

„דער פרעזידענט פון ישראל, זלמן שזר, האָט געהאַט גרויס פרייד פון אייערע שיי־נע פּאָעמעס און לידער; אייער שאָפונג וועט ווערען גוט אָפּגעשאַצט אין דעם פּרעזידענט'ס ביבליאָטעק", שרייבט מען פון בית־הנשיא אין ירושלים (י"א לול, תשכ"ה).

יעקב כהן האָט זיך פאַרמאַסטען אויף אַ גרויסער זאַך: דורך פּאָעמעס און לידער צו דערציילען וועגען די נאַצי־פאַרברע־כענס. „אין פלאַם פון דאָרן" איז געשרי־בען אויף אַן אייגענאַרטיגען אופן. מען קען דעפּינירען, אַז י. כהן האָט זיך פאַר־מאָסטען אָנצושרייבען א מ א ד ע ר נ ע ם „איכה".

צו באַקומען אין „ציקאָ"־פאַרלאַג און אויך ביים מחבר:

J. KAHAN
1517 Jesup Avenue
Bronx, N. Y. 10452

שרייבער און ביכער

אין אונזער רעדאַקציע זיינען אָנגעקומען אַ צאָל ביכער, ספּעציעל פון אונזער חורבן־ליטעראַטור, און מיר פאַרצייכענען זיי:

ספר האָראָדענקא — אַ ווירדיגע מצבה נאָך דעם פאַרשניטענעם מזרח־גאַליצישען שטעטל האָראָדענקאָ, אַרויסגעגעבן בעזן פון דעם „ארגון יוצאי הורודנקה והסביבה בישראל וארצות הברית" אין תל־אביב, אין יאָר 1963, אונטער דער רעדאַקציע פון שמשון מעלצער.

דאָס יזכור־בוך אין דריי שפּראַכען: אידיש, העברעאיש און ענגליש, איז רייך אילוסטרירט, שפּיגעלט אָפּ, אין וואָרט און בילד, דאָס לעבעזן און אומקום פון דער חשובער אידישער קהילה אין אַמאָליגען פּוילען. מיט מעמואַרען, אַרטיקלען און לידער באַטייליגען זיך פיל שרייבער פון ישראל, אַמעריקע און אַנדערע לענדער. די אויסגאַבע איז פראַקטיפול, אין אינהאַלט און אין פאָרם, שיין געבונדען און שטעלט מיט זיך פאָר אַ פאַסיגען דענקמאָל, וואָס די לעבעזן־געבליבענע זיין און טעכטער פון האָראָדענקא האָבען אויפגעשטעלט פאַר זייער היימשטאָט און די קדושים.

ספר קהלת אוסטרולנקה — (בוך פון אַסטראָלענקער קהלה) — אַ יזכור־בוך, אַרויסגעגעבען פון דעם „ארגון יוצאי אוסטרולנקה בישראל" אין תל־אביב, אין יאָר 1963, אונטער דער רעדאַקציע פון אונזער חשובען לאַנדסמאַן און באַרימטען ליטעראַט, יצחק עברי. אין צוויי שפּראַכען: אידיש און העברעאיש, שיין אילוסטרירט, גיט דאָס בוך אַ געשיכטליכען איבערבליק פון דער האַרציגער שטעטלע און ישוב ביי לאָמזשע, וואָס האָט געשפּרודעלט מיט אידיש לעבען און קולטור, פון דער סאַמע וויגעלע פון איר אַנטשטייאונג ביז צום חורבן דורך די נאַציס, און אויך אַ רעקאָרד פון דער אָסטראָלענקער שארית הפּליטה אין אַמעריקע, ישראל און איבער דער גאָרער וועלט.

באַזונדערס נאָטיג איז דאָס בוך צו אונז, ביאַליסטאָקער, ווייל אָסטראָלענקער אידען, שכנים אין דער אַלטער היים און גוטע פריינט דאָ אין לאַנד, האָבען זיך שטענדיג געהאַלטען נאָענט מיט די ביאַליסטאָקער. אַ צאָל אָסטראָלענקער טוער זיינען אפילו צווישען די אָנגעזענע דירעקטאָרען פון אונזער אינסטיטוציע און די היגע אָסטראָלענקער סאָסייטעס זיינען ענג פאַרבונדען מיט אונזער אַרבעט. דאָס בוך איז אַ מייסטערווערק פון כראָניק, אינטערעסאַנט אין אינהאַלט, עסטעטיש אין פאָרם, אין אַ שיינעם איינבאַנד, ווי עס פאַסט פאַר די חשובע אַרויסגעבער פון אַזאַ פיינעם ווערק.

שמות פון דער אַלטער קלויז, פון משה גלאַזער, לאָס אַנדזשעלעס, אַרויסגעגעבען אין אַ פאַראיניגטער אידיש־העברעישער אויפלאַגע אין תל־אביב, פאַרלאַג „משה", 1965. העברעאישע איבערזעצונג פון ד. ב. מלכין.

בראָשור־מעסיג, ווי עס איז שוין משה גלאַזער'ס שטייגער, איז דאָס ביכעלע, אין פּראָזע און פערזען, אַ שפּיגעל פון די כלי־קודש אין דעם אַמאָליגען אידישען שטעטל אין דער אַלטער היים און זייערע פונקציעס דורך די פאַרשיידענע ימים־טובים און תפילה־סעזאָנען פון יאָר.

גלאַזער צייכנט זיך אויס מיט זיין צמצום פון ווערטער, קורץ, שאַרף, בינדיג און רייך אין אינהאַלט. ער איז בילדלידיק, האַר־ציג און היימיש. יעדערער פילט דעם אָטעם פון זיין אייגען קלויז אין זיין אַמאָליגען קליין שטעטל, פון די באַקאַנטע אויס־געלייטערטע געשטאַלטען, וועלכע שטייען אויף תחיית המתים צווישען די טאָוולען פון דעם ביכעל. אַ קינסטלער אין וואָרט און פערז.

אייגנס — זשורנאַל פאַר ליטעראַטור, קריטיק, פּאָלעמיק און קולטור־געזעלשאַפטליכע ענינים, אַרויסגעגעבען יעדע צוויי מאָנאַטען אין רמת־גן, ביי תל־אביב, ישראל. געדרוקטע זאַמעל־העפטען פאַר אידישער פּאָעזיע און פּראָזע, מיט דער באַטייליגונג פון שרייבער און דיכטער פון ישראל, אַמעריקע און אַנדערע לענדער. דערפרישענדיגער גרוס פון דעם קוועליגען אידישען וואָרט, וואָס קומט גראָד פון דער העברעאיזירטער מדינת ישראל.

יום טוב בלעטער — אידישע אויסגאַבע פאַר אַרטיקעל און לידּ, דערשיינט יעדען ערב יום־טוב און חנוכה, אין יאָהאַנעסבורג, דרום־אַפריקע, רעדאַגירט פון הערש שישלער.

יעדער זשורנאַל איז אָנגעפּיקעווט מיט אינטערעסאַנטען לייען־מאַטעריאַל, קורצע אָפּהאַנדלונגען, דערציילונגען און לידער פון שרייבער און דיכטער פון פאַרשיידענע לענדער. עס איז דאָרט אויך פאַראַן אַ ספּעציעלע אָפּטיילונג פאַר הומאָר.

דער רעדאַקטאָר, הערש שישלער, איז אַ באַקאַנטער אידישער שרייבער, וועלכער איז אַ פיאָנער אויפן געביט פון אידישען וואָרט אויף דרום־אַפריקאָנער באָדען. ער איז אויך דער מחבר פון וויכטיגע ביכער, צווישען זיי „ אַ שמייכעל אויף דער ערד".

צפת'ער ליטעראַרישע העפּטן — ווידער אַ פרישער ריח פון מאַמע־לשון וואָס דערטראָגט זיך איבער מרחקים אַהער צו אונז פון מדינת ישראל, און גראָד פון דער הייליגער שטאָט פון די מקובלים. דאָס איז אַ יאָר־בוך פאַר ליטעראַטור, קונסט, פּאָעזיע און קריטיק. אויף אונזער רעדאַקציע־טיש ליגט די אויסגאָבע פון יאָנואַר־דעצעמבער, 1965. די צייטשריפט איז רעדאַגירט פון ב. דיימאַנדשטיין, אַן אָנגעזענער שרייבער, פאַרפאַסער פון ביכער, צווישען זיי „פון פריסטען פרילינג ביזן שפּעטסטען ווינטער".

אין דעם נומער באַטייליגען זיך אויך שרייבער און דיכטער פון דער גאָרער וועלט. דאָרט זיינען אויך געדרוקט עסייען איבער באַרימטע ענגליש־אַמעריקאַנישע פּאָעטען. דער נומער, וועלכער געפּינט זיך אין אונזער באַזיץ און אויף וועלכען עס באַציט זיך די נאָטיץ, איז דער צוואַנציג־יאָריגער יובל־נומער פון דער פיינער אויסגאָבע. אַ יישר־כח, מזל־טוב און אַ סך וויטערדיגען דערפאָלג!

דרום־אַפריקע — צייטשריפט פון דרום־אַפריקאַנער אידישער קולטור־פעדעראַציע, דערשיינט יעדע צוויי מאָנאַטען, רעדאַגירט פון ד. וואָלפע, 18־טער יאָרגאַנג, יאָהאַנעסבורג, דרום־אַפריקע; דרוקט אַרטיקלען און לידער פון דרום־אַפריקאַנער אידישע שרייבער און דיכטער און פון מיטאַרבעטער פון אַלע עקען וועלט.

„ראָטשניק ביאַלאָסטאָצקי" — יאָרבוך פון דער פּויליש־ישטאָרישער געזעלשאַפט און פון דער ווייסנשאַפטלי־כער אַקאַדעמיע ביי דעם ביאַליסטאָקער מוזעאום, געדרוקט אין פּויליש, ביאַליסטאָק, 1963. אַנטהאַלט מאַטעריאַלען וועגען דער היינטיגער ביאַליסטאָק און אומגעגענט.

פייערליכע סדרים אין אונזער האָום

לויט אונזער שטייגער, יאָר־איין, יאָר־אויס, וועט אויך דער היינטיגער 35־סטער פּסח געפּראָווען וועלכן אין אונזער האָום מיט פייערליכקייט און פּראַכט, מיט דעם אמת'ן אידישען חן, אין געשמאַק און אין גייסט פון אונזער אַמאָליגער ביאַליסטאָק.

עס וועלען אָפּגעריכט ווערען טראַדיציאָנעלע סדרים, מיט דער הגדה און מיט די קנייטלעך, די „פּיר קשיות" און די „פּיר כוסות און מיט אַלעם גוטען פון דער פּולער האַנט.

אין זייערע תפילות און אין די ברכות, ביי די מאָלצייטען און אויפן געלעגער, וועלען אונזערע יום־טוב'דיגע אויפגערוימטע, האָפערדיגע זקנים און זקנות דערמאָנען צום גוטען און בענטשען פון טיפען האַרצען אַלע אונזערע מיטגלידער, באַאַמטע און דירעקטאָרען, אונטערשטיצער און פריינט און כלל ישראל אומעטום פאַר דעם וואַרעמען מעות חיטים אָפּיל, וואָס האָט געהאָלפען אַריינברענגען דעם יום־טוב אין אונזער הויז.

מאַכענדיג די ברכה „שהחיינו" וועלען מיר זיך אָנשליסען צו אונזערע זקנים און זקנות מיט די האַרצגיסטע וואונטשען פאַר אַ געזונטען און פרייליכען פּסח, בריידער־ליכקייט ביים אידישען פּאָלק און ביי דער גאַנצער מענטשהייט און שלום אויף דער וועלט.

דאַנק פאַר דיום

מיר דאַנקען האַרציג אונזערע מיטגלידער און פריינט, וועלכע האָבען אַריינגעשיקט זייער מיטגלידס־אָפּצאָל פאַרן יאָר 1966. אָבּ, איז דער אָפּרוף געווען זייער אַ וואַרעמער און אַ צאָל נייע מיטגלידער האָבען זיך אָנגעשלאָסען אין אונזערע ריי־ען.

באַגריסען מיר טאָקע דערבי אונזערע ניי־צוגעקומענע מיטגלידער, דערפון אַ צאָל לאַנדסלייט פון דער אַרומיגער פּראָווינץ און לעבען־געבליבענע ביאַליסטאָקער, וועלכע האָבען זיך געראַטעוועט פון גרויזאַמען חורבן. איר זייט האַרציג וויל־קאָמען אין אונזערע רייען.

דערבי דערמאָנען די יעניגע, וועלכע האָבען נאָך ניט דערלידיגט זייערע דיוס פאַר דעם נייעם יאָר, אַז זיי זאָלען עס גלייך טאָן און דערמיט זיך איינשאַפען די „ביאַליסטאָקער בירגערשאַפט" אין געזעלשאַפטליכען זין.

דאַנק פאַר מעות חיטים

ווי באַוואוסט, איז אונזער יערליכער מעות חיטים אָפּיל אייניער פון די הויפּט־קוואַלען צו באַזאָרגען אונזערע איינוואוי־נער מיט אַ זאַטען יום־טוב.

די הייליגע אַרבעט פון זאַמלען די נוי־טיגע פּאָנדען וועלען דורכגעפירט פון אונ־זערע וואָלונטירען, דירעקטאָרען און מיט־גלידער, מענער און פרויען. ווי אין די אַלע פריערדיגע יאָרען, האָבען זיך אויך דעם ערב־פּסח אונזערע איבערגעגעבענע טוער איינגעשפּאַנט אין דער אַרבעט, אַליין געגעבען און געשאָפען פון אַנדערע, גע־קלעטערט שטיגען, וואו נויטיג, געקלאָפּט אין טירען, אויפגערודערט הערצער און געזאַמעלט געלט פאַר דעם וויכטיגען צוועק.

די ראַמען פון אַ קורצער נאָטיץ דער־לויבען ניט אויסצורעכענען נעמען פון די אַלע פריוויליגע אומדערמידליכע טו־ער, אָבער מיר זיינען דאַנקבאַר יעדען איינעם. מיר פּאַרצייכענען מיט אָנערקע־נונג די ביישטייערער און די זאַמלער, די געבער און די טוער, און מיר האָפען, אַז זיי וועלען אונז העלפען אויך אין די צו־קונפטיגע יאָרען געזונטערהייט און מיט פרייַע געמיטער.

דערבי דערמאָנען מיר די יעניגע, וואָס האָבען נאָך ביז איצט ניט בייגעטראָגען זייער פּסח־הילף, אַז זיי זאָלען עס גלייך טאָן און דערפילען אַ וויכטיגע אידיש־מענטשליכע פליכט.

שבת הגדול־דיגער געבורטס־טאָג פון רובין בינדלער

עס איז שוין אַ טראַדיציע ביי די בריי־דער בינדלער און זייערע משפּחות צו פּראָווען דעם געבורטסטאָג פון אונזער די־רעקטאָר רובין בינדלער, וואָס פאַלט אויס פונקט שבת הגדול, מיט אַן ערב־שבת־דיגער פאַמיליען־שמחה. עס וועט דורכ־געפירט ווערען אַן אינטימער צוזאַמענ־קונפט פון משפּחה און פריינט מיט דעם צוועק צו פרייען זיך צוזאַמען און ווינ־טשען מזל־טוב דעם בעל שמחה. די „בינ־דלער פאַרטי" ציט צו אויך אַ צאָל גע־זעלשאַפטליכע טוער, צווישען זיי די פירער פון דער „גאָניאָנדז־טרעסטינער סאָסייעטי", וואו די בינדלערס באַלאַנגען און זיינען זייער אַקטיוו.

מערקווירדיג, אַז אָט די פאַמיליען־שמחה איז אויך אַ וויכטיגע דאַטע אויף אונזער „ביאַליסטאָקער קאַלענדאַר", ווייל דער בעל שמחה, די בינדלער־פאַמיליעס און אַלע פאַרזאַמעלטע פאַרצייכענען דעם יום־טוב מיט באַדייטענדער צדקה פאַר אונזער האָום, וואו די ברידער בינדלער זיינען פון די געטרייסטע פירער און אונ־טערשטיצער, ראובן, דער בעל שמחה אַליין, איז אַ מיטגליד פון אונזער בארד אָו גאָווערנאָרס און סאל איז אייניער פון אונזערע וויס־פּרעזידענטען.

איז עס טאָקע אונזער נחת און פרייד און מיר פילען זיך וויי גאָר נאָענטע מחו־תנים. וויינטשען מיר „ראוב'קען", וויי מיר רופען אים וואויל־יונגעריש און גוט־ברודעריש, אַז ער זאָל נאָך פייערן אַ סך געבורטסטעג געזונטערהייט, מיט אַ פרייען געמיט, און זאָלען זיך מערען שמחות ביי די בינדלערס און זייערע פאַמיליעס.

1966 — דאָס יאָר פון „פריש בלוט" אין אונזערע רייען

■ אונטער צייכען פון איבערבוי, פירען מיר איצט אַן אַ מעמבערשיפ־קאַמפיין.

■ שליסט זיך אַן אין אונזערע רייען! יערליכע דיוס — 5 דאָלאָר.

אונזער 35-יאָריגער יובילעאום באַנקעט

זונטאָג, דעם 28-טען נאָוועמבער 1965, איז אין האָטעל „אַמעריקאַנאַ" אויף אַ גרויסאַרטיגען אופן דורכגעפירט געוואָרען דער 35-יאָריגע יובילעאום פייערונג פון באַנקעט פון אונזער אינסטיטוציע.

צו דער היסטאָרישער שמחה איז געקומען אַ גרויסער עולם פון לאַנדסלייט, פריינט און אונטערשטיצער צוזאַמען מיט די סאַמע „פּני" פון דער ביאַליסטאָקער משפּחה אין אַמעריקע און פון דער אַלגעמיינער אידישער עפענטליכקייט.

אַרום די שיין־געדעקטע טישען האָבען זיך געמערקט די יום־טוב׳דיגע פּנימער פון זיידעס און באָבעס, טאַטעס און מאַמעס, זין און טעכטער וויי אויך אייניקלעך און אור־אייניקלעך, שאָפענדיג אַ הערלי־כע פּאַנאָראַמע פון פיר ביאַליסטאָקער דורות אונטער איין דאַך. מען איז געקומען פון ניו יאָרק און פון דער פֿראָווינץ, אַלטע און נייע מיטגלידער און פריינט; מען האָט זיך געהאַלזט און געקושט פון איבערראַשונג. עס איז געווען אַ צוזאַמענקונפט פון אידיש ביאַליסטאָק אין אַמעריקע.

אונזער וויס־טשערמאַן פון באָרד אָוו דירעקטאָרען, איסאַק ריבאַלאָווסקי, האָט דערפֿענט דעם יום־טוב און פאָרגעשטעלט דעם טשערמאַן פון דער אונטערנעמונג, עקזעקוטיוו דירעקטאָר פון דער אַרבעטער רינג היים און אַקטיווער דירעקטאָר פון אונזער אינסטיטוציע, פריינט לואיס סילווער, וועלכער האָט זיך אויסגעצייכענט מיט זיין רעדנער־טאַלאַנט, חכמה און טאַקט ביים דורכפירען דעם פּראָגראַם.

אַן אינטערעסאַנטער איבערבליק פון 35 יאָר ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים איז געגעבען געוואָרען פון אונזער עקזעקוטיוו דירעקטאָר, פריינט דוד סאַהן. עס איז אויך אויסגעהערט געוואָרען אַ וואָרעמע באַגריסונג פון דעם ערן־טשערמאַן פון באָרד, קאָונסעלאָר פיליפּ נאָוויק, וועלכער האָט געשילדערט די היסטאָרישע עטאַפּען פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע ביז צום היינטיגען טאָג.

אונזער וויס־פּרעזידענט און טשערמאַן פון בילדינג קאָמיטע, פריינט ווילי קאָזענץ, האָט אין רירענדע וועריטער געשילדערט דעם צוגאַנג און פּאָרשריט פון אונזער איבערבוי אַרבעט און ער האָט געפרופען דעם עולם בייצושטייערן צו דער היסטאָרישער אויפגאַבע פון אַ מאָדערני־זירטער ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל.

דער קאָנצערט איז דורכגעפירט געוואָרען דורך די באַרימטע קינסטלער: אידיש־אַמעריקאַנער הומאָריסט הערי הערשפעלד, יונגער פּיאַניסט מייקעל רובין, און אונזערע אייגענע ביאַליסטאָקער טאַלאַנטן: חזן מרדכי ספּעקטאָר און זיין פרוי, די זינגערין מרים סאַנדלער און חזן הערי פיינבערג, אונטער די קלאַנגען פון הערי איידוס גרויסען אָרקעסטער מיט סאָניע איידוס ביי דער פּיאַנאָ. עס איז געווען אַ יום־טוב פון קלאַסישער און פֿאָלקס־מוזיק און געזאַנג.

דער עולם האָט זיך אָפּגערופען מיט וואַרעמע דאַנקשאַנס צו דעם בילדינג־פאַנד.

עס איז געפּלאַנט געוואָרען אַ גרופּען־בילד פון דעם דערפֿאָלגרייכען באַנקעט. די פאָטאָגראַפּיע וועט געדרוקט אין דער היינטיגער אויסגאַבע.

יערליכער בענעפיט אין „וויליעדוש טעאַטער"

מאָנטאָג אָוונט, דעם 25-טען אָקטאָבער 1965, איז אין דעם „אידישען ווילעדוש טעאַטער", סעקאַנד עוועניו און 6-טע סט. אין ניו יאָרק פֿאַרגעקומען אונזער יערליכער בענעפיט, וועלכער האָט צוגעציאָגען אַ גרויסען עולם. דאָס איז צום ערשטען מאָל, וואָס מיר האָבען דורכגעפירט אונזער אונטערנעמונג אין דעם טעאַטער.

עס איז אויפגעפירט געוואָרען די מוזיקאַלישע פאַרשטעלונג „אַמאָל אויף דער איסט סאַיד", מיט בען באָנוס, מינאַ בערן, מאַקס און רייזעל באָשוק, הערשל גענדעל און אַנדערע באַקאַנטע טאַלאַנטן.

דער עולם האָט זייער הנאה געהאַט פון דעם ספּעקטאַקל און דער אַפּיל איז טעאַטער, געמאַכט פון אונזער קאָנטראָלער, קאָונסעלאָר פיליפּ שניידער, האָט אַרײַנגעבראַכט אַ באַדייטנדע סומע פאַר אונזער אינסטיטוציע.

דניאל קאָגאן פון פּעטערסאָן „אַן „אַבציגער" ביז 120!

אונזער חשובער לאָנדסמאַן און טוער, דניאל קאָגאַן, האָט לעצטען נאָוועמבער פאַראייכענט זיין 80-טען געבורטסטאָג.

פריינט קאָגאַן איז אין ביאַליסטאָק געוון דער קאָסירער פון דעם „פאַראיין פון די טעקסטיל־אַרבעטער".

מר. קאָגאַן טוט פיל פאַר דעם אַרבעטער־רינג, און איז אויך אַקטיוו אין דער אָרגאַניזירטער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין פּעטערסאָן. דערביי איז ער אַ געטרייער מיטגליד און דאָנאָר פון אונזער אינסטיטוציע.

מיר וויבטשען אים נאָך אַ סך געזונטע יאָרען פון שפּעריישער טעטיקייט לטובת אונזער לאַנדסמאַנשאַפט און פאַרן כלל.

פייערליכע אינסטאַלייישאָן פון אונזערע באַאַמטע

ביי אַ יום־טוב׳דיגען מיטינג פון אונזער באָרד אָוו דירעקטאָרען דאָנערשטאָג, דעם 20-טען יאַנואַר 1966, איז פאָרגעקומען די פייערליכע איינשוועריונג פון די נייע באַאַמטע פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטאָר און מושב זקנים, וועלכע זייענען אָפּיציעל נאָמינירט און דערווייטלט געוואָרען צו זייערע אַמטען ביי אַ פּריערדיגער געלעגענהייט.

די אינסטאַליישאָן איז דורכגעפירט געוואָרען פון אונזער ערן־טשערמאַן פון באָרד, קאָונסעלאָר פיליפּ נאָוויק, וועלכער האָט דערמוטיגט די באַאַמטע און געפרופען צו אַקטיווער אַרבעט מיט פאָרדאָפּעלטע כוחות און פולען אימפּעט אין דעם איצטיגען אויסערגעווייניטליך־וויכטיגען יאָר 1966, וועלכער שטייט אונטער דעם צייכען פון איבערבוי און מאָדערניזאַציע פון אונזער בילדינג פאַר אַ בעסערער ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל.

די פאָלגענדע באַאַמטע זיינען אינסטאַלירט געוואָרען:

דזשייקאָב קאָהען — פּרעזידענט, צום 20-סטען טערמין.

בענעט אַראָנאָווסקי, אַדאָלף העללער, ראָזע קעס, דייוויד לובין, מאָריס מייסין און סאָל ווינער — וויס־פּרעזידענטן.

סאָל בינדלער, ווילי קאָהען, מאָריס עסטאָן, ראָזע גאָלדבערג, ווילי קאָזענגער, סעם רובין, סעם שאַפּירא און ווילי ווינער — וויס־פּרעזידענטן.

עלי טאַרלאָפּסקי — טרעזשורער. קאָונסעלאָר פיליפּ פ. שניידער — קאָנטראָלער. דוד סאָהן — עקזעקוטיוו דירעקטאָר און געזעראַל־סעקרעטאַר, צום 48-טען טערמין.

קאָונסעלאָר — פיליפּ נאָוויק — ערן־טשערמאַן פון באָרד אָוו דירעקטאָרען. קאָונסעלאָר דייוויד דזש. גאָלדבערג — טשערמאַן. איסאַק ריבאַל (ריבאַלאָווסקי) — וויס־טשערמאַן. רובין פישער — רעקאָרדינג סעקרעטאַר.

טשאַרלס בערגער, אַלבערט פראָליך, היימאַן לאָזאַר, היימאַן מען, סעם מינעס, דייוויד פינקוס, לעאָן דאָליצקי, אַרטשי לין, מילטאָן ווינער און דייוויד זאַקים — טראָסטיס.

אונזער זומער־אַפּיעל

אונזערע מיטגלידער, לאָנדסלייט און פריינט וועלען באַקומען אַפּיעל־בריוו מיט ביכלאַך פאַר אונזער יערליכען „זומער עמוירדזשענסי פאָנד". רופט זיך אָפּ, גיט און שאַפט הילף פאַר דעם וויכטיגען צוועק!

THE BIALYSTOKER JUBILEE PANORAMA

1930—1965

The photo features the 35th Anniversary Banquet of our Bialystoker Home for the Aged, on Nov. 28, 1965 at Hotel Americana, New York.

ביאַליסטאָקער יובילעאום-פּאַנאָראַמע

1930—1965

דאָס בילד ווייזט דעם יום־טוב׳דיגען עולם ביי דער היסטאָרישער שמחה פון דעם 35־יאָריגען יובילעאום פון אונזער ביאַליסטאָקער מושב זקנים, וואָס איז געפייערט געוואָרען זונטאָג, דעם 28־טען נאָוועמבער, אין „האָטעל אַמעריקאַנאַ", ניו־יאָרק.

ביאל. ליידים אוקזילערי פאר־צייכענט א טיכטיגען סעזאן

די „ביאליסטאקער ליידיס אוקזילערי" האט, ווי איר שטייגער, אויך דעם פאר־גאנגענעם סעזאן אפגעהאלטען רעגעלמע־סיג גוט באזוכטע וועכענטליכע מיטינגען יעדען מאנטאג בייטאג אין אונזער האום.

עס זיינען אויך צוגעקומען נייע שוועס־טער, וועלכע האבען זיך אנגעשלאסען אין דער וויכטיגער ארבעט.

די אוקזילערי נעמט אן אקטיוועז אנטייל אין אלע אונטערנעמונגען און קאמפיינס פון דער אינסטיטוציע, ספעציעל אין דער איבערבוי־ארבעט פון אונזער בילדינג און איז צאלרייך פארטרעטען ביי אונזערע מיטינגען פון בארד אוו דירעקטארען. די ארגאניזאציע האט צוגעטראגען באדיי־טענדע סומעס צו אונזער אינסטיטוציע.

עס זיינען נאמינירט און דערוויילט גע־ווארען די באמטע פאר דעם יאר 1966, וועלכע זיינען פייערליך איינגעשווארען געווארען ביי א ספעציעלען יום־טוב׳דיגען מיטינג דורך רבי אהרן חייט.

פאלגענדע באמטע זיינען אינסטאלירט געווארען:

איידע אייזאק, גאלדע פרידענבערג — ערן־פרעז.; סילוויע שאנפעלד — פרעז.; נעטי וואגמאן, דארע ווינענבערג, דארע בייקאפסקי־מייערסאן און מאלי פוקס — וויס־פרעזידענטינס; סערע זאלאוויץ — טרעזשורער; רעי סיידערמאן — פינאנס־סעקרעטאר; יעטע שרייבער — רעקאר־דינג־סעקרעטאר; לילי עפשטיין, פאולין מאס, ראזע פערעץ־סמיטה און מאלי זא־לאוויץ — טראסטיס; פעני רובין — מאר־שאל; דזשוליא פארבער און רוטה בלום־בערג — סאשעל האסטעסעס.

אונזער דערפאלגרייכע חנוכה־פייערונג

זונטאג פארנאכט, דעם 19־טען דעצעמ־בער 1965, איז אויף א פייערליכען אופן דורכגעפירט געווארען אונזער טראדיצי־אנעלע יערליכע חנוכה־פייערונג, קאנ־צערט און פארטי.

צו דער אונטערנעמונג איז געקומען א גרויסער עולם פון לאנדסלייט און פריינט פון ניו יארק און פון דער פראווינץ, איינ־שליסענדיג אונזערע לאנדסלייט פון פע־טערסאן.

דער יום־טובדיגער פראגראם איז דורכ־געפירט געווארען אונטער דעם פארזיץ פון איסאק ריבאלאווסקי, וויס־טשערמאן פון בארד אוו דירעקטארען. אונזער עק־זעקוטיוו דירעקטאר, פריינט דוד סאהן, האט באגריסט דעם עולם. עס זיינען אויך אויסגעהערט געווארען א צאל הארציגע ווערטער פון אונזערע טויער.

חזן מרדכי ספעקטאר האט געבענטשט חנוכה־ליכט און ווי אלע מאל, זיינען אויך דאס יאר פארקויפט און אנגעצונדען גע־ווארען די חנוכה־מנורות פון דער אינ־סטיטוציע.

אויף דעם אפיל פון מר. סאהן מיט דער מיטהילף פון פריינט ריבאלאווסקי איז אויך ארייניגעקומען א באדייטענדע סומע „חנוכה־געלט" פאר אונזער האום.

עס איז ביי דער געלעגענהייט אויך דורכגעפירט געווארען דער יערליכער מעמבערשיפ מיטינג מיט נאמינייישאנס און עלעקשאנס פון דעם נייעם בארד אוו דירעקטארען פאר דעם יאר 1966.

דער קאנצערט איז דורכגעפירט געווא־רען פון חזן הערי פיינבערג, חזן מרדכי ספעקטאר און זיין פרוי, די זינגערין מרים סאנדלער, באגלייט פון ישראל־מוזיקער, סאמועל עגנון.

נאך דעם מיטינג און קאנצערט האט דער עולם געגאסען פון חנוכה־לאטקעס און אנדערע יום־טוב׳דיגע מאכלים.

23־טער יארצייט פון חורבן ביאליסטאק אפגעריכט ביי מאסען־מיטינג

זונטאג פארנאכט, דעם 6־טען פעברואר 1966, איז פארגעקומען די יערליכע יזכור פארזאמלונג, געווידמעט דעם 23־טען יארצייט פון חורבן ביאליסטאק און דורכ־געפירט, ווי שטענדיג, פון „קלוב ביא־ליסטאקער פריינט".

צו דער טרויער־אקאדעמיע איז געקו־מען א גרויסער עולם פון מיטגלידער, לאנדסלייט און פריינט פון ניו יארק און פון אנדערע שטעט, מערסטענטייל ביא־ליסטאקער אימיגראנטען נאכן לעצטען חורבן.

דער פראגראם איז דורכגעפירט געווא־רען אונטער דעם פארזיץ פון איסאק רי־באלאווסקי, איינער פון די אקטיוווסטע טוער פון „קלוב".

עס זיינען אנגעצונדען געווארען 23 יארצייט־ליכט, אלס סימבאלישער צייכען פון די 23 יאר נאכן חורבן ביאליסטאק. דאס ליכט־צינדען איז פארטיילט געווארען צווישען די טוער, לאנדסלייט און געסט, צווישען זיי א צאל לעבען־געבליבענע עדות פון גרויסען אומגליק.

פון דער פלאטפארם, געהילט אין שוואַרצען, האט אפגעהילכט די שטימע פון גאסט־רעדנער, עקזעקוטיוו דירעקטאר פון דער ארבעטער רינג היים און טיכ־טיגען טוער פון אונזער אינסטיטוציע, לואיס סילווער, וועלכער האט געמאכט א רירענדען הספד נאך די קרבנות פון חורבן ביאליסטאק, באזונדערס די לעצטע 60 טויזענט אידען פון דער ליקווידירטער ביאליסטאקער געטא.

אויף דעם וויקזאמען אפיל פון פריינט ריבאלאווסקי, האט זיך דער עולם ווארעם אפגעראפען מיט דאניישאנס פאר אונזער ביאליסטאקער צענטער און מושב זקנים און עס איז אויפן פלאץ געשאפען געווארען א היפשע סומע. די גאנצע איינזאמע איז געגאנגען פאר דער אינסטיטוציע.

דער ביאליסטאקער חזן הערי פיינבערג האט געמאכט די הזכרה און געזאגט קדיש בציבור.

אין קאנצערט־פראגראם האבען זיך בא־טיליגט אונזערע ביאליסטאקער טאלאנ־טען: חזן מרדכי ספעקטאר און זיין פרוי, די זינגערין מרים סאנדלער. אלע דריי ביאליסטאקער קינסטלער האבען איבער־געלאזט א טיפען איינדרוק.

די טרויער־אקאדעמיע האט זיך טיף איינגעקריצט אין דער געדעכעניש פון אלע פארזאמלטע.

א הארציגער דאנק ווערט אויסגעדריקט צו דעם ארגאנשיר־קאמיטעט פון דעם אוועגנט, די טוער פון „קלוב", ווועלכע הא־בען דורכגעפירט זייער פליכט ארדענונגס־מעסיג אן געווייסענהאפט.

ביאל. בריקלייערס אסס׳ו גיבען 500 דאלאר צו אונזער בילדינג־פאנד

אונזער לאנדסמאנשאפטליכע סאסייעטי, די „ביאליסטאקער בריקלייערס", וועלכע האבען הינטער זיך א שטאלצען רעקארד פון בוי־ארבעט ביי דער וויגעלע פון אונ־זער האום מיט 35 יאר צוריק, לייגענדיג ציגעל אויף ציגעל אין אונזער געבויידע, האט אויך איצט זיך אנגעשלאסען צו אונ־זער היסטארישען בילדינג פאנד פאר דעם איצטיגען איבערבוי.

די ארגאניזאציע האט בייגעטראגען 500 דאלער צו דעם פאנד, און מיר דריקען אויס א הארציגען דאנק צו די באמטע און מיטגלידער, באזונדערס צום פרעזי־דענט ארטור ארניץ, און צו אונזער חשוב׳ן טראסטי, פריינט היימאן מען, וועלכע זיי־נען געווען בייהילפיג ביים אויסווירקען די ביישטייערונג.

געסט אין אונזער האָוּם

אַ צאָל אָנגעזעענע באַזוכער און אויך לאָנדסמאַנשאַפּטליכע טוער פון אויסלאַנד זיינען געווען ביי אונז צו גאַסט אין דעם פאַרגאַנגענעם סעזאָן.

פון קאַנאַדע איז ביי אונז געווען אויף באַזוך דער באַרימטער ליטעראַט, ד״ר בנימין אַרענשטיין. דער גאַסט, וועלכער דרוקט זיך אין אַ צאָל צייטונגען אין לאָנד און אין אויסלאַנד, איינגעשלאָסען ביאַ־לִיסטאָקער פּעריאָדישע שריפטען, איז פאַרטראָטען אין היינטיגען נומער מיט אַן אַרטיקעל וועגען דעם ביבליאָגראַף ד״ר פיליפּ פרידמאַן ע״ה צו זיין 6־טען יאָר־צייט.

פון אויסטראַליע זיינען צו אונז געקו־מען מיט אַ וויזיט דאָס לאָנדסמאַנשאַפּט־ליכע פאַרפאַלק, דן און סאָניע מאַרעין. זיי האָבען אויך בייגעוואוינט אונזערע אַן אונטערנעמונג.

פון פּאַריז איז דאָ געווען צו גאַסט דער חשובער לאָנדסמאַנשאַפּטליכער טוער און איינער פון אונזער ביאַליסטאָקער אידי־שער אינטעליגענטש, דוד פּאָדליאַשוק. ער איז געקומען צו דער אויפדעקונג פון אַ משצבה אויף דעם קבר פון זיין ברודער, פּנחס פּאָדליאַשוק ע״ה, וועמעס נאָמען עס איז פאַראייביגט אויף דעם מעמאָריעל טא־פעל אין אונזער שול.

מר. פּאָדליאַשוק איז אויך געווען ביי אונזער פּורים־אָוונט און איבערגעלאָזט אַ שיינע ביישטייערונג צו אונזער האָוּם.

די גענסט האָבען געמאַכט אַ שפּאַציר איבער אונזער בילדינג.

דזשאָזעף סלאָון, טשערמאַן פון „ביאַליסטאָקער בראָדערלי לאָו אַסס׳ן״ צום עלפטען מאָל

ביי אַ פייערליכער אינסטאַלייישאַן פון דער „ביאַליסטאָקער בראָדערלי לאָו אסס׳ן״, מיטוואָך אָוונט, דעם 23־טען פעברואַר 1966, איז אונזער חשובער די־רעקטאָר, דזשאָזעף סלאָון איינגעשוואָרען געוואָרען צום 11־טען טערמין, אַלס טשערמאַן פון דער אָרגאַניזאַציע. ווייס־טשערמאַן איז אונזער געטרייער דירעק־טאָר, פריינט דזשאָו בלעוויצקי.

אויך די אַלע אַנדערע באַאַמטע זיינען פאַרדינסטפולע טוער מיט אַ פיינעם רע־קאָרד אין דער סאָסייעטי.

די אָרגאַניזאַציע האָט בייגעטראָגען 1000 דאָלער צו אונזער בילדינג פאָנד קאַמפּיין, און מיר דערוואַרטען ווייטער־דיגע דאָנייישאַנס, וועלכע וועלען צוזאַמען דערמעגליכען די פאַראייביגונג פון דעם נאָמען פון דער סאָסייעטי אין אונזער איבערגעבויטען בילדינג.

„לאָמזשער יאָנג מען אַסס׳ן״ רופען זיך אַפּ זייער האַרציק פאַר אונזער האָוּם

אונזערע ליבע פריינט, די „לאָמזער יאָנג מענס אַסס׳ן״, וועלכע העלפען אונז רע־געלמעסיג מיט אַ גרויסער יערליכער בייי־שטייערונג, האָבען דאָס יאָר ביי זייער

אייבערהעם ביימאַן

מיטינג באַוויליגט אַ צוגאַב־ביישטייערונג פון 250 דאָלער פאַר אונזער אינסטיטו־ציע.

די מוסטערהאָפּטע האַנדלונג איז דורכ־געפירט געוואָרען ביי אַ מיטינג פון דער אָרגאַניזאַציע אויף דער איניציאַטיוו פון דעם טיכטיגען פרעזידענט בערנאַרד גער־בער, וועמעס אומפאַרגעסליכע פרוי בעלאַ ע״ה איז, אַגב, פאַראייביגט אויף דעם מעמאָריעל טאַפּעל אין אונזער האָוּם.

די באַווילִיגונג פון דער באַדייטענדער ספּעציעלער ביישטייערונג אויסער דער נארמאַלער יערליכער קוואָטע איז צו־שטאַנד געקומען אויף דעם אַפּיל פון אונ־זער אומדערמידלעכען טוער, פריינט אייב־רעהם ביימאַן, איינער פון די גרינדער, באַאַמטע און זיילען ביי דער „לאָמזער יאָנג מענס״, וועלכער איז — טראָץ זיין שוואַכען עזונט — געקומען צום מיטינג און פאַרלאַנגט די העכערונג פון הילף צו אונז. דערביי האָט ער געזאַמעלט באַלד אויפן אָרט ביים מיטינג אַ היפּשע סומע אין אינדיווידועלע דאַנייישאַנס פון די באַ־אַמטע און טוער פאַר אונזער מעות חיטים קאַמפּיין. זאָל דערביי דערמאָנט ווערן, אַז פריינט ביימאַן, וועלכער האָלט אַן די וואונדערבאַרע טראַדיציע פון די בריידער ביימאַן, איז איינער פון אונזערע דער־פאָלגרייכסטע מעות חיטים קאַמפּיינער און ער שאָפט אונז באַדייטענדע הילף לכבוד פּסח, יאָר־אַיין, יאָר־אויס.

אַ סומע נאָענט צו 400 דאָלער פון די „לאָמזער יאָנג מענס״ איז איבערגעגעבען געוואָרען צו אונז דורך פרעזידענט בער־נאַרד געברעבער ביי אונזער לעצטער פּורים־פייערונג.

די „לאָמזער יאָנג מענס״ איז אַ וואונ־דערבאַרע פאָלקס־אָרגאַניזאַציע מיט אַ שטאָלצען רעקאָרד פון צדקה און וואויל־טעטיגקייט, אין דעם גייסט און טראַדיציע פון זייערע טאַטעס און זיידעס, אונזערע אַמאָליגע שכנים פון דער שיינער אידי־שער לאָמזע אין דער אַלטער היים. זיי דאַרפען דינען אַלס מוסטער צו אַלע

בערנאַרד געברעבער

פריינטלעכע לאָנדסמאַנשאַפּטליכע אָרגאַ־ניזאַציעס, באַזונדערס פון די דערבייאיגע שטעט אַרום דער אַמאָליגער ביאַליסטאָק, אין אַרבעט און הילף פאַר דעם איבערבוי פון אונזער היים און שפּיטאָל.

מיר דאַנקען האַרציג די ליבע לאָמזער לאָנדסלייט און טוער, זייערע באַאַמטע און פירער און מיר דריקען אויס אַ באַ־זונדער וואונטש פון רפואה שלימה צו פריינט אייבערהעם ביימאַן, ער זאָל וויי־טער קענען אָנגיין מיט זיין גוטער צדקה־אַרבעט געזונטערהייט און מיט אַ פרייען געמיט.

סאָל און אסתר ווינער צו־גאַסט אין ניו־יאָרק

ענדע נאָוועמבער, 1965, זיינען דאָ גע־קומען צו־באַזוך אונזערע חשובע וויי־סס־פרעזידענטן, סאָל און אסתר ווינער, פון מיאַמי ביעטש.

אונזערע וועטעראַנען, די ווינערס, זיינען אויך אַקטיוו אין אונזער „ביאַליסטאָקער קאָלאָניע״ אין פלארידע.

די גענסט זיינען האַרציג אויפגענומען געוואָרען ביי די מיטינגען פון אונזער באָארד אַף דירעקטאָרען און די ליידיס אוקזילערי.

„גאָניאַנדז־טרעסטינער סאָסייעטי" פייערט זעכציק־יאָריקן יובילעאום

פון פּסח קאַלינסקי

שבת אָוונט, דעם 23־טן אָקטאָבער 1965, איז אין האָטעל „דיפּלאָמאַט", ניו יאָרק, געפייערט געוואָרן דער היסטאָרישער יום־טוב פון 60 יאָר „גאָניאַנדז־טרעסטינער סאָסייעטי" אין אַמעריקע.

דער שיינער זאַל, דער קעניגליכער באַנקעט אַלס צוגאַב צום רייכן בופעט, און ספּעציעל דער אַרטיגער פּאַלקסטימליכער עולם, איינשליסענדיג אונזער אַמעריקאַנער־געבאָרענעם צווייטן און דריטן דור, די מזל־ברכה פון אונזער דער־פאָלג, אונזער טייערע יוגענט — האָבן צוזאַמען געשאַפען די שיינע פֿאַנאָראַמע פון גאָניאַנדז־טרעסטינער המשך אין אַמעריקע. דאָס צווילינג־שטעטל איז ביים באַנקעט אויפגעשטאַנען תחית המתים, אַלס אונזער בריק צוויישען קאַנטינענטען, פון „דאָרטען" און „דאָנען". דער שרייבער פון די שורות און די אַנדערע עלטערע לאַנדסלייט האָבען אָנגעקוואָלען פון דער פריידיגער יונגווארג, וועלכע גייט אין די טריט פון זייערע אימיגראַנטישע טאַטע־מאַמע און היימישע באָבעס און זיידעס.

דער רעדנער ביים באַנקעט איז געווען אונזער פּרעזידענט, פריינט מאָריס מאַלאַזאָווסקי, וועלכער האָט געגעבען אַ קורצען איבערבליק פון דער אַרבעט און הילף אין גאָר היפּשע סומען, וואָס אונזער „סאָסייעטי" האָט געגעבען צו די לאַנדסלייט אין דער אַלטער היים, אין אַמעריקע און אין אַנדערע לענדער.

עס איז אונטערגעשטראָכען געוואָרן דער פאַלקסטימליכער גייסט, וואָס הערשט ביי אונז, די ברידערליכקייט, די הומאַניטאַרע באַציאונגען צווישען אונז און די נאָבעלע אָטמאָספער פון אידישליכען לעבען און טרייהייט צו דער אַלטער היים, אין וועלכער מיר האָבען דערצויגען אונזערע קינדער און קינדס־קינדער.

דעם מוזיקאַלישען פּראָגראַם האָט דורכגעפירט סילוויא סייד, וועלכע האָט באַצויבערט דעם עולם מיט איר שיינער פּערזענליכקייט און פראַכטפולען געזאַנג.

אונזערע טויער זיינען אויסגעפרואווטע וועטעראַנען, אידעאַליסטישע מענער און פרויען. די קורצע ראַמען פון אַ באַריכט דערלויבען ניט אַלעמען אויסצורעכענען, כאָטש זיי זיינען אונז יעדער באַזונדער און אַלע צוזאַמען ליב און טייער. מיר ווילען אָבער דערמאָנען די הויפּט־טויער: מאָריס מאַלאַזאָווסקי, א. מ. ראָזען, רובין בינדלער, סעם גראָבאַרד, וויליאַם ראַינער, דזשוליוס בערנשטיין, לואיס מאַרקוס און הערי בלום.

מיר האָפען צו קענען פייערן אונזערע צוקונפטיגע יובילעאומס אַלע צוזאַמען געזונטערהייט און מיט פרייליכע הערצער.

אונזער פּורים־פייערונג — אַ גרויסער דערפאָלג

זונטאָג, דעם 6־טן מערץ, 1966, איז פּאַרגעקומען די יערלעכע טראַדיציאָנעלע פּורים־פייערונג, קאָנצערט און פּאַרטי פון אונזער אינסטיטוציע.

טראָץ דעם, וואָס ס׳איז אויסגעפאַלען פונקט פּורים, ווען מען גייט צו אייגענע פאַמיליען־סעודות, איז דאָך געקומען אַ גרויסער עולם. ספּעציעל האָט זיך געמערקט די צאָלרייכע דעלעגאַציע פון פּע־טערסאָן.

די אונטערנעמונג איז אָנגעפירט געוואָ־רען פון אונזער וויס־טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרען, איסאַק ריבאַלאָווסקי, מיט אַן אייגלייטונגס־וואָרט פון אונזער דירעקטאָר, חזן הערי פיינבערג, און אַ דערקלערונג וועגען פּורים פון רבי אהרן חייט. אונזער עהרען־וויס־פּרעזידענט, פריינט מאָריס מייסין, האָט אַמוזירט דעם עולם מיט וויציגע מעשה׳לאַך.

אויף דעם אָפּיל פאָר שלח־מנות און מעות־חיטים האָט זיך דער עולם זייער וואַרעם אָפּגערופען.

דער קאָנצערט־פּראָגראַם איז דורכגע־פירט געוואָרען פון די קינסטלער: הומאָ־ריסט בנין פישביין און מוזיקער־אַקאָר־דיאָניסט, בן־עמי פערלאָוו.

נאָך דעם פּראָגראַם האָט דער עולם גע־מיטליך פאַרבראַכט אַרום געדעקטע טי־שען מיט המן־טאַשען און אַנדערע יום־טוב׳דיגע רעפּרעשמענטס.

אונזערע טראַסטיס, די לינ׳ס פאָרען אָפּ קיין ישראל

אונזערע איבערגעגעבענע טראַסטיס, ארטשי און פרידאַ לין, זיינען דעם 2־טן אַפּריל, 1966 אָפּגעפאָרען אויף אַ לוסט־רייזע קיין ישראל. זיי האָבען מיטגענומען אונזערע בעסטע וואונטשען פאַר אַן אַנגע־נעמער וואַקאַציע און צוריקקער געזונ־טערהייט מיט פרייליכע הערצער.

פריינט אַרטשי לין, וועלכער איז אויך זייער אַקטיוו אין „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", איז אייגער פון אונזערע גע־טרייסטע טוער און צייכענט זיך אויס ספּע־ציעל ביי אונזערע אונטערנעמונגען מיט אויפזיכט איבער דער באַלעבאַטישקייט און אָרדענונג ביי פאַרשיידענע צוזאַמענ־קונפטען.

אהרן חייט 18 יאָר מיט אונזער האָום; פּלאַנט אַ רייזע קיין ישראל

היינטיגען זומער פאָלט אויס „חי", פונקט דער 18־טער יאָר, זינט אהרן חייט איז פאַרבונדען מיט אונזער אינסטיטוציע, אַלס געהילף צו אונזער עקזעקוטיוו־די־רעק, דוד סאַהן.

שרייבער, רעדנער, פאַרפאַסער פון אַ צאָל ביכער, געניסט אהרן חייט פון דער

אהרן חייט

אָנערקענונג פון אונזער אַדמיניסטראַציע, ווי אויך פון דער בריטער מיטגלידער־שאַפט פאַר זיין געטרייער און קאַמפּעטענ־טער אַרבעט אויפן געביט פון קאָרעספּאָנ־דענץ, פּובליסיטי, גייסטיגער אויפזיכט איבער רעליגיעזע באַדערפענישן, א.א.וו. ער העלפּט אויך ביים אַרויסגעבען די „ביאַליסטאָקער שטימע", וואו ער איז רע־געלמעסיג פאַרטרעטען מיט אַן אַרטיקעל, שילדערונג אָדער ליד.

צו זיין סך־הכל פון „חי" מיט אונזער אינסטיטוציע, פּלאַנט ער אַ רייזע קיין ישראל. אויב דער פּלאַן זאָל זיך פאַר־ווירקליכען, וועט אהרן חייט זיך טרעפען אין ישראל מיט אונזערע לאַנדסלייט, און איבערגעבען אַ לעבעדיגען גרוס פון אונ־זער אַרבעט און דערגרייכונגען אין אַמע־ריקע, און וועט צוריקברענגען אַ באַריכט פון דעם ביאַליסטאָקער ישוב, זיין לעבען און שאַפען אין מדינת ישראל.

צום פינפטען יאָרצייט פון צווי פאַרדינסטפולע ביאַליסטאָקער טוער

פון בן משה

היינטיגס יאָר פאַלט אויס דער פינפטער יאָרצייט פון אונזערע 2 פאַרדינסטפולע לאַנדסלייט, וועלכע האָבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייערע געזעלשאַפטליכע טעטיגקייטען און קולטורעלער טוערקייט.

דוד קלעמענטינאָווסקי ע"ה

געשטאָרבען אין ניו יאָרק מאָנטאָג, דעם 23-טען יאַנואַר 1961, אין עלטער פון 72 יאָר.

געבאָרען אין ביאַליסטאָק בייַ אַ באַלעבאַטיש-משכילישער פאַמיליע, וועמעס פאָטער, ר' יהושע העשעל, איז געווען פון די ערשטע „חובבי ציון" און אַ פאַרדינסטפולער כלל-טוער.

דוד קלעמענטינאָווסקי ע"ה

טאַקע פון זיינע עלטערען האָט דוד אין זיך איינגעזאַפּט די אינטעליגענץ און דעם געזעלשאַפטליכען חוש.

זייענדיג דעם גרעסטען טייל פון זיין לעבען אין אויסלאַנד, אין בערלין, פאַריז און צום סוף אין ניו יאָרק, איז ער אומעטום געווען דער „ביאַליסטאָקער אמבאַסאַדאָר", דינענדיג געטרייַ זייַנע לאַנדסלייט. אין בערלין האָט ער געהאָלפען שאַפען און אָנפירען מיט דעם „ביאַליסטאָקער פאַראַנד" באַלד נאָך דער ערשטער וועלט-מלחמה.

נאָכן חורבן ביאַליסטאָק איז ער געווארן דער כראַניקער פון אונזער גרויסען אומגליק. זיין ראָל אַלס מיטגרינדער און סעקרעטאַר פון דער „ביאַליסטאָקער היסטאָרישער געזעלשאַפט" אין ניו יאָרק; זיין איניציאַטיוו און אויסגאַבע פון א. ש. הערש-בערג'ס „פנקס ביאַליסטאָק"; זיין בוך וועגען „לעבען און אומקום אין ביאַליסטאָקער געטאָ", ווי אויך פיל אַנדערע ענליכע לייסטונגען, האָבען געהאָלפען שטעלען אַ גייסטיגען מאָנומענט צום אונזער פאַרשניטענער אידישער ביאַליסטאָק.

אַ שטענדיגער מיטאַרבעטער פון אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע", האָט ער זיך בייַ אונז באַליבט געמאַכט אַלס דער אומדערמידליכער „זאַמלער פון די ביאַליסטאָקער שמות".

דינאַמיש, אַרבעטזאַם, פעדאַנטיש און פאַרלעסליך, אַ גריבלער און אַ זוכער, איז דוד קלעמענטינאָווסקי אייגער פון די לעצטע מאָהיקאַנער פון אונזער אויסדערווייַלטער ביאַליסטאָקער אינטעליגענץ, וועלכע האָבען פאַרפיקסירט אידיש ביאַליסטאָק אין אונזער געדעכעניש לדור דורות.

טורעלער אַרבעט: דוד קלעמענטינאָווסקי ע"ה און מרדכי פּאָגאָרעלסקי ע"ה:

מרדכי פּאָגאָרעלסקי ע"ה

געשטאָרבען שבת, דעם 3-טען יוני, 1961, אין סאַנטאַ מאָניקאָ, קאַליפאָרניע, אין עלטער פון 77 יאָר.

מרדכי פּאָגאָרעלסקי איז געבאָרן געווארן אין ביאַליסטאָק בייַ פיינע באַלעבאַטישע עלטערן.

אַ וועבער פון פאַך, האָט זיך פּאָגאָרעלסקי אין זיין פריסטער יוגענט אַריינגעוואָרפען אין דער באַוועגונג פון פאָלקס-ציוניזם, שפּעטער אַלס גרינדער פון דער „פּועלי ציון" אַרבעטער-אָרגאַניזאַציע אין ביאַליסטאָק. ער איז אויך געווען טעטיג אין דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג.

מרדכי פּאָגאָרעלסקי ע"ה

קומענדיג אין ניו יאָרק אין 1916, איז ער געוואָרן טעטיג אין ביאַליסטאָקער בר. 88 א. ר. אין יאָר 1919 האָט ער, צוזאַמען מיטן שרייבער פון די שורות, געגרינדעט „דעם ביאַליסטאָקער רעליף". ביי אים אין הויז איז אויך געגרינדעט געוואָרן דער „הילפס-קאָמיטעט פאַר די אידישיסטישע שולעס אין ביאַליסטאָק".

דער צווייטער און לעצטער פּלאַץ פון זיינע קולטור-געזעלשאַפטליכע טעטיגקייטען איז געווען קאַליפאָרניע, וואוהין ער האָט זיך אַריבערגעצויגען אין יאָר 1933. צוערשט אין לאָס אַנדזשעלעס, דאַן אין סאַנטאַ מאָניקאָ, האָט ער אַנגעפירט מיט אַ בריט-פאַרצווייגטער קולטור-אַרבעט אַלס סעקרעטאַר פון דעם דאָרטיגען קולטור-צענטער.

פּאָגאָרעלסקי האָט אויך אַרויסגעוויזען אַ פיינעם שריי-בערישען טאַלאַנט און פלעגט זיך באַטייליגען מיט זיין געדאַנק און פּען אין אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע", ווי אויך אין דער פּעריאָדישער אידישער פּרעסע.

מיט פּאָגאָרעלסקין איז אַוועק אין דער אייביגקייט אַן אידעאַליסטישער ביאַליסטאָקער כלל-טוער און קולטור-בויער און אַ קעמפער פאַר די רעכט פון אידישען אַרבעטער.

פריינט נייטען מילער ע״ה, אונזער פאַרדינסטפולער טוער, אַוועק אין דער אייביקייט

מאָנטאָג, דעם 22־טען נאָוועמבער, 1965 איז אין מיאַמי ביטש, פלא. אַוועקגעריסען געוואָרען פון אונז דער אומדערמידליכער לאַנדסמאַנשאַפטליכער טוער און ליבער, האַרציגער פריינט, נייטען מילער ע״ה.

מיר נוצען ספּעציעל דעם אויסדרוק „אַוועקגעריסען", ווייל ער איז ווירקליך אַוועקגעפאַלען אומדערוואַרטעט אין סאַמע מיטען פון זיין געזעלשאַפטליכען קאָך און ברען, אַדרעסירענדיג אַ מיטינג פאַר עלטערע מענטשען אין מיאַמי ביטש. דער טויט איז געקומען פלוצלינג, און אויך ווי אַ ביטערע איראָניע, גראַד עטליכע מאָנאַטען נאָכדעם, ווי עס איז געפייערט געוואָרען דער 80־טער געבורטסטאָג פון אַט דעם „גרויען יונגערמאַנטשיק מיט אַ קוועקזילבערדיגען טעמפּעראַמענט".

אַ שפּרודעלדיגער קוואַל פון ענערגיע און טעטיקייט, צאַפּלדיג און שעפעריש, איז פריינט מילער געווען אַן „אינסטיטוציע", אַ גאַנצע געזעלשאַפט אין איין פּערזאָן. ער האָט פאַרקערפּערט אידיש לעבען אויף ביידע זייטען ים.

געבאָרען אין האָראָדאָק, נעבען ביאַליסטאָק, איז ער שוין אַלס יונגער אינגעל אַוועק אַרבעטען און פאַרזוכט דעם שווערען יאָך און ביטערען טעם פון אַ האָרעפּאַשניק. צו 15 יאָר איז ער שוין געווען טעטיג אין „בונד" און דער נאָמען „נאָטקע האָראָדאָקער", ווי מען האָט אים גערופען אין דער אַלטער היים, איז געוואָרען אַ סימבאָל פון קאַמף פאַר דער אידישער אַרבעטערשאַפט, אַ לעבעדיגער רעוואָלוציאָנערער סיגנאַל, אַ שלאָגוואָרט און לאָזונג צו פאַרבעסערען די מערכה פון דעם אַרבעטער און פאָלקסמענטש.

אין 1905 איז ער אָנגעקומען קיין שיקאַגאָ און געוואָרען טעטיג געזעלשאַפטליך צווישען די אַרבעטער־רייען, באַזונדערס אין אַרבעטער־רינג, און אַנדערע אָרגאַניזאַציעס.

אינטערעסאַנט איז דער „ביאַליסטאָקער קאַפּיטעל" פון נייטען מילער'ס בוך פון לעבען. ער איז אַלע יאָרען געווען אַקטיוו אין דעם „ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב" אין שיקאַגאָ און אויך אין דעם דאָרטיגען ביאַליסטאָקער אַרבעטער־רינג ברענטש. ער האָט פיל געהאָלפען אין דעם ביאַליסטאָקער רעליף, וועלכער האָט פון שיקאַגאָ אַרויסגעשיקט שווערע צענדליגער טויזענטער דאָלער צו דער חרוב'ער אַלטער היים און פאַראָרעמטע לאַנדסלייט נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה. ער איז אויך געווען פון די אָפטע באַזוכער אין אונזער „ביאַליסטאָקער צענטער", געהאָלפען אונזער אינסטיטוציע פינאַנציעל, און געווען פון די שטענדיגע לייענער און אויך פון די מיטאַרבעטער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", וואו זיין לעצטער קאַפּיטעל מעמואַרען „דער לעצטער פון די 15" האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק. ער האָט אויך פאַרפאַסט דעם באַוואוסטען ביאַליסטאָקער רעקאָרד „50 יאָר ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין שיקאַגאָ".

אין מיאַמי איז נייטען מילער געווען צווישען די אָנפירער פון דער דאָרטיגער „ביאַליסטאָקער קאָלאָניע". ער האָט זייער פאַרעהרט די „ביאַליסטאָקער שטימע" און אין זיין צוואה איבערגעלאָזט אַ באַדייטענדע סומע פאַר דעם זשורנאַל.

נייטען מילער, וועמענס געטרייע און בייהילפיגע פרוי, די „חברטע מינע", איז געשטאָרבען עטליכע יאָר פאַר אים, לאָזט איבער אַ שיינעם דור קינדער און אייניקלאך: דר. קלאַרענס און רוטה סעניאָר מיט זייער פאַמיליע אין ניו־יאָרק און די סטאָהלס אין פילאַדעלפיע. דר. סיניאָר איז אַן אָנגעזעענע פיגור אין די אָפיציעלע קרייזען פון ניו־יאָרק'ס שטאָט־פאַרוואַלטונג, און זיין זון איז אַ באַגאַבטער יונגער דאָקטאָר אין פּאָרטאָ ריקאָ.

מיט נייטען מילער איז אַוועק אין דער אייביקייט איינער פון די אידעאַלסטע ביאַליסטאָקער טוער און אַרבעטער־פירער פון דעם אַמאָליגען רעוואָלוציאָנערען אַרט און שטייגער, וועלכע פאַרשווינדען שוין פון דער אויבערפלאַך אין אונזער אידישער אַמעריקע.

חזן חיים שעהנוואַלד ע״ה

דינסטאָג, דעם 28־טען פעברואַר 1966, נאָך האַלבער נאַכט איז פלוצלונג געשטאָרבען אונזער אומפאַרגעסליכער דירעקטאָר און טוער, חזן חיים שעהנוואַלד ע״ה. ער איז פאַרשניטען געוואָרען פון לעבענס־בוים אין עלטער פון 52 יאָר.

צו דער לוויה איז געקומען אַ גרויסער עולם פון פאַמיליע, פריינט, יוניאָן־פירער און אַרבעטער־טוער, חזנים און אידישע

חזן חיים שעהנוואַלד ע״ה

אַרטיסטען. אונזער אינסטיטוציע איז געוועזן פאַרטראַטען דורך אַן אָנגעזעענער, צאָלרייכער קאָמיטע פון דירעקטאָרען און באַאַמטע. אין נאָמען פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים האָט דעם הספד געמאַכט הרב אהרן חייט.

יונג און מוטיג, פול מיט ענערגיע און לעבענס־לוסט איז חזן שעהנוואַלד געווען אַן אמת'ער „קוועקזילבער" אין אונזערע רייען, שטענדיג גרייט, שטענדיג בייהילפיג אין אַלע אונזערע אונטערנעמונגען. ער איז געווען דער פאַרבינדונגס־קנופּ צווישען פאַרשידענע יוניאָן־לאָקאַלס און אונזער האָום. מיט זיין באַקאַנטשאַפט און איינפלוס אַלס אָנגעזעענער יוניאָן־טוער און ביזנעס־אַגענט אין לאָקאַל 98 אינטערנעשאָנעל לעידיס גאַרמענט וואָרקערס יוניאָן האָט ער אויסגעווירקט ביי פיל יוניאָן־מענעדזשערס און זייערע אָרגאַניזאַציעס באַדייטענדע בייסטייערונגען פאַר אונזער אינסטיטוציע. ער פלעגט אונז אויך פאַרשאַפען און אַליין צוברענגען מיט זיין קאַר נוצליכע איינריכטונגען ווי אויך פּראָדוקטען פאַר אונזער האָום.

דער נפטר שטאַמט פון אַ שיינער משפּחה אין ביאַליסטאָק און זיין טאַטע, ר' ישראל ע״ה, פון וועמען ער האָט געירשנט דעם חזנישען טאַלאַנט, איז געווען שטאָט־חזן אין ביאַליסטאָק. ער האָט דאָ אין אַמעריקע פאַרלאָרען זיין ברודער מאָריס, ע״ה. ביידע נפטרים זיינען פאַראייביגט אויף דעם מעמאָריעל טאַפעל אין אונזער שול.

אַ מזג טוב מיט אַ שטענדיגען שמייכעל אויף זיינע ליפען, איז חיים געווען אַ „גוטער ברודער" צו אַלעמען, אַ גרויסער בעל טובה, און פלעגט אַרויסהעלפען יעדען איינעם, וואָס האָט זיך צו אים געווענדעט.

דער נפטר לאָזט איבער זיין מוטער, מרס. סאָפי שעהנוואַלד, וועמען ער האָט אָפּגעגעבען גרויס „כיבוד אם", אַ ברודער, מאַקס, און צוויי פאַרהייראַטע שוועסטער: אַננעט ווײַנטרויב און ראָזע אַבראַמאָוויץ מיט זייערע פאַמיליעס.

מיט חזן חיים שעהנוואַלד איז אַוועק אין דער אייביגקייט אַ פאַרדינסטפולער ביאַליסטאָקער טוער פון אינגערען דור און ווירדיגער פאַרטרעטער פון דעם אַרבעטער־קלאַס אין דער אַמעריקאַנער יוניאָן־באַוועגונג.

דר. מאָזעס איינהאָרן אַוועק אין דער אייבּיקייט

מיטוואָך, דעם 9־טען פעברואַר, 1966, איז נאָך אַ לענגערער קראַנקהייט געשטאָרבן אונזער ליבער לאַנג־יאָריגער פריינט, באַרימטער מעדיצינער און מאָגען־ספּעציאַליסט, דר. מאָזעס איינהאָרן ע״ה. ער איז אַלט געווען 70 יאָר.

דר. מאָזעס איינהאָרן ע״ה

דר. איינהאָרן איז געווען אַן אינסטיטוציע פאַר זיך. אַן אָנגעזעענער דאָקטאָר, איז ער אויך געווען באַוואוסט אין דער פראָפעסיע, אַלס רעדאַקטאָר פון דעם העברעאיש־ענגלישען זשורנאַל „הרופא העברי״. ער איז אויך געווען דער גרינדער פון דער „איינהאָרן מעדיצינישער ביבליאָטעק״ אין תל־אביב. דערבּיי איז ער אויך געווען דער פאַרפאַסער פון „וואַלקאָוויסקער יזכור־בוך״.

דר. איינהאָרן איז געווען פאַרבונדען מיט אונז אַלע יאָרן און איז אויך געווען אַ מיטגליד פון אונזער „מעדיקעל באָארד״.

מיט דר. איינהאָרן ע״ה איז אָוועק אין דער אייביקייט איינער פון די אידעאַליסטישע פאָלקס־דאָקטוירים, וועלכע האָבען ניט בלויז געהיילט נאָר אויך פאַרשפּרייט און געלערנט מעדיצינישען וויסען צווישען די ברייטע פאָלקס־מאַסען.

מאיר בראָון ע״ה

דעם 2־טען נאָוועמבער, 1965, איז אין עלטער פון 77 יאָר געשטאָרבען אין ניו־יאָרק אונזער באַרימטער לאַנדסמאַן און פאַרדינסטפולער ציון־פירער און אַרבעטער־טוער, מאיר בראָון ע״ה.

דער נפטר איז געווען אינער פון די באַליבטסטע און אָנגערקענטסטע נאַציאָנאַלע פיגורען אין אונזער אידישער אַמעריקע. ער איז געשטאַנען אין דער שפּיץ פון דער „פּועלי־ציון״ באַוועגונג אין לאַנד. ער איז אויך געווען דער גרינדער און ערשטער געזעראַל־סעקרעטאַר פון דעם „אידיש־נאַציאָנאַלען אַרבעטער פאַרבאַנד״ אין פאַרלויף פון פיל יאָרן, דאָן דער פּרעזידענט פון „פאַרבאַנד״ און צולעצט דער עהרען־פּרעזידענט פון דער אָרגאַניזאַציע.

כאָטש איינגעפּעדימט אין דעם היגען נאַציאָנאַלען אידישען לעבען און שאַפען, האָט בראָון אָבער פאַרמאָגט „דאָס פּינטעלע ביאַליסטאָק״. ער איז געווען שטאָלץ אויף זיין היימשטאָט און עס האָט אים שטענדיג געצויגען צו זיינע לאַנדסלייט. ער איז געווען נאָענט צו אונזער אינסטיטוציע.

דער נפטר לאָזט איבער אַ פרוי, לאה, איינע פון די ערשטע גרינדערינס פון דער פּיאָנערן פרויען אָרגאַניזאַציע, 2 פאַרהייראָטע טעכטער און 5 אייניקלאַך.

מיט חבר בראָון איז אָוועק אין דער אייביקייט איינער פון די מוטיגסטע טריבונען פאַר פאָלק און ציון, וואָס אונזער ביאַליסטאָק האָט אַרויסגעגעבען.

עהרע זיין אָנדענק!

איזידאָר קאָהען ע״ה, געשט. זונטאָג, דעם 19 סעפּטעמבער 1965, אין עלטער פון 91 יאָר.

דער נפטר, וועלכער איז געווען דער „זקן העיר״ פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאפט אין ניו יאָרק און אייניגער פון די עלטסטע טוער פון אונזער אינסטיטוציע, האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט נאָענט צו אַ נאָנצען יאָרהונדערט אידיש ביאַליסטאָק, אויף ביידע זייטען ים.

איזי, ווי מען האָט אים גערופען, איז געווען אַ ליבליכער מענטש און אַ האַרציגער לאַנדסמאַן, מילד באַארעדוידיג און צוגעלאָזט און פלעגט אפט באַזוכען אונזער אינסטיטוציע, וואו ער האָט — מיט זיין באַסאָוואר שטימע — אַריינגעבראַכט אינטערעס דורך זיינע פיינע דעראינערונגען פון אמאָליגע צייטען. ער האָט זיך אויך גלאָזט פיין גענפינען פאר אונזער אינסטיטוציע, אַלס „אלד טאימער״ פון די יאָרען פון ביאַליסטאָקער רעליף, צענטער, ביז צו דעם טאָג פון זיין טויט און איז געווען איינער פון אונזערע לעצטע מאָהיקאַנער פון אַ טיכטיגען, אידעאַליסטישען דור בויער און טוער.

מר. קאָהען לאָזט איבער אַ טאָכטער, סאָניע ספּעלמאַן און איר מאַן; אַ זון און שנור און 2 אייניקלעך, יעקב און מלכה.

דזשייקאָב וועלטשעק ע״ה, געשט. דעם 29 דעצעמבער 1965.

דער פאַרשטאָרבענער, אַ וואוילטעטיגער מענטש, איז געווען אַ מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע און האָט זיך גלאָזט פיין געפינען פאַר אונזער האום. ער איז אויך געווען פאר אונזער „ביאַליסטאָקער סאָשעל קלאָב״ און ביאַליסטאָקער „סומך נופלים״.

ער לאָזט איבער אַ פרוי, מערי, און אַ זון דזשאָזעף.

דער „ביאַליסטאָקער סאָשעל קלאָב״ האָט אויף דער איניציאַטיוו פון אונזער וויים־פרעזידענט, סעם שאָפּירא, בייגענומען אַ פיינע דאָניישאָן צו אונזער האום.

זיין נאָמען איז דורך דער פאָמיליע פאַראייביגט געווארען אויף דעם מעמאָריעל טאפעל אין דער שול פון אונזער האום.

סיידע גאָלדען ע"ה, געשט. דעם 28 נאָוועמבער 1965.

די פאַרשטאָרבענע, א נאָבעלע, האָר־ציגע פרוי, מילד און גוטמוטיג, באַ־שאָנקען מיט שיינע מידות, איז אַלע יאָ־רען געווען א מיטגליד פון אונזער אינ־סטיטוציע און דער ליידים אָוקזיליערי.

סיידי גאָלדען ע"ה

זי און איר מאַן זיינען אויך געווען פון די גרינדער פון ביאַל. בר. 88 א. ר.

מרם. גאָלדען לאָזט איבער א געטרייע פאַמיליע: איר מאַן, דזשיקאָב, א טאָכ־טער און איידעם, מר. און מרם. דייוויד־סאָן, א שוועסטער און א ברודער, אונזער מיטגליד און דאָקטער, סאַל פיינסאָד.

די פאַמיליע האָט פאַראייביגט דעם נאָמען פון דער פאַרשטאָרבענער אויף א מעמאָריעל טאָפעל אין דער שול פון אונ־זער האָום.

בעלאַ גאָלדשטיין ע"ה, געשט. דעם 9 דעצעמבער 1965.

די פאַרשטאָרבענע, א פּערזאָן מיט פיינע מידות, לאָזט איבער א פיינע פא־מיליע: צוויי טעכטער: מרם. רוטה אַלט־מאַן אין קליפטאָן, נ. דזש., און מרם. פרידא בעם אין די בראָנקס; צוויי ברי־דער: מעקס גאָלדמאַן אין ברוקלין און דזשאָזעף גאָלדמאַן אין קאַליפאָרניע; א שוועסטער, מרם. וויליאַם זינגער אין ברוקלין, אייניקלעך און אור־אייניקלעך.

די פאַמיליע האָט פאַראייביגט דעם נאָמען פון דער נפטרת אויף א מעמאָריעל טאָפעל אין דער שול פון אונזער האָום.

רישקע וויטער ע"ה, געשט. דעם 23 סעפּטעמבער 1965.

די פאַרשטאָרבענע, א וואויל־טעטיגע פרוי, איז געווען די שוועסטער פון אונ־זערע מיטגלידער סערע מיינעם און פונע קעש. זי לאָזט איבער א טאָכטער און 4 אייניקלעך.

לינאַ אַנעש ע"ה, געשטאָרבען דעם 17טן נאָוועמבער 1966, אין עלטער פון 77 יאָר, נאָך א לענגערער קראַנקהייט.

א נאָבעלע פרוי, באַשאָנקען מיט פיינע אייגענשאַפטען, לאָזט איבער מרם. אַנעש איר מאַן, איזראַעל אַנעש, וועלכער איז יאָרען לאַנג טעטיג אין אונזער אינסטי־

לינאַ אַנעש ע"ה

טוציע און איז איצט איינער פון אונזערע חשובע דירעקטאָרען, ווי אויך צוויי פאַר־היראַטע טעכטער, מרם. העלען סאַקס אין סענד פּאָינט, לאָנג אייליענד, און מרם. סילוויע יעגער אין דזשעמייקאַ, נ. י., און א צאָל אייניקלעך. דער מאַן און קינדער זיינען געווען ביי איר קראַנקען בעט כמעט יעדען טאָג און מיט זייער טרייהייט האָבען זיי איר פיל פאַרלייכטערט די ליידען.

דזשעני פּערלמאַן ע"ה, געשט. דעם 25 אויגוסט 1965. די פאַרשטאָרבענע איז געווען א שוועסטער פון אונזער בי־סטאָקער ליידים אָוקזיליערי.

איוואַ אייבראַמסאָן ע"ה, געשט. דעם 9 סעפּטעמבער 1965.

די פאַרשטאָרבענע איז געווען די אַל־מנה פון אונזער חשוב'ן מעמבער, איזי־דאָר אייבראַמסאָן ע"ה.

גיטעל ראָזענבלום ע"ה, געשט. דעם 11 נאָוועמבער 1965.

די פאַרשטאָרבענע לאָזט איבער א טאָכטער, מרם. פרענסים ראָזען אין ריגאַ פאַרק, לאָנג אייליענד.

בעטי קייזען ע"ה, געשט. דעם 14 יאָנואַר 1966 אין עלטער פון 42 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע, א ליבער מענטש, איז געווען די פרוי פון אונזער פריינט, מאַקס קייזען.

אויסער איר מאַן לאָזט זי איבער א שיינעם דור קינדער: 2 זין און 2 טעכ־טער, און איר שוועסטער, אונזער חשוב'ן דירעקטאָר, בען קייזען.

פּערל זאַבלודאָווסקי ע"ה, געשט. דעם 28 אָקטאָבער 1965.

די פאַרשטאָרבענע, א וואויל־טעטיגע פּערזאָן, איז געווען די געטרייע פרוי פון אונזער חשוב'ן דירעקטאָר און טוער דזשוליום זאַבלודאָווסקי.

צו דער לוויה איז געקומען א גרויסער

פּערל זבלודאָווסקי ע"ה

עולם, צווישען זיי א צאָל דירעקטאָרען און טוער פון „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", וואו דזשוליום זאַבלודאָווסקי איז אויך זייער אַקטיוו. חזן מרדכי ספּעק־טאָר האָט געמאַכט דעם הספּד און די הזכרה.

אויסער איר מאַן לאָזט איבער מרם. זאַבלודאָווסקי 2 זין און אייניקלעך.

אפטר בערנשטיין ע"ה, געשט. דעם 29 יאָנואַר 1966 אין עלטער פון 50 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע, א פיינע פּערזאָן מיט שיינע מידות, לאָזט איבער אין טי־פען טרויער איר מאַן, אַלעקס, 2 זין און איר מוטער, מרם. רעי נאַסאָף, וועלכע איז א געטרייע מיטגליד פון אונזער אינ־סטיטוציע און שוועסטער פון דער בי־סטאָקער ליידים אָוקזיליערי.

ליבע טאַשמאַן ע"ה, געשט. דעם 20 אָקטאָבער 1965 אין באָפאַלא, נ. י.

אַנאַ ווינער ע"ה, געשט. דעם 29 סעפּטעמבער 1965 אין עלטער פון 65 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע, וועלכע איז געווען א מיטגליד פון דעם „ביאַליסטאָקער סא־שעל קלאָב", לאָזט איבער א מאַן, דזשאָ, און 3 זין.

שיינע חיה (לעווין) טשערנין ע"ה, געשט. דעם 3 סעפּטעמבער 1965 אין עלטער פון 73 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע, א נאָבעלע און גע־טרייע לאַנדספּרוי, לאָזט איבער א מאַן, 2 פאַרהייראָטע טעכטער: בעטי און ראָ־זע, און אייניקלעך.

דאָרע שלאָסער ע"ה, געשט. דעם 30 דעצעמבער 1965 אין טיפען עלטער פון 83 יאָר.

די פאַרשטאַרבענע איז געווען די פרוי פון אונזער פאַרדינסטפולען לאַנדסמאַן און דירעקטאָר, ירחמיאל שלאָסער, און פלענט צוזאַמען מיט אים קומען צו אונזערע מיטינגען און זיין אַקטיוו אין אונזער אינסטיטוציע און איר דער ביאַליס־טאָקער ליידים אוקזילערי. זי איז געשטאַרבען אין אונזער האָוּם, וועלכע האָט פאַר איר געעפענט די טירען אין אַ צייט פון עלענט און נויט.

מרם. שלאָסער, אַ גאָטטפאַרכטיקע פרוי מיט פיינע מעלות, לאָזט איבער אַ זון, סאָלאָמאָן, אַ שנור און איניקלעך.

פּאָול יאַנאָווסקי ע"ה, געשט. דעם 15 סעפּטעמבער 1965 אין עלטער פון 57 יאָר.

דער פאַרשטאַרבענער, אַ געטרייער מיטגליד פון אונזער האָוּם, לאָזט איבער אַ פרוי, נינא יאַנאָווסקי אין ארענדזש, קאַנג., 2 פאַרהייראָטע טעכטער: מרם. היימאַן אין לאַנקעסטער, פּאַ., און מרם. בערנארד שאַפּירא אין ארענדזש, קאַנג., און 4 אייניקלעך.

דוד שלייכער ע"ה, געשט. דעם 29 אָקטאָבער 1965. ער איז געווען דער שוויגער־פאָטער פון אונזערע טוער סאָלי און בארני סאָקס פון קליפטאָן, נ. דזש.

סיליע גינזבורג ע"ה, געשט. אין אונזער האָוּם דעם 25־טען פעברואר, 1966, אין עלטער פון 86 יאָר.

די פאַרשטאַרבענע, אַ נאָבעלע פּערזאָן און חשובע לאַנדספרוי, איז געווען די שוועסטער פון אונזער „ביאַליסטאָקער בצלאל", דעם קינסטלער־מעכאַניק, לוים קאָסאָווסקי ע"ה, און אַ טאַנטע פון אונזער חשובען עהרען־וויים־פּרעזידענט, דייוויד לובין (אים זאָל לאַנג יאָר!).

זי לאָזט איבער 3 זין: איזראַעל, חיים מאָן און אייב, און 2 פאַרהייראָטע טעכטער: אסתר ראָזמאָן און ראָזע גרינפעלד.

סעניע מאַטראַצט ע"ה, געשט. דעם 8 אָקטאָבער 1965.

לאָזט איבער אַ פרוי בעסי, אַ פאַרהייראָטע טאָכטער, זון און איניקלעך.

דאַנקזאָגונג פון סאל סאיד

אין מיינע איצטיגע צעוווייטאָגטע טעג, וועלן די וואונד איז נאָך אַלץ פריש נאָך דעם פאַרלוסט פון מיינע טייערע ברידער, ניאַמקע און שאַיקע סאיד ע"ה, דריק איך אויס מיין האַרציגען דאַנק צו: רבי אהרן חייט; צו חזן הערי פיינבערג, פאַר זיין גרייטקייט צו מאַכען דעם „מלא רחמים", כאָטש ער האָט עס ניט געקענט טאָן צוליב זיין פאַרקלעמט האַרץ און פלוצלינג פאַרשטומטען קול; צו חזן מרדכי ספּעקטאָר, וועלכער האָט איבערגענומען די טרויעריגע פונקציע און געמאַכט אַ רירענדע הזכרה, ווי אויך צו פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי פאַר העלפען אַראַנזשירען די לוויות און פאַר אַלע טובות, וואָס ער האָט געטאָן פאַר מיר און דער פאַמיליע, און וואָס ער טוט פאַר יעדען אייגעם אין נויט.

אין מיין זכרון זיינען אייגעקריצט די געשטאַלטען פון מיינע גאָטזעליגע ברידער. דריי ברידער זיינען מיר געווען, געטריי ביים לעבען, און כאָטש צוויי זיינען אַוועק אין דער אייביקייט און איך בין איצט אַליין, וועלען מיר דאָך פאַרבלייבען אין שטענדיגען בונד און אפילו דער גרויזאַמער טויט וועט אונז ניט צעשיידען אין גייסטיגען זין.

זאָל דער ליכטיגער אָנדענק פון מיינע ביידע ברידער געהרט ווערען מיט צדקה, וואָס איך טראָג ביי צו אונזער און זייער ליבלינג־אינסטיטוציע, דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב־זקנים.

זאָל אויך דער נאָמען פון אונזער אומפאַרגעסליכען שאַיקע, וועלכער האָט געדינט דער אינסטיטוציע פילאַנטראָפיש, געזעלשאַפטליך און קולטורעל, פאַרבלייבען אַלס סימבאָל פון די שענסטע ביאַליסטאָקער מידות פון יושר און גערעכטיקייט און מענטשען־ליבע.

העדי מערענס ע"ה, געשט. 21 אויגוסט 1965.

דער נפטר, אַ פאַרדינסטפולער טוער, איז ירעלאַנג געווען סעקרעטאַר פון גאָניאַנדזער לאַנדסמאַנשאַפטליכען פאַריין.

דוד פּעק ע"ה (פּעקעלאָק) פון ביאַליסטאָק, געשט. דעם 3־טען אָקטאָבער, 1965, אין עלטער פון 90 יאָר.

דער נפטר איז געווען אַ ליבער מענטש, לעבענסלוסטיג און שפּרודעלדיג מיט הומאָר. ער לאָזט איבער אַ זון, אַלעקסאַנדער, אין די בראָנקס.

מעמאָריאַל־געלעגנהייטען אין אונזער איבערגעבויטען בילדינג פאַר אַ ליכטיגען אַנדענק

אין אונזער מאָדערניזירטער היים און שפּיטאָל וועלען זיין פאַסיגע געלעגנהייטען צו פאַראייביגען די נעמען פון ליבסטע און בעסטע אויף טאַפעלס אָדער אין אַנדערע פאָרמען אויף אַ ווירדיגען אופן.

מיר רעקאָמענדירען די אַלע פאַרשיידענע מעגליכקייטען צו אונזער מיטגלידערשאַפט און צו דעם אַלגעמיינעם אידישען עולם. דאָס וועט זיין דער נאָבעלסטער אָנדענק צו אייערע גאָטזעליגע פאַמיליעס און פריינט וועמעס נעמען זיינען אייך ליב און טייער.

וועגען אינצעלהייטען קען מען זיך פאַרשטענדיגען מיט אונזער אָפיס: 228 איסט בראָדוועי, נ. י.

אחרון של פסח, צו „יזכור"

ווי אַלע יאָר, וועלען מיר אויך דעם יום־טוב, צו „יזכור", הייליגען די נעמען פון די אַלע נפטרים, וועלכע זיינען פאַרגייבט אין אונזער שוהל, און וועלען באַלויכטען וועכטער מיט „נר נשמה".

האָט אין זינען און זאָגט־צו אייערע „יזכור"־דאָניישאַנס פאַר אונזער אינסטיטוציע!

חנה באַרבאַראַש ע"ה, געשט. אין אונזער האָוּם דעם 12־טען אָקטאָבער, 1965, אין עלטער פון 81 יאָר.

גאָטטפאַרכטיג, אַ בעלת־צדקה פאַר תורה און געזעלשאַפטליכע צוועקען, פלענט זי זיך לאָזען געפינען פאַר אונזער אינסטיטוציע.

זי לאָזט איבער אַ זון, אלימלך („מייער"), וועלכער איז געווען ביי אונז, צוזאַמען מיט איר, ביים לעבען, און ווערט ווייטער אויפגעהאַלטען אין אונזער האָוּם מיט דער זעלבער זאָרגפעלטיקייט און אויפּפאַסונג.

ליבע טישמאַן ע"ה, געשט. דעם 20־טען אָקטאָבער, 1965. לאָזט איבער אַ מאַן, אַלעקס, טעכטער און איניקלאַך, ווי אויך אַ ברודער, אונזער חשובען דירעקטאָר, אברהמ'לע קאָהען.

רבקה קאַרטון ע"ה, געשט. דעם 19 מארטש 1966 אין עלטער פון 70 יאָר.

ישעיהו לעווענטאַל ע"ה, געשט. דעם 30 אָקטאָבער 1965.

BEATRICE (TERRY) LAZAR

Our esteemed director and ardent co-worker, Mrs. Beatrice Lazar, known to us as Terry, succumbed on February 4, 1966 at the age of 52 years.

Beatrice (Terry) Lazar

Terry was very active in our Home through the years, as dedicated director and she was also among the co-founders of the "Bialystoker Young Womens' League," where she served as President for a period of time.

Accompanying her mother-in-law, our esteemed co-worker, Secretary of the Board of Directors and Hon. President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Celia Lazar Berger, and her husband, our dedicated Trustee, Hyman Lazar, Terry attended regularly our Board meetings and affairs. Even defying ill health, she showed up at a meeting, where she and Hymie were publicly congratulated on their wedding anniversary.

Aside from her husband, Terry is survived by her sister, Gertrude Stein and brother, Bernard Green. Substantial charity was donated to us in her memory. Mr. Hyman Lazar arranged for a memorial plaque to be erected in the synagogue of our Home.

An American product with a soft spot for our Bialystoker cause in her heart, Terry will be remembered as an enduring symbol of leadership and service and fine specimen of our younger generation of female co-workers on the American soil.

FRIEDA ROBINSON

on February 7, 1966 in New Rochelle, N. Y. at the age of 88.

A public-spirited individual and member of our Home, Mrs. Robinson was survived by a fine family: a daughter, Mrs. Mary Brandwein; 2 sons: Jesse K. Robinson and Dr. Seymour Robinson; a brother, Abraham Solomon; a sister, Mrs. Fanny Schoen, grandchildren and great grandchildren.

The family and friends, including co-workers from the Public School System, contributed charity to our Home in memory of the deceased.

The Jaffes Honor Memory of Parents Through Charity To Our Reconstruction

Our esteemed members and donors, Mr. and Mrs. Ben Jaffe of Paterson, N. J. have substantiated their pledge of $500 to our Building Fund.

The donation was made as a memorial to their parents, our late veterans, JEHIEL AND SARAH WEINTRAUB. Mr. Weintraub served as Chairman of our Board of Directors in the bygone years.

The Weintraubs have carved an enviable niche in our Home, when our original building was erected.

CAMP LAKOTA
on MASTEN LAKE
Boys & Girls — 5 to 16 Years
"In Beautiful Mamakating Park"

WURTSBORO	NEW YORK
• Only 73 Miles from N.Y.C.	• All Land - Water Sports
• Elevation 1855 Ft.	• 5 Mile Spring Fed Lake
• 39th Camp Year	• Excellent Kosher Cuisine
• Drama, Dancing, Music	• Reg. Doctor, Nurses
• Crafts, Nature, Riding	• Mature, Experienced Staff
• Friday Night Services	• Tuition

Call or Write
MRS. LILLIAN SHABOTSKY
1555 GRAND CONCOURSE BRONX, N. Y. 10452
Phone: TRemont 2-2164 or LUdlow 3-6240

N. Y. Tel. LUdlow 8-5968
Tel. LIBERTY 593
VICTOR SUNSHINE, *Prop.*
1357 Plimpton Avenue
Bronx, N. Y. 10452

ENJOY THIS SUMMER AT
SUNSHINE VICTORY COTTAGES
Owned and Operated by
ZADEL SUNSHINE of BIALYSTOK

New Bungalows and Apartments for Rent
All Latest Improvements and Filtered Swimming Pool

Entertainment • Movies • All Sports • Private Lake
Rowing • Fishing • Barbecues • Management Pleases

Swan Lake Road, P.O., R.F.D. 2, Liberty, N. Y.

Directions: Thruway Quickway Exit 100 to Liberty
Turn Left to Swan Lake Road

ABRAHAM GOLDMAN

on November 22, 1965 in Port Chester, N. Y. at the age of 91 years.

A jeweler and one of the most reputable citizens in the community, a devoted member and generous donor to our Home, Mr. Goldman is survived by 5 daughters: Mrs. Rose Kaplan; Mrs. Harry Cohen; Ethel, Lillian and Julia Goldman. His late son, the jeweler, Joe Goldman of Eldridge St., was one of our dedicated directors and donors.

The death benefit for Mr. Abraham Goldman was donated by his society, the "Bialystoker Somech Noflim," to our Home.

BERNARD BERNSTEIN

on January 20, 1966, at the age of 24 years.

The deceased who perished in a fatal fire, preceded his mother, Esther Bernstein, only with a span of 9 days, tossing upon grieved grandmother, Ray Nosoff, the tragic burden of a double loss in her family within so brief an interval.

RUBIN SEIDMAN

on October 4, 1965.

The deceased, a meritorious labor leader, is survived by his sisters: Mrs. Rose Kastan and Mrs. Ceil Habel who perpetuated his name on a memorial plaque in our synagogue.

J. B. PERLES

on February 5, 1966.

The deceased, a lifelong member of our Home, is survived by his wife, Bertha Perles and nephew, Counsellor Jerome A. Perles.

MILTON NEMEROW

on January 16, 1966.

The deceased, a man of fine qualities and member of our Home, is survived by his wife, Shirley, 3 daughters and 3 grandchildren. He was the son-in-law of our kinsmen and members, Mr. and Mrs. Morris Kaplan, also the brother-in-law of our friend, Counsellor Abraham Kaplan.

The family has arranged for the erection of a memorial plaque in the synagogue of our Home.

SAM LEWENTHAL

on October 30, 1965.

The deceased, a noble individual, is survived by his wife, Flora Lewenthal and daughter, Mrs. Herbert Teich of Jamaica, N. Y. He was also the brother-in-law of our esteemed member, Mrs. Celia Spitzbart. The family arranged for a memorial plaque in our synagogue.

SIDNEY TABACK

on February 12, 1966 at the age of 50 years.

The deceased is the dear son of our esteemed director and Vice-President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Mollie Fuchs; he is also survived by his wife, Gloria, and his son of West New York, New Jersey.

In Memory of Beloved
Brother and Sister
DR. SAMPSON J. WILSON
and
FAIGA ABRAMSON
ROGOFF

by MR. AND MRS. ISIDOR WILSON

Los Angeles, Calif.

MAX COHEN

on February 3, 1966.

The deceased, a member of our Home, is survived by sons: Gerald Cohen of New Milford, N. J. and Lawrence Cohen of Guttenberg, New Jersey.

The family has arranged for a memorial plaque in our synagogue next to his late wife, June Cohen. on February 28, 1966 at the age of 68 years.

MARY COOPER

The deceased, a charitable individual is survived by her husband George Cooper, President of the Timkowitz Society as well as by 1 son and 2 married daughters. Mr. Cooper perpetuated his wife's name on the memorial tablet in our synagogue.

EMANUEL CASSELL

on January 31, 1966.

The deceased, a man endowed with fine qualities, is survived by his wife, Celia Cassell of Brooklyn, and his brother-in-law, our esteemed director and co-worker, Mr. Abraham Baiman of Long Beach, N. Y. Upon Mr. Baiman's initiative substantial charity came in to our Home in memory of the deceased and his name was perpetuated on a memorial plaque in our synagogue.

I. M. LIEBERMAN

in Jacksonville, Fla., on December 30, 1965 after a prolonged illness, at the age of 83 years. ,

The deceased is survived by his wife, Mrs. Rae Lieberman , a son, Pete and 4 daughters: Sara, Gertrude, Rose and Mildred. The widow arranged for a memorial tablet in our synagogue.

Mr. Lieberman was the brother-in-law of our late Medical Director, Dr. Benjamin Dubowsky.

IN MEMORIAM

ANNA RUBENSTEIN

on February 23, 1966, at the age of 84 years.

Anna Rubenstein

One of our veterans and a lifelong meritorious co-worker, Mrs. Rubenstein was the Chairlady of our Linen Committee and had to her credit vital accomplishments in the supply, supervision and replenishing of this essential commodity for our Home.

She was the wife of our late director and co-worker, Chairman of our Purchasing Comm., Charles Rubenstein of blessed memory.

Mrs. Rubenstein is survived by a fine offspring of dedicated children: daughter, Ethel Haskin; sons: Dr. Murray Rubenstein and Herbert Rubenstein; 4 grandchildren and 4 great grandchildren, brothers and sisters.

Substantial charity was donated to our Home in memory of the deceased.

Donate your "Yiskor" charity to our Home on the 8th Day of Passover. Consecrate the memory of the deceased by vital service to the living!

BETTY KAZAN

on January 14, 1966.

The deceased, a gracious woman, is survived by her husband, Max, 3 children, and her father-in-law, our director, Ben Kazan.

The family provided a memorial plaque in the synagogue of our Home.

SADIE MESSE

on December 7, 1965.

The deceased, one of the last mohicans of the famous Bialystoker Messe family and our lifelong members and supporters, was the wife of the late Morris Messe.

She is survived by 2 sons: Dr. Abba Messe and Robert Messe; daughter, Ruth Blank and grandchildren.

ESTHER BERNSTEIN

on January 29, 1966, at the age of 50 years.

A public-spirited individual, gentle, kind and charitable, engaged in Zionist causes and other worthwhile endeavors, the deceased is survived by her husband, Alex, and sons: Meyer and Samuel, and mother, our esteemed member and co-worker, Ray Nosoff and 2 sisters.

SADIE GOLDBERG

on February 12, 1966.

The deceased is survived by her son Sidney Goldberg of the "New York State Employment Service." His co-workers sent in charity to our Home in memory of the deceased.

The late Mrs. Goldberg was also related to our esteemed directors, Rae and Harry Siderman.

BELLA CHASAN

on October 19, 1965, at the age of 67 years.

Bella Chasan

The deceased, endowed with noble virtues, is survived by her husband, our esteemed director and the Vice-President of the "Bialystoker Somech Noflim," Mr. Max Chasan, and by 3 daughters: Miriam Schwartz, Florence Sherer and Dorothy Rutrick and son Leslie, 8 grandchildren and 3 great grandchildren.

The name of Mrs. Chasan has been perpetuated by the family on a memorial plaque in the synagogue of our Home.

RUTH KASS

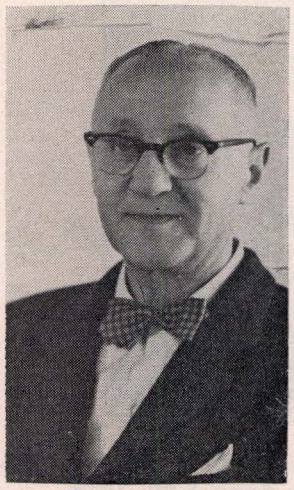
of Los Angeles, Calif. on December 22, 1965.

The deceased is survived by a dedicated family, including a daughter, Mrs. Ellaine Sallowitz of E. Islip, N. Y., who arranged for a memorial plaque in our synagogue, upon the initiative of our faithful member, Mrs. Esther Jerusalimsky of Los Angeles, a good friend of the late Mrs. Kass.

Perpetuate your loved ones on the memorial tablets in our building!

DAVID W. SUMMERFIELD
Our Dedicated Treasurer
Passed to Eternity

Death took a heavy toll, when it silenced the warm heart and the pleasantly-soft voice of our faithful Treasurer, David Summerfield, on November 4, 1965, upon return home, with his devoted spouse, Gertrude from a Caribean cruise.

David W. Summerfield

American-born and reared, of fine stock and high society, yet endowed with a Bialystoker sentiment, David Summerfield clung to us in repayment of a "lifelong debt of gratitude" for admitting to and taking care of his mother, Libby Summerfield, at our Home. He felt that he owed it to us, and he "repayed" it manifold in charity and service.

Having retired from vice-presidency in a noted ship company, and having been elevated to the vacant post of Treasurer in our Home, Mr. Summerfield got busy in our Institution. Pursuing a regular office routine which he voluntarily assumed, he reported to work and spent strenuous days over stacks of ledgers and bills, yet with a broad smile on his lips and feeling of love in his heart. He was the true custodian of our finances, the animated conscience of our Home.

A gentleman and a sport, an aristocrat possessed of refinement, poise and class, he was always in shadow, the "man behind the scene," yet a most efficient public servant. He was also keenly concerned with our modernization project and watched carefully the process of our building reconstruction.

A faithful companion through life, Gertrude Summerfield carries on Dave's loyalty and service to our Home by her own right, as one of our directors and as a dedicated co-worker in our Bialystoker Ladies Auxiliary.

Gertrude recalls a memorable incident that Dave's Shivah Candle was the only available light in her home during the City Blackout that followed Mr. Summerfield's funeral.

Symbolic, indeed; David Summerfield will linger in our memory, too, as a Light in Darkness, an ideal communal worker and wonderful personification of American public spirit and philanthropy, so fittingly adopted to our Bialystoker pattern.

NATHAN MILLER
of Chicago
Laid to Eternal Rest

On November 22, 1965, just a short time after his 80th birthday, Mr. Nathan Miller of Chicago passed away in Miami Beach, Fla. He collapsed in the very midst of addressing a testimonial affair in his honor.

Youthful, alert and dynamic despite advanced years, a real "live wire," Mr. Miller was an "institution" by himself. He was active in the "Bialystoker Social Club" in Chicago, in the Workmen's Circle, particularly in the Education and School Department and in many other causes. He was also a frequent visitor to our Bialystoker Center and Home for the Aged where he took a lively interest and active part. Mr. Miller was also an ardent reader of our "Bialystoker Stimme" and contributed some articles over the years. His recent memoir-feature "The Last of the 15" in our Publication evoked recognition and acclaim. In his last will's provisions he arranged for subsequent annual memorial notices for a period of 4 years in the event of his death.

Nathan Miller

Mr. Miller, the husband of the late Minnie Miller, his faithful spouse and social mate and one of the co-founders and Hon. Presidents of the Bialystoker Ladies Auxiliary in Chicago, is survived by a noble offspring: 2 daughters, Ruth Senior in New York and Evelyn Stahl in Philadelphia, Pa., and their dear families. His son-in-law Dr. Clarence Senior is a top-ranking official in the City's educational system, an author of a number of books, including the fine volume "Neighbors and Strangers" on the life and affairs of our citizens from Puerto Rico, and also represents our Country abroad in official capacity with honor and dignity.

The Seniors and the Stahls are members and supporters of our Home.

LOUIS and MARY DAVIS

Enduring Symbols of Leadership and Service

We recall with reverence and respect the bright images and wonderful records of our pioneers and veterans, Louis and Mary Davis, an ideal couple and wonderful Bialystoker service-team whose memory and record will always illuminate our path of work and duty.

MARY DAVIS
passed away on March 26, 1960
at the age of 82 years.

•

A dedicated spouse, she joined Louis, our Treasurer, in his service to our Home.

•

She was also active in our Bialystoker Ladies Auxiliary.

•

Together, they shouldered the burden of work and they shared the joy of achievement.

•

Mary will be enshrined in our memory, as the lady of valor and merit who propelled the creative energies of her husband.

LOUIS DAVIS
passed away on August 20, 1964
at the age of 86 years.

•

Treasurer of our Home for three decades, he was the unparalleled custodian of our material resources, second to none in loyalty, precision, decency and dependability.

•

On duty almost till his last draw of breath, every minute of the day through a lifetime, he will linger in our memory as the most ideal communal leader and public servant who volunteered his time, health and means with utmost love and care, to a cause that was part of his very life, the Bialystoker Home for the Aged.

In consecrating the memory of the parents, we simultaneously hail and cherish the continued loyalty and devotion of the second and third generation of the Davis Family to our cause: Members of the Board of Governors, Dr. and Mrs. Kalman Davis; our directors and supporters: Mr. and Mrs. Murray Davis; Mr. and Mrs. Alfred and Nettie Stern; Mr. and Mrs. Herman and Ida Saperstein and their children and grandchildren who carry on the noble heritage of their wonderful parents in service and aid to our Home.

Memory of DORA COHEN Hallowed Upon 5th Anniversary of Her Demise

December 16, 1960 — December 16, 1965

December 16, 1965 marked the 5th anniversary of the departure of our First Lady, Mrs. Dora Cohen of blessed memory, to her Eternal abode.

Her blessed name and chaste spirit were immortalized by the "Dora Cohen Memorial Park," adjoining our building and donated by her dear husband and our esteemed President, Mr. Jacob Cohen and Family, to our Home.

The photo above features Mrs. Cohen and the Park, a combination of a Lady of Valor and Merit, a Living Monument erected in her cherished memory, and a Precious Gift of Outdoor Recreation to our aged residents.

We felicitate the following adolescents on their *Bar Mitzvahs* or *Bas Mitzvahs* respectively:

Miss Fox

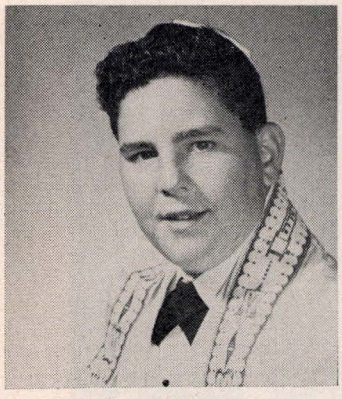
on November 19, 1965.

The Bas Mitzvah is the daughter of our friends: Mr. and Mrs. Bernard Fox and of our worthy director, Vice-President of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Mollie Fuchs.

Dean B. Herman

on June 30, 1965.

The lad is the son of our friends, Sidney and Hilda Herman of

Dean B. Herman

Plainview, N. Y. and the grandson of our directors and donors, Joseph and Yetta Herman.

Robert Steven

on March 12, 1966.

The Bar Mitzvah boy is the son of our friends, Mr. and Mrs. Harry Shapiro of Forest Hills, N. Y. and the grandson of our worthy director, esteemed Treasurer of the Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Sarah Zalowitz and of the late William Zalowitz of blessed memory.

Lorne Michael Laufer

on January 29, 1966.

Lorne Michael is the son of Philip and Mollie Laufer of Montreal, Canada, and the cherished grandson of our meritorious Trustees, Hyman and Sarah Mann. Mr. Mann, also listed among the officers and leaders of the "Bialystoker Bricklayers Ass'n" has also served as Chairman of our Administration Committee in the past years.

Jeffrey Levy

on September 11, 1965.

The youngster is the son of Jack and Leona Levy, grandson of our

Jeffrey Levy

faithful members and donors, Harry and Esther Rosenberg, and great grandson of our pioneers, Louis and Ray Goldman of blessed memory.

Helend Cohen

on March 5, 1966.

Helend is the son of our friends Mr. and Mrs. Louis Cohen and the grandson of our members and patronizers, Mr. Simon Simon Katzalsky of West Hartford, Conn. Grandfather Simon is a survivor of Nazi holocaust in Europe and of our ruined hometown, Bialystok. He has evidenced his loyalty to our Institution through munificent display of charity on various occasions.

Marc Charles Saperstein

on February 19, 1966 in Bergenfield, N. J.

Marc Charles Saperstein

The Bar Mitzvah-boy is the son of our dear friends, Eileen and Gerry Saperstein of Bergenfield and the grandson of our dedicated members, Leon and Frieda Stern of New York. Mrs. Stern, an active member in our Bialystoker Ladies Auxiliary is the niece of the Organization's co-founder and Hon. President, Mrs. Ida Aidak and of the construction supervisor of our original building in 1931, Mr. Louis Aidak.

Milton and Ruth Wiener

We shower our warmest blessings upon *Milton and Ruth Wiener*, our meritorious Trustees and untiring co-workers, upon the double "simcha" in their family: *Sweet Sixteen* of daughter, Renee, and 21*st Birthday* of daughter *Judith*, both coincided on November 6, 1965.

Matching their parents, our Vice-Presidents, Sol and Esther Wiener of Miami Beach, Fla., Milty and Ruth excel in their service to our Home through financial aid, solicitation and delivery of food stuff and commodities, and particularly by collecting, supplying and selling merchandise at our annual bazaars.

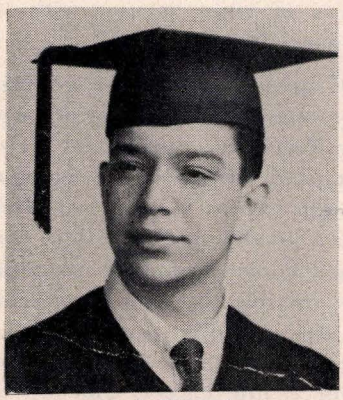
We note with pride the scholarly attainments and professional goals reached, and we warmly commend:

Michael Saperstein

son of our esteemed members and donors, Herman and Yetta Saperstein, grandson of our meritorious late treasurer, Mr. Louis Davis and of the departed Mrs. Mary Davis of blessed memory, who passed the Bar and became a full-fledged attorney-at-law.

Saul Wilensky

dear son of our devoted members Morris and Pearl Wilensky grand-

Saul Wilensky

son of our dedicated director and worthy Vice President of the "Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Nettie Wagman and of the late Benjamin Wagman of blessed memory who *graduated*, with flying colors from the Law School of St. John's University.

"Bialystokers Cutters Club" Reaffirms Its Loyalty

Our esteemed affiliate, the "Bialystoker Cutters Social Club" has graced us with a substantial contribution to our Annual Passover Fund.

A fine brand of American-Jewish folk, permeated with a warm sentiment for our cause, they help us through our liaison officer, Secretary of our Board of Directors, Rubin Fisher, in our seasonal campaigns.

A number of our folk have united in nuptials and we felicitate:

Isidore Timoner & Anna Krause

upon their marriage.

Mr. Timoner, recently honored by the Zionist Organization of Boro Park, one of the top-officials at Temple Beth El, is one of our faithful directors and munificent donors.

Mr. and Mrs. Michael Ellis Goldfield

who tied the knot of matrimony on March 5, 1966.

The bride, Wendy, is the daughter of our worthy members, Mr. and Mrs. Edward E. Lipton, and granddaughter of our esteemed Vice-President, Sol Bindler, and of the late Becky Bindler of blessed memory.

Mr. and Mrs. Howard Sacks

who were married on September 4, 1965.

The bridegroom, Howard, is the son of our devoted directors and donors, Sidney and Beatrice Sacks.

Mrs. Rose Ross, upon the marriage of her granddaughter. The bride is also the granddaughter of our late member, Louis Ross.

Mrs. Ross is one of our old-timers, a director of our Home, and is also active in our Bialystoker Ladies Auxiliary. She has suffered from prolonged illness and we wish her complete recuperation.

We wish a *Happy Golden Anniversary* to our dear members and patronizers, *Mr. and Mrs. Morris Feureisen,* and we bid them many more returns in good health.

All above have marked their "simchos" with charity to our Home. We wish them and their families "mazol tov."

Special Commendation To All Our Employees

By ETHEL INGBERG
Administrator

I should like to take this opportunity to express thanks in behalf of our Executive Director, David Sohn, our Board of Directors, and myself, to our entire personnel and Department Heads, for their loyalty and magnificent response in assisting our Home in time of grave emergencies.

The November blackout left our Home in candle light. All personnel stayed on duty where a change of shift could not take place effectively. Our residents at no time were left alone.

The recent transit strike once again put our personnel on emergency call. Our office staff, kitchen, medical and maintenance staff who were able to get to work made all effort to report for duty. The difficulty of reporting for work and the efforts set forth by all were truly "above and beyond the call of duty." Our staff responded conscientiously, and the comfort of our residents at no time was neglected.

We commend our employees for this public spirit of loyalty and sacrifice at a time when it is called for and most needed.

The Weinbergs Lauded For Fine Teamwork

We hail our esteemed directors, Dora and Simon Weinberg, for their wholehearted cooperation in our daily routine.

A lovely couple, they both come all the way from Astoria, L. I., to help us in our work. Dora entertains our aged residents with record playing, song and dance. She also donated records to our Home. Simon lends us clerical assistance.

We wish the Weinbergs good health and continued strength to carry on the fine teamwork.

The Kasenetzs Announce Engagement of Daughter Barbara to Murray Greenberg

February 14, 1966 was a Happy Valentine to our esteemed Vice-Presidents, William and Rose Kasenetz, and their dear daughter, as pretty Barbara was engaged to her handsome boy-friend Murray Greenberg of North Bergen, N. J. A June wedding is planned to take

Barbara Kasenetz
and Murray Greenberg

place on the 14th of the month at "Plaza Hotel" in New York.

Granddaughter of our distinguished President, Mr. Jacob Cohen, (may he live and prosper in good health), and of the late Mrs. Dora Cohen of blessed memory, Barbara is a graduate of the Vernon Court Junior College and does Social Work for the New York University Hospital.

Her fiancee, Murray, proud son of Joseph and Adele Greenberg, reputable citizens in North Bergen, attended the University of Vermont and the New School of Social Research. He is the Vice-President of the "Cambridge Sporting Goods Corp." of North Bergen.

We wish the parents and the engaged youngsters mazol tov and lots of "nachas" and may they tie the knot of matrimony under a lucky star.

Public Vote of Thanks to JACK INGBERG

We express our deepest gratitude to our dedicated friend and co-worker, Jack Ingberg, husband of our esteemed Administrator, Ethel Ingberg, for his vital aid in providing transportation for our personnel to and from work during the recent transit strike.

In defiance of time, health and strain, Jack picked up our employees at various corners in different sections at early dawn and late evening hours and brought them in his truck to and from our Home. In fact during the ban of bus-service throughout the City, his vehicle was the "privileged Bialystoker bus" that circulated for a period of 12 days to and fro and assured uninterrupted vital service to the aged, lonely and infirm.

We commend Jack Ingberg for this chivalry in combating disaster and in serving a great humanitarian cause.

Michael Rubin, Young Bialystoker Virtuoso-Pianist, Excelled at Brooklyn Opera House

The 16-year-old musical prodigy, pianist Michael Rubin, drew a round of enthusiastic applause at the Brooklyn Academy of Music, on March 12, 1966, as he performed together with the Brooklyn Philharmonic Orchestra and played solo Prokofiev's Concerto No. One.

Michael who had also excelled at our recent 35th Anniversary Banquet is a student at Abraham Lincoln High School, and studies music on a scholarship at the Juliard School College Class under the noted professor Joseph Rayeff. He, too, is the winner of the 1966 Youth Scholarship Award accorded at a contest at the Brooklyn Academy of Music. The Award consisted of: a trophy, a gold medal and $100 in cash for the continued pursuit of his musical studies.

The young virtuoso is the proud son of our worthy kinsman, friend and member, Joseph Rubin, and cherished grandson of Leon and Rose Rubin, of Brooklyn, lovely Bialystoker couple and dedicated friends of our Institution.

The Goldbergs Escort Son Gary To the Wedding Canopy

November 27, 1965 marked a significant milestone in the life of Gary Goldberg, proud son of Counsellor David J. and Rose Goldberg, when he walked down the aisle in the company of his parents to tie the knot of matrimony with Miss Sandy Levine in Columbus, Ohio.

Gary, a graduate of Bard College and of the Brooklyn Law School, is now in the real estate business in New York.

Sandy, a graduate of the University of Ohio, is now with the "General Motors Corp."

Of presidential stock, grandson of our late President and departed Vice President, Philip and Mamie Rosenthal of cherished memory, brought up in a home of Bialystoker loyalty and affection, Gary joined many a time his grandparents and parents at our meetings and was actually raised in our lap. We watched him grow, develop, attain a fine career, and we are happy to record his nuptials and to wish the Goldbergs and the Levines "mazol tov" and lots of "nachas."

We are also delighted to have our Chairman Counsellor David J. Goldberg, in the company of Vice-President Rose, back in our midst after a prolonged illness, and to enjoy his tactful conduct of the proceedings at our meetings of the Board of Directors.

MAZOL TOV

We cheerfully list the following happy events in our rank and file and we heartily congratulate:

Edward and Patricia Cohen and our dear friends and benefactors, Louis and Ethel Cohen who were *endowed* with a son and grandson, Todd J. Cohen, on January 18, 1966. The baby is the great grandchild of our eminent President, Mr. Jacob Cohen, (long live our Chief!), and of the late Mrs. Dora Cohen of blessed memory.

Arnold and Vivian Schoenfeld and our esteemed directors and coworkers Irving and Sylvia Schoenfeld, upon the *birth* of their daughter and granddaughter, Laurie Ann, on November 20, 1965. Grandmother Sylvia is the President of our Bialystoker Ladies Auxiliary.

Aaron and Rhona Lipton and our lifelong directors and supporters, Alfred and Nettie Stern, who were blessed on January 16, 1966 with the arrival of a daughter and granddaughter, Lisa Gill, a combined name after great grandfather, our Treasurer, Louis Davis and great grandmother, Goldie Stern. The baby is also the great grandchild of Mary Davis of blessed memory.

Louis and Lilly Friedland and our worthy benefactress, Mrs. Lena Alpert, upon the *birth* of their grandchild and great grandchild. The infant is also the great grandchild of our late Treasurer of the "Bialystoker Relief Committee" and zealous co-worker over the years, Mr. Joseph Alpert of blessed memory.

Mr. and Mrs. Leonard Sloane of Cleveland, Ohio, upon the arrival of a son on February 14, 1966. The baby is the first grandson of our esteemed directors, Mr. and Mrs. Joseph Sloane. Grandpa Joe was recently re-elected as Chairman of the "Bialystoker Brotherly Love Ass'n" for the 11th consecutive term.

Dr. and Mrs. Louis Rosen of Los Alamos, New Mexico, upon the birth of a grandson.

The baby is the great grandchild of our worthy resident, Mrs. Rose Rosen and of our late member and donor, Mr. Jacob Rosen of blessed memory.

Dr. and Mrs. Kalman Davis upon the arrival of their grandchild.

The baby, born to their children, Mr. and Mrs. Herbert Davis of Los Angeles, Calif. is the great grandchild of our late Treasurer, Louis Davis, and of Mary Davis of blessed memory.

The grandfather, Dr. Kalman Davis, is a member of our Board of Governors.

Jaffrey and Francis Sherer upon the birth of their son, Adam on March 6, 1966. The infant is the grandson of our friends, Sigmund and Florence Sherer, and the great grandson of our director, Max Chasan and of the late Bella Chasan of blessed memory.

Mr. Benjamin Goldberg upon his *birthday.*

Mr. and Mrs. Benjamin Goldberg are among our most faithful directors and generous patronizers. Even when away in Miami, they grace us with charity. True to an established tradition, they have marked the happy occasion with twice "chay" for our Home.

Bon Voyage to Bernard Morgenstern

We bid farewell to our worthy director, Bernard Morgenstern, upon his departure for a trip to Israel.

Charles Berger

We wish a happy birthday to our esteemed Trustee and generous donor, *Charles Berger* who reached the 82*nd year* on the calendar of his life. Mr. Berger

Charles Berger

matched his new mark of age with a corresponding donation to our Home. Recuperating from illness, Mr. Berger is also the recipient of our warmest blessing for a complete recovery.

Mr. Berger, accompanied by our worthy director, Hyman August, embarked on a trip to Israel. We wish both of them bon voyage and a safe return in good health and in high spirits.

Sam Shapiro upon his birthday.

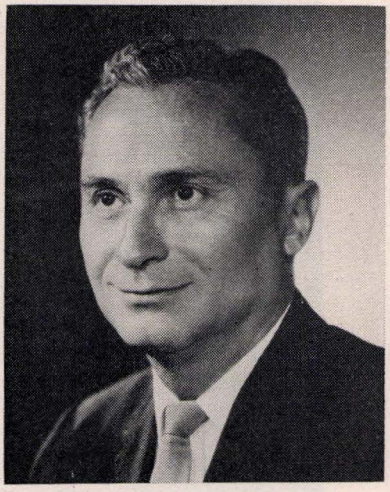
Our new Vice-President, Sam Shapiro, his wife, Sophie, and their family, marked this occasion with charity to our Home.

Best Wishes to All For

Good Health and Good Luck.

MEET OUR BUILDING FUND BENEFACTORS

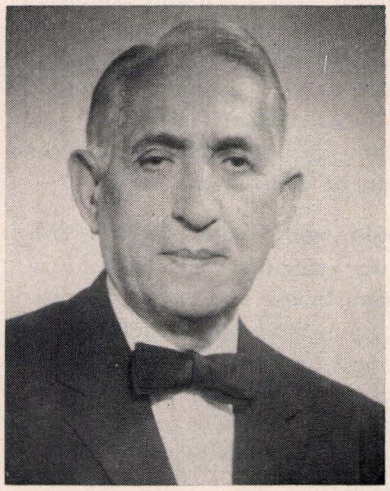
We proudly present our GRAND BENEFACTORS who have made substantial contributions to our current HALF MILLION DOLLAR BUILDING FUND CAMPAIGN, in cash and in pledges, from $5,000.00 and up, in outright grants or through dedication or memorial arrangements in our remodeled building:

MARTIN GINSBURG
Member of Our Board of Governors

ABE GINSBURG
Member of Our Board of Governors

LEON DOLIDSKY
Trustee

MR. & MRS.
GWENDOLYN-DANE
and JOSEPH SANDLER
Directors

Contribution shared by:
brother and sister-in-law,
MAXWELL AND BELLE DANE,
and by sister and brother-in-law,
KATHERINE AND LEONARD FEINSTEIN

ALBERT FROLICH
Trustee

MR. & MRS.
HARRY & RAE SIDERMAN
Directors

We hope that this gallery on display will serve as a challenge and a stimulus to follow the noble example of our pioneer benefactors in a historic and vital project.

שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה!

Mr. and Mrs.
ELLY and FANNY TARLOFSKY
and Family

TREASURER

of the

BIALYSTOKER CENTER AND HOME FOR THE AGED

extend heartiest wishes for

A Happy and Enjoyable Passover

May this Festival of Freedom bring liberty and peace to our Nation and to All Mankind on the face of the Earth!

אויסלייזונג צו אידען, פרייהייט צו פעלקער, שלום אויף דער וועלט!

DOREEN and MORRIS MASIN

VICE-PRESIDENT

of the

BIALYSTOKER CENTER AND HOME FOR THE AGED

CHAIRMAN

of the

BUILDING FUND COMMITTEE

dispatch warmest wishes for

A Healthy and Happy Passover

May the advancing Holiday ring to our Nation and to the world, at large, the bell of liberty, brotherhood and peace!

ברכת כהן — חג כשר ושמח!

JACOB COHEN

PRESIDENT

of the

BIALYSTOKER CENTER AND HOME FOR THE AGED

extends

to his family in Miami Beach, Fla., and in New York, to the officers, directors, members and friends of the Institution, to Bialystoker kinfolk, and to Jewry, at large,

the warmest seasonal greetings and best wishes for

A Happy and Healthy Passover

Our 35th Anniversary Banquet Termed A Gala Affair of Historic Significance

Sunday, November 28, 1966, was the historic date of Bialystoker reunion to mark a proud summary of three and a half decades of our Home's existence with an exquisite Banquet at "Hotel Americana," New York.

The festive conclave attracted a crowd of more than 600 guests, featuring a wonderful Bialystoker panorama of 4 generations: great grandparents, grandparents and parents, children and grandchildren.

Chairman of the Affair was our dedicated friend and esteemed director, Mr. Louis Silver, the Executive Director of the Workmens' Circle Home in the Bronx and a top-notch communal leader. He conducted the Function with masterly tact, prudence and skill.

Greetings were delivered by our Executive Director, David Sohn; Hon. Chairman of the Board of Directors, Counsellor Philip Novick and our Vice-President, William Kasenetz.

The musical program was performed by our noted Bialystoker entertainers: Cantor Mordecai Spektor and his wife, the international singer, Miriam Sandler; Cantor Harry Feinberg, and young pianist-virtuoso, Michael Rubin.

Our "Passover Relief Drive" Crowned With Success

We proudly report that the general response to our Annual Passover Relief Drive was most encouraging. All our campaigners excelled in raising Moyes Chitim aid for our Home. Limited space does not permit enumeration of names.

We wish, however, to make honorable mention of some of our top-campaigners, such as Abraham Baiman, Morris Eston, Hyman August, Sam Shapiro and Hilda Sloyer who hit the record with the amount of funds raised.

"BRONX LEAGUE" AT WORK

"Bronx League" records a season of lively activities. The semi-monthly meetings every second and fourth Wednesday afternoon of the month at "Parkside Plaza," 58 E. Mt. Eden Ave., Bronx were well attended and new members have enrolled into our ranks.

The "League" has celebrated Chanukah and Purim parties, and ambassador, brother Rubin Fisher, held enlightening talks, whenever the occasion called for. The members and co-workers solicited and sold merchandise at the meetings turning them into small bazaars. The Organization is represented at every meeting of the Board of Directors of the Bialystoker Home for the Aged, and responds generously to each drive. The "League" is also participating in the current reconstruction project of the Bialystoker Home.

A vote of thanks is in order to the Recording Secretary, Mrs. Fannie Solomon as substitute for our regular Recording Secretary, Fannie Mendelson who finds it impossible to discharge her duties due to her husband's illness; we take this opportunity to wish our good friend and co-worker, Louis Mendelson, a recovery from his prolonged illness.

The "League" also commends Mrs. Bessie Fuchsman, Hon. Vice-President, who campaigns for the Organization during the winter-months in Florida and summertime in the Rockaways.

The "League" extends best wishes for complete convalescence to their ardent co-worker, termed "Mother of the Year," Mrs. Mary Nathanson who recuperates from a prolonged sickness. Her sewing services for the Bialystoker Home, particularly the nightshirts made for the infirmary patients, are beyond evaluation.

Honorable mention also deserve Mrs. Annie Schneer and Mrs. Esther Sachar who serve the Bialystoker cause faithfully and efficiently.

The Officers of the "Bronx League" are: Lillian Shabotsky, President; Ray Kramer, Vice-President; Fannie Fisher, Treasurer; Rae Siderman, Financial Secretary. They all merit commendation for a job well done.

Pauline Siegel Presented With Her Own Portrait

At our Annual Chanukah Festival on December 19, 1965, our worthy director and ardent co-worker, Mrs. Pauline Siegel, commonly known as "Mama Pauline," was accorded public tribute by the presentation of an oil painting of her image.

Pauline Siegel

Pauline's Family, all members of our Home, marked this occasion with charity to our cause.

Mr. Leo Katz, Gracious Next Door Neighbor, Hailed for Hospitality to Our Folk

We compliment our wonderful next door neighbor, a noted communal leader and civic worker of Bialystoker descent, Executive Director of the Eye and Dental Clinics at the "Sidney Friedman Association" Mr. Leo Katz, for obliging us with the hall in his building for our recent functions and affairs.

Our President MR. JACOB COHEN Reelected for the 20th Term

Two decades at the helm of our Institution were the triumphant tally of our esteemed President, Mr. Jacob Cohen, as he was re-elected to this highest office for the 20th consecutive term at a meeting of our Board of Directors, held on January 20, 1966.

The other officers of our Bialystoker Center and Home for the Aged for the year 1966, are:

Bennett Aronowsky; Adolph Heller; Rose Kass; David Lubin; Morris Masin and Sol Wiener — Hon. Vice-Presidents;

Sol Bindler; William Cohen; Morris Eston; Rose Goldberg; William Kasenetz; Sam Rubin; Sam Shapiro and William Weiner — Vice-Presidents;

Elly Tarlofsky — Treasurer; Counsellor Philip F. Schneider — Controller; David Sohn — Executive Director & General Secretary.

Counsellor Philip Novick — Hon. Chairman, Board of Directors; Counsellor David J. Goldberg — Chairman; Izaak Rybal (Rybalowski) — Vice-Chairman; Rubin Fisher — Recording Secretary.

Charles Berger; Albert Frolich; Hyman Lazar; Hyman Mann; Sam Mines; David Pincus; Leon Dolidsky; Archie Lynn; Milton Wiener and David Zakim — Trustees.

Albert Frolich, Our New Trustee A Man of Warm Heart and Open Hand

We wish to commend our grand benefactor and newly-elected Trustee, Mr. Albert Frolich, for his keen interest and philanthropy.

Mr. Frolich has achieved an enviable charitable record in our midst through his ever-increasing donations.

William Kasenetz The Propeller of Our Reconstruction Project

When these lines are printed, completion of a half of our building and of some major alterations throughout the entire edifice, has already been achieved. Our aged residents were relocated to the remodeled quarters, making the other half of our structure accessible for the continued renovation process. The sparkling-new kitchen is set-up; new medical equipment casts the lustre of our modern age and day upon our infirmary and other medically-vital facilities. Our Home takes on a new shape and a fresh look.

William Kasenetz

In heralding the good news, we give credit to the Mastermind of our Modernization Project, efficient Chairman of the Building Committee, and personal supervisor of the alterations, Vice-President William Kasenetz whose devotion, prudence, know-how and sense of economy made this long dream a tangible reality.

We salute dear Bill, as we know that he will bring the job to a successful finish, and we wish him, his faithful spouse and dedicated social mate, Rose, with their family good health and good luck.

Mr. Elly Tarlofsky Our New Treasurer

The people's favorite choice, our grand benefactor and former Vice-President, Mr. Elly Tarlofsky, was elected Treasurer of our Institution.

A noted realtor and meritorious communal worker, a philanthropist and a gentleman of high calibre, modest and reserved, Mr. Tarlofsky won the acclaim of our rank and file. Keenly concerned with our current building modernization project, he contributed a substantial sum to this vital endeavor in addition to his time and skill which he gives constantly, as a member of our Building Committee. He also warmly supports every seasonal campaign, helps us in our Passover Drive and subsidizes our "Bialystoker Stimme."

His dear wife, Fannie, and children, the Nelsons and the Tarlowes, of which Gus serves on our Board of Governors, are similarly dedicated to our cause.

Hon. Vice-President, Morris Masin, Highlight of Our Purim Festival

Our Annual Purim Festival and Concert that took place on March 6, 1966, was graced by the presence of our Hon. Vice-President, Mr. Morris Masin who heightened the spirit and livened the mood by his interesting stories, sparkling with genuine Jewish humor.

Mr. Masin also donated $5,000 to our Home at this occasion.

Introduced by our worthy director, Rev. Harry Feinberg, Vice-Chairman of the Board of Directors, Izaak Rybalowski — Rybal, conducted the Affair. The capacity crowd, participating in the festivities, responded warmly with Purim Gifts for the Home.

The Concert was performed by the noted humorist and radio-star, Benjamin Fishbein, and by the young singer-accordionist, Ben Ami Perlow.

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & HOME FOR THE AGED

228 EAST BROADWAY • GRamercy 5 - 7755—7756 • NEW YORK 2, N.Y.

NEW YORK **APRIL, 1966** (253) **No. 298**

TOPICS OF THE DAY

By DAVID SOHN

PASSOVER: FREEDOM FROM WANT

In the course of alternating seasons, winter bowed out, and spring is here, along with the Festival of Liberty and Salvation, the gay, cheerful Passover.

Heralding freedom at large, Passover in our Home is also the messenger of freedom from want. We owe this blessing to our volunteer campaigners of the Annual Moyes Chitim Drive who helped us bring the joyous Holiday into our confines, in abudance and plenty.

Our aged residents will enjoy the Festival in an atmosphere of spiritual uplift, as well as of material resourcefulness, for our donors and co-workers have spared no efforts, time and means to provide everything that makes for a happy holiday.

In their prayers and graces, upon rising and retiring, over the traditional cups of wine and festive menu, our aged folk will invoke upon the kind-hearted donors and supporters the choicest blessings.

We join our aged residents in wishing our directors, officers, members, friends, donors, our kinfolk and Jewry everywhere a very happy and enjoyable Passover.

RECONSTRUCTION OF OUR BUILDING

We are in the midst of reconstruction. Busy hands and tools of competent craftsmen turn our building into a model edifice, equipped with most modern features to make Bialystoker Home and Infirmary a still better haven for our senior citizens in their declining years.

The alterations entail a tremendous expenditure, even exceeding the half million dollar mark, originally calculated and set. Our all-out generosity must match the scope and score of the reconstruction work in process so that we may shortly reap the fruits of a job well done.

1966 is the year of trial and destiny, when our goal should and must be accomplished so that our grayhaired men and women may enjoy the blessing of modern living which they so badly need and truly deserve.

OUR SEASONAL CAMPAIGNS

Ahead with our reconstruction and in search for funds to meet the bills and complete the job, we can not afford to overlook our regular need of sustenance, a commitment to our residents that must be carried out 365 days a year. Hence, the challenge of our seasonal campaigns.

With the Passover Campaign now drawing to a close, we must take initiative in launching our *Summer Emergency Drive.* This Fund is one of our major sources of revenue in the crucial summer months.

Our members, friends and supporters are, therefore, alerted to engage in the Summer Emergency Drive so that our residents may not be failed in their reliance upon us for their maintenance. As every year, we are called upon also this year to put our shoulders to the wheel and use every accessible fund-raising channel in the City as well as in the summer resorts towards this goal, whereby a bountiful supply of funds may solve the specific need of the season.

While soliciting funds, we also urge our co-workers to canvass for new members, since 1966 is the year of our All-out Membership Drive.

לייגט צו אַ האַנט צו אונזער בילדינג־קאַמפּיין!

ענדליך ווערט אונזער ליבלינג־אינסטיטוציע — דער ביאַליסטאָקער מושב זקנים — איבערגעבויט און מאָדערניזירט. אַ טרויס ווערט פֿאַרוואַנדלט אין אַ ווירקליכקייט.

מיר שאַפֿן אַ בעסערע היים פֿאַר אונזערע זקנים און זקנות מיט באַקוועמע אייַנריכטונגען און אַ מער פּאָסיגער באַדינונג צו קענען זיי געבן אַ פֿאַרלענגערט און גענוספול לעבן, אין געזונט און אין פֿאַרגעניגן.

די איבערגעבויטע ביאַליסטאָקער היים ווערט מיט זיך פֿאַרשטעלען אַ מוסטער פון אַ פּאָלקס־אינסטיטוציע, אין איינקלאַנג מיט די מאָדערנע אומשטענדן, באַדערפענישען און נויטן:

- **אַ לוקסוריעזער האָטעל** פֿאַר דעם געזונטען עלטערן מענטשן אויסצולעבן די געשענקטע יאָרן אין רחבות און אין גענוס;
- **אַ וואַרעמע, נשמהדיגע היים** פֿאַרן שוואַכן און אומבאַהאָלפֿענעם, וועלכער נויטיגט זיך אין אַ ספּעציעל צערטליכער באַהאַנדלונג;
- **אַ פֿאַרגרעסערטער פּולקאָמענער שפּיטאָל** מיט אַ גרויסען סטאַף פון דאָקטוירים און נוירסעס פֿאַר דעם קראַנקען פּאַציענט, מיט די נייעסטע מעדיצינישע אויסשטאַטונגען און היל־מיטלען, אייַנשליסנדיג אַ ספּעציעלע אָפּטיילונג פֿאַר שוואַכזניגע, מיט דער נויטיגער באַדינונג און אויפּפּאַסונג.

אין אונזער איבערגעבויטער היים וועלען זיין פּריוואַטע צימערן מיט אַלע באַקוועמליכקייטן; ספּעציעלע פֿאַרווייַלונגס־זאַלען צו פֿאַרברענגען אַנגענעם די צייט, פֿיינע גאַסט־צימערן פֿאַר באַזוכער, וווּ אויך טעלעוויזשאַן אין אַלע פֿאַרווייַלונגס־זאַלען.

מיר נויטיגען זיך אָבער דורכאויס אין אייער הילף און קאָאָפּעראַציע. אייער האַרץ און אייער האַנט קענען זיין די טרייב־קראַפֿט אין דער וויכטיגער היסטאָרישער אונטערנעמונג.

עס פֿאַדערט זיך אַ **האַלבער מיליאָן דאָלאַר** דורכצופֿירען דעם גיגאַנטישען פּלאַן און דאָס דאַרף קומען פון **אונז**, פון **אייך**, פון **יעדען איינעם** און פון **אַלעמען צוזאַמען**, אין אַ פֿאַראייניגטער אַקציע — ווער מער און ווער ווייניגער — יעדער לויט זיינע מעגליכקייטן — אָבער קיינער טאָר ניט בלייבן גלייכגילטיג און אַוועקשטיין פון דעם דרינגענדען רוף.

אין אונזער איבערגעבויטען בילדינג זיינען אויסצוטפֿאַרן געלעגנהייטען צו פֿאַראייביגען **זיך אַליין** אין אויך די ליבסטע און נאָענטסטע, וועלכע זיינען שוין **לייַדער ניטאָ** מער מיט אונז. איר קענט עס טאָן דורך פֿאַראייביגען די נעמען לדור־דורות אויף פֿאַרשיידענע טיילען און געגענשטאַנדען אין אונזער נייעם איבערגעבויטען בילדינג, ווי צום ביישפּיל, אין אַ פֿענוויליאָן, אָדער אין אַ צימער, אין שפּיטאָל אָדער אין די מעדיצינישע אָפּיסעס, אויף מעדיצינישע אַפּאַראַטען, אויף בעטען, אָדער אין די קיטשען און דיינינג־רום־אייַנריכטונגען, און שליסלעך אויך אויף מעמאָריאַל־טאַפֿלעס.

מיר דרוקען אין היינטיגען נומער אַ ליסטע פון די פֿאַרשיידענע געלעגנהייטען און מיר ראַטען אייך אויס־צוקלייבן, וואָס אייער האַרץ גלוסט און אונז לאָזען וויסען, און מיר וועלען שוין אַראַנזשירען די באַדינגונגען.

עס פּרייט אונז מיטצוטיילען, אַז אַ געוויסע צאָל חשובע מנדבים האָבען זיך אָפּגערופֿען מיט זייער אַנטייל אין דעם קאַמפּיין דורך זייערע דאַניישאַנס, און האָבען געקויפט צימערן, בעטען, טאַפֿלעס און אַנדערע אויסשטאַטונגען אין דעם בילדינג. אגב, קען מען די דאַניישאַנס מאַכען אין אויסצאָלונגען.

מיר בעטען אייך: **רופט זיך אָפּ** און שיקט אַריין, אַדער ברענגט פֿערזענליך אייער אייגענעם דאַניישאַן, אַדער דעם דאַניישאַן פון אייערע פרויַנט צו דעם ביל־דינג־קאַמפּיין פון דער ביאַליסטאָקער האָם. העלפֿט אונז דערגרייכען אונזער אַלעמענס געמאַרטען ציל!

לייגט צו אַ האַנט צו אונזער האַלבען מיליאָן דאָלאַר בילדינג־פֿאַנד! זייט פון די ערשטע און זייט געבענטשט!

עפּענט פֿאַר די זקנים און זקנות די נייע טיר צו אַ נייעם לעבען אונטער אונזער דאַך! דער שליסעל איז אין אייער האַרץ!

ביאַליסטאָקער נושב זקנים

228 איסט בראָדוויי, ניו־יאָרק

Please, Lend a Hand to Our Building Fund Campaign!

It has come to pass. A seemingly far-fetched dream becomes a tangible reality.

Our Home is finally undergoing a complete renovation and modernization. Planned alterations are taking shape and effect.

We are providing a better Home for our aged residents to enjoy the benefits of longer life with added comfort and convenience that warrant sounder health and greater happiness.

The renovated Bialystoker Home will be a model-institution in full conformity with the trend and need of modern times:

- **A LUXURIOUS HOTEL for ambulatory senior citizens to enjoy genuinely their years of grace;**
- **A COZY HOME FOR THE SENILE who require special attention and tender care, and**
- **A WELL-EQUIPPED HOSPITAL for the bed-ridden patient who needs qualified attention, as well as expert treatment.**

Our modernized hospital will occupy 3 full floors for male and female patients. A separate floor will be set aside for senile residents.

Incorporating the latest architectural developments in design for housing the elderly, we will have *private* rooms for double or single occupancy, each with private bath.

In addition we will have colorful lounge and dining-rooms on all floors.

A medical clinic for routine check-ups, dental office, podiatry clinic, optical office, physio-therapy, X-ray and flouroscope service will expand our medical program.

So will the needs of amusing pastime and leisure be adequately met in especially designed recreations-rooms with radio and television accommodations, weekly movies, a vast library and comfortable reading room, and an expertly-installed occupational therapy and hobby shop.

The Building Committee also plans air-conditioning throughout the building. This system would provide central heating and cool fresh air in a most modern ventilation device.

HALF A MILLION DOLLARS

— is required to substantiate this gigantic project and it must come from us, from you, from one and all, in a joint attempt; each, within his reach and limit, small or large, but none should abstain from this challenging command of this historic endeavor.

We offer in our remodeled building a variety of dedicatory opportunities, whereby you may eternize yourself, your family and loved ones, as well as your late kin, by inscribing their names in various areas in the building, such as pavilions, various medical offices, lounges, nurses' stations, medical and hospital equipment, beds, kitchen-appliances, memorial tablets, etc.

Your attention is drawn to a list of such dedication opportunities, published in this Issue for your choice. Select an appropriate facility, and advise us so that we may help you make the proper arrangement.

A start has already been made in this direction by a number of our benefactors whose names and selected items are likewise printed in this Issue. We hope that they will serve as a stimulus and inducement to all others.

Hence, please answer this call of duty; help us open to our aged folk a new door for better living in our remodeled Bialystoker Home.

The key is in your heart! **Bialystoker Home for the Aged**